

**DEVİRİMCİ MÜCADELEDE
KÜÇÜK-BURJUVAZİ
VE
KÜÇÜK-BURJUVAZİNİN
KÜRDİSTAN'DAKİ ROLÜ ÜZERİNE**

WEŞANÊN SERXWEBÛN-19

Birinci Baskı-Nisan 1984

Herausgeber
Serxwebûn Verlag
Neusser str.13
RD-5000 Köln 1

İÇİNDEKİLER

Sayfa

BAŞLARKEN.....	9
GİRİŞ.....	15
1-KÜÇÜK-BURJUVAE SINIFININ OLUŞUMU VE GENEL ÖZELLİKLERİ.....	20
A-Küçük-Burjuvazinin Sınıfsal Oluşumu.....	20
B-Küçük-Burjuva Hareketi.....	26
1-Küçük-Burjuvazi ve İdeoloji.....	35
a-Sınıf Mücadelesinde, 1848-1872 Dönemi.....	41
1872 1904 Dönemi.....	43
1904-III. Enternasyonal'in dağılışına Kadarki Dönem.....	46
1960'tan Günümüz Kadar Olan dönem.....	51
b-Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde Küçük-Burjuva İdeolojisi.....	55
2-Küçük-Burjuvazi ve Politika.....	59
3-Küçük-Burjuvazinin Örgüt ve Mücadele Anlayışı.....	65
C-Küçük-Burjuva Devrimciliği.....	69
2-ORTADOĞU'DAKÜÇÜK-BURJUVAZİ VE KÜÇÜK-BURJUVA DEVRİMCİLİĞİ.....	73
KÜÇÜK-BURJUVA HAREKETLERİNİN KISA TARİHİ.....	78
A-Türkiye'de Küçük-Burjuvazi ve Özellikleri.....	80
1-Kemalizm'in Doğuşu, 1960 Darbesi ve Küçük-Burjuvazi.....	80
2-1960-1980 Arası Dönemde Küçük-burjuva hareketlerin Gelişimi ve Özellikleri.....	86
3-Günümüzde Küçük-Burjuvazi ve Demokratik Mücadelede Rolü.....	93
B-Araplarda Radikal Milliyetçilik ve Küçük-Burjuvazi.....	96
C-Farslarda Küçük-Burjuva Devrimciliği ve Özellikleri.....	103
D-Günümüzde Ortadoğu Devrimci Mücadeleleri ve Küçük-Burjuvazi.....	106
SONUÇ.....	111
3-KÜRDİSTAN'DA KÜÇÜK-BURJUVAZİNİN OLUŞUMU VE SINIFSAZ ÖZELLİKLERİ.....	113
A-Kürdistan'daki Küçük-Burjuva Hareketin Ortaya Çıkış ve Tarihsel Gelişimi.....	119
B-Kürt Küçük-Burjuva Hareketinin Özellikleri.....	140
1-İdeolojik Oluşumu ve Mücadelesi.....	140
2-Program ve Politik Mücadele Anlayışı.....	144
3-Stratejik Çizgisi ve İttifaklar Konusundaki Tahribatları.....	147
4-Örgütlenme Anlayışı.....	153
5-"Taktik", Çalışma Tarzı ve Eylem Anlayışı.....	157
SONUÇ.....	161

OKUYUCUYA

Elinizdeki bu kitap, daha önce Serxwebûn gazetesi ve Şoreşa Kurdistan’da aynı başlıklar altında yayınlanmış bulunan geniş değerlendirme ve inceleme yazısının toplu bir biçimde sunuludur.

Serxwebûn Yayınları

BAŞLARKEN

12 Eylül 1980’de gerçekleştirilen askeri-faşist darbe ile birlikte ortaya çıkan durumu, hem Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi ve hem de Türkiye Sosyalist ve Demokratik Hareketi açısından tam bir dönüm noktasını ifade etmektedir. Çünkü 12 Eylül faşist darbesi ile sağlanan iktidar değişikliği; gerek Kürdistan’da ve gerekse Türkiye’de toplumsal güçlerin yapılarında bir daha geri dönelemeyecek köklü değişiklikler yaratmış, bu durum kendisini daha şimdiden subjektif planda da şiddetle hissettirmeye başlamıştır.

Şüphesiz sözünü ettiğimiz değişiklik, ne emek ve sermaye çelişkisinin ve ne de Kürdistan üzerindeki sömürgeci egemenliğin niteliğinde meydana gelen bir değişikliktir. Söz konusu değişiklik: ABD işbirlikçisi belli bir tekелci gurubun, diğer tekелci grupları dahi kendi ekonomik, sosyal ve siyasal amaçları doğrultusunda tasfiyeye yöneldiği, askeri zorla topluma dayattığı yeni “işbölümü” ve ekonomik-mali düzenlemelerle geniş orta ve küçük-burjuva kesimleri, ellerindeki sermayeleri son kuruşuna dek talan ederek iflasa sürüklediği, proletarya ve yoksul köylülük için yaşamlarını yeniden üretmelerinin mümkün olmadığı bir durumu süreklileştirdiği ve Kürdistan halkı üzerindeki sömürgeci baskı ve egemenliğini çeşitli imha uygulamalarıyla ebedileştirmeyi gündemine koyduğu bir ortamdan kaynaklanan değişikliklerdir.

Ortaya çıkan bu objektif durum karşısında açıktır ki, gerek Türkiye ve gerekse Kürdistan’da ulusal ve toplumsal kurtuluş için savaşılan güçlerin, program, strateji, taktik, örgüt ve eylem planlarında tam bir netliğe kavuşmaları, bütün bu alanlarda son derece hazırlıklı ve bilinçli bir durumda bulunan düşmanlarına karşı mücadelelerini zaferle taçlandırabilmeleri için kaçınılmazdır.

Bahsedilen hususların; yani program, strateji, taktik, örgüt ve eylem gibi devrimin temel sorunlarının çözümünde proletarya hareketi, bugün her zamankinden daha fazla diğer toplumsal güçlere önderlik edebilecek güç, yetenek ve tecrübe birikimine sahiptir. Ayrıca proletarya hareketi bugün, küçük-burjuva akımların ipliğinin artık pazara çıkmış olması nedeniyle, gelişmesi önündeki en büyük engellerden biri olan bu parazit sınıfın ayak bağlarından da kurtulmuş, bağımsız politik bir güç olarak devrimin başına geçmeye daha hazır bir hale gelmiştir.

Proletarya hareketi açısından durum böyle olmakla birlikte bugün, yaşadığımız dönüm noktasında, genelde küçük-burjuva hareket, özel olarak da Kürdistan’daki küçük-burjuva akımlar, sarsılan sınıf konumları ve kayan temelleri nedeniyle her alanda ciddi bir bunalım, çöküntü, dağılma ve çürüme süreci içine girmiş bulunmaktadırlar. Bu durumu, Kürdistan küçük-burjuvazisinin en oportünist ve en hırçın temsilcilerinden olan Özgürlük Yolu’nun sesi bir derginin, proletarya hareketi için kullandığı bir deyimle (!), fakat gerçeği daha doğru izah etmesi nedeniyle küçük-burjuva akımları için kullanarak: “çıkamaz sokakta telaş var” diye ifade edebiliriz. Böyle ifade edebiliriz, çünkü bugünkü görünümü ve giderek büründüğü biçimi ile bu sokak, çıkamaz olmanın ve telaş üretmenin de ötesinde; insanlık tarihinin tanıdığı en güçsüz, en yeteneksiz ve ulusal ve sınıfsal kurtuluş amaçları karşısında en kısırlaştırılmış sınıflardan olan Kürdistan küçük-burjuvazisinin günümüzde tam bir çürüme içinde olan siyasal temsilcilerini, ulusal kurtuluş savaşımızın tarihsel bir anında gerçek birer ceset durumuna gelmiş varlıklarının üst üste yığıldığı bir cüruf kuyusuna dönüşmüştür.

Evet, bu akımların özellikle 12 Eylül faşist darbesinden sonra içine girdikleri süreci böyle tanımlamamız, süreci biraz yakından izleyebilen herkesin takdir edebileceği gibi, hiç de abartmalı değildir. Yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi 12 Eylül askeri-faşist darbesi; bir yandan emperyalizmin Ortadoğu’daki çıkarları, diğer yandan kendisini yeniden üretemeyen tekелci kapitalizmin bir dayatması olarak ve gelişen ulusal ve toplumsal kurtuluş hareketleri tarafından yıkılmakla tehdit edilen çürümüş burjuva düzenini zorla yaşatmak amacıyla gerçekleştirildi.

Bu döneme gelindiğinde Türk kapitalizmi Kürdistan'da oynayabileceği rolü oynamış, artık devrimle yıkılması zorunlu olan bir noktaya gelmişti. Önemli oranda Kürdistan kaynaklarını sömürerek tekelleşen Türk kapitalizmi böyle bir dönemde, ancak Kürdistan halkına savaş açarak kendisini yaşatabilirdi. Ve nitekim, 12 Eylül'le birlikte ekonomiden siyasete ve giderek ulusal ve toplumsal alanlarda, halkımıza ve onun önder güçlerine karşı, açık ve misli görülmemiş bir askeri zora dayanılarak başlatılan bu savaş, günümüze dek geliştirilerek ve derinleştirilerek sürdürülmektedir.

Cunta bahsedilen amaçlarla Türkiye'de de, bir yandan halk kitleleri üzerindeki ekonomik, sosyal, ve siyasal baskılarını yoğunlaştırırken, diğer yandan da, sosyalist ve demokratik hareketi tasfiye etmek için her yola başvurmuş ve vurmaya devam etmektedir.

İşte halklarımızın kaderini belirleyen böylesi gelişmelerin ortaya çıktığı bu dönemde, düşmanın öngördüğü karanlık geleceği ve yok oluş sürecini tersine çevirmek, halklarımızın bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm doğrultusundaki mücadelelerini başarıya ulaştırmak için, devrimci ve demokratik güçlerin her düzeyde gerçek bir atılım kaydetmelerinin tarihsel önem ifade ettiği bir zamanda, bu mücadele de aktif bir rol oynaması zorunlu olan küçük-burjuvazinin temsilcileri, ilkel ve reformist yapılanmaları ve dönemin görevlerini nedeniyle her düzeyde, hem Türkiye ve hem de Kürdistan'da tam bir çürüme, yozlaşma ve dağılma içine girmişlerdir.

Bu durum kendisini, küçük-burjuva sınıfın, oluşum özellikleri bakımından dünyada bir benzerinin zor görülebileceği denli zaafarla yüklü olduğu Kuzey-Batı Kürdistan'da özellikle günümüzdeki subjektif planda son derece karakteristik ve çarpıcı bir biçimde yansıtmaktadır.

Kuzey-Batı Kürdistan'daki küçük-burjuva akımlar günümüzde büyük çoğunlukla; hızla siyaset sahnesini terk etme, ulusal kurtuluş sorunların sahip çıkma yerine bu sorunun uluslar arası planda ortaya çıkardığı olanaklara dayanarak kişisel, ailesel veya gurupsal yaşamlarını kurtarmak için çalışma; ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelemizin önündeki sorunları çözerek, onu üst bir aşamaya ulaştırmak için gerekli hazırlık ve çalışmalar içine girmek yerine, hareketi, onun çoktan aştığı daha geri aşamalara çekme; gerçek mücadele alanından vebadan kaçır gibi kaçarak, programsız, perspektifsiz ve mücadele anlamında tüm inanç ve enerjilerinden boşalmış olarak kendilerini Avrupa'nın sorumsuz ve hazır yaşamının günlük akışına terk etmek için her yolu denemi; ülkede, hapishanelerde, sömürgeci-faşistlere karşı tam bir teslimiyet ve hatta ihanet; siyaset yapmak kaçınılmaz hale geldiğinde ise, bütün bu durumlarını ve çözümsüzlüklerini örtbas etmek için, mevcut durumlarıyla çelişse ve sonuçta onları çok gülünç durumlara da düşürse, her alanda baş pehlivanlığa soyunma gibi fütursuz, garip, ve modern ulusal kurtuluşçuluğun ölçüleriyle asla uyuşmayan iğrenç bir durumu yaşamaktadırlar.

Kısaca belirlemeye çalıştığımız küçük-burjuva akımların içinde bulunduğu bu durum, mücadelenin her alanında, yaşanmakta olan günlük somut gelişmeler ve olaylarla herkesin gözü önünde cereyan etmektedir.

Ancak küçük-burjuvazinin kaşarlanmış temsilcileri, Kürt hakim sınıflarının yüzlerce yıllık olumsuz miraslarının en büyük özelliklerinden biri olan, ulusal kurtuluş amaçları ve tarihe karşı kayıtsızlıklarının ürünü bir pişkinlikle, ya durumu gizlemeye kalkmakta; ya da ideoloji ve siyasetle adeta oynayarak, devrim denen muazzam olayı ve halkların zengin mücadele deneylerini, hoyrat bir açığözlülükle, kendi durumlarını izah edecekleri ve ardına gizlenecekleri bir yoruma tabi tutarak işin içinden sıyrılmaya çalışmaktadırlar.

Ama elbette ki ne Kürdistan, halkı ne de yüzlerce şehidi toprak altında, binlerce kadro ve taraftarları sömürgeci zindanlarda işkence ve zulüm altında, yine yüzlerce savaşçısı düşmana ve her türlü olanaksızlığa karşı kahredici bir mücadele içinde olan proletarya hareketinin öncü gücü, bu akımların temsilcilerinin içine girdikleri duruma göz yummayacak, onlardan geçmişte ve günümüzde içine girdikleri bu sorumsuz tutumların hesabını mutlaka soracaktır.

Son bir yıldan bu yana bu cephede yer alan hiçbir grup ya da sözde parti yoktur ki, en az iki olmak üzere birkaç parçaya bölünmüş olmasın, yine ya tümünden ya da belli kanatları düzeyinde kendisini fesih ettiğini ilan etmesin.

Evet, bugün devrimci-yurtsever kamuoyunun eline ulaşan belgelerden anlaşıldığı kadarı ile DDKD üç; KUK üç; ÖY küçük kopmalar dışında merkezi düzeyde iki; Ala Rızgari üç parçaya bölünmüşlerdir. Bunlardan Ala Rızgari'nin daha sonra kendisini tümünden feshettiği, KUK'un feshetmenin eşiğinde olduğu yolunda hemen tüm çevrelere ulaşan yaygın bir söylenti dolaşmaya başlamış, ÖY'nun ve özellikle DDKD'nin kanatları arasındaki mücadele ise, küçük küçük gurupların oluşmasına vararak, bu hareketleri dağılma ile yüz yüze bırakmıştır.

Ancak bu hareketlerin sorumluları sorumsuzlukta öyle bir uç noktaya ulaşmışlardır ki, böyle bir dönemde içine girdikleri bu süreci ne halkımıza, ne devrimci-yurtsever kamuoyumuza ve ne de uluslar arası devrimci demokrat harekete karşı gerçek temelleriyle ve seviyeli bir tek sözcükle bile izah etmeye yanaşmamakta, birbirlerini karalamaktan öteye geçmeyen tutarsız ve seviyesiz lafazanlıklarla işin içinden sıyrılmaya çalışmakta, bu tutumları ile kendi saflarındaki dürüst yurtseverleri bunalımlara sürükleyerek saf dışı olmalarına yol açmakta ve bir bütün olarak yarattıkları bu olumsuz tablo ile, yeni dönemde ulusal kurtuluş mücadelemizde gerçek müttefik bir güç olarak tarih sahnesine çıkması gereken Kürdistan küçük-burjuvazisinin, mevcut durumunu aşması ve program, strateji, taktik, örgütlenme ve eylem düzeyinde modern ulusal kurtuluşçu ölçülere ulaşması önünde ciddi bir engel haline gelmiş bulunmaktadır.

En biraz ifadesini Kuzey-Batı Kürdistan'da bulan küçük burjuva akımların günümüzde içine girdikleri bu durumun, şüphesiz ki, maddi ortamdan kaynaklanan ekonomik, sosyal, siyasal nedenleri vardır ve bunu yine günümüzdeki dünya, bölge ve ülkemizdeki gelişmeleri göz önüne alarak hem evrensel hem de yerel düzeyde izah etmek mümkündür. Ama, küçük-burjuva akımların, içinde bulundukları objektif ve sübjektif yetmezlik, çözümsüzlük ve tutarsızlıklar yüzünden bunu yapması mümkün değildir. O nedenle bu akımların karakterini izah etmek; yıllarca bu eğilime omuz vermiş güçlerin kafalarındaki çelişkileri çözümleme ve direniş çizgisine omuz vermelerini sağlamak, sorumlu devrimciliğe ve proleter ulusal kurtuluşçuluğa düşmektedir.

Hareketimiz bir başka nedenle de, yani küçük-burjuva akımların ulusal kurtuluş sorunlarımıza ve mücadele sürecimizde ortaya çıkan olgulara ve gelişmelere karşı, yazılı, sözlü ve eylem planında takındıkları sorumsuz ve seviyesiz tutumları teşhir etmek ve bunu önlemek için de böylesine kapsamlı bir yaklaşımla bu kesimlerin, içine girdikleri süreci ve bundan çıkış yollarını ortaya koymayı zorunlu görmüştür. Elbette ki biz, bir halkın kaderini tayin eden kurtuluş sorunlarımızı, DDKD ve ÖY'nun artık gelenek düzeyine yükselttikleri bir sorumsuzlukla, yazarlarının kimler olduğunu çok iyi bildiğimiz, fakat imzasız sözde okuyucu mektuplarında öylesine yüzeysel, seviyesiz, sorumsuz ve sokak edebiyatı ile ele alamazdık. Biz bunu böyle bir dönemde halkımıza ve mücadelemize yapılabilecek en büyük ihanetlerden biri olarak değerlendirmekteyiz, ve o nedenle de bu tutumun sahiplerini içine girdikleri tutumu terk etmeleri konusunda bir kez daha uymayı zorunlu görmekteyiz.

GİRİŞ:

Günümüz dünyasında devrim ve karşı-devrim; emperyalizm ve sosyalizm güçleri arasındaki mücadele, emperyalist sistemin yaşadığı ağır bunalımlara bağlı olarak giderek derinleşmekte; her iki sistem de bunalımdan konumlarını daha da güçlendirerek çıkabilmek için tüm güçlerini ve olanaklarını seferber etmektedirler. Ancak gerek dünyada, gerekse bölgede ortaya çıkan gelişmeler karşısında, son yirmi yıldaki yerleşmiş politikalar etkinliklerini yitirmekte, sistemler yeni politikalar üretmek ve hayata geçirmek için büyük çaba sarf etmektedirler.

Dünyanın, günümüzde en kritik evrelerinden birini yaşadığı hemen tüm çevreler tarafından dile getirilmekte; bunalımdan çıkış için, gerek uzlaşma, gerekse direnme temelinde: kimi zaman karşı-devrimin, kimi zaman da devrimin bastırılması gibi durumlar da dahil olmak üzere çeşitli planlar geliştirilmekte ve görüşmeler yapılmakta, bütün bunlara rağmen bunalım daha da derinleştiğinden çatışmaların giderek hızlandığı görülmektedir.

Bunalımın ve dolayısı ile devrim ve karşı-devrim güçleri arasındaki çatışmaların en çok yoğunlaştığı alanlardan biri ve hatta bu alanların başında yer alan bölge Ortadoğu'dur. Denilebilir ki

Ortadoğu, uluslar arası emperyalist bunalımın bölgenin tarihten kaynaklanan ve geri toplumsal yapının doğurduğu ağır ulusal ve toplumsal sorunlarla çakışmasıyla, günümüzde sistemler arası çelişkilerin birbirleriyle en çok boy ölçüştüğü bir alan haline gelmiştir. Ancak ortaya çıkan bu durum karşısında ne emperyalizmin sömürgeci baskı ve hegemonya politikası, ne de sosyalist sistemin, uygulamadaki ve şimdiye kadar geçerli olan politikaları, toplumsal bünyelerindeki patlamaları ve gerginlikleri önleyememekte, yönlendirememektedirler.

Fakat aynı zamanda bölge halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluş çabalarında da, toplumsal yapılarından kaynaklanan belli bir tıkanma gözlenmektedir. Tamamen tarihsel ve toplumsal koşulların bir ürünü olan bu durum, dünya çapındaki güçlerin karşılıklı konumları ve her birinin karşı-karşıya bulunduğu sorunlarla birleşince hepten karmaşılaşmaktadır. Bu gerçek kendisini en çok, İsrail'in Filistin direnişini yok etmek için Lübnan'a karşı giriştiği son saldırıda ve İran-Irak savaşında ortaya koymuştur.

Bu trajedilerin günümüzde bu biçimde sürüp gitmesi ve çözüm adına hala, ortaya herhangi bir şeyin çıkmış olmaması, gerek dünya devrim ve karşı-devrim güçlerini, gerekse bölgemizdeki toplumsal güçlerin durumunun yeniden bir irdelenmeye ve doğru bir değerlendirmeye tabi tutulmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu karmaşık durumdan kurtulmada çözüm, her şeyden önce, açıktır ki, yine de halkların yaşadığı toplumsal bünyede aranmak zorundadır. Bu ise, Ortadoğu devrimlerine kimin önderlik edeceği, küçük ve orta burjuvazinin mi, yoksa proletaryanın mı, sorununun açıklığa kavuşturulmasını gerektirmektedir. Ortadoğu halklarının kaderi; küçük-burjuva hareketin çıkmazlarının en yıkıcı etkilerinin yaşandığı günümüzde bütünüyle, proletarya hareketinin, ister objektif ve sübjektif konumundan kaynaklansın, ister yerel ve isterse uluslar arası sosyalist hareketin hataları ve yetersiz politikalarına dayansın, her alandaki yetersizliklerini aşarak ülke devrimlerinin başına geçmesine ve dönemin ihtiyaçlarını karşılayabilecek yeterli ilişki ve politikalar üretip üretememesine bağlıdır.

Ülkemiz Kürdistan ise, içinde yer aldığı Ortadoğu bölgesinin yaşadığı devrimci krizden en çok etkilenen ve bu anlamda da bunalımın çözümünde en önemli rolü oynayabilecek özelliklere sahip bir alandır. Özellikle son İsrail saldırısından sonra derinleşen devrim karşı-devrim güçleri arasındaki mücadelenin İran-Irak savaşı etrafında yoğunlaşması, bu savaşın da giderek Kürdistan'a kayması ülkemiz devrimini önemini tarihsel denebilecek ölçüde artırmıştır.

Ne var ki, bölge geneli için belirttiğimiz ve çözümsüzlüğün nedenleri olarak sıraladığımız etkenler, kendilerini en fazla ve hem de bir kördüğümü biçiminde ülkemiz somutunda göstermektedir.

Tarihsel planda, aşiretçi-feodal toplumsal yapı ve bu yapının ulusal ve toplumsal gelişmeler üzerindeki olumsuz etkileri sürmektedir. Bu yapıyı sürekli derinleştiren emperyalizm ve emperyalizme bağımlı sömürgecilik ülkeyi parçalı halde tutmaya devam etmekte, ulusal ve toplumsal gelişmeyi sürekli çarpıtarak gelişmesini kösteklemekte, iç bünyeyi her zamankinden daha fazla kaosa sürüklemekte, tanınmaz tortular ve buna uygun anlayışlar üretmekte, ülkeyi ve halkı en dayanılmaz yaşam koşulları içinde eli-kolu bağlı vaziyette tutmak için elinden gelen her şeyi yapmaktadır.

Bölgemizde yoğunlaşan çelişkilerin ortaya çıkardığı çeşitli sıcak savaşım biçimleri giderek ülkemize doğru kaymakta, bunun bir sonucu olarak çeşitli uluslar arası ve bölgesel güçler, ülkemizdeki yerel güçlerin arkasında saflaşmaya başlamaktadır. Ancak geri bir ulusal ve toplumsal temele sahip olan ülkemizde böylesine çok çeşitli güçlerin özellikle İran-Irak savaşında görülen, belirttiğimiz biçimdeki saflaşması, ülkemiz halkının ulusal ve toplumsal yaşamını her zamankinden daha gergin hale getirmekte, buna hazırlıklı olmayan toplumsal koşullarımız ve egemen sınıflarımızın çağ dışılıkları karşısında, çözüm alabildiğine zorlaşmakta; ancak zorlaştığı oranda da acili yet ve önem kazanmaktadır.

Ayrıca; günümüz Kürdistan'ında yaşanan bunalımların, ülkemizin geçmiş tarihsel dönemlerindeki dünyadan tecrit edilmişliğinin bugün hemen tümüyle ortadan kalktığı ve

Kürdistan'daki gelişmelerin dünyadaki gelişmelerle önemli oranda iç içe geçmiş olduğu bugünkü ortamda aşılması da mümkündür ve bu konuda küçümsenmeyecek olanaklar vardır.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Kürdistan günümüzde, uluslar arası ve bölgesel gerginliğin etkilerini her zamankinden daha fazla hissedildiği bir görünüme kavuşmaktadır. Yine belirttiğimiz gibi, ülkemizde etkisini hissettiren gelişmelerin gerisindeki güçler, asırlık, ne yaptığını bilen, örgütlü ve savaşı lehlerine çevirebilmek için her düzeyde anında politika ve taktik üretebilecek gelişkinlikte olmalarına rağmen, ülkemizdeki ulusal ve toplumsal güçler böyle bir durumdan uzaktırlar.

Özellikle ulusal kurtuluşçu bir platformda yer alması gereken gülerin bir çoklarınınca henüz, ülkedeki siyasal ve askeri gelişmelerin nasıl yorumlanacağı, buradan yola çıkarak nasıl bir kurtuluş süreci içine girecekleri belirlenememiştir. Bu durumun bir sonucu olarak ülkemizde bugün, layık ile değerlendirildiğinde, birçok kazanım elde etmeye elverişli olduğu gibi, gerekleri karşılanmadığında derin yaralar da açabilecek ir durum yaşanmaktadır. Bu açıdan ülkemizdeki tüm güçlerin, yeni dönemin özelliklerini kavrayarak, kendilerini her düzeyde buna göre hazırlamalarında büyük bir zaruret vardır.

Ancak somut durumun dayattığı bu zorunluluğa rağmen, güncel gelişmelerin ortaya çıkardığı sonuçlara bakıldığında; bahsedilen güçlerce bu sürecin sağlıklı bir değerlendirmesinin ne kadar yapılabileceği, ne kadar doğru sonuçlara ulaşılabileceği ve bu sonuçlara dayanılarak kurtuluş mücadelemize neler getirebilecekleri henüz son derece şüpheli ve açık olmaktan uzaktır. Denilebilir ki, bu anlamda günümüz Kürdistan'ında, tüm parçaları dahil olmak üzere, her zamankinden daha fazla bir karmaşıklık hüküm sürmektedir.

Elbette ki, bir kör dövüşü ve korkunç bir karmaşıklığa da bürünmüş olsa, bütün bu gelişmelerin ve olguların bir izahı vardır ve yukarıda da belirttiğimiz gibi, her türlü zorluğa rağmen bu yapılmak zorundadır. Biz kendi hesabımıza devrimci sorumluluğumuzun bir gereği olarak, ülkemizin yaşadığı bu tarihsel süreçte görüşlerimizi yeniden berrak bir tarzda ortaya koymayı; bu temelde, doğru bir çizgide tavır alabilecek tüm güçleri ortaya çıkarabilmeyi, bu güçlere seslenmeyi, ve bu güçlerin doğru bir temelde birliğini yaratmayı vazgeçilmez bir sorumluluk olarak görmekteyiz. İçinde bulunduğumuz sürecin öneminden ötürü, ülke ve halk adına ortaya çıktığını iddia eden diğer tüm güçlerin de içinde bulundukları durum ne olursa olsun, bir durum değerlendirmesi yaparak, dostu ve düşmanı belirlemeleri; birleşebilecek güçlerle, birleşemeyecek olanları, uzun ve kısa süreli müttefikleri ortaya çıkarmaları; ve bütün bunları sadece ülke çapında değil, bölge ve giderek dünya çapında yapmaları tarihi, vazgeçilemez ve ertelenemez bir görevdir. Eğer bulanık suda balık avlanmak istenmiyorsa ve eğer yine bu karmaşıklık içinde halk aldatılıp, kişisel ve zümresel çıkarlar güçlendirilmek istenmiyorsa, yukarıda da belirttiğimiz gibi, bu ülke ve halk adına hareket ettiğini iddia eden her sınıf, tabaka ve bunların sözcüleri durumundaki tüm güçler bunu yapmak zorundadırlar. Bu zorunluluk öncelikle şuradan kaynaklanmaktadır ki; günümüz Kürdistan'ının hemen tüm parçalarındaki güçler, ittifak alanında en sağlıksız birliklerde ayak diretirken, diğer yandan da son derece anlamsız ve hatta sonu ihanete varan bir çatışma içinde bulunmaktadırlar.

Bugün Kürdistan'da, halkımızın, bir takım yerel güçler tarafından çok çeşitli çelişik güçlerin çıkarları uğruna savaşa sürüldüğü, acı ve utandırıcı da olsa bilinen bir gerçektir. Ve işin ilginç tarafı bu oyun, kendisine yurtsever, demokrat ve hatta sosyalist sıfatından aşağısını yakıştırmayan güçler tarafından oynanmaktadır. Ülkemizin ulusal ve toplumsal kurtuluşa en çok muhtaç olduğu, halkımızın en zor koşullar altında yaşadığı bir dönemde, halk güçlerini bu biçimde karşı karşıya getirmek; ülkemizi kurtuluşa değil, daha yoğun bir sömürüye ve yıkıma götürmek için çarpışan güçlerin yanında, arkasında veya önünde yer almak, ne adına yapıldığı iddia edilirse edilsin, ülke halkına yapılabilecek en büyük kötülüktür.

Ama ne yazık ki, niteliği böyle olan güçler ülkemizde yoğundur ve durumun nazikliği ve karmaşıklığı da buradan kaynaklanmaktadır. Ayrıca halk, çok bilgisiz ve örgütsüz bir durumu yaşadığı için bu korkunç durumu görememekte; bu ise yukarıda belirtilen durumun tüm vahametine rağmen, ne idüğü belirsiz bir sürü örgüt ve akımın ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu nitelikteki

akım ve örgütlerin önemli bir kısmı, daha ortada ciddi bir kurtuluş emaresi bile yokken, ülkeyi düpedüz emperyalizme satmak için açıkça ajanlığa soyunur ve bu doğrultuda faaliyetler içine gereken; kendilerine sosyalist ve demokrat sıfatlarını kakıştıranları ise, sırf örgütsel ve hatta kişisel konumlarını kurtarmak için, bir yandan yüce sosyalizm sıfatına bürünür ve hatta sosyalist ülkelerden destek aldıklarını, o politikanın bir uzantısı olduklarını iddia ederken, diğer yandan gerek üslendikleri merkezler ve ulaşmaya çalıştıkları kanallar, gerekse halkın ulusal ve toplumsal kurtuluş hedefleri göz önüne alındığında, tamamen başka stratejilerin ve taktiklerin basit bire oyuncağı haline geldikleri görülmektedir.

Öte yandan halka bağlı olduklarını iddia eden çeşitli kişiler ve özellikle gruplar ise, siyasal bilinç ve örgütsel düzeyde içinde bulundukları yetersizliklerden ötürü; kapsamlı bir çözüm ve kurtuluş planı geliştirememekte, geliştirebilseler bile mevcut elverişsiz tablo karşısında hayata geçirememektedirler.

Şunu hemen belirtelim ki, günümüzde Kürdistan'da yaşanan bütün bu olumsuzluklar, küçük-burjuva devrimciliğinin çoktan tükendiği, bölge ve dünya genelinde halk hareketlerini önemli sorunlarla yüz yüze bıraktığı bir dönemde bunalımı ve yetmezliği daha da su yüzüne çıkan, esasen hiçbir zaman bir küçük-burjuva devrimciliği düzeyine ve çağdaş milliyetçilik ölçülerine de ulaşamamış bulunan küçük-burjuva akımlardan kaynaklanmaktadır.

1970'lerin ortalarına dek esas olarak aşiretçi-feodal önderlikten kaynaklanan bu sorunlar; ilkel milliyetçiliğin 1975'deki ağır yenilgisine rağmen ortadan kalkmamış, bu kez de; sömürgeci kapitalizm şartlarında aşiretçi-feodal yapının ayrışması temelinde ortaya çıkan, fakat devrimci bir ulusal ve toplumsal kurtuluş sürecini hiçbir zaman yaşamamış olan küçük-burjuva akımlar tarafından körüklenmeye başlanmıştır.

Bu nedenle biz; günümüzde içinde bulundukları bütün olumsuzluklara rağmen hala her yola başvurarak, burjuva bir önderlik yaratmak isteyen kesimlerin durumunu ortaya koymak için, daha çok bu sınıfın evrensel ve yerel düzeydeki çıkmazlarını, yakın tarihsel geçmişi de göz önüne getirerek sergilemeyi, bu durumdan çıkış yollarını göstermeyi ve doğru bilinç götürerek, halkı bu temelde aydınlatmayı zorunlu bir görev olarak değerlendirmekteyiz.

1-KÜÇÜK-BURJUVA SINIFININ OLUŞUMU VE GENEL ÖZELLİKLERİ

A-Küçük-Burjuvazinin sınıfsal oluşumu

Küçük-burjuvazini bir sınıf olarak tarih sahnesine çıkması, kapitalizmin bir üretim biçimi olarak feodalizmin bağrında doğup, gelişmesine doğrudan bağlıdır. Kapitalist üretim biçiminin gelişmesinin belli bir aşamasını teşkil eden, fakat daha sonra yine bizzat bu üretim biçiminin yasaları tarafından aşılacak büyük ölçekli üretimin gelişmesi oranında çözülmeye uğrayan ve onun bir uzantısı haline gelen küçük üretim (küçük imalathaneler, işletmeler vb) bu sınıfın ekonomik temelini oluşturmaktadır. Ekonomik niteliği böyle olan küçük-burjuva sınıfın geçmişi (ki bu, kapitalizmin bir üretim biçimi olarak şekillenmesinden sonraki nitelikleriyle, her alanda biçimlenmiş bir sınıf olarak değil, onun bir embriyonu olarak kavranmalıdır), burjuvazinin feodalizmin bağrındaki bilinen 700 yıllık geçmişinden de eskilere; tüm kapitalist üretim biçiminin tohum durumunda içinde bulunduğu ücretli emeğin, dağınık durumda da bulunsa kölelikle yüzyıllarca yan yana yaşamış olmasından ötürü, kölecilik egemenlik dönemine kadar uzatılabilir. Ama açık ki, bu sınıfın, yeni bir üretim biçiminin unsurlarından biri haline gelmesi demek olan gerçek niteliklerine kavuşması, bütünüyle feodal toplumun içinde 15.yy'dan başlayarak; yeni üretim biçimi –kapitalist üretim biçiminin- temel unsuru Pazar için meta üretimini mümkün kılan ücretli emeğin yaygınlaşması ile gerçekleşmiştir. Engels bu süreci Anti-Dühring'de şöyle ifade etmektedir:

“Ortaçağda gelişmiş bulunduğu biçimiyle meta üretiminde, emek ürününün kimin malı olacağını bilme sorunu ortaya bile çıkamazdı. Genel kural olarak, bireysel üretici, kendi öz çalışma araçları ve kişisel çalışması ya da ailesinin çalışması yardımıyla, onu kendi malı olan ve çoğu kez

kendi başına ürettiği hammaddeler ile üretmişti. Ürünün önce onun tarafından temellük edilmesinin (alikonulmasını y.) hiçbir gereği yoktu, kendiliğinden onun malı idi. Yani ürünlerin mülkiyeti kişisel emeğe dayanıyordu. Hatta başkasının emeğine dayanıldığı yerde bile, bu yardım genel kural olarak önemsiz kalıyor ve ücretten çok, çoğu kez bir başka karşılık alıyordu, lonca çırak ve kalfası, beslenme ve ücretten çok, ustalığa hazırlanmak için çalışıyordu. Üretim araçlarının büyük atölyeler ve mani faktörlerde toplanmaları, gerçekten toplumsal üretim araçları durumuna dönüşmeleri, işte o sırada baş gösterdi. Ama toplumsal üretim araçları ve toplumsal ürünler, sanki şimdi de bireysel üretim araçları ve bireysel ürünler olarak kalmışlar gibi işlem gördüler. Eğer şimdiye değin çalışma araçlarının sahibi, ürünü, genel kural olarak kendi öz ürünü ve başkasının yardımcı çalışması istisna durumunda bulunduğu için temellük ediyorduydu, şimdi de, ürün kendi ürünü değil, ama tamamen başkasının emek ürünü olduğu halde onu kendine mal etmekte devam etti. Böylece, bundan böyle toplumsal olarak yaratılan ürünler, üretim araçlarını gerçekten kullanan ve ürünleri gerçekten üreten kimseler tarafından değil, ama kapitalist tarafından temellük edildiler. Üretim araçları ve üretim, özel olarak toplumsal duruma geldi, ama bireylerin, herkesin kendi öz ürününe sahip olduğu ve pazara taşıdığı özel üretimi ön gerektiren bir temellük biçimine bağlı tutuldular.”

Açık ki sözü edilen bu aşamada üretim, başlangıç için bahsedilen ve basit elbirliği olarak ifade edilen durumu aşsa bile henüz dağınık bir tarzda ve çok sayıda; kentte küçük imalathaneler, atölyeler ve işletmeler: köyde ise küçük çiftçiliği aşmayan, bir üretimdir. Ancak bir yandan bu üretim temeli üzerinde hızlı bir gelişim kaydeden ve bir ülkenin sınırları ile bağlı kalmayıp, ülkeler arasında bile hızlı bir mal mübadelesine giren tacirler sınıfının elinde biriken muazzam sermaye, diğer yandan burjuvalar arasındaki rekabet ve daha fazla kür hırsının (ki bu kapitalist gelişmenin temel yasalarındandır) teşvik edip ortaya çıkardığı yeni buluşlar nedeniyle, sermayenin ve dolayısıyla daha yetkin üretim araçlarının elinde toplandığı kapitalistler dışındaki diğer küçük üreticiler ve küçük-burjuvalar bu gelişmeler karşısında tutunamayarak, hızla çözülmeye başladılar. Engels, bu durumu Ütopik ve bilimsel Sosyalizm’de şöyle dile getirmektedir:

“Kapitalist üretimden önce, yani ortaçağda, emekçilerin kendi üretim araçlarındaki özel mülkiyetine dayanan küçük üretim; kırdaki, özgür ya da serf olan küçük çiftçilerin tarımı: kentlerde, loncalarda örgütlenmiş el zanaatçılığı, genellikle yürürlükteydi. Emek aletleri-toprak, tarımsal aletler, işlik (atölye), avadanlık-, tek tek bireylerin, tek işçinin kullanılmasına uyarlanmış emek atölyeleri ve bu yüzden zorunlu olarak küçük, önemsiz ve sınırlı idi. Ama, işte bundan ötürü, genellikle hepsi de üreticinin kendisinin idi. Bu dağınık sınırlı üretim araçlarını bir araya toplamak, genişletmek ve onları o günün güçlü üretim kaldıraçlarına dönüştürmek- bu, kesinlikle kapitalist üretimin ve onu gerekli bulan burjuvazinin tarihsel rolüydü, Marx, Kapital dördüncü kısımda, bunun 15.yy.dan bu yana basit elbirliği, mani faktör ve modern sanayi olmak üzere üç devrede nasıl başarıldığının tarihini ayrıntılı olarak açıklamıştır. Ama burjuvazi gene aynı bölümde gösterildiği gibi, bu küce üretim araçlarını, onları aynı zamanda bireysel üretim araçları olmaktan çıkarıp insanların ancak ortaklaşa (elbirliği ile) işletebileceği toplumsal üretim araçları haline getirmeden büyük, üretken güçlere dönüştüremezdi. Çıkrığın, el tezgahının, demirci çekicinin yerine, iplik makinesi, mekanik tezgah, buharlı çekici kondu; bireysel işliğin yerini yüzlerce işçinin işbirliğini gerektiren fabrika aldı.” Bu aşamadan sonra küçük üretimde başlayan çözülmeyi ise Engels devamla şöyle anlatıyor.

“Ama belirli bir toplumda, kerte kerte ve önceden düşünülmüş bir plana dayanmadan emekleyen kendiliğinden işbölümü üretimin temel biçimi ise, orada ürünler, karşılıklı değişimi, alımı ve satımı tek tek üreticilerin çeşitli gereksinmelerini giderecek hale getiren metalar biçimini alır. Ve ortaçağındaki hal buydu. Örneğin, köylü, tarımsal ürünlerini zanaatçıya satıyor ve ondan elışı ürünler satın alıyordu. Bu bireysel üreticiler toplumuna yeni bir üretim tarzı girdi. +toplumun bütününde başat olan kendiliğinden ve hiçbir plana dayanmadan gelişmiş eski işbölümünün ortasında, artık belirli bir plana dayanan, fabrika içinde örgütlenmiş, yeni işbölümü belirdi; bireysel üretimin yanı başında, toplumsal üretim ortaya çıktı. Her ikisinin ürünleri de aynı pazarda ve bundan dolayı hiç değilse yaklaşık olarak eşit fiyatlarla satıldı. Ama belirli bir plana dayanan örgüt, kendiliğinden oluşmuş işbölümünden daha güçlüydü. Bireylerin ortaklaşmanın toplumsal güçleriyle

alışan fabrikalar, mallarını tek başlarına çalışan küçük üreticilerden çok daha ucuza üretiyordu. Bireysel üretim bütün alanlarda birbiri ardına yenildi. Toplumsallaştırılmış üretim eski üretim yöntemlerini hepsini baştan aşağıya değiştirdi...Bireysel üreticinin ürünü gibi, üretim araçları da, gittikçe değersizleşti; ona, kapitalistin buyruğunda, ücretli işçi olarak çalışmaktan başka hiçbir şey kalmadı. Önceleri istisna ve yardımcı olan ücretli emek, artık bütün üretimin kuralı ve temeli oldu, önceleri tamamlayanken artık işçinin geriye kalan biricik görevi oldu... Bir yanda ellerinde üretim araçları toplanmış bulunan kapitalistler ve öte yanda emek gücünden başka hiçbir şeyi olmayan üreticiler arasındaki ayrılma tamamlanmıştı.”

Burada söz konusu olan durum, kapitalist üretim biçiminin gelişme yönünü tayin eden esas unsurların ne olduğunun ve temel ayrışmanın nasıl olduğunun saptanmasıdır. Yoksa küçük üretim, o eski ilkel biçimler içinde olmasa bile, gerek kapitalizmin eşitsiz gelişme yasası ve gerekse toplumsal yaşamın karmaşıklığı ortamında doğan çok yönlü ihtiyaçlar nedeniyle günümüze dek varlığını sürdürmektedir. Esasen kapitalizm, küçük üretimden oluşmuştur ve durmadan oluşur. Çok sayıda orta katmanlar kapitalizm tarafından zorunlu olarak durmadan, yeniden yaratılır. Sanayi devriminden sonra ortaya çıkan yeni toplumsal işbölümünde sermayenin ve muazzam teknik gelmeler sayesinde tüm toplumsal yaşamı etkileyecek denli yetkinleşmiş üretim araçlarının belli teklerde yoğunlaşması ile bunların ürettiği malların pazarlanması sürecinde ortaya çıkan ve fakat bu tellere sıkı sıkıya bağlı, bu nedenle de onların baskısını üzerlerinde sürekli duyan çeşitli işletmelerin sahibi yaygın bir küçük-burjuva sınıf olmuştur.

Bu arada bu sınıfa mensup olan bir başka kategoriden de söz etmek gerekmektedir. Bunlar; devlet hizmetlerinde bulunan görevlilerin, burjuva devletlerin ortaya çıktığı zamandan günümüze değin, bu hizmetlerin kendilerine sağladığı ayrıcalıklara dayanarak şu veya bu yolla elde ettikleri imkanlarla, ikinci bir iş durumunda yürüttükleri ticaret, işletmecilik vb işlerle bu sınıfa dahil olan orta dereceli memurlardır. Daha alt düzeydeki küçük memurlar ise, bizde yaygın bir deyim ile küçük-burjuva olarak nitelendirilmesine rağmen, Marx ünlü deyişi ile onları “beyaz gömlekli işçiler” olarak sıfatlandırmış ve bunların işçilerden sadece yaşam biçimleri itibarı ile ayrıldıklarını söylemiştir. Küçük-burjuvazi içinde yer alan orta halli memurlar tekelci burjuvazi ile ortaklık halindeki ve genellikle büyük bürokratlar arasından sivrilmiş bürokrat burjuvalardan ayrı olarak ele alınmak zorundadırlar. Günümüzde Türkiye’de çok canlı örneklerini gördüğümüz bu sınıflar ve belirtilen kategorilerini niteliklerini kavramak bakımından şu örnekler çok açıklayıcıdırlar. Bilindiği gibi Türkiye’de ordu, özellikle son 10-15 yıldır askeri-ar ve gereç dışında Pazar için üretime yönelik, çeşitli sanayi sektörlerine ya ortak edilmiş veya bizzat otomobil fabrikaları üretiminde olduğu gibi doğrudan üretime yönelmiştir. Bugün artık herkesin bildiği gibi bu girişimin başında bulunanlar, bulundukları mevkilerde sahip oldukları olağanüstü yetkilere dayanarak ve bir bütün olarak ordunun diğer toplumsal sınıf ve tabaları üzerindeki bilinen etkilerini ve fonksiyonlarının kullanarak güç ve sermaye sahibi olmuş, bürokrat burjuva yüksek rütbeli generallerin ortaklığın oluşturmuş ve bu ortaklık Türk tekelci burjuvazisi ile çeşitli yollarla iç içe geçmiştir.

Küçük-burjuvazi içinde saydığımız kesimin durumunu ise, yine son yılların en çarpıcı olayı olan ‘bankerler’ olayının ortaya çıkardığı gerçeklerle izah etmek mümkündür. Sanırız ki, bu konuda fazla bir şey söylemeden “banker kazazedeleri derneği başkanlarının” basına yansıdığı kadarıyla genellikle ya orta halli emekli veya halen çalışmakta olan memurlar ve özellikle albaylar olması konumuz açısından gerekli izahı getirmeye yeterlidir.

Geçelim, demek ki küçük-burjuvazinin sınıfsal varlığı; kapitalist gelişmenin derecesine bağlı olarak toplumun; büyük ve tekelci burjuvazisi ile geniş proleter ve emekçi sınıflar arasında ne ölçüde ayrıştığına bağlıdır. Bu gerçek, kapitalizmin iki ana özelliğine doğrudan bağlı bir biçimde etkisini, bu sistem içerisinde yer alan, gelişmiş ve geri bıraktırlmış tüm ülkelerde göstermektedir.

Gelişmiş emperyalist metropollerde, üretim alanında tekelleşmenin en üst düzeyine varmış bulunmasından ötürü, sömürge ve bağımlı ülkelerde (özellikle de yeni-sömürgelerde) yaygın bir biçimde görülen bakkal, lokanta, otel, berber, terzi vb gibi küçük işletmelerin yerini önemli oranda –ki küçük-burjuvazinin ekonomik temelini daha çok bu işletmeler oluşturmaktadır- büyük holdingler vb ortaklıkların sahibi bulunduğu, yönettiği, merkezileştirilmiş ve her yanda şubeleri

bulunan süpermarketleri, büfeler, lokantacılık ve otelcilik işletmeleri ve dev boyutlara ulaşmış bulunan konfeksiyonculuk almıştır. Bu belirlemelerden, küçük-burjuvazinin bu ülkelerde tümünden ortadan kalktığı sonucu çıkarılamaz; fakat şurası da açıktır ki, küçük-burjuvazi bu ülkelerde toplumsal safların, bir yanda sayıları birkaç avuç kadar olan büyük ve tekelci burjuvazi, diğer yanda geniş proleter ve emekçi yığınlar biçiminde netleşmiş bulunmasından ötürü, devlet daireleri ve çeşitli büro hizmetleri ile her türlü tekelleşmeye rağmen varlığı önlenemeyen işletmecilik alanlarında sıkışmış, toplumsal alandaki yeri silik, önemsiz bir kesim haline gelmiştir. Kısaca “bu yeni üreticiler de zorunlu olarak proletaryanın dizileri arasına atılırlar”.

Sömürge, yeni-sömürge ve bağımlı ülkelerde geri ekonomik ve toplumsal yapı nedeniyle toplumun çok geniş bir kesimini teşkil eden bu sınıf; yine kapitalizmin gelişme derecesine bağlı olarak ve fakat özellikle de kapitalist-emperyalist buhranların etkilerini erkenden ve doğrudan hissettirdiği bu alanlarda sık sık yaşanan buhranlar nedeniyle sürekli parçalanmakta, dağılmakta; özellikle bu dönemlerde içlerinden çok az bir kesimi büyük burjuvalara dahil olur veya varlığını ayakta tutabilirken, önemli bir çoğunluğu iflasa uğrayarak emekçi sınıfların saflarına katılmaktadır.

Çok daha ayrıntılı bir biçimde incelenmesi ve işlenmesi mümkün olan bu konuya ilişkin belirlemelerimizi, yine Engels’in bu sınıfın ekonomik temeli ve özelliklerini içeren tanımlaması ile sonuçlandıralım:

“Bu ülkede büyük kapitalistler ve sanayiciler sınıfının gelişmesi karşısına konulan engeller sonucu, Almanya’da küçük esnaf ve dükkancılar sınıfı son derece kalabalıktır. Büyük kentlerde nüfusun çoğunluğunu hemen hemen bu sınıf oluşturur, küçük kentlerde, daha etkin ya da daha zengin rakiplerin yokluğu nedeniyle, bu sınıf kesenkes ağır basar. Tüm modern devletlerde ve tüm modern devrimlerde çok büyük önem taşıyan küçük-burjuvazi, yakın savaşımın içinde, hemen her zaman kesin bir rol oynamış bulunduğu Almanya’da özellikle önemlidir. Büyük kapitalistler, tecime ve sanayiciler sınıfı, yani burjuvazi ile proletarya ya da çalışan sınıf arasındaki aracı konumu, onun ayırt edici niteliğini belirler. Burjuvazinin konumunu özler, ama en küçük bir talih tersliği, bu sınıfın bireylerini proletarya saflarına düşürür. Monarşi ve feodal ülkelerde, küçük-burjuvazi, var olabilmek için, saray ve aristokrasi satın alıcılar topluluğuna gereksinme duyar; bu satılıcılar topluluğunun yitirilmesi onu garnizon, kontrol bir hükümet, maiyeti ile birlikte bir yargılama mahkemesi, çoğu kez bu küçük-burjuvalar gönençinin temelini oluşturur. Bu kurumları yok edin, dükkancılar, terziler, kunduracılar, marangozlar, vb hapı yutar...” (Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim syf. 275)

B-Küçük-Burjuva Hareketi

Kuşku yok ki bir ara sınıf olmasına rağmen küçük-burjuvazi ret, ortaya çıktığı günden bugüne kadar diğer tüm toplumsal sınıf ve tabakalar gibi, muhtevası, sınıfsal konumu ve çıkarları tarafından belirlenen, kendine has özellikleri bulunan ve bütün bunlar tarafından biçimlendirilmiş olan taleplerini gerçekleştirmek amacıyla bir toplumsal hareket yaratma çabası içinde olmuştur. Küçük-burjuva hareket, sınıfsal özellikleri ve konumu nedeniyle genel olarak toplumsal harekete damgasını vurabilecek bir niteliğe kavuşmuş olmasa da; burjuvazinin feodalizme karşı yürüttüğü mücadeleden başlayarak günümüze kadar ki, tüm sınıfsal ve ulusal mücadelelere kadar, özellikle de büyük toplumsal altüst oluşlarda tamamlayıcı bir faktör olarak tayin edici roller oynamıştır, ve oynaya devam etmektedir.

Küçük-burjuva hareketin, tarih sahnesine çıkışı; gerek feodal despotizmin ayak bağlarından kurtulmak ve gerekse büyük-burjuvazinin gelişimi karşısında tutunabilmek için, burjuvazinin feodal monarşiye karşı yürüttüğü iktidar mücadelesine, iktidarda söz sahibi olmak amacıyla, henüz yetkinleşmiş bir biçimde olmasa da, siyasal ve örgütsel plana yansıyan çok çeşitli biçimler altında bağımsız bir güç olarak katılmasıyla başlar.

Ancak yukarıda da kısaca değindiğimiz gibi, küçük-burjuvazi büyük-burjuvazi katına yükselmeyi hedeflemesine rağmen sonuçta, kapitalistler ile proleterler arasındaki aracı konumunu ve küçük üretimi koruma biçimindeki bir tutuculuğa varan, hem kendi ekonomik temelini

gerçekleriyle ve hem de insanlığın gelişim yasalarıyla çelişen tavrı yüzünden toplumsal gelişmeye damgasını vuran bir güç haline gelememiştir.

Küçük-burjuvazinin üretimdeki konumu tarafından belirlenen ve hareketinin muhtevasını teşkil eden sınıfsal özelliklerini Engels “Almanya’da Burjuva Demokratik Devrim” adlı eserinde çok çarpıcı bir biçimde şöyle ifade etmektedir. “...En zengin sınıfın saflarına yükselme umudu ile, proleter ve hata yoksul sınıf durumuna düşme korkusu arasında bu biçimde durmadan çalkalanan, siyasal işlerin yönetiminde bir pay alarak çıkarlarına öncelik kazandırmak umudu ile, sırasız bir muhalefet yüzünden, en iyi müşterilerini elinden alma gücüne sahip bulunduğu göre, varlığını bile elinde tutan bir hükümetin öfkesini uyandırma korkusu arasında bölünmüş, güvensizliği, tutarı ile ters orantılı şöyle-böyle bir servete sahip bu sınıf kanılarında son derece sallantılıdır. Güçlü feodal ya da monarşi hükümetin yönetimi altında, saygılı ve boynu eğik bir durumda bulunan bu sınıf, burjuvazi yükseliş yolundayken liberalizme eğilir, burjuvazi kendi üstünlüğünü sağlar sağlamaz zorlu demokratik nöbetler geçirir. Ama altındaki sınıf, proletarya bağımsız bir harekete girişmeye görsün, gene içler acısı bir yılgınlık içine düşer. ... Küçük-burjuvazinin kararsız tutumu onun istediği ve yapacağı şeyin ta kendisidir. Kararsızlıkta kararlardan olan ve bir şeyler yapmaya ödleri kopan, hiçbir şey yapamayarak aslında yapmaları gereken şeyin ta kendisini yapan duygulu ruhlar için... bu iş doğaldı...”

Küçük-burjuva hareketin tarihi tek başına ele alındığında kısaca bir istikrarsızlık, kararsızlık ve kaypaklık tarihidir ama, bu hiç de bu sınıfın insanlık tarihinde önemli roller oynamadığı ya da oynamayacağı anlamına gelmez. Akine nesnel koşullarının geliştiği ortamlarda, bu sınıf tarihin tekerleğini döndüren ilerici, önder sınıfların iktidara yürümesine destek olduğu ve onunla birlikte yürüdüğü sürece her yerde ilerici, devrimci bir rol oynamış, köhnemiş sınıfları ve düzenlerini tarihin çöp sepetine atmada belirleyici bir kesimi feodal aristokrasi ve kralların yanında yer alsalar bile, küçük-burjuvazinin önemli bir kesiminin oynadığı bu tarihsel role tanıklık eder.

Küçük-burjuva sınıfın bu özelliği kendisini, proletaryanın burjuvaziye, sömürge halkların ise yabancı egemenliğe ve ulusal ve sınıfsal köleliğe karşı savaşında tüm tarihsel süreç boyunca hissettirmiştir ve bu durum önemini günümüzde de korumaktadır.

Proletaryanın burjuvaziye ve müttefiklerine karşı yürüttüğü sosyal kurtuluş mücadelesinde küçük-burjuvazinin devrimci kanadı, bu mücadelenin başarıya ulaşmasında hayati bir rol oynar. Hiçbir proletarya hareketi, bu sınıfın doğrudan ya da dolaylı bir biçimde desteğini almadan burjuvaziye ve onun dayandığı güç ve kurumları yıkamaz. Toplumun genel güçleri bakımından “geçici yol arkadaşları” olarak tanımlanmasıyla birlikte, bu sınıf aynı zamanda örneğin, proletarya hareketi açısından, devrimi gerçekleştirmek için halkın çoğunluğunun proleterleşmesinin beklenemeyeceği gerçeği nedeniyle, bu güçler için önemli bir müttefik olma özelliği de göstermektedir. Buradan çıkarılması gereken sonuç açıktır. Sınıfsal konumu ve özellikleri nedeniyle devrime önderlik etmesi mümkün olmayan ve bu konuda son derece örgütlendirilip, harekete geçirilmeden, kısaca bir müttefik güç olarak kazanılmadan devrimin gerçekleştirilmesi mümkün değildir.

Ulusal kurtuluş devrimlerinde de, gerek bu devrimlerin burjuva devrimlerin bir parçası olduğu, rekabetçi kapitalizm dönemlerinde; gerekse günümüze dek varlığını sürdüren emperyalist sömürgecilik döneminde, sömürgeci boyunduruğa karşı mücadelede bu sınıf, rekabetçi kapitalizm döneminde henüz yeni doğmuş bulunan proletarya ve yoksul köylülük ile birlikte milli burjuvazinin yedeğinde ve hatta kimi yerde onunla birlikte önder bir konumda bulunarak, kapitalizmin emperyalizm aşamasına varması ile birlikte burjuvazinin bir bütün olarak gericileşmesi nedeniyle çağımıza damgasını vuran proletarya devrimlerinin bir parçası haline gelen, çağdaş ulusal kurtuluş mücadelelerinde ise proletaryanın önderliğinde ve yedeğinde bir güç olarak devrimlerin başarıya ulaşmasında önemli roller oynar.

Küçük-burjuvazinin çağdaş ulusal kurtuluş mücadelelerindeki yerini ve önemini Cabral şöyle ifade etmektedir:

“Emperyalizmin bir yalancı burjuvaziye yaratmadığı sömürge ortamlarında, kitlelerin henüz yeterince bilinçlenmemiş olduğu yerlerde, ulusal kurtuluş savaşı vermeden önce, yerli küçük-

burjuvazinin eline ülkeyi emperyalist egemenlikten kurtaracak hareketin önderliğini yapmak gibi tarihi bir fırsat geçmektedir. Çünkü, gerek nesnel, gerekse öznel şartlar (kitlelerden daha yüksek bir hayat düzeyine sahip olmaları, emperyalizmin ajanlarıyla daha fazla temasta bulunmaları dolayısıyla hor görülmenin, itilip kakılmanın acısını daha çok çekmiş olmaları, eğitim düzeylerini ve siyasi bilgilerinin yüksek oluşu gibi nedenlerle) küçük-burjuvazinin, yabancı egemenlikten kurtulmanın mutlak gerekli olduğunu daha önce kavrayıp, daha erken bilinçlenmesine imkan vermiştir. Sömürge ortamında küçük-burjuvazinin üzerine aldığı sorumluluğa, devrimci niteliğini yakıştıralabiliriz. Oysa değil egemen sınıflar, toplumsal ayrıcalıklarını savunabilme hayali peşinde sömürgecilerin yanından bir türlü ayrılamazlar.”

Yeni-sömürge ortamında ise” yalancı bir yerli burjuvazi” vardır ve bunun yok edilmesi gerekir. Burada da küçük-burjuvaziye, yabancı boyunduruktan kurtulma mücadelesinde önden gitme sorumluluğu düşer. Ancak bu durumda, toplumsal yapının karışıklığı önderliğin bölüşülmesine imkan vermektedir. Bir dereceye kadar olsa da önderlik yükü, küçük-burjuvazi, emekçi sınıflar ve nasılsa yurtsever duygulara kapılmış “yalancı burjuvazi” kesimleriyle yaklaşılacaktır. Küçük-burjuvazinin mücadele önderliğine katılmasını sebeplerinden biri, işçi sınıfının ekonomik ve kültürel yönden sınırlı ve karışık bir durumda bulunmasıdır. Bu durumda küçük-burjuvaziye yüklenen sorumluluk büyüktür ve devrimci bilincinin yüksek bir derecede olmasını, halk kitlelerinin, mücadelenin her aşamasında yenileşen umutlarını doğru değerlendirmeyi ve halk arasındaki farkların zamanla tamamen ortadan kalkarak bir özdeşliğin kurulmasını zorunlu kılar.

Bir hizmet sınıfı olan, yani üretim süreciyle doğrudan ilgisi bulunmayan küçük-burjuvazi, bu niteliğini bilecek ve iktidara geçerek ekonominin temellerini denetleyemeyeceğini anlayacak kadar büyük bir bilince sahip olmalıdır. Tarihte bu sınıf hiçbir zaman iktidara geçmemiştir. Devrim süreci içerisinde oynadığı rol ne kadar büyük olursa olsun bu sınıf iktidar yüzünü görmez. Çünkü siyasi iktidar, egemen sınıfın ekonomik gücüne dayanır. Sömürge ve yeni sömürge ortamlarında ise, bu güç, iki varlığın elindedir. Emperyalistlerin ve ulusal emekçi sınıfların.

Ulusal kurtuluştan eline geçen iktidarı tutabilmek için küçük-burjuvazinin tek bir şansı vardır: onu burjuva olmaya iten tabii eğilimlerini başı boş bırakarak, daha fazla burjuvalaşmak, ticaret alanında bürokrat ve aracı bir burjuvazinin oluşumuna izin vermek ki, bu kat ulusal yapay burjuvaziye katışabilmesin; yani devrime yüz çevirsin, emperyalist kapitalle bütünleşsin. Bütün bunlar yeni-sömürge durumu, yani ulusal kurtuluşun gerçek hedeflerine ihanet demektir. Bu hedeflere ihanet etmemek için küçük-burjuvazinin bir tek seçeneği vardır: devrimci bilincini güçlendirmek, daha burjuva olmak gibi ve daha başka sınıfsal eğilimlerinde karşı koymak; emekçi kitlelerle kendini özdeşleştirme ve devrimin normal gelişimine karşı koymama. Bu demektir ki, ulusal kurtuluş mücadelesindeki rolünü tam anlamıyla yapabilmesi için devrimci küçük-burjuvazinin sınıf olarak intihar etmesi gerekir ki, ait oldukları halkın özlemleriyle bütünleşmiş devrimci işçiler olarak yeniden doğabilsin.

Bu alternatifler -devrime ihanet ya da sınıf olarak intihar- ulusal kurtuluş mücadelelerinin içinde, küçük-burjuvazinin taşıdığı çıkmazdır. Devrim yararına olumlu çözüm, Fidel Castro’nun doğru olarak tanımladığı devrimci bilincin gelişimi denilen şeydir. Bu, ulusal kurtuluş mücadelesinin öncüsünün bu mücadelenin ilkelerine ve temel amacına bağlı kalma yetisine dikkatimizi çekmektedir. Bu ise yine bize bir oranda gösterir ki, eğer ulusal kurtuluş temelde bir siyasal süreçse, gelişiminin koşulları ona ahlaksal bazı özellikler de yüklemiştir.” (Aktaran Marxizmde Gerilla savaşı)

Küçük-burjuvazinin toplumsal gelişmeye denk düşen devrim süreçlerinde, bu süreçlere önderlik eden güçlerle aynı doğrultuda hareket ettiği sürece oynadığı tarihsel rolden bu şekilde söz etmek mümkün olmakla birlikte, bu sınıfın ilk burjuva hareketlerden başlayarak günümüze kadar ki tüm toplumsal ve ulusal kurtuluş süreçlerinde insanlığın yakından tanık olduğu ve sıkıcı etkilerini günümüze dek üzerinde şiddetle hissettiği, gerici yapısı ve özelliklerinden kaynaklanan yetmezliğinden de söz etmek gerekmektedir. Genellikle sınıf ayrılıklarının henüz yeterince netleşmediği, ya da yine genellikle sömürgelerde ve yeni-sömürgelerde milli burjuva ve proleter

hareketin zayıf olduğu durumlarda etkin bir güç haline gelen küçük-burjuva hareket, önderlik açısından son derece elverişsiz olan istikrarsız ve tutucu yapısından ötürü, tarihte birçok kez belirtilen durumun söz konusu olduğu tüm mücadelelerde, hareketi, büyük kayıplara ve acılara mal olan çıkmazlara sürüklemiş, yol açtığı kaos ve yozlaşma yüzünden ezici başarısızlıkların yaşanmasına neden olmuştur. Yine tarihteki birçok ulusal ve toplumsal devrim ve karşı devrim pratiğiyle saptanmıştır ki, küçük-burjuva hareketi, tarihsel olarak aşılmış ve köhnemiş egemen sınıflar tarafından kazanılır veya en azından etkisiz bir hale getirilirlerse yine bu güçlere karşı mücadele içinde olan halklar ve halk güçleri, yıkıcı sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Paris Komünü, Alman Burjuva demokratik Devrimi, Hitler Faşizmi ve günümüzde iktidara gelmeyi ve iktidarda kalmayı başarmış Şili vb daha birçok faşist ve gerici yönetimin gerçekleri hep bahsedilen bu durumun geçerliliğine tanıklık etmektedirler.

Küçük-burjuvazinin Paris komünü'nde oynadığı karşı-devrimci rolü Marx Fransa'da Sınıf savaşmaları adlı eserinde şöyle dile getirmişti:

“Haziran günlerinde, hiç kimse mülkiyeti kurtarma ve krediyi yeniden tesis etme uğruna, Paris küçük-burjuvaları, kahveciler, lokantacılar, şarap satıcılar, küçük tacirler, dükkancılar, zanaatçılar vb kadar bağnazca savunmamıştır. Dükkanı, bütün kuvvetini toplayarak sokaktan dükkana geçişi yeniden sağlamak için kapatıp barikata karşı yürümüştü. Ama barikatın ardında dükkanın müşterileri ve borçluları, önünde ise alacaklıları vardı. Ve barikatlar devrilip, işçiler ezildiğinde ve mağazaların bekçileri zafer sarhoşluğu içinde yeniden dükkanlarına koştuğukları zaman, dükkân kapısının, mülkiyetin bir bekçisi tarafından kendilerine bir takım göz korkutucu kağıtları uzatan resmi bir kredi memuru tarafından kesilmiş olduğunu gördüler: vadesi geçmiş poliçe, vadesi dolmuş senet, vadesi gelmiş bono, batmış dükkân ve batmış dükkancı buldular.

Mülkiyetin korunması! Ama onların oturdukları ev kendi mülkleri değildi, başında bekledikleri dükkân kendi mülkleri değildi. Artık ne ticaretleri, ne içinde yemek yedikleri tabak, ne yatıp uyudukları yatak kendilerininindi. ... Küçük-burjuvalar, işçileri yenmekle, kendilerini kuzu kuzu alacaklılarının ellerine teslim etmiş olduklarını büyük bir dehşetle anladılar.”

Konumunu ve özelliklerini incelediğimiz bu sınıfın, tarihte istisnai haller olarak ortaya çıkan toplumsal devrime önderlik etme durumları söz konusu olduğunda içine düştükleri aczi ve yine iktidara sahip olmaları halinde ise ortaya koydukları istikrarsızlıklarını, biraz uzunca bir alıntı ile de olsa konunun öneminden ötürü okuyucunun hoşgörüsüne sığınarak, yine Engel'sin bahsedilen bütün bu bakımlardan son derece zengin ve canlı örneklerle dolu Almanya'daki burjuva demokratik devrimini konu alan eserinden yapacağımız aktarmalarla izah etmeye çalışacağız:

“Tüm hareketin ruhu, burjuvazi denmesi yeğ tutulan ve Almanya'da ve hele Güney'de egemen sınıfın ta kendisi olan küçük-burjuvazi sınıfı oldu. Bu küçük-burjuvazi, anayasal demokratik kulüpler, gibi, birçok sözde demokratik kümelenmeler olan “Mart Kulüpleri”nde ve hemen tüm demokratik basında, Reich Anayasasına Grütli bağlılık antları içmiş bulunan küçük-burjuvazi idi; bu küçük-burjuvazi, ayrıca “dik kafalı” prenslere karşı, tek sonucu küçük-burjuvazi, ayrıca “dik kafalı” penslere karşı, tek sonucu küçük-burjuva için, yurttaşlık ödevini yerine getirmiş olmanın coşturucu dinginliğinden başka bir şey olmayan bir boğuşma yürüten küçük-burjuvazi idi. Bu küçük-burjuvazi, Frankfurt meclisinin, aşırı-sol denilen enerjik bölümü ve özellikle, harekete resmi başını veren Stuttgart Parlamentosu ve “Reich Naipliği” tarafından temsil edilen küçük-burjuvazi oldu; son olarak bu küçük-burjuvazi, yerel komitelerde, güvenlik komitelerinde, geçici hükümetlerde ve kurucu meclislerde egemen olan, saksonya'da, Ren üzerinde ve Güney Almanya'da, Reich Anayasasını hak eden küçük-burjuvazi oldu.

Eğer bu ona bağlı olsaydı, küçük-burjuvazi, yasal, barışçıl ve erdemli savaşımın hukuksal alanını bırakmaz ve manevi silahlar denilen silahları, tüfekler ve sokak ile değiştirmezdi. Almanya'da 1830'dan sonraki tüm siyasal hareketlerin tarihleri, Fransa ve İngiltere'de de olduğu gibi, bize hep iyi niyetleri konusunda kurum satan ve hiçbir tehlike görmediği sürece lafazanlığı yer yer aşırılığa kadar vardırıran bu palavracılık dolu sınıfı gösterir; ama bu sınıf, en küçük bir tehlike kendisini gösterir göstermez, ürkek, sıkıntılarla dolu, her şeyi onarmaya hazır bir duruma gelir; ve kendi başlattığı hareket başka sınıfların eline geçip de ciddiye alınır alınmaz, şaşırır, kaygılanır,

duraksar ve kendi küçük-burjuva varlığına karşı duyduğu bağlılık yüzünden tüm harekete ihanet etmesi için, işlerin elde silah boğuşmaya varması yeter. Ve işin sonunda kararsızlığı yüzünden, gerici parti zaferi kazanır kazanmaz her zaman özellikle aldatılır ve kötü davranış görür...

Bu durumda sözüm ona Demokratik Partinin yani küçük-burjuvalar yığınının, Reich Anayasasına dört elle sarılmaları doğaldı. Bu sınıf, istemlerinden kralcı Anayasacı liberal burjuvaziden her zaman daha ileri olmuştu; daha cesur bir tutum benimsemiş, birçok kez silahlı bir direnme tehdidinde bulunmuş ve özgürlük için savaşında kanını ve yaşamını verme vaatlerini esirgememişti, ama tehlike zamanı ortalıkta görünmeyişinin kanıtını da birçok kez vermiş bulunuyordu...

Önem ve etkinliğini birçok kez belirtmiş bulunduğumuz o küçük-burjuvalar sınıfı, 1849 ayaklanmasının yönetici sınıfı olarak kabul edilebilir. Bu kez de büyük Alman kendilerinden hiçbiri hareketin merkezleri arasında bulunmadığından, orta ve küçük kentlerde her zaman ağır basan küçük-burjuvalar sınıfı, hareketin yönetimini eline almanın yolunu buldu. Öte yandan, Reich Anayasası ve Alman Parlamentosunun hakları için yürütülen bu savaşta söz konusu olan çıkarların, bu sınıfın çıkarları olduğunu da görmüştük. Tüm isyancı bölgelerde kurulan geçici hükümetler, çoğunlukla halkın bu kesimini temsil ediyorlardı ve bu katmanın hangi noktaya kadar gittiği, Alman küçük-burjuvazisinin, göreceğimiz gibi, eğer kendisine verilen her hükümeti yıkıma götürmeye değilse, hiçbir şeye yetenekli olmadığını akla uygun bir biçimde gösterebilir.

Tafra satmakta üstüne olmayan küçük-burjuvazi eylemde çok yeteneksiz ve bireyleri göze almak gerektiği zaman çok korkaktır. Tecimsel alış-veriş ve kredi işlemlerinin mesguin (soysuz, bayağı) karakteri, onun öz karakterine enerji ve girişim ruhu yoksunluğunun damgasını vurmuştur; öyleyse aynı niteliklerin, bu katmanın siyasal tutumunu da belirlemesini beklemek gerekir. Sonuç olarak küçük-burjuvazi, yapmaya kararlı olduğu şey üzerindeki tumturaklı ve çok saldırgan sözlerle ayaklanmayı kışkırttı; ayaklanma kendisi hiç istemediği halde, bir kez patlak verir vermez, iktidarı eline almakta ivedilik gösterdi; iktidarı sadece ayaklanmanın etkilerini yok etmek için kullandı. Silahlı bir çatışmanın, işleri ciddi bir bunalıma götürdüğü her yerde, küçük-burjuvalar önlerine çıkan tehlikeli durum karşısında yıldırımla vurulmuşa döndüler. Onların cafcacılı silah başına çağrılarını ciddiye alan halk karşısında yıldırımla vurulmuşa döndüler; her şeyin üstünde izleme zorunda kaldıkları siyasanın, kendileri, toplumsal konumları, servetleri bakımından doğurabileceği sonuçlar karşısında yıldırımla vurulmuşa döndüler. Onlardan her zaman söyledikleri gibi, ayaklanma davası uğruna “yaşam ve mallarını” tehlikeye atmaları beklenmiyor muydu? Ayaklanmada, yenilgi durumunda onlara servetlerini yitirme tehlikesini taşıyan resmi görevler alma zorunda değil miydiler? Ve zafer durumunda, savaşkan orduların ana gövdesini oluşturan muzaffer proleterlerin, kendilerini görevden kovmak ve tüm siyasalarını altüst etmekte ivedilik göstereceklerinden emin değil miydiler? Böylece, iki ateş arasında kalmış, sağdan soldan tehdit edilen küçük-burjuvazi, iktidarını, her şeyi geliş güzel gitmeye bırakmaktan başka türlü kullanamadı, bu da, beklenebileceği gibi, hala varolabilecek az çok başarı olanağını yitirtiyor ve ayaklanmayı tamamen yıkıma uğratiyordu. Taktiği, daha doğrusu taktiksizliği, her yerde aynı idi; bu nedenle 1849 Mayıs ayaklanmaları, Almanya’nın her yanında, aynı kalıba göre biçildiler...

...Ama gene de, hareket, bir kez küçük-burjuvazinin eline düştükten sonra daha başından beri hapı yutmuş demektir. Küçük-burjuva hükümdar naipleri, özellikle başlarında bay Brentano olmak üzere bade’ndekiler, “yasal” hükümdarın, büyük-dükkanın görev ve üstünlük haklarını gasbetmekle, yurt ihaneti suçunu işlediklerini hiç unutmadılar. Bakanlık koltuklarına, yüreklerinde suçlarının ağırlığını taşıyarak kuruldular. Bu türlü ödleklere ne beklenebilir? Ayaklanmayı, komuta birliğinden, dolayısı ile etkinlikten yoksun, kendiliğindenliğe bırakmakla kalmadılar, ama hareketin gidişini kırmak, onu güçten düşürmek, yok etmek için ellerinden gelen her şeyi gerçekten yaptılar. Ve küçük-burjuvazinin, brentano cinsinden bir avuç ahlaksız dalavereci tarafından burunlarından sürüklendikleri halde, gerçekten “ülkeyi kurtaracaklarını” düşleyen “demokrat” kahramanlarının, o akıl sır ermez politikacı takımının acar desteği sayesinde başarı da kazandılar...”

Orta sınıflar ve özellikle küçük-burjuvazi, bütünüyle bir ütopyadan ibaret olan sınıf konumlarını korumak doğrultusundaki tavırları yüzünden her zaman büyük burjuvazi ve emperyalistlerin oynacağı haline gelmiş, Hitler Almanya'sında ve günümüzde örnekleri çokça görüldüğü gibi, tekeli burjuvazinin demagojik oyunlarına alet olarak, birçok felaketli maceraya sürüklenmiş ve ancak proletarya hareketinin yükselmesiyle birlikte, sınıf intiharına yakın devrimci kanadının önderliğinde yeniden insanlığın gelişimi rayına girebilmiştir. Yukarıda bolca örneklerini sunduğumuz gibi tutarsızlık ve kaypaklık küçük-burjuvazinin sınıf tabiatından kaynaklanan şaşmaz bir karakteri ve hata kaderidir. Bahsedilen en devrimci durumda iken bile o, yine de toplumsal ve ulusal kurtuluşa kendi sınıf konumu ve çıkarlarını ebedileştirmek için katılacaktır.

Ama açıktır ki, devrimci proletarya kendi öderliği altında bu tür gerici umutların beslenip, toplumun başına bile kesilmesine bir daha asla izin vermeyecek, onun sınıf temellerini hemen ortadan kaldırmak elinde olmasa bile, onun gerici umut ve silahlara sarıldığı her yerde, tüm ezilen sınıf, tabaka ve ulusların geleceği için bu sınıfla sonuna kadar savaşmayı görev bilecektir.

Ayrıca Engels'in dediği gibi "...bizim çıkarımız, vaatlerimizi tutmayınca bizi bugünden yarına bırakıp gitmesi için, küçük köylüyü bugünden yarına kazanmakta değil. Bizden küçük toprak mülkiyetini sürdürmemizi isteyen köylüyü, hiçbir zaman sonuna kadar patron olmak isteyen küçük patrone daha çok arkadaş edinemeyiz ... Bırakın onları ... küçük işletmelerin kurtulacağı vaadini işitmeye gitsinler; orada cafcıflı sözlerin kaç para ettiğini ve onların cennetini dolduran kemanların ne havalar çaldıklarını öğrenecekleri zaman, daha az vaade eden ve kurtuluşu bir başka yanda arayan bizlerin daha güvenilir insanlar olduklarımızı, sayıları gitgide büyüyerek anlayacaklardır..." (Fransa'da ve Almanya'da Köylü sorunu)

Bu gerçeklerin ışığında hareket eden Devrimci İşçi Partisinin küçük-burjuva hareketi ve onun temsilcilerine karşı tavrı, "...devirmeyi amaçladıkları kesime karşı onlarla birlikte ilerlemek, kendi çıkarları uğruna konumlarını pekiştirmeye çalıştıkları her şeyde onlara karış çıkmak" biçiminde şekillenmiştir ve bu tavır, günümüzde de ister ulusal, isterse sosyal kurtuluş mücadelesinin başında bulunsun, devrimci proletarya partisine bu kesimle ilişkilerinde yol gösteren en geçerli ve en doğru tavidır.

Son olarak, bir de, bu sınıfın küçük-burjuva hareketin bir parçasını teşkil eden proletarya hareketi içindeki eğilimlerinden de özetmek gerekmektedir.

Proletarya, bağımsız bir güç olarak tarih sahnesine çıktığı günden bugüne kadar yürüttüğü her çeşit mücadelede ve mücadelenin her aşamasında: proletaryanın öncü müfrezesi ve hatta onun çekirdeğini teşkil eden parti merkezi de dahil olmak üzere her yerde bu sınıftan kaynaklanan, çok çeşitli biçimlerdeki eğilimlerinin etkisini üzerinde duymuş, engellemeleriyle karşılaşmış; bundan ötürü de tüm iktidar mücadelesi süresince ve hatta devrimden sonra bile bu sınıf ve bundan kaynaklanan eğilimlere karşı dışa dış bir mücadele yürütmek zorunda kalmıştır. Hatta bu mücadele öylesine bir zorunluluk halini almıştır ki, bundan başarıyla çıkamayan ve proletarya eğilimini hakim kılamayan hiçbir proletarya hareketinin devrime yürümesi ve iktidarı elinde tutması mümkün olmamıştır.

Genel özelliklerini böyle belirleyebileceğimiz küçük-burjuva hareketi, bu sınıfın çıkarları tarafından belirlenen ve bu çıkarların formüle edilip hayata geçirildiği, ideoloji, politika, örgüt ve mücadele anlayışı alanlarında genel hatlarıyla da olsa yeniden ele almak, gerek bu sınıfın özelliklerini ve mücadeledeki yerini ve önemini tüm yönleriyle bilince çıkarmak, gerekse bu belirlemelerin ülkemiz somutuna daha fazla ışık tutması açısından zorunludur.

1-Küçük burjuvazi ve ideoloji

İdeolojinin genel olarak bir sınıfın veya herhangi bir sosyal kesimin çıkarlarını dile getiren düşünce, palan ve tasarımların sistemleşmiş bir ifadesi olduğu düşünülürse, bir ara sınıf olmasına rağmen toplumun önemli bir kısmını oluşturan küçük-burjuvazinin de, kendine has özellikleri bulunan bir ideolojisi vardır. Ancak bu sınıfın ideolojisi, yukarıdaki tanımdan önemli bir farklılık gösterir ki o da; bu ideolojinin hiçbir zaman sitemli bir bütünlüğe ve tutarlılığa ulaşmadığıdır.

Küçük-burjuva ideolojisi, bu sınıfın proletarya ve burjuvazi arasında yer alan ve her iki sınıfın gelişmesi tarafından da tehdit edilen konumundan ötürü ve en önemlisi de her geçen gün daha da genişleyen ve yetkinleşen büyük ölçekli üretim karşısında çağını çoktan doldurmuş küçük üretimi savunması ve tüm toplumsal gelişmeyi kendisinin bu son derece yetersiz ve köhnemiş sınıf çıkarlarının da çitlerine hapsedmeye çalışması nedeniyle, idealizmle materyalizmi bir arada savunan eklektik, tutarsız, özel mülkiyet ile sınıf sömürsünü meşru gören ve bu temelde sınıf karşıtlıklarını uzlaştırmaya çalışan bu nedenle de sonuçta en kötü bir burjuva kuyrukçuluğunu savunan bir özelliğe sahiptir. Belirtilen sınıf yapısından ötürü küçük-burjuva ideolojisi genel olarak, mevcut burjuva düzeniyle tüm bağların koparılıp yeni sınıf güçleri temelinde her alanda yeniden kuruluşu zorunlu kılan, yani sorunu kökten çözmeye çalışan devrimci biriz elliğe değil, günlük birtakım çelişkiler ve sorunlardan yola çıkarak, ezilen sınıf ve tabakalar için yaşamı düzen sınırları içinde biraz daha iyileştirmeye hizmet eden ve bu uğurda adım adım mücadeleyi ön gören evrimci bir özelliğe sahiptir. Felsefesi kısaca “yaşa ve bırak yaşasınlar” sözünde özetlenebilecek olan küçük-burjuva ideolojisinin bu biçimi, reformizm; çok keskin sloganlar ve eylemlerle ifade edilmeye çalışılsa da sonuçta aynı kapıya çıkan bir başka biçimi daha vardır ki o da Anarşizm”dir. Anarşizm, küçük-burjuvazinin sanayi devriminin kapitalist biçimine ve sermayenin çıkarlarını savunan devletin baskıcı sömürücü niteliğine karşı kini, nefreti ve protestosudur.

Proleter, fabrika çatısı altında gerçekleştirmiş olduğu büyük üretimden; ortak kaderi paylaştığı diğer proleterden ayrı düşünmeyi ve ayrı hareket etmemeyi öğrenir. Kapitalistin hergünkü çekilmez baskısı ve sömürüne karşı örgütlü olmayı öğrenir. Yine bu baskı ve sömürüye karşı salt kendi fabrikasındaki işçilerin değil, ülke genelindeki tüm işçilerin genel birliği ve proleter örgütlülüğünü yaşamdan öğrenir. Bunun da yeterli olmayacağını, tüm dünyada kapitalizmin baskı ve sömürüne maruz kalan işçilerle ve tüm ezilenlerle birliğin gerekliliğini öğrenir.

Küçük-burjuvazi ise, küçük üretimden kısa yoldan zengin olmayı düşler. Onun için de tüm toplumsal olaylarda kestirme yollardan sonuca gitmeye çalışır, ve sabırsızdır. Bireysel üretimi niteliği onu bireysel hareket etmeye götürür. Dolayısı ile dayanışma ve örgütlülüğe yabancıdır. Büyük üretimin onu iflasa sürüklemesine karşı hırslanır ve bireysel çıkışlar yapar.

Her sınıf politik alanda kendi sınıfının en bilinçli, en ileri kesimi tarafından temsil edilir. Bu, burjuvazi ve proletarya için olduğu gibi küçük-burjuvazi için de doğrudur. 1840-1860 yıllarında ciddi bir sarsıntı geçirmekte olan küçük-burjuvazi kendi teorisyenlerini yarattı. Fransız Proudhon, bu teorisyenlerin belli başlılarındandır.

Biz bu yazımızda küçük-burjuva ideolojisinin tüm biçimlerini ayrıntılı bir şekilde inceleyemeyeceğiz. Ancak kısaca ifade edecek olursak, anarşist dünya görüşü, Proudhon’un “Sefaletin Felsefesi” adlı eserinde sistemleştirdiği görüşlerinden çıkarılabilecek genel bir sonuçla; üretim ilişkilerinin tarihsel hareketini görmeyen ekonomik evrelerin ve bu temeldeki toplumsal biçimlenişlerin gerçek ilişkilerden bağımsız, kendiliğindenci düşüncelerin ürünü olduğunu ileri süren idealist bir dünya görüşüdür. Proudhon bu eserinde kendi tarih anlayışını şöyle ifade eder: “Biz zaman sırasına uygun değil, birbirini izleyen düşüncelere uygun bir tarih anlamaktayız” Anarşist ideologlar –temsil etmiş oldukları sınıfın karakterlerinden de kaynaklandığı gibi- bir taraftan emekçi sınıfların ezilmeleri ve sömürülmelerine karşı tepki duyan, diğer taraftan burjuva nimetlerden el çekmeyen küçük-burjuva ideologlardı. Bu istikrarsız yapıları onları bilimsellikten uzaklaştırarak ütopyleştirirken, aynı o şekilde temsil etmiş oldukları esas sınıfın sarsılan temelleri onları hırslandırıyor. Bu kof hırslılık, küçük-burjuvazinin sanayi devriminin canavarlığı karşısında şaşkın ve geleceğinden umutsuz bir tarzda kapitalist sınıfı nasıl ve ne ile yıkacağı ve devamlı nasıl bir toplum kuracağı konusundaki karamsarlığından kaynaklanıyordu.

Anarşizmin ilk temsilcilerinden Maso Stirner’in 1844’de yazdığı anarşizmin ideolojik bir akım olarak ortaya çıkışının ilk belirtisi ve anarşist ilkelerin ilk defa topluca dile getirilmesi olan eserinden sonra, Proudhon bu ideolojik akımı daha da sistemleştiren “Şafak’ın Felsefesi” adlı eserini yayınladı ve ileri sürdüğü barışçıl-anarşist düşüncelerle, bazı ilkeler işçi sınıfı üzerinde etkili de oldu.

Yukarıda da değindiğimiz gibi küçük-burjuva ideolojisinin belirgin iki biçimi vardır. Birincisi tarihsel süreç içerisinde, değişik yer ve zaman koşullarına göre çeşitli biçimler ve kılıflar altında ortaya çıkan uzlaşmacı, reformist, revizyonist küçük-burjuva sağ anlayıştır. Bu anlayış büyük ve tekelci burjuvazinin kesin hakimiyetine karşı aciz sızlanışlar içerisindedir ama, proletaryanın ideolojik ve politik düzeyde bağımsız bir güç olarak tarih sahnesine çıkmasına da şiddetle karşıdır. İşçi sınıfı hareketi üzerindeki her türlü oportünist etkiye kaynaklık eden küçük-burjuva ideolojisinin geçmişe burjuvazi ile proletarya arasındaki sınıf savaşımının başlangıcına kadar uzanır. Küçük-burjuva ideolojisinin henüz biçimlenirken sergilediği çarpık karakteri ve onu en iyi biçimde gözler önüne sermesi ve onun uzlaşmacı ve gerici özelliğine önemle işaret etmesi bakımından Marks ve Engelsin “Küçük-burjuva sosyalizmi” ortak yazılarındaki görüşlerine eğilelim:

“... Nüfusunun yarısından çok daha fazlasını köylülerin oluşturduğu Fransa gibi ülkelerde, burjuvaziye karşı proletaryadan yana çıkan yazarların, burjuva düzenini eleştirirken köylünün ve küçük-burjuvazinin ölçütünü kullanmaları ve işçi sınıfını bu ara sınıfların görüş açısından savunmaları doğaldı. Küçük-burjuva sosyalizmi böyle doğdu. Sismondi, yalnız Fransa’da değil, İngiltere’de de bu okulun başıydı.

Bu sosyalizm okulu, modern üretim koşullarındaki çelişmeleri, büyük bir görüş keskinliği ile gözler önüne sermiştir. Ekonomikilerin ikiyüzlüce savunmalarının içyüzünü apaçık ortaya koymuştur. Makinelerin ve işbölümünün sermayeyle toprağın birkaç elde toplanmasının, fazla üretimin ve buhranların felaketli etkilerini tartışma götürmez bir biçimde kanıtlamış; küçük-burjuvazinin ve köylünün kaçınılmaz çöküşünü, proletaryanın yoksulluğunu, üretimde anarşiyi, servet dağılımındaki korkunç eşitsizlikleri, uluslararası sanayinin yol açtığı yok etme savaşlarını, eski ahlak bağlarının eski aile ilişkilerinin ve eski milliyetlerin çözülüşünü göstermiştir.

Ancak sosyalizmin bu biçimi, kesin amaçlarında, ya eski üretim ve mübadele araçlarını, onlarla birlikte de eski mülkiyet ilişkilerini ve eski toplumu yeniden geri getirmeye özenir, ya da modern üretim ve mübadele araçlarını, bu araçlar tarafından havaya uçurulan ve havaya uçurulması kaçınılmaz olan eski mülkiyet ilişkilerinin çerçevesi içine sıkıştırmak ister. Bu sosyalizm, her iki durumda da hem gerici hem ütopycadır.

Bu sosyalizmin son sözleri şunlardır: İmalatta loncalar, tarımda pederşahi ilişkiler.

En sonu inatçı tarihsel gerçekler, kendi kendini kandırmanın bütün uyuşturucu etkilerini dağıtınca bu sosyalizm biçimi de azaplı bir kıvranişla son buldu”

Başlangıçta açıkça Marksizm aleyhtarı bir karaktere sahip olan küçük-burjuva ideolojisi, proletarya hareketinin gelişimi ve Marksizm’in artan etkisi karşısında bu kez de Marksizm’in burjuva bakış açısından yorumlanması ve küçük-burjuva çıkarlarının Marksizm adı altında savunulması gibi biçimlere bürünmeye başladı. İşçi sınıfı hareketi içerisindeki reformizm ve revizyonizm gibi sapmaların kaynağını teşkil eden bu akım, tarihten günümüze dek özellikle belirli tarihsel dönemlerde artan önemde bir rol oynayarak proletarya hareketini en çok uğraştıran bir sorun olmuştur. Ancak işçi sınıfının devrimci ideolojisi de küçük-burjuva ideolojisinin çeşitli biçimlerine karşı mücadele içerisinde gelişip güçlenmiş, kendisini bu akımların etkilerinden arındırdığı oranda zafere ulaşabilmiştir.

Genel niteliği “kendiliğindenlik” olarak ifade edilebilecek olan oportünizmin en belirgin özelliği, eylemde işçi sınıfı öncü güçlerinin, işçi sınıfının partisinin yönetici rolünün yadsınmasıdır.

Tarihten günümüze sendikalarımız (trade union’culuk), reformizm, ekonomim vb biçimler altında ortaya çıkan oportünizmin “teorisi” olan kendiliğindenciliği, Leninizm’in ilkelerinde Stalin şöyle izah ediyor: “... Bu teori, işçi hareketinin devrimci niteliğine taban tabana karıştırt. Hareketin kapitalizmin temellerine karşı savaşıma doğru yönelmesine engel olur, hareketin ancak gerçekleşmesi olanaklı olan ve kapitalizm için “kabul edilir” istemler çizgisini izlemesi gerektiği anlamını taşır. Tamamıyla “en az direnme çizgisini” destekler. Kendiliğindenlik teorisi, tradeunion’cu ideoloji”dir.

Kendiliğindenciliği yüceltme teorisi, kendiliğinden hareketle bilinçli, planlı bir nitelik verilmesine karşı çıkar; bu teori, partinin, işçi sınıfının başında yazması ve partinin harekete kılavuzluk etmesine karşıdır. Bu teori hareketin bilinçli öğelerinin hareketin kendi seyrini

izlemesine engel olmamalarını partinin kendiliğinden hareketi gözlemekle yetinmesini, hareketin ardından sürüklenmesini ister, Kendiliğindenlik teorisi hareket içindeki bilinç ögesini rolünün azaltılması teorisi "kuyrukçuluk" ideolojisi. Bu teori tüm oportünizmin mantıksal temelidir.

"ekonomistler" denilen ve birinci Rus devriminden az önce sahneye çıkan bu teorinin yandaşları, aslında, Rusya'da bağımsız bir işçi partisini zorunluluğunu reddediyorlar; işçi sınıfının Çarlığı devirme uğrunda devrimci savaşına karış koyuyorlar, hareket içinde salt trade-union'culuk siyasetini öğütüyorlar ve genel olarak işçi hareketini liberal burjuvazinin egemenliğine teslim ediyorlar..."

Alıntıda berrak bir biçimde ifade edildiği gibi çeşitli biçimler altında savunulsa da öz olarak küçük-burjuva uzlaşmacılığını dile getiren oportünizm, proletarya hareketinin atılım kaydettiği ve devrimin gündeme girdiği tüm ülkelerde açıkça burjuvazinin devrimci işçi hareketi içerisindeki uzantıları durumuna gelerek, gelişmelerin önündeki en ciddi engel durumuna gelmiştir.

Alman Sosyal Demokrat Partisi içerisinde, Paris komününde, İngiltere işçi hareketi içerisinde, Rusya'da RSDİP içinde ve dışında ve daha pek çok ülkede devrimci hareket üzerinde oportünist tazyiklerin kaynağını oluşturan küçük-burjuva ideolojisinin özünü, bu sapmaların tarihsel süreç içerisindeki seyrini ve büründüğü biçimleri Ne Yapmalıda Lenin şöyle dile getiriyor: "Sosyal demokrasi bir toplumsal devrim partisi olmaktan çıkıp, toplumsal reformların demokratik bir partisi haline gelmelidir. Bernstein bu siyasal istemi, koskoca bir iyi uyum sağlanmış "yeni" kanıtlar ve nedenleşmeler dizisi ile kuşatmıştır. Yadsınan sosyalizmi bilimsel bir temel üzerine oturtma ve tarihin materyalist kavrayış açısından onun gerekliliği ve kaçınılmazlığını sergileme olayı idi. Yadsınan, ortan yoksulluğun proleterleşme süreci ve kapitalist çelişkilerin yeğînleşmesiydi, "nihaî amaç" kavramı bile geçersiz ilan edildi, ve proletarya diktatörlüğü düşüncesi ise tümünden reddedildi. Yadsınan, liberalizm ve sosyalizm arasındaki ilke yönünden karşıtlıklardı. Çoğunluğun iradesine uygun olarak yönetilen tam, demokratik bir topluma bunu uygulanamayacağı vb tezine dayanılarak yadsınan şey sınıf mücadelesi teorisi idi.

Böylelikle devrimci sosyal demokrasiden burjuva toplumsal-reformculuğuna kesin bir dönüş istemine, Marksizm'in tüm temel düşüncelerinin burjuva eleştirisine daha az kesin olmayan bir dönüş eşlik ediyordu. Marksizm'in bu eleştirisinin uzun zamandan beri siyasal kürsülerde, üniversite koltuklarından, sayısız broşürlerde ve bilgiççe yazılmış bir dizli incelemelerde yönlendirilmekte olduğu olgusu karşısında, eğitim görmüş sınıfların genç kuşaklarını tümünün on yıllar boyunca sistemli bir biçimde bu doğrultuda yetiştirilmesi olgusu karşısında, bu "yeni" eleştirel eğilimin sosyal-demokrasi içerisinde, tıpkı Minerva'nın Jupiter'in kafasından fırlaması gibi eksiksiz olarak fırlayıp çıkmasında şaşırtıcı bir şey yok. Bu yeni eğilimin içeriğini büyümesine ve biçimlenmesine gerek yoktu, burjuva yazımından sosyalist yazına olduğu gibi aktarılmıştı.

Devam edelim. Eğer bernstein'in teorik eleştirisi ve siyasal özelemleri kimileri için hala bulanık kalıyorduyorsa, Fransızlar, bu "yeni yöntemi" çarpıcı bir biçimde sergileme zahmetine katlandılar. Bu kez de Fransa "tarihsel sınıf mücadelelerinin, her seferinde herhangi bir yerde olduğundan daha fazla, kesin karara kadar sürdürüldüğü... ülke" (Engels, Marks'ın Der 18 brumaire'ine Giriş) olma yolundaki eski ününü kanıtladı. Fransız sosyalistleri teori yapmaya değil eyleme başladılar. Fransa'daki demokratik olarak oldukça yüksek bir düzeye ulaşmış siyasal koşullar, bütün sonuçlarıyla birlikte "Bernstein'cılığı pratiğe" hemen koymaya olanak sağlamıştı Millerernand, pratik Bernstein'ciliğin kusursuz bir örneğini verdi; Bernstein ve Vollmar'ın onu böylesine bir gayretkeşlikle savunmaları ve övmeleri nedensiz değildir. Gerçekten de eğer sosyal-demokrasi, özünde basit bir reform partisi ise ve bunu açıkça itiraf etmek gerekiyorsa, bundan sonra bir sosyalist, sadece bir burjuva kabinesine girme hakkına sahip değil, hatta aynı zamanda buna çabalamalıdır... Kim, bilebile gözlerini kapamıyorsa, onun, sosyalizmde yeni "eleştirici" akımın oportünizmin yeni bir oyunundan başka bir şey olmadığını görmesi gerekir. İnsanlar hakkında, giydikleri uniformalarla değil, kendilerine taktıkları etkili adlarla değil, tam tersine nasıl davrandıkları ve gerçekte neyin propagandasını yaptıkları açısından karar verilirse, "eleştiri özgürlüğü"nün sosyal-demokrasi içinde oportünist yönün özgürlüğü, burjuva düşüncelerini ve burjuva unsurları sosyalizm içine taşıma özgürlüğü olduğu açığa çıkra..."

Lenin'den aktardığımız bu paragraftan da açıkça anlaşılacağı gibi, küçük-burjuva ideolojisi tarihi gelişimi içerisinde, farklı zaman ve farklı koşullarda değişik biçimler altında kendisini ortaya çıkarmasına rağmen, öz olarak hepsi aynı niteliği taşımaktadır. Küçük burjuvazi kendisini harekete geçiren sorunların nasıl çözülmesi gerektiği konusunda muğlak bir takım kavramlara sahiptir. Doğal olarak, onun bu durumu tarihsel dönemeçlerde, bir aşırılıktan diğer bir aşırılığa, büyük patlamalardan siyasi uyuşukluklara, reformist düşlerden anarşist sabırsızlıklara sürükler. Bu nedenle, ister Marx-Engels döneminde olsun, ister H. Lenin ve Ekim devrimi döneminde olsun, isterse de günümüzde olsun, küçük-burjuva ideolojisinin iki yanının, biçimsel farklılıklar da gösterse, hem anarşizmin ve hem reformizmin özü aynıdır. Küçük-burjuvazi yararına, proletaryanın sınıf mücadelesine burjuva görüş ve düşünceleri taşırlar. Küçük-burjuvazi tıpkı sınıf konumunda olduğu gibi, ideolojik kılıfı, dağarcığında sürekli hazır tutar. Eğer koşullar değişirse veya artık o eski kılıfı yıpranıp işlemez hale gelirse, o da, yeni ideolojik kılıfını üzerine geçirerek, büyük bir gürültü ve büyük bir şatafatla ortaya çıkar. Ve tek ideoloji benim düşündüklerimdir, der.

Küçük-burjuva ideolojisini ortaya çıkışı, yapısı ve gelişim özelliklerini okurun daha iyi görebilmesi için, bu ideolojinin tarihsel gelişimini incelemek, özellikle de farklı özellikler gösteren tarihi dönemeçlerde ve farklı muhtevadaki devrimlerde hangi biçimler altında ve hangi özellikte ortaya çıktığını açıklamak gerekmektedir.

a-Sınıf mücadelesinde 1848-1872 dönemi

Bu dönemin en belirgin özelliği, küçük-burjuva ideolojisinin Marksizm karşıtı, ve Marksizm'e düşman bir akım olarak ortaya çıkması ve küçük-burjuva çıkarların açıktan bir savunucusu olmasıdır.

Sanayi devrimi ile birlikte dev boyutlarda gelişen kapitalizm karşısında, mülkiyetini yitirme ve iflas korkusu içinde olan, küçük-burjuvaların, kendi yaşamlarını sürdürme endişesi, onların ideolojisinin temelini oluşturur. Büyük ölçekli üretimin gelişmesine karşı duyulan kin, öfke ve küçük-mülkiyeti koruma hırsı, küçük-burjuva ideolojisinin bir tepki biçiminde doğuşuna neden olur. Özellikle de, üretimin merkezileşmesinde, küçük-mülk sahipleri kapanan dükkan kilidini ve çöken duvarları gördüğünden, başlangıçta ideolojilerini merkezileşme ve otorite tanımayan anarşizm biçiminde formüle ettiler. Bu akımın ideologluğunu Max Stirner, Proudhon ve daha sonraları ise, Bakunin yaptı.

Dönemin başlangıcında Marksizm işçi hareketinde egemen bir durumda değil, varolan bir çok sosyalist eğilim ve gruptan sadece biriydi. Dönemin en ilginç yanı, Marksizm dışındaki, hemen tüm eğilimlere egemen olan küçük-burjuva sosyalizm anlayışı veya anarşizmde. Bu akımların hepsi, küçük-burjuva yanılgılar ile doluydular. Tarihin gelişimini materyalist bir açıdan ele almıyor, kapitalist toplumda hangi sınıfın nasıl bir rol oynayabileceğini bilmiyorlardı. Tarihi yaratmanın birkaç öncü kahramanın işi olduğunu savunuyor ve proletaryanın gerçek devrimci niteliğini göremiyorlardı. Eylemlerini tümüyle küçük-mülkiyet sahiplerine dayandırıyorlardı. Küçük-burjuvazinin çabuk kabaran "devrimci" coşkusu ile, toplumda gerekli değişikliği, yapabileceklerini düşlüyorlardı. Bu nedenle, bu ilk dönemin eğilimlerini çoğu ütöpik olarak adlandırılır.

Marksizm'in henüz egemen ideoloji biçimine bürünmemiş olması nedeniyle, küçük-burjuva hareketler, Marksizm dışında ortaya çıkmış ve ideolojilerini Marksizm'e karşı mücadele ederek, geliştirmeye çalışmışlardır. Marx "Felsefenin Sefaleti" adlı yapıtında, anarşist Proudhon'un görüşlerine en sert saldırıları indirince, Marksizm ile anarşizm tamamıyla ayrı ideolojiler olarak belirginleşmeye başladılar. Henüz, Marksizm kitleler tarafından fazlaca tanınmadığından dolayı, anarşist eğilimler, Marksizm biçiminde veya o ad altında ortaya çıkma gereği de duymamaktaydılar. Anarşizm, açıkça Marksizm düşmanı bir akım olarak gelişti ve her alanda Marksizm ile büyük bir çatışma içerisine girdi. Bu dönem proletarya ve küçük-burjuva ideolojileri arasında büyük bir mücadeleye sahne oldu. Özellikle de, Proudhon'a göre, daha aşırı düşüncelerle ortaya çıkan Bakunin ile Marx, Engels ve yandaşlarını, I. Enternasyonal'de birbirleriyle mücadelesi bu konuda mücadelenin hangi boyutlarda geliştiğine açık bir örnektir. İspanya, İtalya gibi, küçük-mülkiyetin

yaygın olduğu yerlerde düşünceleri etkili olan Bakunin, işi bu mücadele ortamında I. Enternasyonal'i bölmeye kadar vardırırmak istedi. Fakat, Marx ve Engels'in çabalarıyla, arzuladığı sonuca ulaşamayan Bakunin, kendisini Enternasyonalin dışında buldu. Bakunin'in anarşist düşüncelerinin bir çok ülkede, örneğin İspanya, İtalya'da egemen olmasının bir diğer nedeni ise, henüz proletaryanın sınıf mücadelesinin gelişmemişliği ve zayıflığıydı.

Fakat gelişmeler, bu ideolojinin temelsizliğini daha 1848'lerde pratik olarak göstermiş, Paris Komünü ve ardından İspanya ayaklanmasının tam bir yenilgi ve hüsrarla bitmesinden sonra, bu ideolojinin işe yaramazlığı en açık biçimiyle ortaya çıkmıştır.

1848 Haziran'ında Paris sokakları şiddetli ve müthiş çatışmalara sahne oldu. İşçiler burjuvazi tarafından kurşunlanırken, küçük-burjuvazi kararsızlığı ve korkaklığı yüzünden sokağa çıkamadı. Bu olaylar açıkça gösterdi ki, sosyalizm için kahramanca bir savaşı ancak proletarya yürütebilir, ve gerçek sosyalist nitelik taşıyan yalnız odur. Bunun dışında; yine bu dönemde küçük-burjuva sosyalistlerin savundukları "sınıfsız sosyalizm" ve "sınıfsız politika" düşüncelerinin saçmalığı da ortaya çıktı. Paris Komünü ile birlikte proletaryanın devrimdeki öncü rolü daha da belirginleşti. Böylece 1848'de öldürücü bir darbe alan Marksizm öncesi sosyalist eğilimler, Paris komünü ile de birlikte, komadan çıkamayarak, öldüler. Bu olayların da kanıtladığı gibi, sosyalizm ancak proletaryaya dayanmalı ve onun dünya görüşünü yansıtmalıydı.

Özet olarak dönemin başlangıcında, küçük-burjuva sosyalizmi, proletaryanın henüz zayıf ve ideolojisinin yeni gelişmekte olması nedeniyle, büyük bir gelişim sağlamıştı. Fakat, dönemin sonlarında, proletaryanın sınıf mücadelesindeki öncü rolünü kanıtlaması ve ideolojisi olan Marksizm'in yaygınlaşması ile küçük-burjuva sosyalizmi etkinliğini yitirdi.

1872-1904 Dönemi

Bu dönemi birinci dönemden ayırtan en belirgin özellik; birinci dönemde görülen devrimci atılımların tersine, barışçıl bir niteliğe sahip olmasıdır. Yine, diğer bir özelliği ise, Marksizm'in, büyük ir teorik zafer kazanması ve proletaryanın sınıf mücadelesinde egemen duruma gelmesidir. Bu nedenle küçük-burjuva akımları, bu dönemde Marksist kılıflar altında ve Marksist oldukları iddiası ile ortaya çıktılar.

Batının burjuva devrimlerini tamamlaması ve doğuda henüz bu devrimlerin başlamamış olması, "barışçıl" bir gelişme ortamına yol açmıştı. Bu durum, küçük-burjuva hareketleri bir aşırılıktan, diğer bir aşırılığa götürdü. Küçük-burjuva hareketler, eskinin anarşist düşüncelerinin yerine reformizmi geliştirmeye başladılar. Eskiden şiddetle sağlayamadıklarını, şimdi burjuvazi ile uzlaşarak sağlamaya çalışıyorlardı. Fakat eskisi gibi, küçük-burjuvazi adına küçük burjuva sosyalizmi ile ortaya çıkmasının olanağı yoktu. Çünkü, Marksizmin geniş emekçi yığınlar üzerinde en başta da proletarya üzerindeki büyük etkisi, ona bu olanağı tanıımıyordu. Küçük-burjuva sosyalistliği ile tutunamayacağını anlayan küçük-burjuva hareketler, çürüyen liberalizmlerini sosyalist oportünizm biçiminde yeniden canlandırmayı denediler.

Marx'ın ve ardından Engels'in ölümü Marksizm düşmanı küçük-burjuva hareketlerin, onların devrimci dünya görüşünü özünden boşaltma, küçük-burjuvazi yararına, ona burjuva öğeler sokma çabalarının hızlanmasına yol açtı. "Barışçıl" gelişmenin bir sonucu olarak, burjuva parlamentolarına katılma olanağı, sendika, legal parti kurma, ve gazete çıkarma imkanları ortaya çıktı. Bu ortam küçük-burjuvalarda uzlaşma eğilimini arttırdı. Bu olanaklara dayanarak, bazı reformlarla dönüşüm sağlayabileceğini, burjuvazinin egemenliğini zayıflatabileceğini, sanmaya başladı. Bu nedenle de, onlar düşüncelerini bir devrimin gerekliliği, geliştirilmesi üzerine değil de, reformların gerçekleştirilmesi üzerine formüle ettiler. Proletaryanın ilerde yürüteceği devrimci savaşılar hazırlık yapılması gereken bu dönemi, onlar ilerde böyle savaşların olmayacağı biçiminde yorumlamaya başladılar. İşçi sınıfının kapitalizme karşı mücadelesini, işçi sınıfının kendi özgürlük hakkını birkaç kuruşluk reform karşılığında satma olarak anladılar. "Sosyal barış" adı altında proletarya ile burjuvaziye uzlaştırma, "sınıf işbirliği" adı altında ise, proletaryayı sınıf savaşımından

caydırmak istedikler. Tüm bunları da, proletaryaya burjuva iktidarının alaşağı edilmesini ve sınıf mücadelesinin geliştirilmesini öngören, Marksizm adına yapıyorlardı.

Bu dönemin, küçük-burjuva ideolojisi en somut ifadesini, II. Enternasyonal partilerinde buldu. Özellikle de, bu partilerin görüşlerine egemen olan, Bernstein revizyonizmi, dönemin en belirgin küçük-burjuva uzlaşmacılığının bir örneğiydi. Yoğun iç mücadeleler döneminin geçtiği, “barışçıl” bir dönemin geldiği teziyle, Marksizm’in yeniden gözden geçirilmesi temelinde ortaya çıkan Bernsteincilik, özellikle de Marksizm’in sınıf mücadelesi teorisinin zamanını doldurduğunu, artık geçerli olmadığını söyleyerek, bunun yerine “sosyal barış”ın geçmesinin ideolojik platformunu oluşturuyorlardı. Aşağı-yukarı, bazı farklı biçimler de gösterecekler tüm II. Enternasyonal partilerine hakim olan eğilim, sınıf mücadelesinin reddi, sınıf uzlaşmacılığının savunulmasıydı. Yine yüzyılın sonlarına doğru, aynı özellikleri başka bir tondan gösteren bir başka eğilime de Rusya’da rastlandı. Uluslar arası oportünizmin Rusya’daki kolu olan Ekonomistler de, sınıf mücadelesine ve proletaryanın iktidar uğruna savaşımına karşı çıkıyorlar; işçi sınıfının ekonomik mücadele ile yetinmesi gerektiğini, işgününün, ücretlerin, konut ve bezerinin ayarlanmasının proletarya için yeterli olduğunu savunuyorlardı. Açık ki, böyle bir düşünce işçi sınıfını burjuvaziye teslim etmekten öte bir sonuç yaratamazdı.

Kapitalist gelişme açısından dönemin bir özelliği de, üretimde tekellerin egemenliğinin ve denetiminin artmasıydı. Bu durum karşısında küçük-burjuvazinin yaşam çırpınıları daha da acıklı hale gelir. Artan tekelliliğin onu her gün daha fazla iflasa sürüklemesi, fakat bunun karşılığında ona güç yetirememesi, küçük-burjuvazinin feryatlarını uzlaşma eğilimine varmasına yol açtı. Bu nedenle, tekelliliğin egemenliğine yönelemeyen küçük-burjuvazi kendi yararına bazı reformlar gerçekleştirebilmek için, onula uzlaşma yollarını aradı. Hata bazı ülkelerde, küçük-burjuvazi kısmi de olsa, kendisine bu doğrultuda bazı olanaklar açtı. Bu ise reformist eğilimlerin, bu kesimde daha da güçlenmesine yol açtı.

Küçük-burjuva ideolojisi açısından döneme esas olarak damgasını vuran reformizm olsa da, bu ideoloji başka eğilimler biçiminde de kendisini ortaya koymuştur. Rusya’da köylü sosyalist düşüncelerle ortaya çıkan ve anarşizme kayan Narodnikler buna örnek gösterilebilir. Küçük-burjuva aydınlarının, kısa sürede sonuca gitme eğilimi, özellikle de halkı örgütlemeye karşılaşılan güçlükler, bu akımın tarihin devindirici gücü olarak kitleleri değil de, kahramanları görmesine yol açmıştı. Narodniklerin düşünceleri, köy küçük-üreticinin varlığını korumaya yönelik köy komünleriyle, sosyalizme gitmeyi formüleleştiriyordu. Yine dönemin sonlarına doğru, birçok ülkede, sendikalara devrimci mücadele de öncelik tanıyan, Anarko-sendikalist eğilimler de ortaya çıktı. Fakat bunlar fazla etkinlik sağlayamadılar.

Artık bu dönemden itibaren küçük-burjuvazi, Marksizm’in en temel teorilerini yeniden gözden geçirme adı altında yeni ideolojik eğilimlerle ortaya çıktı.

1904-III. Enternasyonalin Dağıtılışına Kadarki Dönem

Bu dönem küçük-burjuva hareketlerinin, Marksizmle ilgili tahrifatlarını daha da arttırdıkları ve fakat Marksizm’in hem teoride, hem pratikte zafere ulaştığı bir dönemdir. Ayrıca “barışçıl” gelişmenin son bulduğu fırtınalı devrim yılarının yeniden doğduğu, burjuva-reformist partilerin çöktüğü ve büyük patlamaların olduğu bu dönemde, II. Enternasyonal oportünizmi de daha belirgin bir hal aldı. Proletarya devimlerinin gelişebilmesinin koşullarının son derece elverişli bir hale geldiği bu dönemde, küçük-burjuva akımlar, hareketi içten saptırarak, proletarya mücadelesini zayıflatmaya çalıştılar. Ancak, Rusya’daki Ekim devrimi ile sınırlı kalamayan ve Türkiye, İran ve Çin’de değişik karakterde de olsa peş peşe gelişen devrimler, Avrupa’yı bile etkileyerek, burada da mücadelenin kızışmasına yol açtı. Tekellerin ülkeni her alanında hükümlerliğini ve bunun bir sonucu olarak hayat pahalılığının artması, ekonomik alanda şimdiye kadar misli görülmemiş bir mücadeleye yol açtı. Bu durum “liberalizm” ve “sosyal-barış” ile uyutulan Avrupa işçilerini harekete geçirdi. Proletarya ile burjuvazi arasında hızlanan sınıf mücadelesi, “barışçıl” dönemin izlerini giderek silmeye başladı. Oportünistlerin hiç bitmeyecekmiş gibi, düşündükleri “sosyal-

barış"ları ciddi tehlikeli ve hatta bir daha gelmemek üzere ölüm ile karşı karşıya geldi. Sınıf mücadelesi keskinleştikçe de küçük-burjuvazi, ara çözümler geliştirme ve burjuvazi ile proletaryayı uzlaştırma çabalarını daha da yoğunlaştırdı. Bu keskin savaş ortamından, "zara görmemek için, "sosyal-barış yanlısı" umutlarını yinelemeye devam eden küçük-burjuvazi "barış yanlısı" olarak, proletaryayı "savaş yanlısı" olmakla suçlamaya başladı.

Burjuvazi ile proletarya arasındaki mücadele hızla şiddetli çatışmalara doğru tırmanırken, emperyalistler arası çelişkiler de ancak savaşla çözümlenebilecek bir noktaya varıyordu. Toplumlar her iki yönden de her an patlak verebilecek savaşlarla karşı karşıya bulunmaktaydı. Ama, oportünistlerin gözü sınıf mücadelesinden kayıyor, emperyalistler arası savaşa dikiliyor ve kendi burjuvalarının yürüteceği savaşa destek olmaya hazırlanıyorlardı. Proletaryanın iktidara gelebilmesi için son derece elverişli koşullarda, bunlar kendi burjuvalarını yaşatma ve emperyalist savaştan güçlü çıkarmanın uğraşısını veriyorlardı. II. Enternasyonal oportünistlerinin ileri sürdükleri "anayurda savunması" anlayışı, aslında burjuva çıkarların savunulmasından başka bir şey değildi. I. Dünya Savaşının koşullarını artık iyiden iyiye olgunlaşmaya başladığı dönemde, II. Enternasyonalin tüm oportünist partileri, küçük-burjuva milliyetçiliğin bir ifadesi olan, "anayurda savunması" sloganı altında birer sosyal-şoven partiye dönüştüler. Lenin, "Proletarya Devrimi ve Dönek Kautsky" adlı ünlü yapıtında, II. Enternasyonal partilerinin ve dönek Kautsky'nin "anayurda savunması" sloganlarının gerçek özünü şöyle izah eder: "Wilhelm zamanında bir Alman, Clemenceau zamanında bir Fransız, 'düşman tarafından işgal edildiği zaman bir sosyalist olarak yurdumu savunmak benim hakkım ve görevimdir' derse, bir sosyalist gibi değil, bir Enternasyonalist, bir devrimci proleter gibi değil, küçük-burjuva milliyetçisi gibi davranıyor demektir. Çünkü bu sav, sermayeye karşı devrimci sınıf savaşımını, dünya burjuvazisinin ve dünya proletaryasını görüş açısından savaşın bir tüm olarak değerlendirilmesini, yani enternasyonalizmi hesaba katmıyor. Geriye zavallı bir dar milliyetçilikten başka bir şey kalmıyor. Benim yurdum zulüm görüyor, ben yalnız buna bakarım. İşte savın vardığı nokta burasıdır, küçük-burjuvanın milliyetçi dar kafalılığının vardığı nokta burasıdır. Bir kimsenin bireysel zor kullanma konusunda, bireye karşı zor kullanma konusunda, sosyalizmin zor kullanmaya karşı olduğunu ve bu yüzden hapse girmektense ihanet edeceğini ileri sürmesi de aynı şeydir." (Syf; 137)

Bu dönemde "anayurt savunması"nın, Avrupa'nın tüm küçük-burjuva oportünist partilerinin sloganı haline gelmesi nedeniyle, özellikle de Avrupa'nın bazı ülkelerinde (Almanya, Fransa vb.) bu partiler proletaryanın iktidara gelmesinde ciddi engel oluşturdular. Bu ülkelerde, küçük-burjuva hareketler tekелci burjuvazi ile "savaşım siyasetini" bir kenara bırakarak, onun savaş tehdidinden korkuya kapılıp, kendilerini bu şekilde ona teslim etiler. Artık küçük-burjuva hareketlerin savunduğu, tekелci çıkarlardı. Onlar, kendi burjuvalarının çıkarlarını korumak için, en alçakça bir tavırla proletarya ve ezilen halklara kurşun sıkmaya başladılar.

Genelde II. Enternasyonalin küçük-burjuva partilerinde ifadesini bulan oportünizm, Rusya koşullarında daha özgül biçimlerde ortaya çıktı. Lenin, Rusya'dan bir "küçük-burjuva denizi" olarak bahseder. Bu durum da, gerek parti içinde (RSDP) ve gerekse parti dışında, küçük-burjuva eğilimlerin güçlü olmasına yol açar. Eğer, Rusya'da proleter eğilim iktidarı el ele geçirmişse; bu, küçük-burjuva eğilimlere karşı yürütülen amansız mücadeleden, başarı ile çıkabilmesi sonucudur. XX. Yüzyılın başlarında, Rusya'da en yaygın oportünist eğilim ekonomizmdi. Aslında Bernsteinçiliğin Rusya'daki biçiminden başka bir şey olmayan ekonomim, işçi sınıfının devrimci mücadelesini yadsıyan teoriler üretmekteydi. Ekonomist akım başlangıçta yaygınlık kazandıysa da, özellikle de Lenin'in bu eğilime karşı mücadelesi sonucu, tümüyle ideolojik alanda yenilgiye uğrayarak, ezilmekten kurtulamadı. Fakat küçük-burjuvazi, bu kez daha değişik bir görünüm altında kendisini yeniden üretmeye başladı. Eskinin Ekonomist akımı, RSDİP II. Kongresinde belirginleşen ayrılıklar sonucu, menşevizm biçiminde ortaya çıktı. Menşevikler de işçi sınıfının devrimci mücadelesini daha değişik bir görüşle yadsıyorlardı. Onlar, proletaryanın köylülükle olan ilişkilerini koparıp, onu liberal burjuvazinin kuyruğuna takmak istiyorlardı. Bu yeni akımın, özellikle de devrim koşullarının olgunlaştığı ve ülkenin devrim ortamına sürüklendiği bir dönemde ortaya çıkması tesadüf değildir. Bunlar, küçük-burjuvazinin devrim dönemlerindeki ruh halinin bir

yansımasıdır. Küçük-burjuva çıkarları uğruna, proletaryayı yaklaşan devrimde liberal burjuvazinin kuyruğuna takıp, iktidarı ele geçirmesini engellemek ve böylece de varlıklarını korumaya amaçlıyorlardı. Devrimin, Burjuva Demokratik bir devrim olduğunu ve esas olarak burjuvazinin devrimi olduğundan, liberal burjuvazinin bu devrime önderlik etmesi ve proletaryanın bu işi liberal burjuvaziye bırakması gerektiği vb gibi düşünceleri savunmaktaydılar. Nitekim, 1905’de patlak veren burjuva demokratik devrimde, proletaryanın öncü rolünü zayıflatmak ve onu liberal burjuvazinin kuyruğuna takmak için, adeta ellerinden geleni yaptılar. Devrimin zirvede olduğu dönemde, liberal burjuvazi ile birlikte çarlık ile uzlaşmaya gittiler. Onlar, proletaryanın gücüne hala güceneniyor veya onnu devrimci enerjisini göremiyorlar; Çarlığın ordularına bakarak, nasıl olsa proletaryayı yenilgiye uğratacağını düşünüyorlardı. Bunun içinde, proletaryayı yenilgiye uğratacağını dönüyorlardı bunun içinde, proletaryayı silahı bırakmaya ve Çarlığa teslim olmaya çağırıdılar.

Rusya’da bu dönemde, anarşizm fazla gelişemedi. Çünkü, bu akım 1879-1880 yılları arasında tam olarak açılıp gelişme olanağını bulmuş ve böylelikle de bu teorinin ne kadar yanlış ve proletaryaya kılavuzluk etmede ne kadar yetersiz olduğu ispatlanmıştı. Bu nedenle -, anarşizm fazla yaygınlık kazanamadı. Ama bu dönemde de, Narodnik görüşlerin sürdürücüleri ortaya çıktılar. Kendilerine “sosyalist-devrimciler diyen, akım işte, bu Narodnik görüşlerin takipçisiydi. Lenin, sosyalist devrimciler için, “küçük-burjuva devrimci eğilimleri en çok temsil eden parti”dir, der. Bu anlamda, Bolşevizmin en çok hedeflediği ve ona karşı savaştığı bir eğilimdir de. Sosyalist-devrimciler, devrimde sınıf mevzileşmesini doğru bir biçimde yapamıyor ve sınıf güçleri arasındaki ilişkinin hesaba katılması gereğini kavrayamıyorlardı. Bireysel teröre başvurup, komplo ve suikastlarla, Çarlığı yıkabileceklerini düşünüyorlardı.

1905-1907 devriminin, liberal burjuvazi ve küçük-burjuvazinin ihanetinden dolayı yenilgiye uğramasından sonra, azgın karşı devrimci bir dönem başladı. RSDİP illegali çekilmek zorunda kaldı ve parti, birçok alanda büyük kayıplar verdi. Parti içindeki küçük-burjuva aydınlar yığın halinde parti saflarını terk etmeye başladılar. Bir yandan düşmanın azgın saldırıları bir yandan da sosyal-demokrat saflardaki çözümler, bir kısım küçük-burjuva aydınının tasfiyeciler eğilimlere girmesine yol açtı. Bu şekilde Rus sosyal-demokrasisinin saflarında yeni bir akım olan Tasfiyeciler ortaya çıktı. Eskinin Menşevikleri, bu koşullarda tasfiyeciler durumuna dönüştüler. Lenin, Menşevik-tasfiyeciliği şöyle tanımlar: “Tasfiyecilik kökü derinlerde olan toplumsal bir olgudur, liberal burjuvazinin karşı-devrimci ruh haliyle, demokratik küçük-burjuvazideki dağılma ve parçalanma ile ayrılmaz biçimde bağlıdır.” Tasfiyeciler eğilim, alıntıdan da anlaşılacağı gibi, Menşeviklerin ideolojilerinden kaynaklanmaktaydı. Menşeviklerin, proletaryanın verdiği devrimci sınıf savaşımının varlığını ve özel olarak da burjuva-demokratik devrimde proletaryanın egemenliğini kabul etmemeleri, onların tasfiyeciler görüşlerinin temelini oluşturuyordu.

Bu koşullarda, Menşeviklerin “sağ” tasfiyeciliğinin yanı sıra, diğer bir eğilim olarak “sol” tasfiyeciler de ortaya çıktılar. “Otzovizm” olarak adlandırılan bu yeni eğilim, Menşeviklerin tersine “sol”dan tasfiyeciler görüşleri ileri sürmekteydiler. Geri çekilme yıllarının olumsuz moral etkenleri, yığın savaşımının hazırlanması ve gelişmesinin şartlarına dikkat etmeyen bazı küçük-burjuva aydınlarının, kapitalizme karşı savaşımın uzun süreli karakteri karşısındaki umutsuzlukları ile birleşince; tümünden legal çalışmayı yadsıyan ve devrimci eylemi yalnızca illegal bir çekirdeğe dayandırmak isteyen ve kitlelerin devrimdeki rolünü dikkate almayan “otzovist” görüşlerin ortaya çıkmasına yol açtı. Lenin, Otzovizmi şöyle tanımlar: “Otzovizmin, içyüzü açığa çıkmış Menşeviklikten başka bir şey olmadığına, hafifçe farklı türden olsa bile Otzovizmin de kaçınılmaz olarak tasfiyeciliğe yol açtığına kuşku yoktur.”

Demek ki, azgın karşı-devrimci yıllar küçük-burjuvaziye hem “sağ” tasfiyeciliğe ve hem de “sol” tasfiyeciliğe sürüklemekte; korku ve umutsuzluk biçiminde beliren küçük-burjuva ruh hali, kendisini bu şekilde göstermekteydi.

I.Dünya Savaşının patlak vermesiyle, Rusya’daki küçük-burjuva hareketler de, II. Enternasyonalin “anayurdu savunma” kervanına katıldılar. Rus Menşevikleri, Bernsteinçileri, Kautskycileri, Çarlığın ve burjuvazinin savaştan daha fazla ganimet koparak çıkması için, büyük

bir “enerji ve çaba” sarf ettiler. Onlar da diğer tüm oportünist partiler gibi, küçük-burjuva milliyetçiliği ve şoven duygularıyla, hareket etiler.

1917 Şubat devrimiyle, Rus Menşevikleri ve Sosyalist-devrimcileri krensky ile birlikte iktidara geldiler. Bu, Rus küçük-burjuvazisinde zaten var olan şoven duyguların, emperyalist duygularla daha da kabarmasına yol açtı ve savaşı devam ettirdiler.

17 ekim devrimiyle, proletaryanın iktidara oturması, küçük-burjuva hareketlerin karşı-devrimci bir niteliğe bürünmesine yol açtı. Çarlığın generalleri ve liberal burjuvalar ile birleşerek, Bolşeviklere ve Sovyet iktidarına karşı alçakça bir savaş yürütemeye başladılar. Menşevikler ve Sosyalist-devrimciler işi komplolarla Sovyet iktidarını yıkma ve Bolşevik önderleri imha etmeye kadar götürdüler. Lenin, bu durumun izahını ve özellikle de küçük-burjuvazinin ruh halini çok iyi bir biçimde betimleyerek, şöyle demektedir: “Bunlar (Menşevikler, Sosyalist-Devrimciler vb –yn-) Sovyet iktidarı ve proletarya diktatörlüğünden yana olduklarını ilan ettikleri takdirde, proletarya için bir kez daha tehlikeli olacak olan, durmadan ağlayan küçük-burjuva demokratlardır, çünkü, pratikte, proletaryaya yardımda bulunduklarına ‘bütün özdenlikleriyle’ inanarak her zor ve tehlikeli anda bir ihanette bulunmaktan geri kalmayacaklardır. Yüreksizlikleri ve korkaklıkları yüzünden, Macaristan’da Sovyet iktidarının durumunun umutsuz olduğu kanısına vararak, kapitalistlerin ajanları ve Antandın cellatları karşısında ağlamaya başladıkları zaman, kendilerini komünist diye vaftiz etmiş olan Macar sosyal-demokratları da, proletaryaya ‘yardım ettiklerini’ sanıyorlardı.” Nitekim, Ekim devriminde en büyük ihanet de bu kesimlerden geldi. Dışta artan emperyalist müdahale ve içteki karşı-devrimci ayaklanmalar karşısında korkuya kapılan küçük-burjuvalar, iktidarın Çar generallerine ve liberal burjuvaziye teslim edilmesini öğütlüyorlardı. Öz olarak, Ekim devriminde küçük-burjuva akımların oynadığı rolü ve yol açtığı tahribatları bu şekilde izah edebiliriz.

İçerde ve dışarıda karşı-devrimci müdahalelerin boşa çıkarılmasından sonra, proletarya iktidarını pekiştirme ve sosyalizmin inşa sürecinde de, küçük-burjuvaziden kaynaklanan çeşitli sapmalar Bolşevik Partisi içerisinde yeniden belirmeye başladı. “Sol komünistler”, “demokratik merkezîyetçiler”, “işçi muhalefeti” ve troçkistler, küçük-burjuva sapmalar olarak ortaya çıktılar. Proletaryanın iktidarını pekiştirme sürecinde, onu iktidardan indirmeye çalışmaları, bu akımların en belirgin özelliğidir. Küçük-mülkiyetlerinin, küçük-burjuva yaşamlarının artık bir daha elde edilemezcesine sonunun geldiğini gördükçe, ekonomik temelleri yavaş yavaş ortadan kalktıkça, Sovyet iktidarına karşı kinleri, öfkeleri daha da artıyordu. Bu nedenle Sovyet iktidarına karşı kinleri, öfkeleri daha da artıyordu. Bu nedenle Sovyet iktidarına karşı sürekli düşmanlığı geliştirip, proletarya iktidarını zayıflatmak istiyorlardı. Başlangıçta sosyalizme, reform, sivililiklerini törpüleme adı altında muhalefet yürütüyorlardı. Ama bu teorileriyle, kimseyi kandıramamaları karşısında, açıktan karşı-devrimci faaliyetler geliştirmeye başladılar. Bu kadar olumsuz roller oynamasına rağmen bu akımların niteliği ve onlarla mücadele konusunda Lenin şöyle diyor: “(Menşevikler dahil) küçük-burjuva demokratlar, zorunlu olarak, burjuvazi ile proletarya arasında, burjuva demokrasisi ile Sovyet rejimi arasında, reformculuk ile devrimci zihniyet arasında, dar anlamda işçi davasına sahip çıkma zorunluluğu ile proletaryanın iktidarından duyulan korku vb arasında yalpalar dururlar. Komünistlerin doğru taktiği bu gibi duraksamalardan yararlanmayı gerektirir, yoksa onları umursamamayı değil; oysa bunlardan yararlanmak demek, proletaryaya yaklaşan unsurlara ödünlerde bulunmak ve bunlara ancak yaklaştıkları ölçüde ve yaklaştıkları anda ödünlerde bulunmak ve bir yandan da burjuvaziye yaklaşanlara karşı savaşımı sürdürmek demektir.” Görüldüğü gibi, küçük-burjuvazi iki tarafa da eğilim duymaktadır. Proletaryanın yanında olduğu gibi, burjuvazinin yanına gidenler de bulunmaktadır. Ama bir sınıf hareketi olarak, ortaya çıktığında küçük-burjuva akımlar, en sonunda karşı-devrimci bir yola kaymaktadırlar.

Rusya’da proletarya iktidarının zaferi ve sosyalist inşanın gerçekleştirilmesiyle de, dünya genelinde küçük-burjuvazi ideolojik olarak, tümüyle ezildi. Bundan dolayı, yeniden canlanmak için bazı çabaları görülmüşse de, fazla başarılı olamamıştır. Ayrıca III.Enternasyonalin varlığı, komünist hareketler üzerindeki etkinliği ve devrim ile karşı-devrim arsında keskinleşen mücadele de, böyle

bir oluşumu olanak tanımıyordu. Bu durum II.Enternasyonalin dağıtılmasından sonra da ağırlıklı olarak 1960'lara kadar devam etti.

1960'tan Günümüze Kadar Olan Dönem

Komünist harekette ideolojik ayrılıkların derinleştiği, Marksizm-Leninizm'e karşı saldırıların yoğunlaştırıldığı ve bu ideolojinin devrimci özünden boşaltılmaya çalışıldığı, yine birçok küçük-burjuva hareketin yeni teorilerle ortaya çıktığı bir dönemdir.

Esas olarak, sosyalist hareketler içinde ideolojik ayrılıklar, küçük-burjuva eğilimden kaynaklansa da, burjuvazinin taktik değiştirmesi de, bu sapmaların şu veya bu biçimleri almasında etkileyici oldu ve yaygınlık kazanmasına yol açtı.

1960'lardan sonra, genel olarak emperyalist bunalımın hafiflemesiyle burjuva liberalizminin gelişmesi ve burjuvazinin reform politikasına geçişi, sağ-kanat oportünizminin ve revizyonumun filizlenip boy vermesine yol açtı. II.Dünya Savaşının getirdiği yıkım küçük-burjuva mülk sahiplerini ve küçük-burjuva aydınları büyük oranda etkilemiş ve barışçı gelişmeler bunları, reformcu eğilimleri hızlandırmaya götürmüştü. Böyle bir ortamda bir kesim küçük-burjuva akımlar, Marksizm ve özellikle de Leninizm'in yeniden gözden geçirilmesinin bayraktarlığını yapmaya başladılar geçmişte Marx'ın görüşleri üzerinde yapılmak istene, fakat başarısız tahrifatlar, bu kez yine küçük-burjuvazinin o soysuz güdülerini için, Lenin'in Marksizm'in ayrılmaz bir parçası olan görüşleri üzerinde yapılmaya çalışıldı. Lenin'in görüşlerine karşı çıkanlar, onun görüşlerinin emperyalizm ve proleter devrimler çağına Marksizm olduğunu yadsıtmaktaydılar. Leninizm'in "sadece Rusya için" geçerli olduğunu, bunun genelleştirilemeyeceğini söylemekteydiler. Bu nedenle, Leninizm'in günümüzde geçerli olamayacağını, koşullara uymadığını ve zamanı geçtiğini söylemek, onun yerine "yeni Marksizm, demokratik-sosyalizm vb" teorileri geçirmeye çalışmaktaydılar. Komünist Enternasyonalin dağıtılışını da örnek göstererek, işte "Leninizm pratikte işlemiyor, yoksa niye dağıtılsın" diyerek bunu da kendi teorilerine haklılık kazandırmak için kullanmaya çalıştılar bunların yanı sıra, proletarya ile burjuvazi arasındaki sınıf mücadelesini yadsımakta, sosyalizm ve kapitalizmin karışımından "yeni bir düzen" yaratmak istemekteydiler. Bu yeni ideolojik eğilimlerin kaynağı da bilindiği gibi, küçük-burjuvazidir.

1960-70 dönemindeki nispi istikrar ve durgunluk dönemi, 1970'lerde yerini yeniden yükselen sınıfsal ve ulusal mücadelelere terk edince, bu gidişten endişelenen küçük-burjuvazi, sınırlı çıkarlarını koruma güdüsüyle uzlaşmacı yeni teoriler üretmeye başlamıştı.

Gelişen tekelleşme karşısında, büyük oranda iflase giden küçük-mülk sahiplerinin mülklerini koruma endişesi ve küçük-burjuva aydınların kapitalizm ile sosyalizmi uzlaştırarak, küçük-burjuva özelemlerine uygun bir "toplum" yaratma istemleri, hâlâ günümüzde canlılığını korumaktadır. Emperyalizmin dünya genelinde zayıflaması ve birçok alanda mevzilerini kaybetmesi ve sosyalizmin daha da güçlenmesi, bu kesimlerde ara bir rejim yaratma düşüncesini, belli ayarlamalar ve reformlar ile gerçekleştirileceği kanısını yeniden uyandırmaya başladı. Böyle bir eğilimin sonucu olarak, bu kesimlerde reformist düşünceler de yeniden canlandı. Yine aynı etkiyi taşıyan diğer bir kesim de, sosyalizme barışçıl geçişin olabileceğini savunanlardır. Bunlar böyle bir düşüncüyü yayarak, küçük-burjuvazinin eylemsizliğini proletaryaya egemen kılma istemektedirler. Gelişmiş kapitalist ve daha başka bazı ülkelerde, parlamento seçimlerine katılabilme olanağı, hatta kiminin parlamentoda çoğunluk kazanabilmesi, bu eğilimin daha da yaygınlık kazanmasına yol açtı. Birçok parti bu nedenle "barışçıl geçiş" in olabileceği üzerine, "derin düşünceler" ortaya sermeye başladı.

Genel olarak, günümüzde, küçük-burjuvalar, proletarya hareketi saflarında "sağ"da etkisini bu şekilde göstermektedir. Değişik ad ve iddialarla ortaya çıksalar da, küçük-burjuva çıkarlarının savunucuları olduklarını gizleyememektedirler. Çünkü, günümüzde ne "barışçıl" geçişin ve ne de reformlarla düzeni iyileştirmenin olanakları bulunmamaktadır. Devrim ile karşı-devrim arasındaki mücadele daha da keskinleşmekte, emperyalizm içte siyasal gericiliği körükleyerek daha da saldırganlaşmaktadır. Bu nedenle ara çözümler vb.nin ne emperyalistler açısından ve ne de sosyalizm açısından kabul edilir, bir yanı kalmamaktadır. Devrim kendisini gündemleştirip, mutlaka

egemen kılmak isterken, karşı-devrim de mutlak bir egemenlik aramaktadır. Bundan dolayı, küçük-burjuvazinin hayalci umutlanmalarının gerçekleşebilme olanağı, geçmişte olmadığı gibi günümüzde de bulunmamaktadır. Fakat, “yeni ekonomik düzen, demokratik-sosyalizm” savunucuları hayal kabilinde de olsa, umutlarını sürdürmektedirler. Açıkça ortaya çıktığı gibi, küçük-burjuvazinin ideolojisi somut gerçeklere değil, mülklerini yitiren küçük-burjuvaların hayallerine dayanmaktadır.

Küçük-burjuva kaynaklı, diğer bir ideoloji olan anarşizm bu dönemde fazla etkili olamamıştır. Özellikle düzenden umduğunu bulamayan, ve bu durumdan bir çıkış yolu göremeyen bazı küçük-burjuva aydınlarını etkilese de, geliştirilen yeni anarşist düşünceler, dar bir kesim dışında fazla bir kesimi etkileyememektedir. Almanya’da Bader Meinhof gurubunu bunlara örnek gösterebiliriz. Ayrıca bazı Latin Amerika ülkelerinde ve daha başka ülkelerde yine bu akımdan etkilenen “Fokocu”luk gelişme gösterdiyse de, fazla yaygınlık kazanamadı.

Sosyalist harekette ortaya çıkan ideolojik ayrılıkların bir diğer kaynağı da, geçiş halindeki ülkelerde ortaya çıkan iktidar sorunudur.

Söz konusu ülkelerde iktidarda olan komünist partilerini, doğru bir sınıf politikası yürütememeleri nedeniyle, denetim altına alınamayan küçük mülkiyet, gelişip, palazlanmış ve kapitalizmi yeniden doğuracak koşulların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Dışardan gelişen kapitalistleşme, parti içindeki bazı küçük-burjuvaları da etkileyerek, kapitalizme dönüşüm parti içinde bile taraftarlığını yaratmaya başlamıştır. Alt yapıda ortaya çıkan değişiklikler etkisini üst yapıda da göstermiş, sosyalist fikirler hemen reddedilmeseler de onu kendi çıkarlarına göre yorumlama çabalar ortaya çıkmıştır. Yugoslavya’da Tito revizyonizmi ve günümüzde çin ile Arnavutluk’un içinde bulunduğu durumu buna örnek olarak gösterebiliriz. Üç Dünya, İki süper Devlet vb teorilerle, kendi çıkarlarını formüle ederken, başta SSCB olmak üzere diğer sosyalist ülkelere karşı düşmanlığı geliştiren bu ülke iktidarlara, kitlelerin sosyalizmden uzaklaşması ve nefret etmesi için adeta ne gerekli ise yapmaktadırlar. Bundaki amaçlarının, geriye dönüşü istedikleri gibi gerçekleştirmek olduğu açıktır. Ayrıca, bu teorilerle, emperyalizmle uzlaşmayı haklı göstererek, içten gelebilecek muhalefetleri engellemeyi de hedeflemektedirler.

Burada bir noktayı daha aydınlatmada yarar vardır. Bazı sosyalist ülkelerde görülen revizyonist tezleri, bu durumla izah etmek mümkün değildir. Buralardaki sapmaların kaynağı, orta ve küçük-burjuvazinin iktidarda olması değil, emperyalizmin ideolojik, ekonomik, politik baskısı, eski toplumun kalıntıları ve bürokratizimdir. Devrimci gelişmelere nazaran evrimci dönüşümlere öncülük tanınması ve emperyalizmle barış görüşmelerinin eksik bir tarzda yürütülmesi, bu eğilimlerin oluşumunu da etkilemektedir. Bazı sosyalist ülkelerde görülen sapmaları bu şekilde değerlendirmek mümkündür.

Burjuvazinin yeniden ekonomik canlanmayı sağladığı ve nispeten bunalımsız atlattığı 1960-70 yılları arasında boy veren, reformizm, günümüzde, o dönemlerde geliştirilen teorileri yeniden canlandırıp, daha da netleştirmektedir. Emperyalizmin bunalımının derinleştiği ve süreklileştiği; devrimlerin ise büyük atılımlar ile gelişmeler kaydettiği bugün, yine reformistler, halkların ve işçi sınıfının gelişen mücadelesi önünde engel oluşturmaktadırlar. Özellikle de devrimlerin gündemde olduğu bir dönemde bu eğilimin yeniden canlandırılmak istenmesi, bu eğilimin tehlikesini de göstermektedir. Emperyalist-burjuvazi “barışçıl” taktiğini terk etmiş, açıktan tüm insanlığı imhaya götürebilecek nükleer savaş kışkırtıcılığı yapmaktadır. Bu durumun yol açtığı korkunu bir sonucu olarak, küçük-burjuva reformistleri, sosyalizm ile kapitalizmi uzlaştırma ve böylece de savaşı engellemeyi uğraşısı veya hayali içerisinde bulunduklarıdır. Birçok noktada değil, temelinde birbirine zıt olan iki düzeni uzlaştırma teorisi, hayal gücü çok yüksek olan zayıf insanların teorisi.

“Yeni sosyalizm veya demokratik-sosyalizm” savunucularının ortaya attıkları bir iddia da, çok çeşitli sınıfları ve tabakaları içinde toplayan “barış hareketi”, “çevreciler” vb gibi toplumsal eğilimleri örnek göstererek, sınıf mücadelesi teorisinin artık önemsizleştiği ve sınıf mücadelesinin ortadan kalktığıdır. Bu da, daha önce de izahını yaptığımız küçük-burjuva uzlaşıcılığının değişik bir yönden geliştirilmesidir.

Reformist-uzlaşmacı eğilimler bugün, özellikle de Avrupa sosyal-demokrasisi tarafından desteklenip, geliştirilmek istenmektedir. Bir anlamda da, bu, daha çok oysal-demokratların temsil

ettiği emperyalist-tekellerin liberal kanadı ile emperyalist metropoller ve diğer ülkelerin orta ve küçük-burjuvalarının çıkarlarının çeşitli yönlerden teorik düzeyde formüleleştirilmesidir. Avrupa sosyal-demokrasisinin liberal-reformist çözümlere yanaşması, çeşitli ülke küçük-burjuva hareketlerinde reformist eğilimin daha güçlenmesine yol açmaktadır.

Sonuç olarak, kökü ta Proudhonlara, Bernsteinlara, Kautskyelere dayanan ve günümüzde de Marksizm-Leninizm'i tahrif temelinde kendisine gelişme yolları açmak isteyen küçük-burjuva ideolojisi, "üç dünya", "yeni sosyalizm", "yeni ekonomik düzen", "barışçıl geçiş" vb biçiminde de ortaya çıksa; proletaryanın iktidar mücadelesinde her zamankinden daha da fazla gelişecek olan Marksizm-Leninizm'in kılavuzluğunu engelleyemez.

b)Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde Küçük-Burjuva İdeolojisi

Sınıf ayrışmasını henüz netleşmediği ve bir proletarya veya burjuva hareketin gelişmediği sömürge ülkelerde, küçük-burjuvazinin eline, ülkeyi yabancı egemenlikten kurtarma gibi tarihi bir fırsat geçmektedir. Fakat içerisinde bulunduğu sınıfsal konumundan dolayı istikrarsız ve tutucu olan küçük-burjuvazi, çelişkili bir durum ile karşı karşıya gelir. Ya ulusal kurtuluş mücadelesinde devrimci rolünü tam anlamıyla oynayabilmesi için sınıf olarak intihar edecek, ya da devrimin tüm kazanımlarına ihanet ederek, işbirlikçiliği seçecektir. Bu her iki alternatif de, ulusal kurtuluş mücadelelerinde, küçük-burjuvazinin içerisinde bulunduğu ve sınıf konumundan dolayı bir türlü aşamadığı bir çıkmazdır. Bu şekilde ulusal kurtuluş mücadelesinde küçük-burjuvazinin olumlu bir rolünden bahsedilebilirken, yine ta burjuva devrimlerine kadar uzanan ve bugün de kendisini birçok alanda hatta en olumsuz bir biçimde gösteren bir olumsuz rolünden de bahsetmek mümkündür. Genellikle sınıf intiharına gidemediğinden, önderlik konusunda olduğu gibi, diğer alanlarda da bu olumsuz rolünü göstermektedir. Değişik tarihi, sosyal ve ekonomik koşulları olan ülkelerde, biçimsel farklılıklar olsa da temelde ideolojik eğilimleri benzer özellikler taşımaktadır. Hepsinin de taşıdığı ortak yan, ideolojilerinin milliyetçilik ile bezenmesidir.

Çok uzun yıllar süren sömürge boyunduruk ve sömürgeciler tarafından bilinçli olarak geliştirilen ırk ayrımı, ulusal duyguların kolayca gelişmesine yol açtığı gibi, çoğu durumlarda da aşırı bir milliyetçiliğin doğmasına da neden olmaktadır. Küçük-burjuvazi politik bakımdan gelişmemişliği, geleceğini güvence altında görmemesi, yoksulluk ve acı içinde kıvrınması nedeniyle, böyle bir ideolojik eğilime çok yakındır. Özellikle de sömürgeciliği, küçük-mülkiyeti egemenlik altına alan ve bunları yıkan büyük mülkiyet ile de aynı görmesi onu daha erkenden böyle bir ideolojik eğilim içerisine sürükler. Ama şunu da belirtelim ki, istikrarsız yapısından dolayı ideolojik eğilimi de istikrarsızlıklar gösterir ve bir uçtan diğer uca geçebilir, ve hatta bazen gerici güçlerin manevralarında kullandığı bir araç durumuna bile düşebilir. Bu konuda, "Günümüzde Asya ve Afrika Halklarının Kurtuluş Savaşımı ve Devrimci Demokrasi" adlı kitabında, küçük-burjuvazinin istikrarsız ve dalgalanmalar gösteren yapısını açıkladıktan sonra K. Brutents şöyle yazar: "Bu etmenler, çoğu kez emperyalizm tarafından kendi yararına kullanılan milliyetçi ya da dinsel karakterdeki aşırı gerici akımlara olduğu kadar, küçük-burjuva katmanların işçi sınıfı ve en yoksul köylülerle bağlaşıklığını kolaylaştıran bir nesnel koşul olan, anti-emperyalist, yurtsever ve devrimci özelemlerin doğuşuna da yol açarlar". Yine, küçük-burjuva ara katmanların politik sözcülüğünü yapan aydınların da ideolojik eğilimleri genellikle milliyetçiliktir. Bazı aydın gurupları, anti-komünist eğilimlerinden dolayı, tamamıyla bir ideoloji etrafında bir araya gelirken, aydınların, daha kalabalık bir kesimi ise çoğu kez, ilerici, yurtsever düşüncelere hatta, sosyalizme doğru kayabilmektedir. Her ne kadar sosyalizme eğilim gösterecekler de, bu aydın gurupların çoğu küçük-burjuva düşlerle birleşmiş eğilimlere doğru bir kayış göstermektedirler. Görüldüğü gibi, küçük-burjuvazi ideolojik görüşlerinde bütünlükten uzak bulunmaktadır. Bunu nedeni de, bu akımın karmaşık tarihsel gelişimi ve ideolojik kavramlarını daha bir sisteme dönüştüremeden yaşamın çok kez onun boyutlarını aşmasıdır.

Küçük-burjuvazinin tutarsız ve çelişik yapısı, görüşlerine de olduğu gibi yansır. Çoğu kez, küçük-burjuvazinin görüşlerinde, bazı Marksist tezler, sosyal-demokrat düşünceler, dinsel görüşler ve milliyetçi eğilimler vb yan yana bulunur. Bu şekilde derlenmiş görüşlerle de, genel ruhuna uygun bir ideoloji yaratır. Yani görüşleri, onun içerisinde bulunduğu sosyal konumu ve çıkarlarını yansıtır. Bu nedenle, onun görüşlerini, arzu ve isteklerinden, çeşitli yönelimlerinden ayırtmamak gerekir. Değişik tarihi, sosyal ve ekonomik koşullar, görüşlerinde biçimsel farklılıklara da yol açsa, öz olarak onun sosyal çerçevesini yani milliyetçiliği aşamaz. Bu anlamda birçok ülkede “sosyalizm” adı altında görüşlerle de ortaya çıksa, biraz incelenince koyu, dar bir milliyetçilik ile karşı karşıya gelinecektir. “İslam sosyalizmi” veya “Afrika sosyalizmi” vb adı altında geliştirilen görüşler hep, küçük-burjuvazinin milliyetçi ideolojisinin, daha çok destek göreceği biçimlere büründürülmesidir. Yerel veya bölgesel özelliklere dayanan “İslam” veya başka bir ad altında da olsa bir sosyalizmin olmadığı açıktır. Sosyalizm, bölgesel özelliklere değil, belli bir üretim biçiminde dayanır. Ama, küçük-burjuvazi, sosyalizmin kitleler üzerinde yarattığı olumlu etkiden yararlanmak için, kendi bencil, dar çıkarlarını “sosyalizm” adı altında formüleştirebilir. İşte, birçok ülkede gördüğümüz, o yeni “sosyalizm türetmeleri”ni gerçek anlamı budur. Okurun meseleyi daha etraflıca görebilmesi için, B. Bruntents’in aynı eserine başvurmakta yarar vardır: “Unutmamak gerekir ki –der Bruntents– dinsel öğenin belirtilmesi, örneğin sosyalizmin İslam köklerini, İslam uygarlığının savunusu milliyetçi duygularla beslenmiş olup, bunların belirtilerinden biridir.”

Küçük-burjuva milliyetçiliğinin bu tarzda ortaya çıkmasını nedeni, kendi ulusal özellikleri ve içinden çıktıkları koşullardır. Koyu bir milliyetçilik temelinde düşünsel oluşumu yaşamaları, onları bu şekilde özgün, kendi “ulusal” özelliklerine dayanan “sosyalizm” biçimlerine yöneltmektedir. Çünkü, dar sınıfsal çıkarları onun daha fazla ileri adımları atmasına imkan vermemektedir.

O halde, çeşitli görüngüler altında da saklanmak istense, küçük-burjuva hareketler, tümüyle olmasa bile, genellikle ulusal kurtuluş hareketlerindeki ideolojik eğilimleri koyu ve dar ulusal çıkarlardan öteye gitmeyen bir milliyetçiliktir. Esas olarak onların, dünya görüşlerini köşe taşı milliyetçilik oluşturmaktadır. Özellikle de ulusal kurtuluşu yaşamış veya henüz böyle bir sürecin içinde olan ülkelerde, gelişmeler belli bir yöne doğru ilerlediğinde, iç çelişkiler keskinleştiği zaman, milliyetçi duygular daha da belirginleşir. Bu anlamda da, olaylar ve gelişmeler karşısında, küçük-burjuva hareketler, milliyetçi duygularının yönlendirdiği bir faaliyet içerisinde dirler. Bundan dolayı da, atılım kaydetme özelliğinden yoksundur. Bu nedenle, küçük-burjuvazinin istikrarsız, dar ve uzun erimli eylemler geliştirmekten yoksun karakteri, onu ideolojide de darlığa ve kısa vadeli çıkarların çözümüne yöneltmektedir.

Birçok küçük-burjuva harekette görüldüğü gibi, ara bir yol arama ve bunu ideolojide geliştirme, küçük-burjuvazi için yaşam sınırlarının zorlanmasıdır. Ne sosyalist ve ne de kapitalist üretim biçimini yaşamadıklarını ideoloji düzeyinde formüleştirmek istemeleri, işte küçük-burjuvazinin bu yaşam endişesinin ve hep kendisini uzlaştıracı, arabulucu sanma anlayışının bir ürünüdür. Yine bu temelde, sınıf mübadelelerini önleme isteği, küçük-burjuvazinin doğula bir özelliği ve onun sınıf savaşımına duyduğu tiksintinin, sınıfları uzlaştırma düşünün bir sonucudur. Toplumsal işbirliği, “sömürücü olmayan sermaye” savları, özellikle de ekonomik alanda burjuva kesimlerle uzlaşma isteğinin ideolojik bir anlatımıdır.

Bu izahlardan sonra açık olan görülebileceği gibi, okurun da rahatlıkla varacağı sonuç; küçük-burjuva hareketin neresine bakılırsa bakılmasın ortaya çıkan ideolojik eğilimi milliyetçiliktir. Şüphesiz bu, ülkenin kurtuluşunu hedefler yurtsever duygularla dolu bir milliyetçilik değil, tamamıyla küçük-burjuva çıkarları her şeyin üstünde tutarak, her türlü bencil isteklerle doldurulmuş bir milliyetçiliktir. Açık ki, böyle bir milliyetçilik dar bir çizgide gelişmek isteyecek, dolayısıyla da ulusal kurtuluş mücadelesinde atılım kaydedemeyecek ve istikrarsızlığı geliştirecektir. Yine açık olduğu gibi, böyle bir milliyetçilik, enternasyonalizm yerine dar ulusal çıkarları gündemleştirecektir. Bu anlamda da, birlik sorununda olsun, diğer benzeri sorunlarda olsun geniş bir esneklik esprisi geliştiremeyecek ve mücadeleyi dar çıkar çekişmelerinin içerisine hapsedecektir. Aynı şekilde mücadelenin önüne uzun süreli bir program, plan sunması da, bu özelliklerinden ötürü mümkün görünmemektedir. O halde sonucun vardıgı nokta, küçük-

burjuvazinin milliyetçi eğilimi, belli tarihi, sosyal ve ekonomik koşullarda, onun ulusal kurtuluşa olumlu rol oynamasına yol açarken, genellikle de bu özelliğinden dolayı ulusal kurtuluş karşısında ideolojik cephede olumsuz bir yeri işgal ettiğidir.

Özellikle, II. Dünya Savaşından sonra, ortaya çıkan elverişli koşullarda küçük-burjuva hareketlerin birçok alanda geliştiğini görmekteyiz. Daha çok, bir kısmı ordu içinde olan bazı küçük-burjuva aydın milliyetçisinin önderlik ettiği bu hareketler, dayandıkları milliyetçi ideolojileriyle ulusal kurtuluşa çözüm getirebilmiş ve ülkedeki yabancı egemenliğe son verebilmişlerdir. Örneğin Cezayir deneyi bu konuda en belli başlı örneklerden biridir. Aynı şekilde Afrika'da da benzeri hareketlere rastlamak mümkündür. Fakat mücadelenin başlangıcında böyle olumlu bir özellik göstermelerine rağmen, süreç içerisinde milliyetçi eğilimleri, katı bir tutuma dönüşerek, başlangıçtaki olumlu özelliklerini yitirmiştir. Örneğin, küçük-burjuva milliyetçi bir hareket olarak gelişen “Nasırcılık”ın vardığı sonuç, böyle bir sonuçtur. Krallığa ve yabancı egemenliğe karşı başlangıçta, yurtsever yanı ağır basan küçük-burjuva eğilim, gelişimi içinde giderek, katı bir “Arap milliyetçiliği” haline gelmiş ve küçük-burjuvazinin uzlaşmacı karakteri kendisini sonuçta ortaya çıkarmıştır. Fakat artık bugün gerek ulusal ve gerekse uluslar arası koşullardan dolayı, küçük-burjuva ideolojisinin ağırlıklı olarak dar milliyetçi ve uzlaşmacı yanı ağır basan bir eğilim haline geldiği açıktır.

Sonuç olarak, küçük-burjuvazi, bir yandan ulusal kurtuluş mücadelelerinde sosyalizmden çeşitli sapmaların kaynağını oluştururken, diğer yandan da dar mahalli ve ulusal çıkarlardan öteye bir sonuca yol açmayacak olan isteklerini formüleştiren bir milliyetçiliğe dayanmaktadır.

2-Küçük-Burjuvazi ve Politika

Her hangi bir sınıfını veya sosyal bir kesimin politikası, onun ideolojisine dayanır ve bunun tarafından belirlenir. Küçük-burjuvazi için de durum bundan farklı değildir. İdeolojik alanda içerisine girmiş olduğu tutarsızlık kendisini politik alanda da göstermektedir. Bu nedenle, ideolojik alanda geliştirilen anarşist ve reformist görüşler, politikada da anarşist ve reformist yöntemlere sapılmasını beraberinde getirmektedir. Bu açıdan soruna yaklaşılrken, ideolojik eğilimlerle sıkı bir bağlılık içerisinde ele almak gerekmektedir. Aksi yaklaşımların meselenin kavranmasına yardımcı olmadığı açıktır.

Küçük-burjuvazi, çeşitli tutarsızlıklar arz eden bir politik hat izlemekte, bazen reformizmi bazen de anarşizmi öne çıkarmaktadır. Fakat, geçmişte feodalizme karşı burjuva önderliğinde, günümüzde de proletarya önderliğinde, doğru devrimci bir rol oynayabilirken, kendi önderliğinde geliştirmek istediği mücadelelerde, aynı özelliği gösterememekte ve çelişkili bir yapı sergilemektedir. Özellikle de, bu konuda tarih sayısız örneklerle doludur. Şüphesiz böyle bir sonucun ortaya çıkması isteyip istememe veya başarıp, başarmamaya bağlı değil, daha önce izahını yaptığımız sınıfsal konuma sıkı sıkıya bağlıdır. Bu nedenle de, küçük-burjuvazi ne kadar isterse istesin, temelinde böyle bir sınıfsal konumun yattığı bu sorunda, anarşist ve reformist eğilimleri, kendi önderliğinde aşamadığı gibi, tam tersine giderek daha fazla bir şekilde bu yöntemlere sarılmaktadır. Doğuşundan günümüze kadar küçük-burjuva hareketlerin dayandıkları ve geliştirmek istedikleri ideolojik-politik temel, böyle bir temeldir.

Gerek uzlaşma eğilimi olsun ve gerekse kin, nefret ve protestosunu dile getiren katı tutum olsun, küçük-burjuvazinin değişik ruh hallerini yansıtmaktadır. Büyük ölçekli üretimin sürekli gelişmesi ve her gün biraz daha onu ölüme yakınlaştırması karşısında, küçük-burjuvazi çözümsüzlüğünün bir sonucu olarak, ya uzlaşma eğilimine, ya da kinin, öfkenin bir tepkiye dökülmesi tavrına girer. İşte, böyle bir ruh hali, geçmişte olduğu gibi, aynı şekilde günümüzde de politik alandaki faaliyetlerine yön vermektedir. İster reformist politikalar olsun, isterse komplocu-anarşist politikalar olsun, küçük-burjuvazinin düşlerini gerçekleştirmesi sonucunu doğurmayacaktır. Küçük-burjuvazinin bu isteklerini gerçekleştirme olanağı olmadığı için, Lenin onun eğilimlerini bir ütopya olarak değerlendirir ve hem reformist hem de anarşist politikalar üzerine şunları söyler: “Bir

Ülkede ne kadar özgürlük varsa, açık sınıf savaşının belirtileri ne kadar azsa ve yığınların eğitim düzeyi ne kadar düşükse, politik topyalar o kadar kolay ortaya çıkar ve o kadar uzun sürer.

Modern Rusya’da iki tür politik topya süregelmiş ve çekicilikleri yüzünden yığınlar üzerinde bir lde etkin olabilmiflerdir. Bunlar liberallerin topyasıyla Narodniklerin topyasıdır.

Liberal topya, kimsenin duygularını incitmeden, Purişkevileri ortadan kaldırmadan, sonuna dek götürülen amansız bir sınıf savaşını vermeden de, Rusya’da bir çok reformlar yapılabileceğini, politik özgürlüğün sağlana bilineceğini, emekçi halkın durumunun barışçı ve uyumlu bir biçimde iyileştirilebileceğini savunur. Bu, zgr bir Rusya ile Purişkeviler arasında barış topyasıdır.

Narodniklerin topyasıysa, toprağın yeni ve adaletli bir dağıtımını sermayenin iktidar ve egemenliğini ortadan kaldıracılabileceğini, ya da “adil” ve “eşit” bir toprak paylaştırılmasının sermaye egemenliği, para egemenliği ve meta üretimi rejimi altında da korunabileceğini hayal eden Narodnik aydınlardan ve Trudevik köylülerin bir dşdr.” (topik ve bilimsel Sosyalizm) ok açık bir biçimde izah edildiği gibi, küçük-burjuvazinin politik mücadele anlayışı, bir topya olmaktan öteye gidememektedir.

Sorunu daha iyi anlaşılabilmesi için, konuyu biraz daha açmakta ve bu ütopyaları, hem işçi hareketinde ve hem de ulusal kurtuluş hareketinde incelemekte yarar vardır.

Günümüzde, fazla etkin olmasa da, özellikle de kapitalizmin henüz yeni gelişmeye başladığı dönemlerde yaygın olarak gelişen küçük-burjuva hareketlerin hemen hemen tamamına yakın bir kesimine egemen olan anarşist ve komplocu politikalar, çeşitli dönemlerde yaygın olarak ortaya çıkmışsa da, pek bir gelişmeye yol açmamıştır. Devlet iktidarının halkın eliyle değil de, bir gurup komplocunun faaliyetleriyle yıkılacağı savını ortaya atan anarşistler, hiçbir otoritenin kurulmasını da kabul etmemiflerdir. Özellikle de, Bakunincilerin faaliyetlerinde bu durumu açıkça görebilmek mümkündür. Bakunin, siyasal iktidarı bir komployle yıkmayı tasarlarırken, yeniden bir devletin inşa edilmesine de karşı çıkıyordu. Siyasal mücadeleyi sadece bir gurup “tarihi kahramanın” yürütebileceği bir görev olarak görmekteydiler. Fakat, Bakunincilerin, İşpanya’da giriştikleri bir ayaklanmanın başarısızlığa uğramasından sonra, bu yöntemlerin kofluğu bizzat pratikte de kanıtlanmış oldu.

Hem Bakunin rneğinde ve hem de daha sonra Rusya rneğinde gördüğümüz gibi, küçük-burjuvazini anarşi yöntemiyle sonuca gitmek istemesi, bir yandan bu sınıfın sabırsız, karpak tutumunu gösterirken, diğer yandan da sorunları çözüme gtremeyerek, umutsuzluğa düşüp, tüm umutlarını yitirdiğini ve çözümsüzlüğünü göstermektedir. Rusya’da Narodnikler, başlangıçta hiç de böyle bir politikaya sahip olmadıkları halde, halkı örgütlemenin zorlukları ve güçlükleri karşısında, umutsuzluğa kapılan bazı küçük-burjuva aydınları, hareketi, daha sonra böyle bir raya ekmiflerdir. Halkın gücüne güven duyulmaması ve bazı komplolarla sonuca gidileceği anlayışı, Narodniklerin en belirgin özelliğiydi. Tarihin halk kitlelerinin değil, bir-kaç kahramanın eylemleri sonucu yaratıldığına ve yaratılacağına inanıyorlardı. Böylesi bir bakış açısı doğal ki, onlar da kendilerini böyle kahramanlar olarak görme hastalığını da beraber getirecektir. Daha sonraki yılarda Narodniklerin takipçisi olarak ortaya çıkan, Sosyalist Devrimciler de benzer yöntemlerle politikada belirmiflerdir. Ama sonuçta, eğer bunlara kalsaydı yaratılacak durum hiç kuşkusuz şöyle olacaktı. Proletarya, gerçek müttefiklerinden soyutlanacak, dar komplocu küçük-burjuva bir kesim içinde hap solacak ve bir köle olarak lamaya devam edecekti. Devrimin, ilk yıllarında RSDİP içerisinde ortaya çıkan, “Sol” komünistlerin tutumlarından da açıkça görülebileceği gibi, bunlar her türlü uzlaşmaya karşı çıkıyor, proletaryayı manevrasız, hiç uzlaşma yapamayacağı katı ir yolda yürütmek istiyorlardı. Küçük-burjuvazinin bu tutumuna daha fazla sayıda örnek bulmak mümkün olmakla birlikte, okurun soruna yaklaşabilmesi açısından, biz bu kadar rneklendirmenin yeterli olacağı ve bunun bir perspektif verebileceği kanısındayız.

Küçük-burjuvazi politikada böyle bir kutbun yanı sıra, diğer bir kutup da daha bulunur. Bu da, genel özelliği olarak reformizm biçiminde formüle edilebilecek, uzlaşma, sınıf işbirliğini savunma ve bazı dönüşümlerle yaşamda düzeltmelere giderek, kölelik koşullarını hafifletme siyasetidir.

En belirgin özelliğini, Bernsteincilikte gördüğümüz reformculuk, bugünde küçük-burjuva siyasetin en ağırlıklı yanını oluşturmaktadır. Sınıf mücadelesini reddeden reformizm, devrimi gerçekleştirme siyaseti değil, burjuvazi ile proletaryayı uzlaştırmaya çalışan bir reformlar siyaseti yürütür. Onlar, proletarya diktatörlüğünü kabul etmez ve iktidarda hem burjuvaziye ve hem de proletarya diktatörlüğünü kabul etmez ve iktidarda hem burjuvaziye ve hem de proletaryayı görmek isterler. Bu nedenle de proletaryayı devrimci savaşımına şiddetle karşı çıkar ve sınıflar arası bir “barışın” sağlanması doğrultusunda hareket ederler. Dolayısıyla siyasetlerinde devrimci dönüşümlerden yana değil, evrimci gelişmelerden yana dırlar. Ayrıca siyasetlerini dar parlamenter ve seçim hesapları üzerinde temellendirirler. Parlamentoya seçimlerde bir-iki milletvekili sokmakla, burjuva toplumunun sefilliklerini düzeltebilecekleri ütopyasına sıkı sıkıya bağlıdırlar. Buradan da açıkça anlaşılacağı gibi, kendi başına reformist siyaseti, aslında burjuvaziye kölece bağlılıktan ve onunla uzlaşma ve işbirliği aramaktan, başka bir şey değildir. Bernsteincilerin, Kautskiycilerin, sınıflar arası işbirliği siyasetinin onları nasıl bir burjuva uşaklığına ve kendi emperyalist tekellerinin yanına ötürdüğü, özellikle de I. Dünya savaşı yıllarında çok açık bir şekilde görüldü. Doğası gereği uzlaşma ve teslimiyete yatkın olan küçük-burjuvazi, kendi çıkarlarını korumak için, daha radikal çözümleri göze alamadığından, siyasetini daha çok reformizm biçiminde geliştirir. Ama bu da açık ki hiçbir zaman burjuvaziye iktidardan alaşağı etmek gibi, küçük-burjuvazi için son derece “tehlikeli” ve “sakıncalı” bir düzeye vardırılamaz.

Öz olarak, bu şekilde izah edebileceğimiz reformist siyaset, Rusya’da 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında, diğer küçük-burjuva aşırılığın hemen ardından ortaya çıkmıştır. Narodniklerin kötü bir biçimde başarısızlığa uğraması, küçük-burjuvaziye bu kez reformizme itmiştir.

İşte meşhur ekonomist hareket bu dönemde ortaya çıktı. İşçi sınıfının siyasal mücadelesini yadsıyarak, işçilerin sadece ekonomik durumunu düzeltmeyle uğraşması gerektiğini savunuyorlardı. Yürütülecek sendikal mücadele ile işçilerin ekonomik durumunda düzeltmelere gidileceğini, bu şekilde de işçilerin giderek sömürden “kurtulabileceklerini” ve hatta burjuvazi ile uzlaşarak onu dışlayabileceklerini düşlemekteydiler. Tabi ki bu, bir düş olmaktan öteye gitmediği gibi, işçi sınıfını da ebedi köleliğe mahkum etmek demekti. Aynı şekilde, bir başka yoldan ekonomistleri takip eden Menşeviklerin siyasi çabaları da reformizmden öteye gidememiştir. Proletaryaya, Rus Çarlığına karşı savaşımında öncü bir güç olarak güvenmemiş, onu hep liberal burjuvazinin kuyruğuna takmak istemişlerdir. Sürekli olarak da, Rus liberal burjuvazisi ve çarlıkla uzlaşma yolunu açık tutmuşlar, 1905’lerde ve 1917 Şubat’ında olduğu gibi işbirliğine yönelmekten de kaçınmamışlardır. Doğal olarak, burjuvazinin siyasal iktidarının yıkılmasını hedeflemeyen bir politikanın, yol açacağı sonuç böyle bir işbirliği, uzlaşma olacaktır. Hatta şunu da eklemek gerekir ki, 1917 ekim devriminde açıkça görüldüğü gibi, hem anarşist ve hem de reformist siyaset sonuç itibarıyla katıksız bir burjuva uşaklığı, ve karşı-devrimin bir aleti durumuna düşmektedir. İşte, Rusya’daki sosyalist-devrimcilerin ve Menşeviklerin vardıkları sonuç buydu.

Günümüzde, özellikle de devrimlerin geliştiği ve halkların kendilerini en kanlı mücadelelere hazırladığı bir dönemde, küçük-burjuva reformist çözümleri yeniden canlandırılarak, yıllardır bir türlü sağlanamayan ve sağlanması da mümkün olmayan o meşhur “toplumsal işbirliği, sınıf barışı” vb teraneleri yeniden halkların mücadelesi önüne dikilmek istenmektedir. Geçmiş pratikte de açıkça görüldüğü gibi, bu yöntem bir çözüm olmamakta, çoktan ömrünü doldurmuş ve tarih açısından zamanını geçirmiş bir ara sınıfın kendini ayakta tutma isteğinden kaynaklanan düşlerinden öte bir şey ifade etmemektedir. Geçmişte bu politika, burjuvaziden belli kırıntılar kopartabilmişse de, derin bir ekonomik çöküntünün yaşandığı günümüzde, burjuvaziden herhangi bir kırıntı kopartabilmesi fazla olanaklı görünmemektedir. Bu konuda, küçük-burjuvazi hâlâ bir “olursa” düşüyle yaşayadursun, tarih onun bu siyasetinin ömrünü çoktan doldurduğunu göstermektedir.

Küçük-burjuvazinin uzlaşmacı karakteri, kendisini ulusal kurtuluş hareketlerinde de ortaya koymaktadır. Bazı elverişli tarihi, toplumsal koşullardan dolayı, bazı ülkelerde devrimci bir rol oynamış olan küçük-burjuva hareketlerin ulusal kurtuluş mücadelesinde genellikle siyasal eğilimleri, bazı reformlarla sömürgeci koşulların hafifletilmesi ve ülkenin yaşamında bazı

düzenlemelere gidilmesidir. Yabancı egemenliği tasfiyeye yönelmeyen küçük-burjuva hareketleri, ülke küçük-burjuvazisini, sömürgeciliğe adeta göbek bağı ile bağlı olmasından dolayı, bu bağı koparmaya feraset edememektedirler. Ama ağır yaşam koşulları, sınırlı da olsa bazı reformist hareketlere, yani durumlarını biraz daha düzeltebilecekleri, bir eylem içerisine girmelerine yol açar. Birçok ülkede zaman zaman yükselen ve bazen geniş boyutlara varan reformist taleplerin temelinde, küçük-burjuvazinin, bu yaşamı düzeltme istemleri yatar. Bunun tersine ağır baskı koşulları geldiğinde ise, tam bir suskunluğa, ve sessizliğe bürünür ve adeta kabuğuna çekilir.

Cezayir ulusal kurtuluş hareketinde görüldüğü gibi, küçük-burjuvazi yabancı egemenliğin tümünden yıkılmasına da girişebilmekte ve başarabilmektedir. Ama bu demin belirttiğimiz arada göbek bağının olmadığı, sömürgecilikten tamamıyla bağımsız ve ona karşıt bir süreçte oluşan küçük-burjuvazinin yöneleceği bir eylemdir. Yoksa, tümüyle oluşumu sömürgeci egemenler tarafından koşullandırılmış ve onlara sıkı bir ekonomik bağla bağlı olan küçük-burjuvazinin eylemi değildir. Hatta, bırakalım, bu küçük-burjuvazinin böyle bir eylem geliştirmesi veya başarması, bu amaçla örgütlenmeye bile cesaret edemeyeceği açıktır. Bu nedenle, bazı özgül durumları dışarıda bırakmak kaydıyla, denilebilir ki, küçük-burjuvazinin ulusal kurtuluş siyaseti diye geliştirdiği politika, özünde birkaç reformun gerçekleşmesinden öteye gidememektedir.

Özellikle de günümüzde, küçük-burjuvazini ulusal kurtuluş mücadelelerinde üstlendiği rol, böyle reformist taleplerle halkın gerçek ulusal kurtuluş mücadelesinin saptırılması ve mücadelenin dışta bazı emperyalist çevrelerin çıkarlarına alet edilmesidir. Halkın gerçek ulusal kurtuluş siyasetinin dayatılması karşısında, küçük-burjuvazi bir varlık nedeni olan sömürgeciliğin devamı için, emperyalizmin liberal kanadı olan Avrupa sosyal demokrasisine dayanarak, sorunu kendi çıkarları doğrultusunda çözmek çabasıdadır. Bu nedenle de, ulusal kurtuluş önünde gerici bir konuma düşmektedir. Bugün devrimin dayattığı bir çok alanda küçük-burjuvazinin reformist uzlaşmacı siyasetinin vardığı boyut, bundan farklı değildir. Yine yanı şeklide, reformist tutumun yol açacağı sonuç, işçi sınıfı mücadelesi karşısında olduğu gibi, ulusal kurtuluş hareketlerinde de uzlaşma ve teslimiyettir. Bu açıdan da, bazen küçük-burjuvazi çok keskin anti-sömürgeci sloganlarla da ortaya çıksa, bir-kaç reform, biraz daha iyi yaşam; biraz daha iyi kariyer uğruna, bir çırpıda tüm mücadeleye sırtını dönebilmektedir. Onnu için önemli olan, soysuz çıkarlarını korumaktan başka bir şey değildir.

Kısaca, söylersek küçük-burjuvazi ulusal kurtuluş mücadelesinde, halkın gerçek kurtuluşuna yönelik devrimci yöntemlerin kullanılmasından ve geliştirilmesinden yana değil, reformlarla sömürgecilik koşullarında bazı iyileştirmelerden yanadır. Bu anlamda da ulusal kurtuluştaki devrimci değil, uzlaşmacı ve reformisttir.

3-Küçük-Burjuvazinin Örgüt ve mücadele anlayışı

Küçük-burjuvazinin sosyal yaşamı, onun ideolojik-politik eğilimlerini belirlediği gibi, örgüt ve mücadele anlayışını da belirler. Diğer alanlardaki tutarsızlığı ve şekilsizliği kendisini örgüt ve mücadele alanında da gösterir.

Genel olarak, küçük-burjuvazi, örgüte karşıdır. Bir otorite altında, kurulmuş bir örgütte, örgütsel ilkelerle birbirine bağlı olmayı, kendi “özgür iradesine” vurulmuş bir zincir olarak kabul eder. üretimdeki bireyciliği, küçük gruplar halinde birbirinden tecrit bir şekilde çalışması vb yaşayış tarzından dolayı, küçük-burjuvazi örgütlenme sorununda da merkezileşmeyi ve disiplini kabul etmez. Onların istediği, bütünsellikten uzak, son derece dağınık, gevşek ve herkesin her istediğini yaptığı, kuvvetli bağlarla birbirine bağlanmamış üyelerden oluşan bir parti örgütüdür. Gerek küçük-mülkiyet sahipleri ve gerekse de bireysel serbestliği başarılı olması için başlıca şart olarak gören ve bu nedenle bir bütünün parçası haline gelmek istemeyen küçük-burjuva aydınların olsun, örgütlenmeden anladıkları, böyle dağınık ve son derece gevşek bir örgütlenmedir.

Buna bağlı olarak mücadele anlayışı da, dar güncel çıkarlarını korumaya yöneliktir. Doğur bir mücadele hattı oluşturmak şurada kalsın, bunun yanına bile yaklaşım gösteremezler. Küçük-burjuvazi uzun vadeli çıkarları gözetken bir mücadele yürütmeye yetenekli değildir. Uzlaşmacı,

reformist karakteri aynı şekilde, mücadele anlayışında da toplumda devrimci dönüşümlere yol açacak olan, eylem hattını geliştirmesini engeller. Ya parlamento, ya bir gösteriyi (tabii o da barışçıl ve icazetli olmalı), yada benzeri başka yolları deneyerek, burjuvaziye dokunmadan, onu incitmeden reformlar yapmaya zorlamak biçiminde izah edebileceğimiz, bir mücadele anlayışı vardır. Proletaryanın geliştirdiği devrimci mücadele yöntemlerini çok aşırı bulur ve “barışçıl” görmez. Onun mücadelesini, kendisini huzursuz eden ve çoğu zamanda küçük-burjuva rahatını bozan ve onu tozpembe rüyalarından uyandıran “sıradan kişilerin” başvurduğu bir “aşırı şiddet” hareketi olarak görür.

Örgütlenmenin aynı zamanda eylem demek olduğu gerçeği hatırlanırsa, küçük-burjuvazinin örgütsüzlüğü yaygınlaştıran tutumunun, aynı şekilde eylemsizliğinde derinleştirilmesi demek olduğu açıkça görülebilir. Örgüt konusunda olduğu gibi, mücadele hattında da, geliştirilen küçük-burjuva çıkarların formüleleştirilmesidir. Örgütü, iktidarı ele almanın, burjuvaziye alaşağı etmenin bir aracı olarak görmediği gibi, seçimler, parlamentoya katılmak, gösteri vb eylemleri de yine böyle bir amaca ulaşmak için değil, küçük-burjuvazinin daha fazla kısıntı alma istemlerinin bir aracı olarak görür. Bu açıdan geliştirdiği örgüt ve eylem biçimleri, onun sınıf konumunun boyutlarını aşamaz olsa olsa, o, ancak kendi sınıf yeteneklerine, kendi gücüne göre bir örgüt ve eylem geliştirebilir.

Bu konuda, tarihte çok sayıda örneğe rastlamak mümkündür. Daha, proletaryanın ilk uluslar arası örgütü olan I. Enternasyonalin kurulduğu yıllardan başlayarak, ele alırsak, çok çeşitli örneklerle karşılaşacağımız açıktır.

Diğerlerinin yanı sıra, özellikle bakunincilerin faaliyetleri, I. Enternasyonalde dikkat çeker. Onlar, Enternasyonal rahatça at oynatabilecekleri bir örgüt haline getirmeye çalıştılar. Merkeziyetçiliğe karşı çıkarken, örgüt içerisinde ayrı bir merkez olarak hareket etmeye başladılar. Enternasyonalin seçimle işbaşına gelmiş merkezini tanımaz ve adeta örgütü o düşledikleri anarşi ortamına (kimsenin kimseye bağlı olmadığı herkesin bir merkez gibi hareket edebileceği bir yapıya) sokmak istediler. Bu temelde, birçok alandaki faaliyetleri sonucu, proletaryanın örgüt yapısına zarar vererek, birliğini zedelediler. Ayrıca doğru bir mücadele hattı da geliştiremeyerek, küçük-burjuvazinin keşmekeşliğini bu alanda da sürdürdüler.

Yine, ilk Marksist partinin kurulma çalışmalarının büyük bir mücadele ile yürütüldüğü Rusya’da, bu sınıfın oynadığı rol daha da belirgin ve net bir şekilde ortaya çıktı. Özellikle de, Marksist bir partinin kurulma çalışmalarının yeni olması, bu konuda kıyasıya bir savaşımın gelişmesine yol açtı. Küçük-burjuva hareketler, kendilerine has bir örgüt anlayışı dayatırken, bunun karşısında proletarya temsilcileri de Marksist bir örgütün ilkelerini dayatıyorlardı. Bu noktada, alabildiğine bir mücadele patlak verdi. Küçük-burjuvazi tüm tarihi olumsuzluğunu, proletarya örgütlenmesini geliştirilmesinin önünde engel oluşturarak, Rusya’da oynamak istedi. Lenin’in, ekonomistlere, Menşeviklere, tasfiyecilere vb karşı önce Iskra’da, “Ne Yapmalı?, Bir adım İleri, İki Adım Geri”de ve daha sonra çeşitli eserlerinde ve çeşitli alanlarda yürüttüğü mücadeleler, hep küçük-burjuvazinin örgüt alanında da ortaya çıkarmak istediği bu olumsuz role karşı geliştirilmiş ve mücadele kıran kırana bir savaşım ortamında gerçekleşmiştir.

20.yy. başlarında, siyasal mücadeleyi ededen, dolayısıyla siyasal örgütlenmeyi de reddeden ekonomistler ortaya çıktı. İşçi sınıfı partisinin kurulmasına karşı olan, bu küçük-burjuva eğilim, işçilerin salt sendikal bir örgüt ve salt ekonomik mücadele ile yetinmesi gerektiği savını ortaya attılar. Lenin, bu eğilimi acımasızca eleştirerek, işçi sınıfına siyasal mücadeleden el çektirmenin ve onu siyasal örgütünden yoksun bırakmanın, onu burjuvaziye teslim etmek, ve sonsuza kadar proletaryanın köle olarak kalmasını onaylamak demek olduğunu tüm açıklığıyla gösterdi. Fakat, ekonomistler, sendikalar kurmanın ve grevler yapmanın yeterli olduğunu, çünkü zamanla işçilerin siyasal bilince kendiliğinden ulaşacağını sanıyorlardı. Oysaki, salt sendikal mücadele, ancak işçide sendikal bir bilinç uyandırabilirdi. Bu gerçeği göremeyen ekonomistler, işçi sınıfını böyle dar bir örgüt ve eylem anlayışı içinde tutmaya çalışıyorlardı.

Örgüt konusunda, asıl mücadele Bolşevikler ile Menşevikler arasında ortaya çıktı. Menşevikler, parti örgütünü herkesin üye olabileceği ve herkesin parti kararlarına uyup uymamada “özgür” olduğu, geniş ve sınırları belirsiz, gevşek yapıdaki bir örgüte çevirmeye çalıştılar.

Martov'un formüle ettiği tüzüğün 1. maddesi, her isteyen parti üyeliğine kabul etmeyi öneriyordu. Bu şekilde de, parti militan yapısını kaybedecek ve içine bir sürü güvenilmez, kaypak unsurların girmesiyle de esas işlevini yitirecekti. Lenin, Menşeviklerin örgüt anlayışının izahını, "Bir Adım İleri, İki Adım Geri" adlı eserinde şöyle yapar.

"...İşin doğrusu, örgütlenmeyle ilgili maddelerde oportünistlerin takınmış oldukları tavır 1. madde üzerindeki tartışma sırasında gözler önüne serilmeye başlanmıştır: Oportünistler, dağınık, kuvvetli bağlarla bağlanmamış bir parti örgütü istemektedirler; Parti kongresinden ve kongre tarafından kurulmuş örgütlerden hareketle, partiyi yukarıdan aşağıya doğru kurma görüşüne ("bürokratik" fikre) karşı çıkmaktadırlar; onların eğilimi, partiyi aşağıdan yukarıya doğru kurmak, yani her profesörün, her öğrencinin ve "her grev yapanın" kendisini bir parti üyesi görmesine göz yummaktır; her bir parti üyesinin parti tarafından tanınmış bir kuruluş içerisinde yer almasını öngören "formalizm"e karşıdırlar. "Örgütlenmenin gerektirdiği ilişkileri platonik olarak kabule" hazır burjuva entelektüellerini anlayışına yakınlıkları vardır; oportünist derinliğe anarşist cümlelere bağlıdırlar; özerkliği merkeziyetçiliğe tercih ederler –tek kelime ile, bugün bütün bunlar, yeni Iskra'da yaygın bir şekilde dal budak salmada ve başta işlenmiş olan hatayı bütün çizgileriyle gözler önüne sermede yardımcı olmaktadır" (Sayfa 6-7)

Bir başka yerde ise, Lenin küçük-burjuvazinin parti örgütü karşısındaki tavrını şöyle izah eder, "...Aristokratik anarşizm, Rus nihilistin karakteristiğidir. O, parti örgütünü korkunç bir "fabrika" olarak görür; parçanın bütüne, azınlığın çoğunluğa tabi tutulmasını "kölelik" olarak kabul eder; bir merkez yönetiminde işbölümü, onda insanların "çark ve dişlilere" dönüştürüldüğü şeklinde trajik-komik feryatlar kopartır... Parti örgüt tüzüğünden söz edilmesi, hor görücü bir yüz eksitme ve kişinin tüzükten pekala tamamıyla vazgeçebileceği şeklinde kibirli bir yoruma neden olur." (Ağc 196-198)

Genel biçimi ile bu şekilde izah edebileceğimiz küçük-burjuvazinin örgüt ve mücadele anlayışı, tümüyle onun sınıf yapısını yansıtmaktadır. Yine Rus devriminin gelişiminde, tasfiyeci, "Sol" komünist, demokratik-merkezciler vb gibi daha başka sapma eğilimler de ortaya çıkmış; aynı şekilde bunlarda yukarıda izahını yaptığımız genel özellikleri göstermişlerdir. Ya proleter örgütünün açık legal bir uruma sokulmasını, ya da tümüyle illegal bir konuma sokulmasını savunmuşlardır. Her iki durumda da, yapılmak istenen şey, proletaryanın örgütünden, dolayısıyla da mücadeleden yoksun bırakılmasıdır. Bu anlamda da, bu eğilimlerin vardığı sonuç, proletarya partisinin tasfiye edilmesidir.

Ulusal kurtuluş mücadelesinin geliştiği ülkelerde de, küçük-burjuvazi örgüt karşısındaki bu tavrını sürdürür. Ulusal kurtuluşu sağlayacak bir örgüt ve mücadele çizgisi geliştiremez. Sadece reformların sağlanması için örgüt adına dernekçiliği yaygınlaştıran bu eğilim, mücadeleden de bir iki gösteri yapmayı, ve bir-kaç bildiri dağıtmayı anlamaktadır. Açık ki, bu yöntemler de ulusal kurtuluş mücadelesinin sorunlarını çözümlenmekten çok uzaktır. Parti örgütü olarak tanımladıkları şeyin daha çok bir dernek olabileceği, sıkça karşılaşılan bir gerçektir. Bu eğilim, modern bir parti örgütü geliştiremediği gibi eylemi de, bildiri dağıtmak ve gösteri yapmaktan ileri gidememektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, küçük-burjuva hareketlerin reformist karakterlerinden dolayı devrimci bir örgüt ve eylem hattı geliştirememekte, küçük-burjuvazinin soysuz çıkarlarını gerçekleştirmeye hizmet eden, reformist bir karakter taşımaktadır. Sömürgeci baskıların hafifletilmesi, biraz daha "özgür" davranabilmeleri ve hatta anadillerinde bir gazete çıkarıp, bir okul açabilmeleri onlar için elde edilmez ve ulaşılamaz bir nimet değerindedir. İşte, bu denli soysuzlaşabilen bir kesimin örgütü ve eylemi de bu soysuz çıkarların elde edilme temelinde ortaya çıktığından o da aynı özellikleri taşımaktadır.

Sonuç olarak, küçük-burjuvazi, örgüt ve mücadele anlayışında da, kendi sınıf çıkarlarını konuşturur. Örgüt olarak dernekçiliği yaygınlaştıran küçük-burjuva eğilim, eylem adına da sıradan gösterilerde bulunup, birkaç bildiri yayınlamayı yeterli görür.

C-Küçük-Burjuva Devrimciliği

İdeolojik, politika, örgüt ve mücadele anlayışı hakandı yaptığımız izahlardan da açıkça görülebileceği gibi, küçük-burjuvazi gerek sınıfsal ve gerekse ulusal kurtuluş mücadelelerinde iki

rol oynamaktadır. Belirli tarihi, toplumsal ve siyasal koşullarda bu rolü kimi zaman ilerici bir karakter taşıırken, daha değişik tarihi, toplumsal ve siyasal koşullarda da bütünüyle gerici bir rol oynamaktadır. Toplumun temel bir sınıfı olmadığından küçük-burjuvazi, gelişmelerde daha çok arar bir rol üstlenmektedir. Fakat, henüz toplumun temel sınıflarının oluşumunun yetersiz olduğu veya bu sınıfların henüz tam anlamıyla rollerini oynayamadıkları koşullarda, küçük-burjuvazi bu boşluktan yararlanarak, bu sınıfların rollerini, onlar gibi almasa da belli düzeylerde üstlenebilir. Bu rol, bazı durumlarda ilericilik yönündeyken, bazı durumlarda da gericilikten yana olabilir. Kısaca, küçük-burjuvazi, taşıdığı ara sınıf olma özelliğinden dolayı, gelişmelere damgasını vuramazken; birçok gelişmede ilericiliğin veya gericiliğin zafer kazanmasında tayin edici bir rol oynayabilmektedir.

Küçük-burjuvazinin, ilerici rol oynaması her zaman ve her koşul altında mümkün olmamaktadır. Sorunu sınıfsal mücadele açısından ele alırsak, bu rolün her zaman değil, belirli tarihi koşullarda ortaya çıktığını görürüz. Henüz burjuvazinin nispeten zayıf olduğu, buna mukabil proletaryanın da henüz tam anlamıyla belirginleşmediği koşullarda, çözülmesi gereken sorunlar karışında bir boşluk ortaya çıkmaktadır. Bu elverişli koşullarda, küçük-burjuvazi aradan sıyrılarak, öne çıkabilir ve sorunu çözümüne önderlik edebilir. Fakat bu daha çok hem burjuva sınıfların ve hem de proletaryanın rollerini oynayamadıkları koşullarda mümkündür. Bu role, kapitalizmin pek fazla gelişmediği bazı ülkelerde feodalizme karşı mücadelede rastlarken, yine proletaryanın da fazla gelişemediği koşullarda emekçi sınıfların burjuvaziye, toprak ağalarına karşı mücadelelerinde tanık olmaktadır. Fakat proletarya ve burjuvazinin artık belirgin olarak sahneye çıktığı koşullarda, küçük-burjuva hareketlerinde, o oranda siyasal sahnedeki rolü önemsizleşir. Özellikle de proletaryanın öncülük rolünü oynamaya başladığı koşullarda, küçük-burjuva hareketlerin rolü daha çok bir gericilik olmaya başlar. Bu konuda, Mrx'ın Paris Komünü'nde, küçük-burjuvaların oynadığı role ilişkin olarak dile getirdiklerini hatırlamamız bile, bu sınıfın hangi rolü, nasıl koşullarda geliştirebileceğini kavramamıza yardımcı olur. Marx, Paris komününde, küçük-burjuvazinin, burjuvazinin yedeğinde oynadığı gerici rolden bahseder.

Ulusal kurtuluş hareketlerinde de: ülkenin yabancı egemenlikten kurtarılmasında, burjuva ve proleter sınıfların oluşmadığı veya zayıf olduğu dönemlerde, küçük-burjuva hareket önderlik yapabilmektedir. Burada da, küçük-burjuvazi temel sınıfların gerçek rollerini oynayamamamsının yarattığı boşluktan yararlanarak böyle bir rol oynayabilmektedir. Fakat böyle bir rolü oynayabilmesinde, burjuva ve proleter sınıfların gelişmemişliği önemli bir rol oynarken, aynı şekilde küçük-burjuva sınıfların oluşum tarzı da bunda önemli bir yer tutar. Her şeyden önce, küçük-burjuvazinin bağımsız bir gelişme yaşamış olması gerekir. Birçok ülkede görüldüğü gibi, sömürgeci-kapitalizme bağımlılık temelinde oluşması, onun bağımsız bir politikaya yönelmesini engellemekte ve ülkenin tümünden yabancı egemenlikten kurtarılmasını hedefleyememektedir. Ulusal kurtuluş mücadelesinde, küçük-burjuva devrimciliği ancak çok elverişli tarihi, toplumsal ve siyasal koşullarda ortaya çıkabilir. Bu nedenle, devrimci veya gerici rol üstlenmesi tamamıyla ülkenin sosyo-ekonomik durumuna ve bu sınıfın oluşum tarzına bağlıdır. Küçük-burjuva hareketlerin bu rollerini biraz daha yakından incelemekte yarar vardır.

Küçük-burjuva hareketler, ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında ancak belirli koşullar altında devrimci bir rol oynayabilirler dedik. Çünkü bunu iç ve dış koşullardan kaynaklanan nedenleri vardır. Aksi halde, küçük-burjuvazinin ulusal kurtuluşa öncülük etmesi mümkün değildir. Her şeyden önce, küçük-burjuva hareketin dayanağını oluşturan küçük-mülkiyet sahiplerini, sömürgeciliğe bağımlılık temelinde bir kapitalist gelişme içinde olmaması gerekir. Dolayısıyla da sömürgeci egemenlikle çıkar çelişkisi içinde olmak zorundadır. İkinci olarak ise, proletarya ve burjuvazinin henüz netleşmediği, kitlelerde siyasal bilincin fazla gelişmediği, o, tarihsel boşlukların doğması zorunludur. Son olarak, içerde diğer emekçi sınıfların desteğini alması, dışarıda ise ilerici ve devrimci güçler ile ittifak içinde olması gerekmektedir.

İşte tüm bu koşullar bir araya geldiğinde, küçük-burjuva hareketleri, Cabral'ın da deyimiyle, ülkeyi yabancı egemenlikten kurtarabilmek için, ellerine geçer "tarihsel fırsatı" kullanabilirler.

Fakat, günümüzde geline nokta, gerek iç koşullar ve gerekse dış koşullar olsun, artık küçük-burjuvazinin bu rolünü, geçmişte bazı ülkelerde oynadığı biçimde, bugün de oynayabilmesine olanak tanımamaktadır. Geçmişte özellikle de II. Dünya savaşıdan sonraki yıllarda, ulusal kurtuluş mücadelelerinde, K. Afrika’da, Ortadoğu’da, yaygın olarak bir küçük-burjuva devrimciliğinin geliştiğine tanık olmaktadır. Klasik sömürgeciliğin genelde tasfiye edilmesi, emperyalizmin bir gerileme, bir durgunluk içinde olması bu nedenle dış baskının nispeten zayıflaması, ve küçük-burjuvazinin dışarıda sömürgecilğe bağlı olarak gelişmeyişi, ağırlıklı olarak 1950-60’lar arasında, küçük-burjuva hareketlerini devrimci bir karakterde ortaya çıkmasına yol açar. Bu dönemde böyle elverişli iç ve dış koşullara dayanarak gelişen, Cezayir ulusal kurtuluş mücadelesi ve tüm Arabistan’ı etkileyen “Nasırcılık” hareketi böylesine olumlu koşulların bir ürünüdür. Fakat, bu koşulların bir araya gelmediği ülkelerde, küçük-burjuvazinin aynı devrimci rolünden bahsetmek mümkün değildir. Buralarda küçük-burjuva hareketler mücadeleyi çıkmazlara sürükleyerek, büyük kayıpların verilmesine yol açmaktadırlar.

Artık, yaşanan somut durum küçük-burjuva hareketlerini, günümüzde bir devrimciliğe yönelebilmelerini objektif ve sübjektif koşullarının olmadığını göstermektedir. Yeni-sömürgecilik ilişkileriyle beraber burjuva ve proleter sınıfların yeterli oranda gelişmişlikleri, özellikle de küçük-burjuvazinin yeni bir temelde bağımsızlık ilişkisi içerisine alınması, onun devrimciliğinin tarihsel olarak zamanını doldurması sonucunu da beraber getirmektedir. Bugün, yeni bazı ülkelerde küçük-burjuva önderlikli hareketlerle çözüme ulaşılmaya çalışılmakta, fakat bu deneylerde açıkça görüldüğü gibi, küçük-burjuvazi tıkanıklığa, çözümsüzlüğe yol açmaktadır. Bunun en son örneğine Lübnan sahasında ve Filistin direniş hareketinde rastlamaktayız. Küçük-burjuva önderlik, hareketin ağır kayıplar almasına yol açtığı gibi, önderlikte ısrar etmesi veya henüz önderliklerinin daha radikal, proletarya önderliğiyle aşılabilmesi nedeniyle, hareketi bugün çıkmaza sürüklemiştir. Zamanı geçmiş veya artık koşullarının tükendiği bir dönemde bu rol ısrarla oynanmak istendiğinden, çözümsüzlük daha da derinleşmektedir. Bu nedenle, küçük burjuva hareketler bazı ülkelerde, böyle bir role soyunsalar da, maddi zeminin elverişsizliğinden dolayı, ulusal bağımsızlığın elde edilmesine öncülük edememektedir. Cezayir’de küçük-burjuva hareketin ulusal bağımsızlığın sağlanmasına önderlik ettiği koşullar bugün, mevcut bulunmamaktadır. Bu nedenle küçük-burjuvazi, bu ilerici rolünü üstlenememektedir. Ara çözüm olanağının olmaması, küçük-burjuvazinin de rolünü oynayabilmesinin önünü tıkamaktadır.

Geçmişin “barışçıl” gelişme koşullarında, küçük-burjuvaziden kaynaklanan ara çözümler mümkünken, özellikle de günümüzde giderek keskinleşen devrim ile karşı-devrim arasındaki çelişki, ya derimi ya da karşı-devrimi dayattığından, ara çözümlerin gündemleşmesine olanak tanımamaktadır. Bu nedenle küçük-burjuva hareketlerin, devrimci rol oynayabilmeleri ve ülkeyi yabancı egemenlikten kurtarabilmeleri için, sınıf intiharına gitmeleri gerekir. Aksi durumlarda önderlikte ısrar edilirse, çözümsüzlük ve ağır sonuçlar da beraberinde gelebilecektir. Bunun dışında (sınıf intiharı) küçük-burjuva hareketlerin, önderlik adına devrimci bir rol oynayabilmeleri günümüzde mümkün değildir.

Sonuç olarak; geçmişte bazı elverişli tarihi, sos yo-ekonomik ve siyasal koşullarda, küçük-burjuva hareketler hem ulusal kurtuluşa ve hem sınıfsal mücadelede devrimci bir rol oynarken, günümüzde koşulların elverişsiz bir zeminde bulunmasından dolayı, küçük-burjuva hareketlerin, ulusal ve sınıfsal kurtuluşa önderlik yapması olanaklı görünmemektedir. Ancak, günümüzde güçlü bir atılım kaydetmiş olan proletarya önderliğinin yedeğinde olursa, küçük-burjuva hareketler, ilericiliğe hizmet eder ve ilerici bir rol oynayabilir.

2-ORTADOĞU’DA KÜÇÜK-BURJUVAZİ ve KÜÇÜK-BURJUVA DEVRİMCİLİĞİ

Dünya devrim ve karşı-devrim güçleri arasında dengeyi değiştirebilecek bir önemde olan Ortadoğu, bugün sistemler arası çelişkinin en fazla yoğunlaştığı bir alan durumundadır. Bunun yanı

sıra tarihten kaynaklanan ve geri toplumsal yapının yol açtığı çelişkilerin de en yoğun bir biçimde yaşanması, Ortadoğu toplumlarını derinden etkilemekte ve bu bölgeyi sıcak bir mücadelenin gerginliği içinde tutmaktadır. Fakat, bu özelliğine rağmen, bölge üzerinde mücadele eden güçlerin, mevcut politikaları bu durumu karşılayamamakta, gelişmeleri kontrol edememektedirler.

Ortadoğu'da her zamandan daha fazla bugün devrimci kriz derinleşmiştir. Bölge üzerinde mücadele yürüten güçler, bu süreçten kendi lehlerinde bir sonuçla çıkmak için hazırlanmalarına rağmen, bölgede sağlıklı bir çözüme ulaşmaktan, dolayısıyla bölgede istikrarı sağlamaktan ve dünya dengesini burada iyi bir statükoya kavuşturmaktan henüz uzak bulunmaktadır. Yine, bölge halklarının ulusal ve toplumsal kurtuluş doğrultusundaki çabalarında da belirli bir tıkanma gözlemlenmektedir. Bölgenin tarihsel ve toplumsal koşullarının bir ürünü olan bu durum, dünya çapında müdahale eden güçlerin mevcut yetmezlikleriyle de birleşince, varolan karmaşıklık hükmünü daha da sürdürmektedir. Gerek İsrail'in Filistin direniş hareketini yok etmek amacıyla giriştiği Lübnan saldırısında, gerekse de İran-İrak savaşında, ortaya çıkan gelişmelerde yaşanan durum budur.

Bugün bölgemizde yaşanan gelişme ve değişimler, dünyanın herhangi bir diğer bölgesinden daha ağır ve yıkıcı sonuçlara yol açabilecek bir niteliktedir. Bu durum, birkaç yıllık gelişmelerin bir ürünü olmadığı gibi, sadece bölgenin kendi bünyesinden kaynaklanan sorunlar da olmayıp, bölge-dışı gelişmelerin de ağır etkisini taşımaktadır.

Ortadoğu'da uzun yıllar varlığını sürdüren feodal hakimiyet, bölgede kapitalist bir gelişmenin erkenden doğmamasının en önemli nedenlerinden birisidir. Batıda kapitalizm yükselirken, Ortadoğu'da feodalizm olgunluk aşamasını yaşıyordu. Askeri-feodal Osmanlı İmparatorluğu, 19.yy.ın sonlarına kadar bölgede kurduğu koyu feodal hakimiyet ile, kapitalizmin gelişmesini engelledi. 20.yy.a girerken, Osmanlı İmparatorluğunun bölge üzerindeki hakimiyeti çatırdamaya ve dağılmaya başladı. I. Dünya Savaşına doğru ise, imparatorluk önemli oranda gücünü ve hakimiyet alanlarını kaybetti. Savaş sonunda ise imparatorluk dağılırken, egemenlik altında tuttuğu toprakları da parçalandı. Aynı zamanda bu yıllar feodal Osmanlı İmparatorluğunun bölge üzerindeki denetiminin sona erdiği yıllardır.

Feodal egemenlik, sona ermesine rağmen, bölge bu kez batıda gelişen yeni bir egemenlik dalgası ile karşı karşıya geldi. Emperyalistleşen İngiliz ve Fransız kapitalistlerinin geliştirdiği sömürgecilik, Osmanlı İmparatorluğundan boşalan bölge hakimiyetini ele geçirdi. Geçmişte koyu bir feodal egemenlik altında gelişme olanağı bulamayan bölge toplumlarında, yeni gelişen emperyalist egemenlik sonucu feodal yapı varlığını devam ettirdi. İngiliz ve Fransız sömürgecilerinin feodalizmi tasfiye etmemeleri, tam tersine feodalizmle uzlaşarak ve feodal-aşiretçi ögelere dayanarak hakimiyetlerini sürdürmeleri, kapitalist gelişme olanaklarını büyük oranda azalttı. Bu egemenlik altında sınırlı bir Arap burjuvallaşması gelişse de, emperyalist egemenliği yıkacak bir güçte olmadığı gibi, daha çok emperyalizme bağımlılık temelinde ortaya çıktığından fazla bir şey yapma şansına da sahip değildi. Bazı ülkelerde kıpırdanışlar olduysa da bu nedenden dolayı etkili olamadı. Türkiye'de gelişen ulusal kurtuluş hareketi dışında, II. Dünya Savaşına kadar, daha başka kayda değer bir burjuva hareket gelişmedi.

Yüzyıllar süren bir feodal hakimiyetten sonra, kapitalist sömürgeciliğin de gelişmesi, geri yapının devam etmesinin önemli bir nedeni olduğu gibi, bölgenin diğer özellikleri de bunda önemli roller oynamaktadır. İslam ideolojisinin etkinliğinin alabildiğine fazla olması; bölgede emperyalist ekonomiler için vazgeçilmez petrol kaynaklarının bulunması, yine emperyalizmin böl-yönet politikasının bu alanda başarıyla uygulanması (Arapların çok sayıda irili-ufaklı devlete bölünmesi); ve tüm bunların sonucu olarak burjuva ve proletarya sınıflarının oluşumunun çok cılız olması, feodal yapının tasfiye edilememesinin altında yatan nedenlerdir. Yine bu dönemde, dünyanın başka alanlarında proletarya önderliğinde ulusal kurtuluş mücadeleleri gelişmesine rağmen, bu nedenlerden dolayı, Ortadoğu'da benzer gelişmeler yaşanmadı.

I.Dünya Savaşı yıllarında ve iki savaş arasında bölgede gelişmeler fazla değişmemesine karşın, II.Dünya Savaşından sonra önemli değişiklikler ortaya çıktı.

Savaş sonrasında, dünya genelinde artık varlığını sürdüremez bir duruma gelen klasik sömürgecilik sistemi, İngiliz ve Fransız emperyalistleri tarafından, halkların ulusal kurtuluş mücadelelerinin gelişmesi karşısında, yürütülemeyerek, dağılmaya başladı. Bu durum etkisini Ortadoğu'da da gösterdi. Klasik sömürgeciliğin büyük oranda etkili olduğu Ortadoğu'da da İngiliz ve Fransızlar, bu yıllardan itibaren manda egemenliği kurdukları ülkelerde kendilerine bağlı işbirlikçi yönetimleri başa geçirerek, geri çekildiler. İngiliz ve Fransız emperyalistleri, klasik sömürgeciliği zorla ayakta tutmak yerine, feodal-komprador güçleri başa geçirip, bunları kendine bağlayarak oluşturdukları bir denge ortamında bölgedeki çıkarlarını sürdürmeye çalıştılar. Fakat bu durum uzun sürmedi. Bu güçlerin bölgede yarattığı bu oluşum, 1950'lere doğru ABD'nin geliştirdiği yeni-sömürgecilik ilişkilerinin geliştirilmesi ve bölgeye egemen kılınması için uygun bir zemin oldu. Diğer etkenlerin yanı sıra, böyle bir olayın da varlığı, ABD yeni-sömürgeciliğinin gelişmemesi için hiçbir neden bırakmadı.

Bu nedenle II. Dünya Savaşından sonra da, bölgede güçlü bir kapitalist gelişme yaşanmadı. Yeni-sömürgecilik ilişkileri, kapitalizmin gelişmesini belli düzeylere kadar sağlayabildi. Daha çok petrol alanlarına ve petrolü taşımaya yönelik olarak bir kapitalistleşme geliştirildi. Bu durum da, çarpık bir gelişmenin doğmasına yol açtı. Ama buna nazaran, 1970'lere doğru gelindiğinde gelişen kapitalist, feodal yapıyı belli oranlarda da olsa, dönüştürerek, yeni sosyal güçlerin oluşumunu sağladı. Ama bu güçler oluşumlarından ve içinde bulundukları koşullardan dolayı, mevcut ulusal ve toplumsal yapıya etki ederek; bu yapıdan kaynaklanan sorunları daha radikal bir çözüme ulaştıracak düzeyde bulunmadıkları gibi, bir yetmezlik içindeydiler. 70'li yıllarda yaşanan gerçeklerle de bu durum daha net bir şekilde ortaya çıktı.

Burjuva ve proleter sınıfların yetersiz bir şekilde bulunmaları, bu sınıflardan kaynaklanan bir ulusal kurtuluş mücadelesinin gelişmesi olanaklarını da yaratmadı. 1960'lı yıllar, dünya genelinde ABD emperyalizminin yeni-sömürgecilik sistemine karşı güçlü ulusal kurtuluş mücadelelerinin gelişip, zafere gittiği yıllarken, Ortadoğu bilinen nedenlerden dolayı böyle bir süreçle uygunluk göstermemekteydi. Fakat yaygın bir şekilde oluşan orta ve küçük-burjuva kesimler, bu yıllarda bir hareketlilik içine girdilerse de, sorunu tamamıyla çözüme götürecek bir yapıdan uzak bulunmaktaydılar. Türkiye'de, Mısır'da, İran'da vb. ülkelerde yeni-sömürgeciliğe ve işbirlikçi-rejimlere karşı hareketler geliştirse de, fazla gelişme sağlayamadan etkisizleştiler. Mısır da, SSCB ile kurduğu ilişkilerden dolayı, orta ve küçük-burjuva yönetim, diğerlerine nazaran varlığını daha uzun bir süre korumuşsa da, emperyalizmle bütünleşmeden kurtulamamış ve sonunda bağımlılık ilişkileri içerisine girmiştir.

Proletarya ve burjuva sınıflarının cılız oluşundan dolayı, küçük-burjuvazi bu sınıfların rollerini üstlenmek istediye de, kendi oluşumundan taşıdığı yetersizliklerden dolayı tam anlamıyla onların rolünü üstlenememiştir. Başlangıçta emperyalizme ve işbirlikçi-yönetimlere karşı başarı elde etmelerine rağmen, giderek bu olumlu özelliklerini yitirmekle de kalmayıp, ulusal ve toplumsal sorunların çözümünde bir tıkanıklığın oluşmasına da yol açan küçük-burjuva hareketler; bugün kendi başına ve kendi önderliğinde geçmişteki olumlu özelliklerini bile sürdüremez duruma geldiler. Bu yapılarıyla da, bölge sorunlarının çözümünde ortaya çıkan yetmezliği ağırlaştırmaktadırlar.

Ortadoğu'da tarihsel-toplumsal nedenlerin yanı sıra, objektif koşullar üzerinde etki edebilecek sınıfların da yetersizliği, hem iki savaş arasında ve hem de sonrasında, bölgede köktenci çözümlerin ortaya çıkmamasına yol açtı. Bölgenin stratejik-coğrafi bir konuma ve zengin petrol yataklarına sahip olması, emperyalizmin bu alana daha fazla yüklenmesi, bu da sorunların çözüme götürülmesinin bizzat emperyalistlerin özel çabaları ile geciktirilmesi sonucunu doğurdu. Tüm bu nedenlerden dolayı, günümüze kadar, bölgedeki sorunlar daha da ağırlaşarak varlığını sürdürdü.

1970'lere gelindiğinde emperyalizmin yeni-sömürgecilik, CENTO misali paktlarla ve Türkiye, İran, İsrail gibi işbirlikçi yönetimler vasıtasıyla Ortadoğu'da oluşturduğu çıkar sistemi dağılmaya başladı. Emperyalizmin bölgede oluşturduğu eski statüko dağılırken, bunun yerine henüz bir yeni-statüko oluşturulmuş değildir. Emperyalizmin bölgeye dayattığı statüko ise, başarılı olmaktan uzak bulunmaktadır. Geçmişin monarşi rejimleri, Siyonizm ve Kemalizm'in egemenliği

biçiminde sürdürdüğü statüko, işlemez duruma geldiğinden ve artık emperyalizmin çıkarmalarını koruyamadıklarından ve emperyalizm aleyhine değişen dengeyi lehte bir gelişmeye çeviremediklerinden; bölge halkları Latin Amerika'da görüldüğü gibi eli kanlı faşist diktatörlükler altına alınmaya çalışılmaktadır. Böylelikle de 70'lerde sarsılan statüko; yeni bir biçim kazandırılarak, daha uzun süre emperyalizm lehine zorla yaşatılmak istenmektedir. 1960-70'ler arasında güçlü olan emperyalist statüko, 1970'lere gelindiğinde başta Filistin direnişi olmak üzere, radikal Arap yönetimleri, Afganistan, Türkiye ve Kürdistan'daki gelişmeler ile sarsılmış, 80'lere doğru gelindiğinde ise emperyalizm aleyhine bozulmuştur. Fakat bu gelişmelere rağmen, devrim güçlerinin de kendi lehlerine dönüştüremedikleri ve devrim çıkarlarının garantiye alınamadığı bir denge söz konusudur. Gerek sosyalizmin eksikliklerinden ve gerekse de bölge devrimci güçlerinin eksikliğinden kaynaklansın, ortaya çıkan gelişmeler karşısında, dengeyi tümenden emperyalizm aleyhine değiştirebilecek bir durumda bulunmamaktadırlar. Bu durum da devrim ve karşı-devrim güçleri arsında bir denge durumunun yaşamasına yol açmaktadır.

Yeni-sömürgeci ilişkilerin bir sonucu olarak kapitalizmin daha da gelişmesi, Ortadoğu'nun hemen tüm ülkelerinde işçi sınıfını doğurmuş ve geliştirmiştir. Yeni bir güç olarak ortaya çıkan işçi sınıfının yarı-proleter, aydın-gençlik kesimlerden oluşan yaygın bir müttefiki olmasına ve ayrıca yetersiz üretim alanlarından dolayı artan oranda bir işsiz kitlesi yedeğinde bulunmasına rağmen; bu objektif alandaki gelişmeler sübjektif alana yansımamış veya çok cılız olarak yansımıştır. Büyük bir baskı ve sömürüye uğrayan emekçi kitleler, mücadeleye atılmakta, örgütlenmekte ve kendisi için bir güç olma yoluna girmektedirler. Fakat daha yeni gelişen bir süreç olduğu için, bölge çapındaki gelişmeler de tam anlamıyla rollerini üstlenecek ve oynayabilecek bir durumda bulunmamaktadırlar.

Emperyalizme bağımlılık ilişkileri içerisinde oluşan feodal-komprador ve işbirlikçi tekellci burjuvazini yanı sıra, zayıf bir orta burjuva kesim ile çeşitli tabakalardan oluşan yaygın bir küçük-burjuva kesim ile çeşitli tabakalardan oluşan yaygın bir küçük-burjuva kesim de ortaya çıktı. Orta burjuvazi, küçük-burjuvaziyle birlikte emperyalizme ve işbirlikçi rejimlerine karşı 1960'lara doğru bazı ülkelerde egemenliğini korumaya ve bazılarında da egemen olmaya çalışmışsa da, kapitalizmin tekelleşme sürecine girdiği ülkelerde etkin olamayıp, işbirlikçi büyük burjuvaziye yenilerek gücünü kaybetmiştir.

Emperyalizmin ve bölge işbirlikçi yönetimlerinin ağırlaşan bunalımı sonucu, yaşam düzeyi iyice sarsılan küçük-burjuvazinin çeşitli kesimleri, yaşam koşullarını düzeltmek ve kendileri için gelişme olanaklarını açabilmek, bu durumdan kurtulabilmek için, hakim düzenlere karşı muhalefet etmektedir. Kendi önderliğinde ve orta burjuvaziyle yaptığı ittifak sonucu gelişen hareketler bu durumdan kurtulabilmesini sağlamamaktadır. Ayrıca 50-60'larda ve günümüzde sınırlı bir biçimde zayıf soluklarla da olsa oynadığı ilerici rol de, onu bu durumdan kurtarmaya yetmemektedir. Günümüzde bazı ülkelerde ilerici rolünü sürdürmesine rağmen bölgede son derece ağırlaşan sorunları çözmede içine düştüğü yetmezliği aşıp, doğru bir çözümü geliştirecek bir düzeyde değildir. Tam tersine, güçlü bir proletarya hareketi gelişmezse, bu rolünü de yitirecek, bugün sınırlı da olsa var olan ilerici rolü emperyalizmle bütünleşme içine girmekten kaçınamayacaktır. Çünkü sahip olduğu sınıfsal temel bölge sorunlarını çözmekte çok yetersizdir.

Şimdiye kadar, güçlü bir proletarya hareketinin ve bir burjuva hareketinin bile gelişmeyişi, daha çok orta ve özellikle de küçük-burjuvazinin gelişmelerde öne çıkmasına ve bu sınıfların rollerini üstlenmek istemesine yol açmıştır. Fakat küçük-burjuvazinin geçmişte oynadığı rol ve bugün içinde bulunduğu yetersizlik, Ortadoğu'yu şu veya bu oranda tanıyan herkes tarafından açıkça bilinen bir durumdur. Bölgede çözüm bekleyen sorunlar karşısında bir yetmezliğe düşen küçük-burjuvazinin bu durumunu kavrayabilmek ve çözümün neye dayandığını açıklayabilmek ve küçük-burjuva radikalizminin Ortadoğu'da oynayacağı rolü ve bunun neye bağlı olduğunu izah etmek için, Ortadoğu'da küçük-burjuva hareketlerin gelişimini ve özelliklerini daha yatkından incelemekte yarar vardır.

KÜÇÜK-BURJUVA HAREKETLERİNİN KISA TARİHİ

Proletarya ve burjuva sınıflarını gelişmediği dönemlerde, eline tarihsel fırsat geçen küçük-burjuvazi, Ortadoğu genelinde bu fırsatı, sınıfsal temelindeki yetersizlikten dolayı güçlü bir şekilde kullanamadı. Bazı ülkelerde bu fırsatı daha iyi değerlendirebilmesine rağmen, geneli açısından düşünüldüğünde hemen tüm ülkelerde yaşanan gelişmeler, belirli farklılıklar gösterse de, aynı özelliği taşımaktadır. Sonucu itibariyle küçük-burjuvazinin iktidar teşebbüslerinden bazıları daha baştan ezilip, emperyalizmle bütünleşirken, bazıları da süreç içinde bu durumu yaşadılar.

İki savaş arasında Türkiye’de, diğer ülkelere nazaran erkenden bir kapitalist gelişme yaşandığından, küçük-burjuvazinin belli düzeylerde de olsa bir rol oynadığını görmekteyiz. Fakat ne Türkiye’deki ve ne de bölgedeki süreci etkileyecek bir durumda değildir. Daha çok bu rolünü orta burjuvaziye bağlı bir temelde oynamıştır. Bunu dışında yine bazı ülkelerde cılız birkaç hareket dışında, bu kesimin etkisine hiç rastlanmamıştır.

II.Dünya Savaşı sonrasında, orta ve küçük-burjuvazi önderliğinde emperyalizme ve işbirlikçi rejimlere karşı, bir dizi mücadeleler ortaya çıktı. Mısır’da, Türkiye’de, İran’da, Suriye’de, Cezayir vd. bazı ülkelerde, görülen bu gelişmeler; bazı ülkeleri emperyalizme karşı bağımsızlığını sağlarken, bazılarında ise çok kısa süren yönetimleri emperyalizm ve işbirlikçi rejimler tarafından yıkılarak, güçleri ezildi. Kapitalizmin tekelleşemediği ülkelerde, bu yönetimlerin ömrü daha uzun oldu.

Bunu yanı sıra, II. Dünya Savaşından sonra, sosyalizmin daha da güçlenmesi, bu yönetimlerin yaşması için önemli bir dış koşul oldu. Emperyalizm karşı, sosyalizme dayanan ve sosyalizmden destek alan küçük-burjuvazi bir varlık gösterebildi. Eğer bu yıllarda küçük-burjuvazi bir rol oynayabilmişse, emperyalizmin saldırıları karşısında direnebilmişse, bu tümüyle sosyalizmle girdiği ilişkiler sonucu olmuştur. Hala bugün, bazı ülkelerde emperyalizm karşısında varlığını yaşıyor ve Suriye, Libya’da olduğu gibi daha da radikalleşiyorsa, sosyalizmden aldıkları desteğin ve yardımın devam etmesindendir. Fakat, emperyalizmin bölgeye dayattığı, faşist rejimleri başa oturtarak yaratmak istediği statüko karşısında, eğer bölge halklarının devrimci gücüyle desteklenmezse, dışarıda içerisine girdikleri bu ilişki bile, bu yönetimleri uzun süre koruyamayacaktır. Günümüzde yaşanan gelişmeler, bölgede ağırlaşan devrimci kriz, devrimci halk güçlerinin mutlaka yaratılmasını zorunlu kılmaktadır. Ancak bu temelde emperyalizme ve saldırılarına karşı güçlü direniş geliştirilebilir, ve zafer elde edilebilir.

Bugün küçük-burjuva radikalizmini daha fazla yapacak bir şeyi kalmamıştır. Küçük-burjuvazinin sınıfsal konumu bile buna olanak tanımamaktadır. Ancak, proletarya hareketine bağlı olarak, daha uzun süre ilerici rolünü sürdürebilir. Geçmişte proletaryanın zayıflığından kaynaklanarak, küçük-burjuvazi gelişmelere öncülük edebildi. Fakat, emperyalizmin artan saldırıları karşısında, proletaryanın mutlaka devreye girmesinin zorunlu olduğu günümüzde, bu rolünü daha fazla sürdürememekte; çünkü proletarya ulusal kurtuluşun önderliğini yürütebilecek bir gelişkinliğe kavuşmuş; bu nedenle kendi rolünü üstlenebilecek bir durumdadır. Bu ise, küçük-burjuvazinin dayattığı ara çözümlerin yaşama olanağını ortadan kaldırmıştır.

Bu sürece kadar, küçük-burjuva hareketin rolünü daha iyi açıklayabilmek için, bölge genelinde küçük-burjuvazinin oynadığı rolü ve günümüzde içerisine girdiği yetmezliği, Araplarda, İran’da, Türkiye’de ayrı ayrı ele alıp incelemek, konumuz olan küçük-burjuvazinin, devrimci mücadelede oynadığı rolün daha iyi anlaşılmasını sağlayacaktır.

Türkiye’de küçük-burjuva hareketi ele alırken, daha sonraları ağır etkisini taşıdığı ve hala günümüzde bunun etkisinden kurtulamadıkları Kemalist hareketin doğuşu ile birlikte incelemek, bu hareketlerin günümüzde içerisine girdikleri olumsuz tutumun daha iyi kavranması açısından gerekli ve gerekli olduğu kadar da zorunludur.

A-Türkiye’de Küçük-Burjuvazi ve Özellikleri

1-Kemalizm'in Doğuşu, 1960 Darbesi ve Küçük-Burjuvazi

19.yy. sonlarında, imparatorluk bünyesinde bir burjuva sınıf gelişmeye başladı. Batıda görüldüğü biçimiyle bir gelişim süreci izlemeyen Türk burjuvazisi, feodal devletin fideğinde doğduğundan imparatorluğun yıkılmasına karşı duruyor ve daha çok onun yaşatılmasını istiyordu. Bu sınıfın temsilcileri, ideolojik şekillenmelerinde de tümüyle imparatorluğun korunması ve yaşatılmasını amaçlıyorlardı. “Osmanlıcılık”, “Panislamizm” ve daha sonra oluşturulan “Pantürkizm” ideolojileri en başta sultanlığın yaşatılmasını hedefliyordu.

Örgütsel ifadesini İttihat-i Terakki’de bulan bu milliyetçilik, Türk burjuvazisinin doğuş koşullarını bir ürünüydü. İttihat-i Terakki 1908’de, Jön-Türler hareketi ile iktidara gelmişse de, feodal sultanlığa yönelmediği gibi, tam tersine onunla anlaşmıştır. Bunu karşısında ise işçi ve köylülere karşı azgın bir baskı uygulamıştır.

I.Dünya Savaşına Almanya’nın yanında yer alarak katılan, ittihat-i Terakki, imparatorluğun savaştan yenik çıkması ve dağılması karşısında, büyük oranda etkinliğini yitirerek varlığı son buldu. Savaştan önce ve savaş içerisinde halk üzerinde geliştirdiği amansız baskı ve sömürden dolayı emekçi kitlelerin büyük nefretini kazandı. Bu nedenle, kitlelerin karşısına çıkma cesareti gösteremediler.

Savaştan yenik çıkan imparatorluğun toprakları, savaş galibi İngilizler, Fransızlar arasında paylaştırılarak, İngilizler, Fransızlar, Yunanlılar, İtalyanlar tarafından işgal edildi. Gelişen işgallere karşı, Anadolu’da kendiliğinden isyanlar başladı. Çeteler biçiminde savaş yürüten halk, doğuda yükselen Ekim Devriminden büyük oranda etkilenmişti. Ama bu olumlu özelliğe rağmen, gelişen çete hareketleri bir önderlikten yoksundu. Bu durumu iyi değerlendiren Türk burjuva temsilcileri, başta isyana katılarak, önderliği ele geçirdiler. M. Kemal’in isyanı bastırmak için Anadolu’ya geçtiği, fakat bunun olanaksızlığını görmesi karşısında, isyanı örgütlemeye çalıştığı bilinmektedir. Kemalizm’in özelliği ise, bu koşulları iyi bir şekilde değerlendirebilmesidir.

Misk-ı Milli sınırları içerisinde tek bir ulus yaratma stratejisi ile ortaya çıkan Kemalist hareket, yabancı işgalin kırılması ve ulusal kurtuluşun kazanılması ile birlikte, kendisini devlette de örgütleyerek, toplum üzerinde hakimiyetini kurdu. Cumhuriyetin ilanı ile da bu hakimiyetini pekiştirmeye çalıştı. İşte Kemalizm bu koşulların bir ürünü olarak, ortaya çıkar. İttihat-i Terakki’nin yeni bir biçimde ortaya çıkmasından başka bir şey değildir. Yoksa, başından beri Türk burjuvazisi, emperyalistlere karşı bir ulusal kurtuluşu hedeflemiş ve bunun için çabalamıştır, diyemeyiz.

Yine bu süreçte, yurt içinde ve yurt dışında bir komünist hareket şekillenmişse de, Anadolu’da gelişen mücadeleyle bütünleşememiş ve önderliği de geçirememiştir. Halbuki, koşullar elverişliydi. Fakat, Kemalizm konusunda içerisinde düşülen sağ değerlendirme ve hareketin önderlerini katledilmesi, komünistlerin böyle elverişli bir ortamdan yararlanamamasına yol açtı. Bu durum ise, Kemalistlerin ulusal kurtuluşun önderliğini daha kolay ele geçirmesini sağladı.

İşçi-köylü, komünist düşmanlığı daha savaş içindeyken ortaya çıkan Kemalistlerin, daha baştan feodaller ve emperyalizmle uzlaşma yolları aradığı ve birçok bakımdan bunu sağladığı görülmektedir.

Anti-emperyalist yönü sınırlı olan Kemalistlerin, emperyalizmle uzlaşma yönü daha savaş içerisinde kendisini ortaya çıkardı. M. Kemal’in de deyimiyle “padişaha ve İngilizlere karşı çıkmadan” ulusal kurtuluş gerçekleştirilmiştir. Bu ise, Türk burjuvazisinin ne derece anti-feodal ve ne derece anti-emperyalist olduğunu göstermektedir. Yine, M. Kemal’in savaş içerisinde bile çeşitli biçimlerde, padişah ile ilişkisini kesmediği, sürdürdüğü bilinmektedir. Türk burjuvazisinin zayıf sosyal temeli ve imparatorluk fideğinde, emperyalizmle ilişki içinde doğması ve gelişmesi, onun güçlü bir anti-feodal, anti-emperyalist mücadeleye yönelememesinin nedenidir. Ki bu özelliği daha sonraki gelişmelerde daha da açığa çıkacaktır. Kemalizm de başta istediği, fakat buna rağmen, iç ve dış koşullardan dolayı oturmadığı yerine oturacaktır.

Ama SSCB ile kurduğu ilişkilerden dolayı, bu niteliğini belli bir dönem gizleyebilmiştir. Böyle bir ilişkiden yararlanarak, emperyalizmle tümüyle bütünleşmeden de, belli bir dönem bağımsızlığını devam ettirebilecektir.

Dışarıda, SSCB ile kurduğu ilişkiden dolayı, iki sistem arasında kalarak, varlığını devam ettiren Kemalist hareket, devletin egemen gücü durumundadır. Ne var ki feodallerle uzlaşmış olan burjuvazi bunu siyasal alanda başarabilirken, ekonomik alanda SSCB'den aldığı tüm desteğe rağmen başaramamıştır. Bu nedenle iktidarı aldıktan sonra asıl gücünü ekonomik mücadeleye vermiştir.

Sosyal oluşumu zayıf olduğundan, her şeyden önce güçlü bir burjuva sınıfı yaratmaya çalışmıştır. Feodal-kompradorlardan, orta ve küçük-burjuva kesimlerden bir burjuva sınıfı yaratmak için, bu kesimlerde burjuvalaşmayı teşvik etmiştir. Ulusal kurtuluş içerisinde yer alan, asker-bürokrat küçük-burjuvaların, yatırıma yönelerek burjuvalaşmaya çalışmaları, tümüyle Türk burjuvazisini bu zayıflığının bir ürünüydü. Kemalizm, bu şekilde bir burjuvalaşma yaratarak, kendi sosyal temelini güçlendirmek istemiştir. Fakat buna rağmen iktidara damgasını vuran, orta ve küçük-burjuva kesimler değil, feodalizmden kompradorlaşarak burjuvalaşma sürecini yaşayan üst bir tabakaydı.

Ortadoğu küçük-burjuva hareketlerini ilk pratiğini, Kemalist hareket içerisinde görmekteyiz. Kısa bir süre de olsa, Türk Ulusal Kurtuluş Hareketinde bir küçük-burjuva devrimciliği ortaya çıkar. Fakat şunu belirtmekte yarar var. Sivil-asker kesimlerden gelen küçük-burjuvazi, ulusal kurtuluşa kendi çıkarlarından ziyade ticaret burjuvazisini çıkarları doğrultusunda katılmıştır. Ve bu temelde, ticaret burjuvazisinin güdümünde iktidarda söz sahibi olmaya, bürokratlaşmaya başlarlar. 1920-40'lar arasındaki dönemde, ticaret burjuvazisiyle çıkarları bir bütünlük gösterir. Milli kurtuluş evresinde "sol" Kemalizm veya Kemalizm'in bir bölümü olarak da adlandırılan, sivil-asker küçük-burjuva kesimlerin devrimciliği hızla ticaret burjuvazisinin çıkarları ile bütünleşen ve onun güdümüne giren, bu anlamda da daha baştan burjuvaziyle uzlaşmaya çalışan ve uzlaşan bir olaydır.

1930'lara kadar liberal bir ekonomik politikayla özel kapitalistler yaratmaya çalışan Kemalist iktidar, bu yönlü başarısızlıktan sonra, devletçilik temelinde bir kapitalizm geliştirmeye yönelmiştir. Sanayide çok zayıf olması nedeniyle sermayesini daha çok mali alanda yoğunlaştıran Türk burjuvazisi, banka sermayesi biçiminde merkezileşen tasarruflarını daha çok ticari alana yatırmıştır. Yani sermaye birikimi önce mali alanda yoğunlaşmış, daha sonra ticarete aktarılmış, oradan da önce devlet, 1950'lerden sonra da özel teşebbüslerle sanayiye yatırılmıştır. Sermayenin bu şekilde mali alanda yoğunlaşması, beraberinde devlet ve özel sermayenin iç içe geçmesini de getirmiştir.

Başlangıçta siyasal ve ideolojik yönden güçlendirilen Türk ulusçuluğu iki savaş arasında ekonomik yönden de güçlendirilmiş ve işbirlikçi tarzda geliştirilen kapitalizm kendi sınıf temelinde oturmuştur.

Bu yapısal özelliği kazanan Türk burjuvazisi, 2. Dünya Savaşından sonra tamamıyla emperyalizmin güdümüne girerek, ekonomik bağımlılığı siyasal ve askeri yönden de bağımlılıkla bütünleşerek, emperyalizmin bir Yeni-sömürgesi durumuna gelmiştir.

Kemalist diktatörlük şoven, işçi-köylü ve komünizm düşmanı eğilimiyle daha başından faşist özelliklere bünyesinde taşımakla birlikte, yukarıda kısa olarak bahsedilen tarihsel, ekonomik ve sosyal nedenlerden dolayı, faşist bir diktatörlük olarak ortaya çıkmamıştır. Ancak ekonomik, sosyal ve siyasal koşullarına kavuştuğunda Kemalist diktatörlük bir faşist diktatörlüğe dönüşmekten, yani kaçınılmaz akıbetine uğramaktan kurtulamamıştır.

II.Dünya Savaşına kadar ortaya çıkan gelişmelerde, Kemalist hareket kendisini güçlendirirken, işçi, köylü ve küçük-burjuva kesimleri alabildiğine baskı ve sömürü altına alarak, çıkarlarını tasfiye etmiştir. İktidarda yer alan sivil-asker-aydın bürokratlar da ticaret burjuvazisinin çıkarları ile bütünleşmiştir. Ulusal kurtuluş hareketine damgasını vuramadığı gibi, sonrasında da ancak ticaret burjuvazisinin güdümünde kendisini yaşatabilmiştir. Yine bu dönemde TKP kurulmasına rağmen, Kemalizm değerlendirmede içerisine düştüğü hata ve sürekli onunla uzlaşma yolları aramasından dolayı, fazla gelişim kaydedememiştir.

Kısaca, 1929-40 arasında bir küçük-burjuva devrimciliği Kemalist hareket içinde ortaya çıksa da, gerek sivil-asker küçük-burjuva örneğinde ve gerekse sonraları TKP örneğinde daha da somut bir biçimde görüldüğü gibi, burjuvaziyle uzlaşarak bizzat onun çıkarlarının yaşaması temelinde hareket ederek, varlığını korumaya çalışmıştır.

1940'lardan itibaren, burjuvazi arsında ortaya çıkan ayrışma, 1950'lere gelindiğinde alabildiğine yoğunluk kazanmıştı. Burjuvazinin en iri kesimleri, özellikle bu dönemde biraz palazlanmış olan tüccar, toprak burjuvazisi, banka ve mali sermaye grupları, iktidarı kendi hegemonyaları altında tutuyorlardı. Burjuvazini diğer sınıf ve tabakalarına iktidarda tanınan haklar ve olanaklar oldukça sınırlıydı.

Fakat 1950'lere doğru gelindiğinde bu kesimler de, kendi aralarında ayrışarak, bu durumu siyasi plana da yansıttılar. Daha çok orta burjuvazinin içinde yoğun olarak bulunduğu CHP'den ayrılarak, DP adında yeni bir parti kuran toprak ve ticaret burjuvazisinin çıkarlarına ağırlık veren kesimler, kendilerini ulusal ve uluslar arası plandaki gelişmelere uygun olarak restore edip, gelişmelerini bu temelde hızlandırmak istiyorlardı. Bu isteğin, bu dönemde ABD'nin geliştirdiği yeni-sömürgecilikle de çakışması, gerici ve işbirlikçi karakteri daha başından beri belirleyici bir rol oynamış olan Türk burjuvazisi, yeni temsilcileri DP vasıtası ile günlük bir biçimde ABD'nin yanında ve onun sömürgecilik sistemi içindeki yerini aldı.

Yeni-sömürgecilik ilişkileri içinde DP yönetimi, burjuvazinin mali ve ticari alanda gelişmesi ve uluslar arası sermayeden destek alarak hafif ve montaj sanayine yatırım yapma olanaklarını açtı. Bu şekilde büyük burjuvazi devlet ve toplum üzerindeki hakimiyetini geliştirmeye başladı. Yine bu gelişmelerin yanında, toprak ağaları önemli oranda kapitalist toprak sahibi haline dönüşürken, orta ve küçük-burjuvazinin devlet içindeki gücü giderek sınırlandırıldı.

DP iktidarı döneminde büyük burjuvazi hızla tekelleri uygulama ve gelişmelere geçmiştir. Bunu sonucu olarak, ağırlıklı bir biçimde CHP içerisinde yer alan orta ve küçük-burjuva kesimlerin, ekonomik ve sosyal alandaki çıkarları sarsılmış, devlet üzerindeki etkinlikleri ise, neredeyse devre dışı bırakılacak kadar daraltılmıştı. Bunun yanı sıra, bu uygulamalar sonucu bu sınıflar hızlı bir ekonomik çöküntüye uğramış, maruz kaldıkları anti-demokratik uygulamalar nedeniyle alabildiğine yıpranmışlardı. Yine bu yıllarda, dünya genelinde derinleşen emperyalist bunalıma bağlı olarak işbirlikçi Türk kapitalizminin de bunalımı derinleşmiştir.

Bu durum da hem emekçi halkta ve hem de orta ve küçük-burjuva kesimlerde bir muhalefetin gelişmesine yol açtı. Ekonomik durumda çöküş ve giderek yaşam düzeyinin kötüleşmesi karşısında toplumda sosyal kaynaşmalar da ortaya çıkmaya başladı. Fakat böyle bir gelişmeyi, kendi mücadelesinin çıkarları doğrultusunda kullanabilecek proletarya, örgütsüz bir durumundaydı. Emekçi halk kitleleri gelişmelerden en ağır bir biçimde zarar görmesine rağmen, bunu örgütlü bir mücadeleye dönüştüremiyorlardı. Burjuvazini de tekelleşerek iktidarda egemenliğini sağlaması, ve sorunu da esas olarak bu sınıftan kaynaklanması, daha çok bu gelişmelerde ara sınıfların rolünü ön plana çıkardı. İçinde bulunduğu koşullardan örgütlülüğünden dolayı, iktidar üzerinde mücadeleye orta sınıflar girişti.

Orta ve küçük-burjuva kesimler, diğer ezilen sınıf ve tabakaların iktidara karşı hoşnutsuzluklarına ve esas olarak da ordu içindeki yandaşlarına dayanarak, büyük sermayenin gelişmesi ve devlette egemenliğini tümüyle kurmak istemesine karşı, tepkilerini bir askeri darbe ile dile getirdiler. Darbe esas olarak, asker-sivil bürokratik kesimleri, daha çok kendisine temel almasına karşın, işbirlikçi sanayi burjuvazisini bazı kesimlerine atılım kazandırmıştır. 27 Mayıs 1960 darbesi orta ve küçük-burjuva kesimlerin çıkarlarının devletten tasfiye edilmesine karşı bir tepki olmasına rağmen, orta ve küçük-burjuvazi yararına 61 Anayasasına da yansıyan bazı olanaklar getirdiyse de, sonuçları itibarıyla işbirlikçi-burjuvazinin güçlenmesine yol açtı. Sonraki gelişmelerden de açıkça görüldüğü gibi, bu sınırlı olanaklar da ellerinden alınacak ve tümüyle iktidar dışı bırakılacaklardır.

27 Mayıs hareketini böyle kısa bir sürede etkisizleşmesini nedeni orta ve küçük-burjuva kesimlerin gelişen tekelleriye karşı yapacakları herhangi bir şeylerinin olmamasıdır. Tekelleşmeye karşılık orta ve küçük mülkiyet ve çıkarlarının zorla da olsa yaşatılmasının olanakları büyük oranda

ortadan kalkmıştı. Bu nedenle 27 Mayıs darbesi, kısa süre sonra, iktidarın tekelleşen işbirlikçi burjuvazinin eline geçmesine engel olamadı. İşbirlikçi burjuvazi, orta ve küçük-burjuvaların muhalefetinden de yararlanarak, toprak ağaları ve ticaret burjuvazisinin çıkarlarını ikinci plana iterek, ama yedeğine aldığı bu muhalefeti de denetim altına alarak, 60 darbesini, kendi sınıf iktidarını kurup, pekiştirmekte bir araç olarak kullanmıştır.

Kapitalizmin henüz tekelleşme aşamasına gelmediği ülkelerde, küçük-burjuva kesimlerin iktidar girişimleri başarılı olup, daha uzun vadeli olabilirken, tekelleşme aşamasına gelen ülkelerde ise, etkili olamadığı gibi, bu kesimlerin denetimine girmekten de kurtulamamaktadır. 60 darbesinin böyle bir sonuca yol açmasının nedeni, küçük-burjuva hareketlerin bu özelliğinde aramalıdır.

1923’lerde devlette kendi çıkarlarını duyurabilen orta ve küçük-burjuva kesimler, 1940’lardan sonra giderek gelişen büyük burjuvazinin, kendisini devletten dışta lamasına karşılık 27 Mayıs darbesini yapmışsa da, giderek bu çıkışı da aleyhine dönerek, elde ettiği sınırlı olanaklarını da kaybetti. Devlete dayanarak varlığını sürdürebilen bu kesimlerin, giderek bu olanaklarını yitirmelerine rağmen, devrimciliğe yönelmeyi değil de, reformculuğu tercih etmesi, özellikle 1960’lar sonrası devrimciliğinin hemen bütünüyle tükenmiş olmasındandır.

Ancak buna rağmen küçük-burjuva hareket, sol üzerinde bütün bir dönem egemen olmuş ve etkilerini günümüze kadar taşıyabilmiştir.

2-1960-1980 Arası Dönemde Küçük-Burjuva hareketlerin Gelişimi ve Özellikleri

İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin egemenliğini gelişmesi, orta ve küçük-burjuvazinin ekonomide ve devletteki çıkarlarının dıştalanmasına ve onların daha çok muhalefet saflarına itilmesine yol açtı. Yine böyle bir kapitalist gelişme temelinde, işçi sınıfının nicelik ve nitelik olarak daha da gelişmesi, kırdaki geniş bir yoksul köylü kesiminin oluşması ve büyük bir aydın-gençlik tabakasının ortaya çıkması gerçekleşti. İşbirlikçi-tekelci kapitalizmin ağır baskısını yaşayan tüm bu sınıf ve tabakalar, demokrasi savaşımı için geniş bir cephenin objektif koşullarını olgunlaştırıyor ve demokratik devrimin sosyal muhtevisini genişletiyordu.

Türkiye’de meydana gelen bu kapitalist objektif gelişmeye subjektif planda da gelişmeler eşlik etti. Kemalist diktatörlük faşist diktatörlüğe doğru dönüşürken, Kemalist diktatörlüğün belli oranda etkilediği orta ve küçük-burjuvazinin önemli bir kesiminin gücünün zayıflaması nedeniyle sola açılması ve küçük-burjuva demokratlığın gelişmesi ortaya çıktı. İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin artan sömürü ve baskısına karşı, 1965’lerden itibaren orta ve küçük-burjuvazinin, işçilerin, köylülerin ve aydın-gençliğin muhalefeti gelişmeye başlar. Bu dönemde, iktidara karşı yürütülen muhalefet ve yöneltlen eleştiriler, işçi ve köylülerin öz çıkarlarına dayanarak yürütülmüyordu, daha çok orta ve küçük-burjuvazinin çıkarlarını korumaya yönelik sınırlı demokratik ilke ve kurumlara dayanarak yapıyordu. Legal olanaklar çerçevesinde yürütülen bu muhalefet (Türkiye demokratik güçleri), böyle bir temelden yola çıktı diye eleştirilemez; ama bu çıkışın daha sonra doğru temellere kavuşturulması gerekirdi. Mevcut rejime yönelen eleştirinin, reformculuğu aşarak devrimciliğe ulaşması, küçük-burjuva sosyalizmini aşarak bilimsel sosyalizme varması, legalimden illegalime geçmesi, reformist strateji ve taktikleri aşarak devrimci strateji ve taktiklere yönelmesi ve tüm bunları demokrasi hareketi içindeki sosyalist güçlerin yapması gerekirdi.

1965’lerden itibaren muhalefet hareketlerini arttığı ve esas olarak TİP hareketi ile temsil edilen bu süreçte 1970’lere doğru bazı olumlu gelişmeler olsa da, hakim olan yan olumsuzluktur. Her ne kadar TİP hareketi, demokrasi mücadelesinde sosyalizm adına yola çıksa da öne sürdüğü program, bu programı gerçekleştirme yöntemleri tamamıyla reformist küçük-burjuva bir karakter taşımaktaydı. Bunun en açık örneği, 27 Mayıs darbesi ile orta ve küçük-burjuva kesimlerin sınırlı da olsa kendilerine sağlamış oldukları hakları koruma temelinde faaliyetlerini geliştirmesidir. Bir yandan 27 Mayıs darbesini küçük-burjuvaziye getirdiği hakları korumaya çalışırken, diğer yandan da, bu anayasaya dayanarak, “Türkiye’de burjuva demokrasinin sınırlarını genişletmeyi” hedefliyordu. Önlerine koydukları, böyle bir programı hayata geçirmek için de, stratejik müttefik

olarak CHP'yi seçmiş, CHP'nin sola kaydığı, sosyal-demokrat olduğu aldatmacalarını alabildiğine arttırmışlardır. Bu şekilde de, küçük-burjuva kesimler daha doğuş aşamasındayken, daha iktidara yeni gelindiği bir dönemdeyken Türk burjuvazinin güdümüne girmesi ve ona dayanarak gelişmek istemesi, 1965'ler sonrasında CHP kuyrukçuluğu biçiminde kendisini ortaya çıkarır. Yani, M. Kemal döneminde TKP'nin içerisine düştüğü sağ anlayış ve burjuva kesimlerle uzlaşma araması, 1960'lardan sonra ise, kendisini bu kez CHP ile ilişki arama biçiminde gösterir.

Kaldı ki, CHP'nin demokratlığı veya solculuğunun ne olduğu, bunun ne anlama geldiği çok açıktır. Burjuva demokrasisinin en ufak kırıntılarının bile gelişmediği bir ülkede, işbirlikçi burjuvazinin yönetiminde olan bir partinin ne kadar demokrat olabileceği veya ne kadar demokratlığı sürdüreceği çok açıktır. Geçmişte M. Kemal'le geliştirilmek istenen ilişkinin hareketi nasıl tehlikelere götürdüğü çok açıkken, bugün aynı uygulamanın CHP ile geliştirilmek istenmesinin de sakıncalarının en az o dönemdeki kadar ağır olacağının kavranması ve bilince çıkarılması gerekirken, tam tersi bir gelişim süreci izlenmiştir. Bundan dolayı doğru strateji ve taktiğe yönel inememiştir. Bu dönemde küçük-burjuvaziden kaynaklanan çeşitli reformcu hareketler, hep CHP ile ittifak aramış, onun gölgesinde bazı şeyler yapmaya çalışmıştır. Yine bu dönemde bazı güçler doğru bir yaklaşım geliştirebilmişlerse de, içerisinde bulundukları hatalı yaklaşımlardan ve zayıflıklarından dolayı, fazla etkili olamamış ve pratik bir gelişmeye yol açamamışlardır.

Türkiye sosyalist ve demokratik hareketi içinde, bu durum netleştikçe, hareketteki ayrışma süreci de gelişti. 1970'lerin başına gelindiğinde, küçük-burjuva reformist eğilim ile devrimci eğilim arasında bir ayrışma ortaya çıktı. Birbirinden farklı devrimci içeriklerle ayrılan TİP, MDD çizgisini savunanlar ve THKP-C de somutlaşan bu kopuş olayını biraz daha yakından incelemekte, Türkiye'de küçük-burjuva hareketlerin bugün içerisinde bulunduğu konumu kavrayabilmek için yarar vardır.

27 Mayıs darbesi ile bir çıkış yapan küçük-burjuva devrimciliği, 1960'lardan sonra bir gelişim dönemine girer. Bu tarihten sonra küçük-burjuva sosyalizmi yaygınlık kazanır. 61 anayasası'nın sağladığı sınırlı olanaklara dayanarak gelişmeye çalışan ve daha çok da CHP ile ittifaka yönelen TİP Hareketi, bu sürece damgasını vurmuştur. 27 Mayıs'ta yapılan çıkış ile tekelleşme önlenememiş, tam tersine devlette egemen olma olanakları daha da artmıştır. Bu gelişmeler karşısında elde ettiği sınırlı olanakları da kaybetmekle karşı karşıya kalan küçük-burjuvazi devrimciliğe yönelmeyerek, reformculuğa kaydı. İçerisinde orta kesimler ağırlıkta olmasına rağmen, işbirlikçi tekelci burjuvazinin yönetiminde egemen olduğu CHP ile ilişki arayarak, olanaklarını geliştirmeye çalışması, küçük-burjuva kesimlerin, daha önceleri olduğu gibi bu sefer de burjuvaziye dayanarak, daha çok da onunla uzlaşarak kendilerine olanak açmaya çabalamaları, oluşumlarında taşıdıkları zayıflıkların bir sonucudur.

Küçük-burjuvazi yaygın bir şekilde uzlaşıcı bir konuma yönelirken, 1965'lerde, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin artan etkinliğine ve toplum üzerinde yoğunlaştırdığı baskı ve sömürüye karşı daha çok aydın-gençlik arasında yaygınlaşan ve giderek işçi, köylü ve diğer emekçi kesimleri de kapsayan bir muhalefet gelişmeye ve giderek de kendisini duyurmaya başladı. Reformist küçük-burjuva eğilimin tam engellemelerine rağmen, kitle hareketleri, işçi sınıfının grev, işgal, yürüyüş vb eylemleri, köylü mitingleri ve gençliğin boykot, gösteri, işgal vb gibi eylemleriyle süren devrimci gençlik hareketi 1970'lere doğru hızlı bir gelişim göstererek, önemli oranda gelişme sağladı. Bu gelişmeler karşısında aydın-gençliğin yoğun bir teorik araştırmaya yönelmesi, demokratik devrim mücadelesini yürütebilecek ideolojik ve politik eğilim ortaya çıkmaya başladı. CHP "liberalizm" ve onun soldaki uzantısı olan reformist küçük-burjuva eğilim aşılarak, devrimci anlayışın uç vermeye başladığı görüldü. TİP, küçük-burjuva reformculuğu olarak gelişimini sürdürürken, yeni ortaya çıkan gruplaşmalarda ise MDD çizgisini savunan hareketler oportünizme kaydılar. Reformculuğa ve oportünizme karşı, daha devrimci bir içerikte THKP-C Hareketi de yine bu süreçte ortaya çıkarak, bu kesimler ile arasındaki ayrışmayı derinleştirdi. 1970'lerin başlarında gelişen aydın-gençlik, işçi ve köylü hareketleriyle de, ortaya çıkan bu ayrışma süreci daha da hızlanarak

belirginleşmeye başladı. Özellikle de gençlik içerisinde TİP ve CHP'den kaynaklanan reformculuk anlayışı, bu yıllarda aşılarak, devrimci eğilim etkin olmaya başladı.

Fakat, devrimci eğilimin gelişimine önderlik edenler yeni ve tecrübesiz olmaları ve işbirlikçi-tekelci burjuvazinin baskılarını arttırması karşısında daha fazla gelişme olanağı bulamayarak, doğru bir temelde mücadeleyi yükseltmemişlerdir. İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin geliştirdiği saldırılara karşı, yeterli bir hazırlık yapamamışlardır. Böyle bir ortamda 12 Mart faşist darbesi ve sert baskı ortamı ile karşı karşıya gelmeleri, ağır darbe yemelerine ve önderliğinde ezilmesi durumuna yol açtı. Gelişen devrimci muhalefete baştan karşı çıkan reformist küçük-burjuvazi ise, bu ortamda hiç bir şey yapamayarak, adeta sessiz kalarak, varlığını sürdürmeye çalıştı. Bu koşullarda ortaya çıkan diğer bir şey ise, CHP'nin tekelciliğe hiç de karşıt olmadığıdır.

Revizyonum, oportünizm ve küçük-burjuva reformculuğuna karşı doğru bir devrimci anlayışın gelişimi bu dönemde uç verse de, bu hareket de, bu olumlu özelliğinin yanı sıra birçok noktada yetersizlikler taşıyordu. Güçlü bir proletarya partisinin yaratılmayışı yeterli bir stratejik anlayışın geliştirilememesi ve doğru devrimci taktiklerin uygulanamayışı bu hareketin eksikliklerini oluşturuyordu. Yine Kemalizm'i değerlendirmede içine düşülen hata v bunun sol bir akım olarak görülmesi, burjuvaziye karşı tavır alışta ciddi hatalara yol açan önemli bir yanılgıydı. İttifak politikasını da doğru belirleyememesi, işçi-köylü ittifakından ziyade, pratikte "liberal" burjuvazinin ittifak olarak alınmaya devam edilmesi, özellikle de küçük-burjuva demokratlarının şahsında onlarla uzlaşma eğiliminin egemen olması, içerisine girdiği stratejik hataların bir kısmıdır.

12 Mart faşist darbesine bu şeklide gelen küçük-burjuva hareketler, 1971-72 yıllarında karşılaşılan sert baskı ortamında devrimci ve reformist kanatlarıyla birlikte ezilmekten, kurtulamamışlardır.

İktidarda egemenliğini kuran işbirlikçi-tekelci burjuvazi, koşulların henüz yeterince elverişli olmamsından dolayı faşizmi kurumlaştırmaktan geri adım atarak, 1973'te seçime giderek, seçimli-partili-parlamentolu yönetime tekrar başladı. Fakat devlette faşistleştirmeyi sürdürerek, açık faşizmi başa geçirmenin koşullarını yaratmaya devam etti. Bunun yanı sıra çeşitli burjuva kesimleri arasındaki çelişkilerde, hakim sınıflar arasındaki mücadelenin çok sert geçeceğini ve devletteki biçim değişikliğinin daha da hızlanacağını gösteriyordu. 1975'lere gelindiğinde bu durum, ordu içindeki faşist odaklaşmanın faaliyetlerinin artması ve sivil kesimde faşist MHP'nni faaliyetlerine hız verilmesi, faşist devlet biçiminin geliştirileceğini açıkça gösteriyordu.

Aynı yıllarda işçi hareketlerinde, gençlik mücadelesinde yeniden kabarışlar ortaya çıktı. Aydın-gençlik hareketi içerisinde işçi sınıfı mübadelesi ile fazla bağı olmayan, Marksizm-Leninizm adına hareket eden çok sayıda grup oluştu. Daha çok küçük-burjuva kariyeriz'mi ve laf dinlemeziğinin sonucu olarak ortaya çıkan bu gruplaşmalar, geçmişin sağlıklı bir değerlendirmesini yapamıyorlar, 1971 yenilgisinden çıkarılacak dersleri çıkaramıyor, eksik ve hataların üzerine yönelerek onların doğru bir değerlendirilmesini ve çözümünü yapamıyorlardı. Yine bu dönemde adeta varlığı silinmiş olan TKP ve ondan türeyen birçok grup da aydın-gençlik hareketi içinde ve birçoğu da legal partiler biçiminde belirmeye başladılar.

1978'lerde ortaya çıkan mevcut gruplaşmalar daha da netleşmeye çalışırken, hakim sınıfların yönelimi daha da açığa çıkmıştır. Maraş katliamı, ardından getirilen sıkıyönetim, sivil faşistlerle son oyunların oynanması devletteki biçim değişikliğinin hızlandırılacağını ve adım adım bunun gerçekleştirileceğini gösteriyordu. İşbirlikçi-tekelci burjuvazi devlette bu şekilde faşizmi tırmandırırken, "sol" adına hareket eden gruplar böyle bir tehlikeyi fark edemeyerek, gerekli tedbirleri geliştirememiştir. Onlar daha çok MHP'den kaynaklanan sivil faşist harekete dikkat çekmiş ve ordu eliyle devletin içerisinden geliştirilen faşizmi görmemişlerdir.

Bu gelişmeler karşısında küçük-burjuva reformizmi büyük bir çıkmaz içindeydi. Bu eğilimin geçmişten taşıdığı "liberal" burjuvaziyle, Kemalizm'le sağ bir tarzda aradığı ittifak, Ecevitçilik tarafından fazla destek bulmuyordu. Küçük-burjuva reformistleri TKP, TİP, TSİP'in CHP ile oluşturmak istedikleri "UDC" bir türlü tutmadığı gibi, bu eğilimin de hala geçmiş yanılgılarını sürdürdüğünün açık bir göstergesiydi. Kaldı ki, böyle bir oluşumun, geline ortamda yaratılmasının koşulları da yoktu. Çünkü demokrasi cephesinin "liberal" burjuvaziyle oluşturulma ve buna küçük-

burjuvazinin önderlik etme şansı ve koşulları yoktu. İşbirlikçi-tekelci burjuvazi ile, emekçi kitleler arasında artan çelişki ve giderek yoğunlaşan mücadele ortamında, proletarya, bu mücadeleye işçi-köylü ittifakını sağlayarak önderlik edebilirdi. Ancak bur temelde, küçük-burjuva demokratları birleştirile bilinir ve “liberal” burjuvazi kısmen tarafsızlaştırıla bilinirdi. Bunun dışında, TKP, TSİP, TİP’in izlediği yolun Türkiye’deki demokrasi savaşımına bir çözüm getirmeyeceği çok açıktı. Nitekim pratikte yol açtığı sonuçlar bu gerçeği daha açık bir şekilde gösterdi.

Bunun karşısında, bu ortamı en iyi bir biçimde değerlendirecek ve gelişmeleri proletarya lehine döndürecek devrimci-güçlerin konumu da elverişli bir durumda değildi. 1971 yenilgisine yol açan hata ve eksiklikleri giderememiş, önemli birçok stratejik ve taktik hataları sürdürmekteydiler. Bu deneyden, ciddi dersler çıkarılarak, ileriye yönelik gelişmeler sağlanacağına, içerisine düşülen önemli hatalar, böyle bir gelişmeyi olanaksız kılıyordu. Bu durum da hareketin zayıf kalmasına yol açıyordu.

Öte yandan işçi sınıfı arasında reformist sendikacılığın, sarı TÜRK-İŞ ve faşist sendikacılığın güçlü etkisinin olması, ayrıca köylülük üzerinde ise CHP ve MSP’nin etkisi bulunmaktaydı. Böyle bir ortamda, devrimci-demokratik hareket bu kesimler arasında gelişemedi. Daha çok aydın gençlik ve memur kesimleri arasında kaldı. Emekçi kesimler arasında yaygın bir propaganda ve örgütlenme geliştiremiyor, gençlik ve memurlar arasında sınırlı kalıyorlardı. Bu durumlarıyla da harekete önderlik edecek bir düzeyde bulunmuyorlardı. Zaten mevcut eksiklikleri aşamamış bir hareketin de, devrimci mücadeleye önderlik etmesi beklenemezdi.

Bu ortamın, bir de uluslar arası revizyonizm ve oportünizmin etkileriyle ortaya çıkan gruplaşmalar temelinde daha da olumsuzlaşması, mevcut devrimci gelişmeleri daha da olanaksız kılıyordu. Bu yandan Kemalist burjuvaziye uşaklığı ile ünlü “TKİP” kaynaklı “sosyal emperyalizm” ve “sosyal faşizm” teraneleri, ve bunlara karşı mücadelenin baş görev konması; ve diğer yandan “barışçıl geçiş” ve “Mao’cu boz kurtçular” teraneleri ile reformizm ve oportünizm yayılmaya çalışılıyordu. Bu her iki kesimin de birbirleriyle çatışma içerisine girmesi, yarattıkları olumsuzluğun daha da derinleşmesine, mücadele safına katılan devrimci güçlerin heder olmasına ve doğru devrimci mücadeleye yönelmelerine engel oluyordu.

80’lere doğru gelindiğinde, böyle bir strateji, taktik ve örgüt anlayışı içinde olan küçük-burjuva hareketlerde, ortaya çıkan ayrılık daha da belirginleşmekteydi. İki farklı uçta giderek ayrılıklar, derinleşmekteydi. 71’lerden önce iki farklı eğilim biçiminde ayrışan küçük-burjuva sosyalizmi, 80’lere doğru daha da netlik kazanarak geldi.

Bir yanıla küçük-burjuva reformculuğu biçiminde, ve “liberal” burjuvaziyle uzlaşma arama temelinde bir ayrışma yaşanırken, diğer yönüyle de doğru bir kitle çalışması anlayışı geliştiremeyip, kitle çalışmasından ve mücadelesinden kopuk bir biçimde “sol” sekte bir kopuş yaşıyordu. Kısaca, bu yıllara gelindiğinde küçük-burjuvazinin iki farklı eğilimi olan reformculuk ve anarşizm, Türkiye küçük-burjuva reformculuğu ve “sol” sektercilik olmak üzere iki farklı eğilime bölünerek, mevcut olumsuzluklar daha da derinleşti.

İşbirlikçi-tekelci burjuvazini devlet içinde tırmandırdığı faşizme karşı, bu yapıları ile hazırlıklı olmayan bu hareketler, zayıf bir direnmeyle karşılık verdiyseler de, 12 Eylül askeri-faşist darbesi karşısında ağır darbeler yemekten kurtulamadılar.

Sonuç olarak, orta ve küçük-burjuvazi 27 Mayıs Anayasası ile sarsılan konumlarını güçlendirmek için bazı olanaklar elde ettiyseler de, daha sonraki gelişmelerde bu olanaklarını da yitirdiler. Orta ve küçük-burjuva muhalefetin önemli bir kısmı CHP içerisinde yer alırken. TİP vb biçimde ortaya yeni ayrışmalar da çıktı.

Sosyalizm adına hareket edildiği söylenmesine rağmen, bu çıkış orta sınıfların elde ettiği olanaklar ortamında ve bu sınıfların soldaki uzantısı biçiminde olmuş; bu eğilime karşı çıkış yapan devrimci hareket ise, kendi platformunu yaratamadığından onları bir uzantısı olmaktan kurtulamamıştır. İşbirlikçi-tekelci burjuvaziden 12 mart’ta yediği darbe ve tekelciliğin 12 Eylül’deki zaferinden sonra günümüzde kesin bir yenilgi almış olan orta ve küçük-burjuvazinin bu çöküşü etkisini bu sınıfların kuyrukçusu sol üzerinde de göstermiş, küçük-burjuva sol da kesin yenilgi almıştır. Bazılarının iddia ettiği gibi bu dönemde yenilen sosyalizm değildir. Yenilen küçük-

burjuva sol sekterliği ve küçük-burjuva reformistleridir. Sol'un 12 Mart ve son olarak 12 Eylül'de aldığı yenilginin esas nedeni bu küçük-burjuva kesimlerdir.

3-Günümüzde Küçük-Burjuvazi ve Demokratik Mücadelede Rolü

12 Eylül faşist darbesi ile tamamen iktidarda egemenliğini kuran işbirlikçi-tekelci burjuvazi çıplak bir faşist diktatörlük uygulaması ile işleri götürmek istemektedir. Bu nedenle devlette kurumlaşmaya giderken, toplum üzerinde alabildiğine baskı ve sömürüyü yoğunlaştırdı.

Fakat tüm çabalarına rağmen, önüne koyduğu hedeflere ulaşamadığı gibi, karşı karşıya geldiği sorunları da bir çözüme kavuşturamamaktadır. Sorunların bu şekilde üst üste binmesi, ağırlaşması, kitlelerin yaşamında alabildiğine bir yoksulluğun artması, pahalılığın, işsizliğin, enflasyonun önünün alınamaması, düzene karşı bir muhalefetin gelişmesine yol açmaktadır. Son günlerde meydana gelen gelişmelerde de, görüldüğü gibi, çeşitli burjuva kesimler arasında da çelişki derinleşmektedir. Tüm bu gelişmeler, 12 Eylül'de iktidara oturan ve başlangıçta kısmi de olsa bazı başarılar elde eden askeri-faşist cuntanın giderek daha ağır bunalımlara doğru gittiğini göstermektedir. Bu durumla da askeri-faşist cuntanın, karşı karşıya olduğu sorunları çözemeyeceği ve Türkiye kapitalizminin yapısal hastalıklarını gideremeyeceği son derece açıktır.

12 Eylül'le birlikte ağır bir darbe yiyen küçük-burjuva hareketler henüz olumlu bir yönelim içerisine girememişlerdir. Bugün sol'da yaşanan gelişmeler, 20-30 yıldır izlenen burjuva kuyrukçusu politikanın en ağır sonuçlarıdır. Eğer bugün sol ağır bir darbe almışsa ve mevcut dağınıklığı ve çözülüşü yıkamamışsa, bunun nedenleri son yirmi yıllık sürece egemen olan ve yukarıda izahını yaptığımız küçük-burjuvazinin özelliklerinde aramak gerekir. Geçmişte sınırlı da olsa belirli bir rol oynayabilirken, bugün geline nokta da tamamıyla gelişmelere öncülük etmede yapabileceği her hangi bir şey kalmamıştır. Bu durumun bu sınıfın geçmişinden kaynaklanan yapıyla da birleşmesi, var olan dağınıklığı daha da arttırmaktadır.

Bugün ortaya çıkan gelişmeleri sadece, 12 Eylül faşist cuntasından yenilen ağır darbelere bağlamak gerekir. Esas durumla, küçük-burjuvazinin son yirmi yılda, devrimcilik ve demokrasicilik adına oynadığı role bağlamak ve nedenlerini buradan araştırmak gerekir. 12 Eylül'de yenilen sosyalizm değildir. Çünkü sosyalizm, sosyalist strateji ve taktik gerçek anlamıyla henüz ortaya bile çıkmamıştır.yenilen küçük-burjuva hareketleridir. Yine bugün bir çözülme, dağılma içerisinde olanlar da bu kesimlerdir. 12 Eylül sonrası sol henüz yaşadığı ağır bunalımı atlatamıyorsa bu yine, bu kesimlerden kaynaklanmaktadır. Adeta bir tıkanıklık, kendini geliştirememeye olayı yaşanmaktadır.

Üç yıllık bir zaman geçmesine rağmen, bırakalım ciddi bir hazırlık içine yönelmeleri, geçmiş hata ve eksikliklerinin ciddi bir değerlendirmesini bile yapamamakta, bu konularda gerekli duyarlılığı göstermemektedirler. Halbuki, daha ciddi dersler çıkarılmalı ve geleceğe yönelik faaliyetler geliştirile bilinmeliydi. Fakat, hareketlerin genel durumlarına baktığımızda bunun tam tersi yönünde bir gelişim görülmektedir. Küçük-burjuva hareketler bir türlü dağınıklığı aşamamaktadırlar.

Bugün sol çevrelerde yaşanan bu durum, bu güçlerin dayandığı bu sınıfsal konumdan kaynaklanmaktadır. Birçok grup dağılırken, adeta varlıkları-yoklukları bilinemez bir duruma gelirken, bir çoğunda kendilerini zorla yaşatmaktadırlar. İdeoloji, politika geliştirememekte adeta bir yozlaşma içerisinde bulunmaktadır. Bu yapılarıyla da, 12 Eylül sonrası bunalımlı dönemini atlatamamışlardır; tam tersine bu bunalımlardan en ağır bir biçimde etkilenerek, bir dağılma, bir tıkanma olayı gelişmektedir. Bazıları bu krizden, toptan inkara yönelerek, bazıları daha sağa yanaşarak, sınıf uzlaşmacılığını derinleştirerek, küçük-burjuva demokrasisi ve sosyalizmin daha yeni bir biçimini yaratarak, yeni yol arayışlarına "yeni sosyalizm" anlayışlarına yönelerek çıkmak istemektedirler. Açık ki, bu yapılarıyla krizi daha da ağırlaştırmakta, mevcut bulanıklığı daha da geliştirmektedirler.

Küçük-burjuvaziden kaynaklanan sorunlar sınıfsal yapısından kaynaklandığı gibi, bir diğer yanıyla da küçük-burjuva devrimciliğinin tükenmiş olması ve proletaryanın önderlik koşullarının olmasından kaynaklanmaktadır. Günümüzde artık, demokrasi ve sosyalizm bayrağının taşıyıcılığını yapacak ve ona gereken özü kazandırabilecek tek güç proletaryadır. Bu nedenle bugün taşınması gereken, proletarya önderlikli demokrasi ve sosyalizm bayrağıdır.

12 Eylül askeri-faşist darbesi ile tamamen iktidarı ele geçiren işbirlikçi-tekelci burjuvazi toplumda, devlette eskinin oluşmuş yapılarını ideolojiden-politikaya ve kültüre kadar ne varsa hepsini tasfiye ederek, bunların yerine tamamıyla kendi çıkarlarını daha fazla garantiye alan bir yenilemeye, kısaca devlette faşistleşmeye ve faşizmi kurumlaştırmaya yöneldi. İşbirlikçi-tekelci burjuvazinin kendisini yenileme olayı, proletarya açısından da bir yenilenme olayını zorunlu kılmaktadır. Proletarya eskinin oluşmuş politikaları, strateji ve taktiğiyle faşizme karşı savaşımını geliştiremez.

Tekelcilik bu şekilde kendisini her alanda yenileyip, geliştirirken, proletarya da kendisini küçük-burjuva ütopyalarından arındırarak, teoride doğru bir anlayış, strateji ve taktiklerde doğru yöntemler geliştirerek, Türkiye’de demokrasi mücadelesini yükseltebilecek bir yapı içerisine girmelidir. Proletarya ancak bu temelde kendisini yenileyebilir, ve küçük-burjuva sol seterciliğinden ve reformculuğundan arınabilir. Böylece de doğru bir M-L anlayışa ulaşabilir ve kendisini yenileyebilir. Egemen sınıflar açısından yaşanan bu yenileşme olayına, bu şekilde ezilen sınıflar açısından da bir yenileşme olayı ile cevap verilmelidir. Bu şekilde, proletarya hakim sınıflardan gelen saldırıları boşa çıkarabilir. Ve iktidara yönelmede güçlü mevziler kazanarak, her gün adım adım ilerleyebilir.

Proletarya muhalefetinin güçlü bir şekilde kendisini dayatmaya aday olduğu bu dönemde, tükenmiş bir devrimciliği yaşatmaya çalışan küçük-burjuvazinin bu konuda başarı şansının olmadığı çok açıktır. Ancak, proletarya muhalefeti gelişir ve ona bağlı olursa küçük burjuva muhalefeti de bir anlam kazanabilir.

Bugün özellikle bazı çevreler tükenen ve yarattığı sonucu çok açık olan bu küçük-burjuva devrimciliğini sürdürmekte ısrarlı görünmektedirler. Tüm tükenmişliğine, tıkanmışlığına rağmen, küçük-burjuva hareketi daha da sağa kaydırarak, özellikle de sosyal-demokrasiye, Euro-komünizme, Troçkizme vb revizyonist-reformist eğilimlere dayandırarak, biraz daha da olsa, bazıları yaşamını sürdürmek istemektedirler. Bu şekilde bir çabayla kendisini yaşatmaya çalışması sonuç vermeyecek, boşa harcanan bir çabadır. Böyle bir yönelim de mevcut çıkmazı ve tıkanıklığı derinleştirecek ve kaçınılmaz olarak yol açacağı sonuç bundan farklı olmayacaktır.

Proletaryanın güçlü bir konumda çıkmaya aday olduğu bu dönemde, küçük-burjuvazi mevcut bu olumsuzluklarını aşarak, proletaryaya yönelerek onun öncülüğünde faaliyetlerini geliştirebilirse bu rolünü devam ettirebilir. Yoksa geçmişte olduğu gibi kendi önderliğinde herhangi bir şey yapmasının olanağı yoktur. Bu rolünü proletaryaya rağmen sürdürmek isterse açık ki, proletarya karşısında oynayacağı rol gericilikten başka bir şey olamaz. Eğere küçük-burjuvazi ilerici konumunu sürdürmek istiyorsa, bunun tek yolu proletarya önderliğinde bir mücadeleye atılmaktır. Bunun dışında oynayacağı herhangi bir rolü –gericilik dışında- yoktur.

B-Araplarda Radikal Milliyetçilik ve Küçük-Burjuvazi

Yazımızın başında belirttiğimiz gibi, iki savaş arasında Ortadoğu’da küçük-burjuva hareketlere ve emperyalizme karşı çıkışlara (Kemalist hareket dışında) rastlamamaktayız. Bazı sesler yükselmişse de, bu birkaç zayıf oluşumundan öteye gidememiştir. Bu nedenle konuyu II. Dünya savaşından sonraki gelişmeler ışığında ele alarak incelemeye ve bazı sonuçlar çıkarmaya çalışacağız.

II.Dünya savaşına kadar ciddi bir kapitalist gelişme yaşamayan bu ülkeler, bu tarihten sonra gelişen yeni-sömürgeci ilişkiler altında da böyle bir gelişmeye ulaşamamalarına rağmen, belli düzeylerde de olsa kapitalist ilişkiler gelişmeye başladı. Bunun sonucu olarak sosyal yapıda da

ayrışmalar ortaya çıktı. İşçi sınıfının gelişimi çok cılız kalırken, yaygın bir küçük-burjuva sınıfı ve belli alanlarda bir ticaret burjuvazisi ortaya çıktı. Güçlü bir burjuvalaşma ve proleterleşmenin yaşanmamış olması, bölgede Arap toplumların bünyesinde emperyalizmden ve işbirlikçi yönetimlerden kaynaklanan sorunların köktenci bir çözümüne gidilememesine götürdü. Güçlü bir proletarya hareketi gelişemediğinden, bu toplumlarda küçük-burjuvazi ile ticaret burjuvazisi sınırlı bir anti-emperyalistliğe yönelerek, feodal yapıyı üstten dönüşümlere uğratmaya çalıştı. 1950'lerden sonra Araplarda yaygınlaşan küçük-burjuva ulusal demokratik eğilim, 1970'lerde hakim duruma gelmiştir. Baas ve Nasırcı harekette görülen durum budur. Bu hareketler böyle bir sosyal temele dayanmaktaydılar.

Araplarda gelişen küçük-burjuva hareketin diğer bir özelliği ise, geniş halk kitlelerine dayanarak gelişmeleri. Daha çok ordu içindeki subaylara dayanarak, darbeler yoluyla iktidara gelmesi ve bu alandan gelişmesidir. Bu konuda brutensts şöyle demektedir. "Proletarya ile ilişkisi olmayan devrimci ögeler, gerekli örgütlü gücü ordunu yapısında arar ve bulurken, başlıca politik partilerin gericiliğin ellerinde olduğu Mısır, Birmanya ve Somali'de bu tür kişiler her şeyden önce ancak silahlı güçlerin içinde kurulabildi. Ancak daha sonradır ki, bunlar bu amaçla yaratılmış politik örgütler yardımıyla bu çerçeveyi aştılar" (k. Brutensts, Günümüzde Asya ve Afrika halklarının kurtuluş savaşımı ve devrimci-demokrasi) Cezayir, Filistin Dışında, Arap toplumu bünyesinde gelişen hemen tüm anti-emperyalist, ulusal mücadeleler bu yolu izleme, Mısır, Suriye, Libya, Irak vb ülkelerde bu yola iktidara gelebilmiştir. Bunun nedeni ise, işbirlikçi-kukla yönetimlerini baskısı altında küçük-burjuvazinin bu kesime karşı güç toparlaması ve örgütlenmesinin fazla geliştirilemeyeşidir. Orduda böyle bir gücü bulabildikleri gibi, iktidarı ele almada da daha olanaklı bir yol olmasındandı. Yoksa, küçük-burjuvazinin, dışarıdan böyle bir süreci geliştirmesinin olanakları olmasına rağmen, seçilmiş bir yol değildir.

Şimdi, bu süreci biraz daha yakından inceleyerek, bugün Araplarda küçük-burjuva radikalizminin hangi durumda olduğunu açmaya çalışalım.

Savaş sonrasında İngiliz ve Fransız emperyalizminin klasik sömürgeciliğinin tasfiyesi ve yeni gelişen ABD yeni-sömürgeciliği etkisini Araplar üzerinde de göstermiş ve bunlarda anti-emperyalist, ulusal uyanışları canlandırmıştır. Bu gelişmenin yanı sıra, Filistin sorunundan dolayı Arap-İsrail çelişkisinin de keskinleşmesi ve işbirlikçi-yönetimin emperyalizmin çıkarları doğrultusunda İsrail'le uzlaşma yolunda olmaları, bu anti-emperyalist çıkışlar için koşulları daha da elverişli bir duruma getirmiştir.

Bu yönde ilk çıkış Mısır'da yaşandı. Ki, Mısır'da gelişen bu hareket diğer Arap ülkelerinde de benzer çıkışların gelişmesine ön ayak olacak, bu ülkelerdeki süreci daha da hızlandıracaktır. İlk çıkış olması ve daha sonraki hareketler üzerinde ağır etkisinin olmasından dolayı, Mısır'da bugün küçük-burjuva radikalizminin geldiği nokta, emperyalizmle hem de en gerici bir tarzda bütünleşmesi olayı iyi kavranmak zorundadır. Bu olay iyi kavranabilirse, daha sonra aynı tarzda veya Cezayir örneğinde görüldüğü gibi farklı bir tarzda da olsa, gelişen diğer küçük-burjuva hareketlerinin de akıbetlerinin ne olacağı tahmin edilmekte güçlük çekilmez.

1952 yılında Mısır'da Cemal Abdal Nasır önderliğinde askeri bir darbe gerçekleştirilerek, İngiliz emperyalizmin kulusı kral Faruk rejimi yıkıldı. Bu şekilde iktidara gelen küçük-burjuvazi, dışarıda Sovyetler birliği ile içerisine girdiği ilişkilerden ve henüz kapitalizmin tekeldi bir dönemi yaşamamasından dolayı varlığını uzun süre devam ettirebildi. 1960'lardan sonra kızışan İsrail-Arap çelişkisi ve bunun 1963'te bir savaşa dönüşmesi, Mısır'da radikal küçük-burjuvazinin emperyalizme karşı daha fazla bir süre direnmesine yol açtı. Özellikle de emperyalizmin İsrail'e sağladığı destek, bu yönetimi sosyalizmle ilişkilerini daha çok geliştirmeye götürdü. Sovyetler Birliği'nin sağladığı destek de, bu yönetimin, artan emperyalist ve İsrail'den kaynaklanan saldırılar karşısında güçlü durmasına yol açtı.

Nasır hareketi, anti-emperyalist, anti-siyonist doğrultuda sınırlı da olsa belli gelişmeler kat edebildi. Hatta Mısır, Arap ulusal demokratik hareketine önderlik etmeye çalışarak, anti-emperyalist gelişmeleri hızlandıracak bir konumda bulunuyordu. Fakat, ABD emperyalizmin yoğun desteği altındaki İsrail Siyonizm Arap ulusal hareketinin başına bela kesilerek, bu olumlu gelişmeyi

önlemeye çalışmıştır. Buna bir de gerici Arap devletlerini engelleme çabaları katılınca, hareketin önündeki engeller daha da artıyordu. Hareketin kendi içinde taşıdığı eksiklikler de eklenince bir türlü istenilen sonuca gidememişlerdir.

70'lere doğru gelindiğinde, Mısır'da yaşanan kapitalist gelişme hızlanmış, tekelleşme süreci gelişmiştir. Bu durum karşısında küçük-burjuvazinin iktidardaki egemenliği de, yeni gelişen ve emperyalizmle bütünleşme yanlısı, tekelleşen burjuvazinin eline geçmeye başlamış; bu noktada geçmişin ara yol denemesi artık tutmayarak, bunun olanakları tümüyle silinmiştir. Bu gelişmeler karşısında hiçbir şey yapamayan küçük-burjuvazi ise, geçmişteki rolünün tam da tersi bir biçimde sürece hizmet etmiş, giderek Sovyetler Birliği ile ilişkilerini keserek, tamamıyla emperyalizmle bütünleşmiştir. İsrail'le imzalanan Camp-Devid Antlaşması ile Mısır'ın bugün geldiği nokta, küçük-burjuva radikalizminin sonuçta nereye kadar gidebileceğine çok açık bir örnektir.

Mısır'da 1950'lerde ortaya çıkan küçük-burjuva radikal gelişmeler, kapitalizmin tekelleşmeye başlaması ile 1970'li yıllarda, en gerici bir tarzda emperyalizmle bütünleşerek, noktalanmıştır.

Benzer gelişmelerin daha değişik tarihlerde de olsa yaşandığı diğer bir alan ise, Irak'tır. Irak'ta da küçük-burjuva radikalizmi, sonuçta emperyalizmin en sadık bir uşağı olmaya varmış, Mısır'da yaşanan akıbetten kendisini kurtaramamıştır.

1958'de İngiliz emperyalizminin ajanı Nuri El-Said diktatörlüğünü yıkan, Irak orta ve küçük-burjuvazisi iktidara oturdu. Baas partisi içinde örgütlenerek emperyalizme ve işbirlikçi krallık rejimine karşı mücadele eden orta ve küçük-burjuvazi, ele geçirdiği devletten yararlanarak, kapitalist gelişimini sürdürmeye çalıştı.

Elde ettiği siyasal bağımsızlığı, Sovyetler Birliği ile kurduğu ilişkilere dayanarak, devletçilik temelinde ekonomik bağımsızlığını da geliştirmeye çalışmışsa da, içerde gelişen kapitalizmin tekelleşmeye yönelmesi, emperyalizmle bütünleşmesine yol açtı, SSCB ile kurduğu ilişkileri koparan Irak, yeni-sömürgeci ilişkilerle bağlandığı ABD'nin bölgede çıkarlarını savunan azgın bir uşağı haline geldi. Bu şekilde Irak'ta da yaşanan küçük-burjuva radikal gelişmeler 70'li yılların ortalarına gelindiğinde, emperyalizmle bütünleşerek, giderek faşist bir diktatörlüğe dönüşmüştür.

Suriye'de de Baas Partisinde örgütlenen Arap orta ve küçük-burjuvazisinin, işbirlikçi rejime karşı bir muhalefeti gelişti. Gelişen bu muhalefet sonucu, işbirlikçi yönetim 1963'lerde yıkılarak, radikal Arap burjuvazisi Suriye'de iktidar oldu. 1970'lerin sonlarına doğru bu rolünü daha da radikalleşerek sürdüren Suriye, bugün bu konumunu devam ettirmektedir. Özellikle de anti-emperyalist, anti-Siyonist tutumundan ve başta Sovyetler Birliği olmak üzere, tüm sosyalist ülkelerle kurduğu ilişkilerden dolayı radikal rolünü oynamayı sürdürmektedir.

İçerde kapitalizmin henüz tekelleşmediği, dışarıda ise sosyalizmle ilişkilerinin güçlendiği ve Filistin ile Lübnan sorunundan dolayı, ABD emperyalizmi ve İsrail'le ilişkilerinin daha da derinleştiği günümüzde, Suriye yönetimi bu ilerici tavrını belli bir dönem daha sürdüreceğe benzemektedir. Emperyalizmin saldırıları ve tehditleri karşısında boyun eğmeyip, kararlı tavrını sürdürmektedir.

Suriye'ye benzer gelişmelerin yaşandığı ve bugün radikal rolünü sürdüren bir diğer ülke de Libya'dır. 1969'da ordu içerisinde küçük-burjuva kökenli bir grup subay tarafından gerçekleştirilen darbe ile, işbirlikçi yönetim yıkılarak, ilerici gelişmeler sağlanmıştır. Bugün ABD emperyalizmi, Mısır, Sudan gibi emperyalizmin uşağı rejimlerin saldırılarına karşı direnmekte ve sosyalizmle ilişki içinde ilerici konumunu devam ettirmektedir. Özellikle son birkaç yıldır, artan saldırılar karşısında daha da radikalleşmesi, bu yönetimi de ilerici bir konumda tutmaktadır.

Cezayir'de küçük-burjuvazi önderliğinde gelişen ulusal kurtuluş mücadelesi ise, daha farklı bir yol izleyerek iktidara gelmiştir. Diğer ülkelerde gelişen hareketlerden tam tersi bir süreç izleyerek gelişmiştir. Fransız klasik sömürge egemenliğine karşı gelişen Cezayir ulusal kurtuluş savaşı, ordudan kaynaklanan bir darbeye değil de, halk kitlelerine dayanan bir mücadele ile başarıya ulaşabilmiştir.

Proletarya ve burjuva sınıfların rollerini oynamaktan uzak oluşları, küçük-burjuvaziye öne çıkarmış ve sömürgecilğe karşı mücadelede önderlik yapma görevi ile karşı karşıya getirmiştir. Sömürgeci egemenliğin doğrudan kurulması ve ülke adına çeşitli kurumlaşmalara olanak

tanınmaması, küçük-burjuvazinin diğer ülkelerde olduğu gibi, ordu vb olanaklarını kullanmamasına yol açtı. Bu nedenle, eğer çıkarlarını korumak istiyor saydı, daha radikal bir çıkış yapmak zorundaydı.

Kitlelere dayanarak örgütlenen ve Fransız sömürgecilerine karşı bir mücadeleye atılan Cezayir küçük-burjuvazisi, bu dönemde ulusal kurtuluş hareketlerinde küçük-burjuvazi adına en radikal çıkışı yaptı. 1954 yılında Fransız sömürgecilerine karşı silahlı mücadeleye başvurarak, uzun süreli halk savaşı yoluna girdi. Dışarıda koşulların da elverişli olması, Cezayir ulusal kurtuluş mücadelesinin başarısının, diğer ulusal kurtuluş hareketlerine nazaran daha kısa ir sürede başarıya ulaşmasına yol açtı. Gelişen silahlı direniş mücadelesi sonucu, Fransız sömürgecileri yenilgiye uğratarak, ülkenin kurtuluş ve bağımsızlığı sağlandı.

Küçük-burjuvazinin Cezayir’de bu şekilde en radikal bir tarzda ortaya çıkmasının nedeni, küçük-burjuvazinin ortaya çıkış koşulları ve bu yol dışında önünde başka gelişme olanaklarının olmamasıdır. Bu özellikler, küçük-burjuvaziyi böyle radikal bir tutum içerisinde tutmuştur.

Cezayir bu rolünü günümüze kadar uzun bir dönem devam ettirmiştir. Sosyalizme dayanarak bir yandan siyasal bağımsızlığını korurken diğer yandan da ekonomik bağımsızlığını geliştirmeye yönelmiştir. Bugün hâlâ bu konumunu devam ettirmektedir. Ne tamamıyla sosyalizme yönelmekte ve ne de tamamıyla emperyalizmle bütünleşmektedir. Her iki sistem arasında kalarak varlığını sürdürmektedir. Bu tarzda yaşamasının en büyük nedeni ise, sosyalizmle bütünleşmektedir. Her iki sistem arasında kalarak varlığını sürdürmektedir. Bu tarzda yaşamasının en büyük nedeni ise, sosyalizmle içerisinde bulunduğu ilişkilerdir. Yine Cezayir küçük-burjuvazisinin böyle uzun bir dönem ara bir biçimde kalması ve emperyalizmle bütünleşmeye gitmemesinde, ulusal kurtuluş mücadelesinin bu tarzda silahlı direniş sonucunda gelişip, başarıya ulaşmasının payı büyüktür

Küçük-burjuvazinin önderlik ettiği diğer bir gelişme ise, Filistin Direniş Hareketidir. Aslında Filistin sorunu I. Dünya savaşıdan sonra ortaya çıkmışsa da, esas olarak 1948’de Siyonist-İsrail devletinin kurulması ile daha da ağırlık kazanmıştır.

İngiliz emperyalizmi tarafından geliştirilen Siyonist yerleştirmeye ve İngilizlere karşı, bazı mücadeleler geliştirilmeye çalışılmışsa da, hem bu güçlerin yetersizliği ve hem de sosyal temelde bu mücadeleyi karşılayacak sınıfların zayıflığından dolayı başarılı olunamamıştır.

İsrail devletinin kurulması ve Filistin halkına karşı baskıcı bir uygulama içerisine girmesi bu nedenle Filistinlilerin topraklarından çıkarılmaya başlanması yeni ve eskiye göre daha güçlü gelişmelerin doğmasını zorunlu kılıyordu. Siyonist ilhakçılığın daha da yaygınlaştırılması ve tüm Filistinlilerin topraklarından koparılma tehlikesi ile karşı karşıya olması, giderek halk içinde bir direniş hareketinin şekillenmesine yol açtı.

Güçlü bir kapitalist gelişme yaşanmadığından, sosyal yapıda ulusal kurtuluşa önderlik edebilecek sınıflar çok cılız bir şekilde oluşabildiler. Bu durumda hareketin önderliğini orta ve küçük-burjuvazi oynamaya başladı. Cezayir örneğinde görüldüğü gibi, burada da küçük-burjuvazi daha radikal bir çıkış yaşıyordu. Bunun nedeni ise, topraklarından koparılma tehlikesi ve dolayısıyla kendi çıkarlarının da zedelenmesine yol açması ve bu çıkarlarını ancak bu şekilde koruyabilmesidir. Engelsin de belirttiği gibi, küçük-burjuvaziye kalsaydı, o hiçbir zaman anayasal mücadeleyi, sokak ve barikatla değiştirmezdi. Eğer Filistin’de küçük-burjuvazi radikal bir temelde ortaya çıkmışsa, bu tamamıyla koşulların zorlamasıdır.

1965’lerden sonra Filistin’de silahlı direniş gelişerek, güçlenmeye başladı. Direniş hareketine önderlik edecek örgütler de yine bu tarihte kurulmaya başlandı. El-Fetih, ardından bundan daha radikal bir şekilde kopan PHKC ve daha sonraları FDKC, FHMC, FKC, FHKC-GK vb örgüt ve silahlı güçler ortaya çıktı. FKÖ’de ve FUK’de bir araya gelen direnişçi güçler, 70’lere doğru gelindiğinde önemli gelişmeler sağladılar.

1967’de patlak veren Arap-İsrail savaşı, Filistin direniş hareketinin daha da güçlenmesine yol açtı. İsrail’in sadece Filistin’i ilhak ile yetinmeyip, diğer Arap ülkelerinin topraklarını da ele geçirme ve işgale yönelmesi, bu savaşın daha da şiddetlenmesine yol açtı. Radikal Arap ülkeleri Mısır, Suriye vd Filistin sorununa sahip çıkmaya başladılar. Bu şekilde Filistin-Siyonist İsrail çelişkisi bir diğer yönüyle Arap-Siyonist-İsrail çelişkisine dönüştü. 1967’de Arap ülkelerinin aktif

desteğini de alan Filistin direniş hareketi, 70'lerin başında Ürdün'de Kara-Eylül olarak da tanımlanan ağır bir katliama uğramış ve direniş güçleri önemli oranda darbe yemiş de olsalar, Lübnan'da üstlenmeye başlayan Filistinliler güçlenmelerini devam ettirmişlerdir. Bölgede meydana gelen gelişmelerde daha aktif roller üstlenerek, emperyalizmin ve bölge gericiliğinin çıkarlarını sarsıyorlardı.

80'lere doğru gelindiğinde ise, Filistin direniş hareketi daha da güçlenerek bölgede gelişen halk hareketlerinin öncüsü olma görevini de üstlendi. Bölge halklarına sağladığı destek ve direnişi ile bir örnek oluşturmaktan dolayı, böyle bir konuma gelmişti. Özellikle de, radikal Arap ülkeleri ile birlikte Camp-David komplosunun boşa çıkarılması, Filistin direniş hareketini daha da güçlendiren bir etken oldu. Bu gelişmeler sonucu ise Filistin hareketinin uluslar arası etkinliği daha da arttı. Özellikle sosyalizmin ve Arap radikal ülkelerinin etkin desteği altında, Filistin direniş güçleri, Lübnan sahasını bölge devrimcilerine de açarak, bölgede emperyalizm aleyhine gelişmelerde önemli bir rol oynamaya başladı. Bu nedenden dolayı, emperyalizmin bölgede oluşturmak istediği yeni statükoda, yöneleceği ve mutlaka ezmeye çalışacağı güçlerden veya saldırının yönlerinden birinin Filistinliler olacağı açıktır. 80'lere doğru gelindiğinde Filistin hareketinin durumu ve karşı karşıya olduğu sorunlar bu çerçevedeydi.

Filistin direnişçileri, emperyalizm, İsrail Siyonistleri, Arap gerici yönetimleri ve bölge işbirlikçi devletlerinin ortaklaşa geliştirdikleri bir komployla karşı karşıya bulunuyordu. Bu durum değerlendirilip, doğru sonuçlar çıkarılarak, hareketin güçlenmesine yol açılacağına, hareketin başında bulunan küçük-burjuva önderlik, daha çok uzlaşmalarla sorunun çözümüne varmak istiyordu. Tabii ki, bu da hareketi güçsüz kılmaktaydı. Emperyalizmin 80'li yıllarda Ortadoğu'ya oturtmak istediği karanlık yıllar ve buna ulaşmak için en küçüğünden ve en zayıfından da olsa radikal bir muhalefete bile tahammül edememesi, Filistin hareketini ezmek için her türlü yöntem ve açık komplolara başvuracağını açık bir şekilde göstermekteydi.

Fakat, küçük-burjuva önderliğinin bu konuda doğru bir yönelime girememesi, bu konuda gerekli hazırlıkları yapamaması ve mevcut olumsuzluklarını aşp, bir parti örgütlenmesine yönelememesi, Haziran ayında İsrail'in Lübnan'a saldırısı karşısında ağır kayıplar almasına yol açtı. Yine, emperyalizmin çok yönlü artan saldırıları karşısında, bölgede ittifak ve dayanışmalarını güçlendirmesi gerekirken, emperyalizme karşı adeta tek başına direnmeye çalışmış ve bu da bilinen sonuca yol açmaktan öte herhangi bir gelişmeye yol açmamıştır. Hareketin içerisinde yer alan Marksist eğilimli güçler de bu süreci doğru kavrayamamış ve bunun gerektirdiği strateji, taktik ve örgütlenmeyi geliştirememişler ve fazla etkin olamamışlardır.

Lübnan sahasında alınan ağır darbe, başından beri Filistin hareketi içerisinde varlığını gösteren, uzlaşmacı ve direnmeci eğilimler arasındaki netleşmenin daha da hızlanmasına ve kopuş noktasına kadar gelmesine yol açtı. Radikal eğilim ile uzlaşmacı eğilim bugün daha da ayrılmakta; uzlaşmacı eğilim emperyalizmle uzlaşma ve ona boyun eğmeyi savunurken, direnmeci eğilim emperyalizmin tüm saldırı ve komploları karşısında direnmeyi geliştirmektedir.

Saldırı ve katliamlarla birlikte dayatılan, Fahd ve Reagan "çözümlerini" ilercici Arap ülkeleri ile birlikte boşa çıkaran Filistin hareketi içindeki direnişçi eğilim, bugünde emperyalizmin ve bölge gerici devletlerinin zorla dayatmak istediği "çözümleri" reddederek, direnişçi eğilimini daha da radikalleşerek, sürdürmektedir. Fakat buna rağmen, henüz eksik ve hatalarını aşp, doğru bir anlayışa ulaşmış değildir. Önümüzdeki dönemde de bu özelliğini sürdürecektir olan Filistin direniş hareketi, uzlaşmacı eğilimi tasfiye ederek daha da radikalleşebilecektir.

Kısaca, konuyu toparlarsak, 1950'lerden sonra Araplar arasında orta ve küçük-burjuvazinin önderliğinde bir dizi anti-emperyalist ulusal hareketler gelişti. Birçok ülkede küçük-burjuvazinin tutarsızlığından ve içte gelişen tekelleşme karşısında uzlaşmaya yönelmesinden dolayı, bu çıkışlar radikal konumlarını yitirerek, hem de en gerici ve en uşak bir tarzda emperyalizmle bütünleşme içerisine girdiler. Mısır, Irak'ta en bariz örneği ile yaşanan bu gelişmenin yanı sıra, Suriye, Libya, Cezayir, Filistin örneğinde görüldüğü gibi, bir çok ülkede de hala ilercici konumunu sürdürmekte ve mevcut ortamda bu konumlarını belli bir müddet daha devam ettirecekleri gözlemlenmektedir.

C-Farslarda Küçük-Burjuva Devrimciliği ve Özellikleri

II.Dünya Savaşından sonra İngiliz emperyalizmi ile ilişkilerini güçlendiren Şahlık yönetimi, feodal-komprador sınıfa dayalı olarak, siyasal egemenliğini geliştirmeye çalıştı. Giderek, baskılarını arttıran Şahlık yönetimine karşı, içte muhalefet de şekillenmeye başladı.

Şahlığın komprador bir temelde kurumlaşmak istemesine karşı, bir gelişme sürecinde olan Fars milli burjuvazisinin muhalefeti güçlenmeye başladı. Musaddık önderliğinde 1953'lerde iktidarı ele geçiren bu sınıf, millileştirme hareketi başlatmış, petrol tekellerini devletleştirmiştir. Fakat, İran'daki toplumsal yapının geriliği, bu sınıfın zayıflığı nedeniyle bu anti-emperyalist girişimler fazla sürmeyerek, sert karşı-devrimci baskılarla engellendi. CİA'nın desteğiyle 1953'de, Şah yaptığı darbe ile Musaddık yönetimini devirerek tekrar iktidarda egemenliğini güçlendirdi. Bu tarihten itibaren, Şah sürdürdüğü faşist uygulamalar altında tüm muhalefeti ezerek, 1950'lerin sonlarına doğru ABD'nin yeni-sömürgecilik ilişkilerine daha sıkı bağlanmaya başladı.

Yeni-sömürgecilik ilişkileri altında İran'da gelişen kapitalistleşme mili bir temelde yaşanmadığından dolayı, kompradorluk ilişkilerine bağlı olarak üstten dönüşümlerle gerekçeleştirildi. Bu şartlar altında kapitalizm fazla bir gelişme kaydedemedi. Kompradorluk sürekli gelişme gösterirken, kapitalizm ise sadece petrol kaynaklarını açmaya yönelik bir alanda gelişebildi. Sosyal temelde güçlenebilmek için "Ak Devrim" ile feodal yapıyı tasfiyeye yönelmişse de gelişen kapitalizmin zayıf oluşu, Şahlığın zayıf bir sosyal temele dayalı olarak kalmasına yol açtı. Bundan sonrada bu yönlü çabalarında fazla ilerleme gösteremediğinden, zayıf olan bu sosyal temel varlığını sürdürdü.

Bu arada iktidarda egemenliğini kuran büyük burjuva kesimlere karşı, çok geniş bir orta burjuva kesimlerde gelişti. Orta burjuva kesimlerin çıkarı, emperyalizmle bütünleşen büyük burjuva kesimlerle bir çelişki içerisindeydi. Yeni-sömürgecilik ilişkilerinin gelişmesi bu sınıfı etkiliyor ve onun çıkarlarını sarsıyordu.

70'li yılların sonuna doğru gelindiğinde İran egemenliği altındaki halkların ve Fars halkının şahlığa karşı muhalefeti daha da güçlenmeye başladı. Fakat proletaryanın örgütsüzlüğü ve mücadeleye önderlik edememesinden dolayı, gelişen bu muhalefetin önderliğini orta sınıflar üstendi. Bir de bu sınıfların daha önceden yarattıkları örgütlülük durumu da göz önüne getirilirse, şartların bu kesimler için daha elverişli olduğu açıktı. Yine bu süreçte bunlardan ayrı olarak yeni güçler, örneğin Halkın Fedaileri ortaya çıkmaya başladı, bunlarda içinde bulundukları çeşitli yetersizliklerden dolayı, önderlik rolünü üstlenebilecek bir seviyede bulunmuyorlardı.

Şahlık uyguladığı faşist terörden ve amansız sömürden dolayı kitlelerin her gün artan oranda muhalefeti ile karşılaşmaktaydı. Egemenlik altına alınmış halkların muhalefeti, güçlü Fars orta sınıflarının mücadelesi ve tarih boyunca örgütlü bir güç oluşturan Şii din adamlarının da şahlığa karşı mücadele etmeleri ile birleşince, muhalefet hareketi giderek kitlesel bir güç kazanmaya başladı. Kitlelerin nefretini kazanan ve içerde zayıf bir sosyal temele dayanan şahlık, 1978'lerin sonlarına gelindiğinde halkların ortak muhalefeti sonucu yıkıldı. Fakat, emekçi güçleri temsil eden proletarya hareketinin zayıf olması sonucunda, proletaryaya göre daha örgütlü ve hazırlıklı olan Fars orta ve küçük-burjuvazisi, din adamları ile birlikte, iktidarı ele geçirerek, egemenliklerini güçlendirmeye yöneldiler. Amerikan işbirlikçiliğine son veren bu sınıflar, emperyalizmin azgın uşağı bir rejimi yıkarak, bölgedeki gelişmelerde olumlu bir rol oynadılar. Buna rağmen gerek zayıflıklarından ve gerekse kendi aralarında taşıdıkları çelişkilerden dolayı güçlü bir iktidara doğru yönelmede ve demokrasiyi tam anlamıyla geliştirmede ileri adımlar atamadılar. Tam tersine gelişen anti-emperyalist kabarma sonucunda bocalama içerisine girdiler.

İktidarın ilk yıllarında aralarındaki çelişkileri fazla gelişmiş olmayan bu sınıflar, 82'lerden sonra birbirlerinden zıt yönlerde bir ayrılmaya uğradılar. Orta burjuvazini bir kesimi ve molalar iktidarlarını pekiştirirken, küçük-burjuva ve liberal burjuva kesimlerini ise, iktidardan dışta lamaya başladılar. Halklara karşı şoven bir tutum takınan kesimlerin bu şekilde iktidarda güçlenmesi, Şahlığın yıkılması ile çeşitli beklentiler içerisine girmiş olan, İran egemenliğindeki halklar,

beklentilerinin gerçekleşmemesi karşısında, muhalefet geliştirmişlerse de, bu kez iktidara hakim olan mollaların sert yönetimleri ile karşılaşmışlardır. Bu durum da, İran'da iç çatışmaların giderek kızışacağını gösteriyordu.

Bu ayrışma sürecinde, iktidardan gibi, tam tersine emperyalizmle girdikleri ilişkilerle bu yönetimi devirmeye çalıştılar. Dıştalanmış küçük-burjuvazi ve liberal burjuvazi, İran yönetimine karşı daha radikal bir çıkış yapmadıkları Halkın Mücahitleri, beni Sadr, vd yandaşları İran yönetiminin dışta anti-emperyalist, tutumunu görmezlikten gelerek, bu yönetime karşı başta Fransa olmak üzere vd bazı emperyalist yönetimlerle ilişkiye yönelerek ve bunlardan aldıkları destekle daha geri bir temelde yönetimi tasfiye etmeye çalıştılar. Bir çok eylem geliştirdilerse de, hareketin bir çok önderi katledilerek, ağır bir biçimde darbe yediler. Zaten böyle bir konumda başarılı olma şansları yoktu. Her şeyden önce Humeyni ve çevresindeki mollalar, İslam dininin etkisiyle de olsa kitleler üzerinde büyük bir etkinliğe sahiptirler. Yine, yönetimin anti-emperyalist tutumuna karşı bunların emperyalizmle uzlaşmaları ve İran-Irak savaşından dolayı, Irak ve Irak'ı destekleyen Fransa ile ilişkiye geçmeleri bunun karşısında ise İran'ın ilerici ülkelerle ilişkisi bu güçlerin önemli oranda tecrit olmasına yol açtı. Halbuki, doğru bir örgüt, strateji ve taktik geliştirip, yönetimin anti-emperyalist karakterini de dikkate alarak içerisine girecekleri faaliyetlerle daha radikal gelişmeler doğurabilirlerdi. Ama izlenen hatalı yol, aynı zamanda bu küçük-burjuva ve liberal burjuva kesimleri emperyalizmle bütünleşmeye götürdü.

Proletaryanın da zayıf olması, bu süreçte proletarya önderliğinde bir gelişmenin de doğmamasına yol açtı. Proletarya adına bazı güçler gelişmeye çalıştıysa da, gerek sosyal yapıdaki yetersizlikler ve gerekse hareket olarak taşıdıkları eksiklikler, bunların da daha radikal gelişmelere yönelememesini getirdi.

Muhalefet güçlerinin yetersizlikleri ve İran'da iktidara oturan güçlerin dışta anti-emperyalist niteliği, mevcut yönetimin daha belli bir dönem bu rolünü sürdürmesini sağlamaktadır. İran-Irak savaşının devam etmesi, ilerici radikal ülkelerle kurduğu ilişkiler, dışta yoğunlaşan emperyalist saldırıları ve içeride emperyalizmin kışkırtması ile şah rejiminin artıkları ve emperyalizmle uzlaşan liberal kesimlerin komplolarını boşa çıkarması, yönetimi güçlendirmekte ve kitle desteğinin devam etmesine yol açmaktadır. Fakat bu rejimde, en yakın örneği Irak ile sürdürdüğü savaşta görüldüğü gibi, sorunları çözmede bir yetersizlik içinde, bir türlü sonuca gidememektedir.

D-Günümüzde Ortadoğu Devrimci Mücadeleleri Ve Küçük-Burjuvazi

II.Dünya Savaşından sonra gelişen küçük-burjuva ulusçu hareketler, bazı ülkelerde emperyalizmle bütünleşmeye giderken, bazı ülkelerde de anti-emperyalist özelliğini hala devam ettirmekte ve hatta bazıları daha da radikalleşmektedir. Mısır, Irak vb.lerinde emperyalizmle en gerici tarzda bir uzlaşma yaşanırken, Suriye, Libya, Cezayir, İran, Filistin vb.lerinde ise emperyalizme karşı direnişçi eğilim varlığını sürdürmektedir.

Bölge, her zamandan daha fazla bugün, devrimci gelişmelerle karşı karşıya bulunmaktadır. Emperyalizm bölgede yeni statükoyu yaratabilmek için, işbirlikçi yönetimleriyle birlikte saldırılarına daha da hız vermektedir. Bölgede en ufak bir devrimci gelişmeyi bile bastırarak, karanlık yıllar yaratmaya çalışmaktadır. Fakat, belli alanlarda –Lübnan sahsında- bu doğrultuda çabalarını pratiğe de dökse, henüz dengeyi tümüyle kendi lehine çevirebilecek nihai bir saldırıya hazırlıklı bulunmaktadır. Bu dönemi güç biriktirme olarak ele alan emperyalizm, kendisine bağlı işbirlikçi-yönetimlerini her bakımdan güçlendirmekte ve nihai bir saldırıya hazırlanmaktadır.

Yine sosyalizm ve bölge ilerici güçleri açısından da bu dönem bir hazırlık dönemi olarak görülmekte ve buna uygun hazırlıklar içerisine girilmektedir. Bu kamptaki güçler de her bakımdan nihai savaşa hazırlanmaktadır.

Bölgenin konumunun bu şekilde, emperyalizm ve sosyalizm güçleri arasında bir çatışmaya doğru kaydığı ve ara çözüm yöntemlerinin benimsenmediği ya sosyalizmin ya da emperyalizmin tümünden egemenliğin kurulacağı gelişmelerin yaşandığı bir duruma gelmesi ortamında, küçük-

burjuvazinin radikal yönetimleri ne yapabileceklerdir? Veya devrimle karşı-devrim arasında çelişkilerin kızıştığı böyle bir durumda bu yönetimler ve güçler nasıl bir rol oynayabileceklerdir?

Emperyalizm bugün tüm saldırılarına rağmen, radikal yönetimleri teslimiyete zorlayamamış, bu yönetimlere egemen kılmak istediği teslimiyet tutmamıştır. Bunun karşısında bu yönetimler daha da radikalleşmiştir. Suriye ve Libya'nın bugün yaşadığı durum bunu açıkça göstermektedir.

Suriye yönetimini İsrail, gerici Arap devletleri ve "Müslüman kardeşler" örgütü eliyle komplolarla yıkmaya çalışan emperyalizm, bunda başarılı olamadığı gibi, Suriye'nin Sovyetler Birliği'yle ilişkilerini güçlendirmesi, durumu daha fazla aleyhine göndermiştir. İsrail'in Lübnan'a saldırısı ile, Filistinlilerin yanı sıra, Suriye'de savaşın içine çekilerek, yenilgiye uğratılmak istenmiştir. Fakat, Suriye'nin bu provokasyona karşı dikkatli davranması, emperyalizmin bu oyununu boşa çıkarmıştır.

Lübnan'da önüne koyduğu hedeflere tümüyle ulaşamayan ve ancak kısmi bir başarı sağlayan emperyalizm, bu saldırıdan sonra Suriye'ye yönelik komploları geliştirmek istemektedir. Fakat, İsrail'in bu noktada bir yetmezliğe düşmesi, Suriye'nin kendisini daha da güçlendirmesi nedeniyle, bir Lübnan'da geliştirdiği işgali bu alana yöneltememektedir. Ama bu durum, emperyalizmin bu alana yönelik saldırılarını sürdürmeyeceği anlamına gelmez. Tam tersine bu alandaki gelişmeleri kendi lehine çevirebilmek için, daha da azgınlaşarak saldıracaktır. Bu saldırılar karşısında Suriye, Sosyalizm'le ilişkilerini daha da güçlendirmekte ve bu şekilde konumunu devam ettirmek arzusunda görülmektedir. Özellikle de bu aşamada, radikal gelişmeyi sürdüreceğe benzetilmektedir. Suriye yaşadığı bu gelişmelere rağmen, bu alanda tek başına süreci zorlayarak, daha ileri sonuçlar yaratmaya yeterli gözükmemektedir. Devrim ile karşı-devrim arasındaki çelişkilerin şiddetlendiği bir ortamda, devrimciliği tükenen küçük-burjuvazinin ara çözüm yöntemlerini fazla tutmayacağı çok açıktır. Bu nedenle, Suriye'de ortaya çıkan gelişmeler, eğer proletarya ve halk güçleri ile desteklenmezse, bu rolünü daha uzun süre götüremeyecektir.

Suriye'de yaşanan radikal gelişmeler 80'lere doğru daha da ilerlemiş olmasına rağmen, bugün geldiği nokta, gelişmeler karşısında yetersizlik ve sorunları çözüme götürememe biçiminde kendisini göstermektedir. Yine, İsrail, Lübnan, Suriye üçgeninde devrim ve karşı-devrim güçleri arasında yaşanan denge durumunu değiştirebilecek bir durumda bulunmaktadır.

ABD emperyalizmi ve işbirlikçi yönetimlerinin saldırı ve komploları karşısında Libya yönetimi sosyalizmle ilişkilerini daha da güçlendirerek, ilerici konumunu sürdürmektedir. ABD emperyalizminin tüm tehditlerine rağmen, Libya kararlı tutumundan vazgeçmemekte; emperyalizmin saldırılarına karşı durmaktadır.

Ama, Libya yönetimi, bazı alanlarda radikal gelişmeleri zorlasa da, tümüyle emperyalizm karşısında durabilecek ve saldırılarını boşa çıkaracak bir düzeyde bulunmamaktadır. Genelde küçük-burjuva radikalizminin içinde bulunduğu yetmezlik kendisini burada da göstermektedir. Bu nedenle Libya yönetimi de, bugün gelişmelere öncülük etmekten uzak bir durumdadır.

Cezayir'de de küçük-burjuva radikalizmi konumunu sürdürse de, geçmişte oynadığı rolden uzaklaşmakta, uzlaşma eğilimleri yer yer gelişmektedir. Bu yapıyla da, eski konumunu daha uzun süre götüremeyeceği açıktır. İçte kapitalizmin gelişmesi, tekelleşmenin artması bu yönetimi daha erkenden uzlaşmaya sürükleyebilecektir.

Radikal gelişmelerin yaşandığı ve emperyalizmin sadık uşağı Irak'la savaşından dolayı bunun daha belirginlik kazandığı bir alan ise İran'dır. Radikal, ilerici ülkelerle içine girdiği ilişkiler ve anti-emperyalist tavrı, İran'ı ilerici bir konumda tutmaktadır. Küçük-burjuva ve liberal burjuvazinin bir kesiminin emperyalizmle daha da bütünleşerek İran yönetimini tasfiye çabalarını boşa çıkaran İran, ilerici rolünü devam ettirmektedir. Fakat, bu yönetim de çeşitli yetmezlikler göstermektedir.

Irak'la sürdürdüğü savaştan da açıkça görüldüğü gibi, sonuca gidememekte, mevcut sorunların çözümünde bir yetmezlik içerisinde bulunmaktadır. Savaş sürdükçe, bu durumu daha da belirginleşmektedir. Kısaca, bu yönetim ilerici rolünü devam ettirse de, bölgede sorunların çözümünde daha güçlü gelişmeler içerisine girememektedir.

Küçük-burjuva radikalizminin çıkmazının ve yetmezliğinin yaşandığı bir diğer alan ise, Filistin direniş hareketidir. Lübnan'da İsrail saldırısından sonra alınan ağır kayıplar, küçük-burjuva

önderliğin tutarsızlığından ve uzlaşmacı karakterinden kaynaklanmaktadır. İsrail karşısında güçlü bir direniş geliştirememeye yol açan eksik ve hatalar giderilip, doğru bir mücadele anlayışına yönelmesi gerekirken, henüz bu doğrultuda yeterli çabaların olmadığı görülmektedir. Fakat hareket içerisinde ayrışma daha da artarak, uzlaşmacı eğilime ağır darbeler vurula bilinmiş ve hatta büyük oranda etkisiz kılına bilinmiştir. Hala bu doğrultuda ayrışma sürmektedir. Sosyalizm ve ilerici Arap ülkeleri ile ilişkilerini güçlendiren radikal-direnışçi eğilim, emperyalizmle uzlaşmaya çalışan ve bunun yollarını arayan reformcu eğilime karşı harekette ağırlığını koymuştur.

Bu olumlu gelişmelere rağmen, küçük-burjuva devrimciliği Filistin direniş hareketini daha da ileri götürüp, çözüme kavuşturmada yetersizliklerini aşmış bir durumda bulunmamaktadır. Emperyalizmin artan saldırı ve komploları karşısında bu kendisini yetmezlik biçiminde daha da açıkça göstermektedir. Doğru bir örgüt, mücadele, strateji ve taktik anlayışın geliştirilmesi ve proletarya önderliğinin sağlanmasının zorunlu bir duruma geldiği, Filistin kurtuluş mücadelesinde, küçük-burjuva radikalizmi yine rolünü sürdürse de, sorunları çözüme götüremeyecektir. Bu nedenle, proletarya önderliğine kavuşabilir ve bu önderliğin yönlendiriciliği altında mücadeleyi yürütürse daha uzun müddet bu rolünü sürdürebilir. Bu alanda da küçük-burjuvazinin hareketi sürüklediği çıkmaz ancak proletarya önderliğinde aşılabilmektedir. Bu durum, İsrail'in Lübnan'ı işgalinde ve bugün yaşanan gelişmelerde daha açık bir şekilde görülmektedir.

Bunların yanı sıra, Türkiye'de de küçük-burjuva devrimciliği, geçmişten beri taşıdığı, fakat bir çok nedenden dolayı, 12 Eylül askeri-faşist darbesine kadar geliştiremediği ve oturtamadığı konumunu, bugün yaratmaya çalışmaktadır. Gelişen tekelleşme ve bunun tüm alanlarda hakimiyet kurmasına karşı devrimleşmesi gerekirken, tam tersine sürekli olarak, burjuva çevrelerle geliştirmek istediği uzlaşma eğilimini daha da hakim kılarak, reformculuğa yöneldi.

12 Eylül askeri-faşist cuntasına karşı ciddi bir mücadele geliştiremeyen, ve cuntanın saldırıları karşısında büyük oranda ezilen küçük-burjuva devrimciliği, reformculuğa yönelerek, yaşamak istemektedir. Hatta bugün çoğu gruplar devrimcilikten tümüyle uzaklaşmakta, Avrupa sosyal demokrasisi vb çevrelerle ilişki geliştirme ve adeta onların dayatmaları doğrultusunda hareket etmektedirler. Bazı gruplar devrimci eğilimi geliştirmeye çalışıyorlarsa da, bunlar da sol sekterliğe kaymaktadır.

Bu yapılarıyla küçük-burjuva reformculuğu biçiminde yerine oturmaya çalışan küçük-burjuva devrimciliğinin, Türkiye'de giderek sertleşecek olan sınıf savaşımı koşullarında, daha da sağa kayma, uzlaşmacı eğilimi daha da geliştirme durumu açık bir şekilde görüle bilinmektedir. böyle bir gelişmenin ortaya çıkışı, Türkiye küçük-burjuvazisinin oluşum tarihinden kaynaklanmaktadır. Bu yapısıyla küçük-burjuva güçlerin, bugün Türkiye'nin karşı karşıya olduğu sorunları çözmesi ve buna nihai bir biçim kazandırabilmesi olanaklı görünmemektedir. Bu konuda, son yaşanan gelişmelerle de devrimciliği çoktan tükenmiş olan küçük-burjuvazinin ne yapıp yapamayacağı daha da açığa çıktı. 12 eylül askeri-faşist cuntasına karşı ciddi bir mücadele geliştirmeye yönelmemesi, eksik ve hatalarını daha da derinleştirmesi, şiddetlenen çelişkiler karşısında, devrimciliğe değil de reformculuğa yönelmesi, küçük-burjuva sosyalizminin Türkiye'de nasıl bir rol oynayabileceğini göstermektedir. Eğer, küçük-burjuva devrimciliği, proletarya önderliğinde bir gelişmeye yönelemezse, bugün yaşadığı süreç daha da hızlanacak, reformculuğun bataklığına saplanacaktır.

Böyle bir gelişim içinde olan küçük-burjuva devrimciliğinin Türkiye'de sorulara bir çözüm getiremeyeceği çok açıktır. Tam tersine sorunların daha da ağırlaşmasına yol açmakta, demokrasi mücadelesinin gerçek hedefinden saptırmaya çalışmaktadır.

Bölge genelinde böyle bir durumda olan küçük-burjuva devrimciliği, emperyalizm ile sosyalizm arasında mücadelenin hızla kopuşla noktasına doğru ilerlediği ve oluşan denge ortamının değiştirilmesi için güçlerin bütün güçleriyle hazırlandığı bir ortamda, bölgedeki sorunların çözümünde ve gelişmelerin daha da ileri götürülmesinde bir yetmezlik içerisinde bulunmaktadır. Bazı alanlarda radikal gelişmelerini sürdürse de, emperyalizmin artan saldırıları karşısında tek başına kaldıkça fazla bir gelişme sürdüremeyecektir. Bu durumu ile de bölgede devrimlerin gelişmesi önünde engel oluşturmaktadır.

Proletarya önderliğinin mutlaka devreye girmesinin zorunlu olduğu eğer böyle bir önderlikle desteklenmezse, küçük-burjuva radikalizmi giderek yol ayırımına daha da kayacağı açıktır. Bugün radikal gelişmeler içinde bulunan yönetimlerin bu durumu, geçici olduğu ve tüm bölgeye egemen olmadığından dolayı, bölge devrimlerine önderlik etme şansı bulunmamaktadır. İçerde kapitalizmin tekelleşmesi ile bu yönetimlerin, daha erkenden emperyalizmle bütünleşmeye gideceği açıktır.

Birçok ülkedeki devrimci mücadelelerde ortaya çıkan yetmezlik ve tıkanıklık küçük-burjuvaziden kaynaklanan sorunlarla daha da ağırlaşmaktadır. Günümüzde Ortadoğu'da küçük-burjuva radikalizminin kendi önderliğinde, yapabileceği fazla bir şey yoktur. Ancak proletarya önderliğinde olur ve bugünkü mevcut konumları halk güçleri tarafından desteklenir ve yeni devrimci gelişmeler doğarsa; tüm bu nedenlere bağlı olarak küçük-burjuva radikalizmi rolünü sürdürebilir. Bunun dışında herhangi bir biçimde olsa da, bu rolünü devam ettiremeyecektir.

SONUÇ

II.Dünya Savaşından sonra bölgede, küçük-burjuvazi önderliğinde hızlanan anti-emperyalist ulusal demokratik mücadeleler, küçük-burjuvazinin tutarsızlığından dolayı (bazı alanlarda ilerici rolünü sürdürse de), ciddi gelişmelere yol açamamış, bölgede sorunları çözmemiştir.

1950'lerden sonra Mısır, Irak, Türkiye, Suriye, Libya vd alanlarda hızlanan bu tür gelişmeler, kapitalizmin tekelleştiği alanda fazla yapacağı bir şey olmadığından emperyalizmle bütünleşirken, kapitalizmin henüz bu aşamaya varmadığı alanlarda ise, bu rolünü dışta sosyalizmin sağladığı denge ortamından yararlanarak sürdürmektedir. Yine Türkiye örneğinde görüldüğü gibi, 70'lere doğru tekelleşme gelişirken, küçük-burjuvazinin buna karşı çıkışları olmuş, fakat 12 Eylül darbesinden sonra yaşanan gelişmelerden de ortaya çıktığı gibi herhangi bir şey yapamamıştır. Reformculuğa kayarak içerde ve dışarıda bunun ittifaklarını aramaya yönelmiş, bu yapısıyla da doğru devrimci bir mücadelenin gelişmesi önünde engel haline gelmiştir. Suriye, Libya, Filistin'de vd bazı yerlerde ise dış gelişmelerden ve henüz içerde tekelleşme yaşanmadığından dolayı bu konumunu sürdürmektedir. Fakat bunlarda bir yetmezlik içerisinde bulunmaktadır.

Bölgede yaşanan gelişmeler, emperyalizmin artan saldırganlığı küçük-burjuva muhalefetin, dengeyi emperyalizm aleyhine çevirerek, atlatması olanaklı görünmemektedir. Emperyalist saldırganlığı durdurabilseler de, dengeyi değiştirmede başarılı olamayacaklardır. Her şeye rağmen, küçük-burjuva radikalizmi tüm bölge çapında ilerici rolünü sınırlı da olsa sürdürmeye devam edecektir. Özellikle Arap aleminde Suriye, Libya ve Filistin direniş hareketi başta olmak üzere, bu güçler konumlarını içinde bulunduğumuz dönemde de bu şeklide sürdürmeye devam edeceklerdir.

Radikalizmin sonuna kadar direnemediği ve emperyalizmin saldırılarına güç yetiremediği ve küçük-burjuva muhalefetin bölgede yetersizlikleri bütünüyle ortaya çıkmıştır. Bugün yaşanan gelişmelerden de açıkça ortaya çıktığı gibi, küçük-burjuva radikalizmi, bölgemizde yaşanan gelişmeleri emperyalizm aleyhine köklü bir değişikliğe dönüştürebilecek bir durumda bulunmamaktadır.

Tüm bu nedenlerden dolayı bölgede, devrim ile karşı-devrim arasında, şiddetlenen çelişkiler, proletarya önderliğinde devrimci halk muhalefetinin devreye girmesini zorunlu kılmaktadır. Bunun dışında diğer gelişmelerle dengeyi emperyalizm aleyhine döndürmek mümkün değildir. İşte bu nedenden dolayı, bugün halk muhalefetinin yaratılması ve Arap, Türk, Fars, Kürt halkları başta olmak üzere bölge halklarının mücadelesinde kendisini güçlendirmesi gerekmektedir. Bu gelişmeler sağlanabilirse, 80'li yılların sonunda doğru bölgede çıkması muhtemel sonuçlar devrimden yana çevrilebilir.

Böyle bir süreçte, bugün yetersizlikleri açığa çıkmış olan küçük-burjuva radikalizmi ne yapabilir? Açık ki, proleter ve halk muhalefeti ile desteklenmezse, tek başına emperyalizmin saldırılarını geriletemeyecek, ve bu süreçten başarıyla çıkamayacaktır. Ancak, proletarya önderliğinde, bu mücadeleye bağlı olarak hareket eder, güçlerini buna göre ayarlar, hazırlıklarını bu doğrultuda, yaparsa, bu konumunu devam ettirebileceği gibi, emperyalizm aleyhine gelişmelerin yaratılmasında ve emperyalizmin bu alanda yenilgiye uğratılmasında önemli bir rol

oynayabilecektir. Bunun dışında bu rolünü sürdürmesi, ve daha uzun süre emperyalizmin saldırılarına karşı dayanması olanaklı görünmemektedir. Çünkü gelinen noktada, proletaryanın mutlaka devreye girmesi gerekmektedir.

3-KÜRDİSTAN'DA KÜÇÜK-BURJUVAZİNİN OLUŞUMU VE SINIFSAZL ÖZELLİKLERİ

Kürdistan küçük-burjuvazisinin oluşumunu izah etmeden önce, kısaca bu oluşumu belirleyen objektif ve sübjektif zemine değinmek gerekir.

Kürt küçük-burjuvazisi, emperyalizm ve sömürgecilik tarafından dörde parçalanmış, her parçada klasik sömürgeci egemenliğin hakim olduğu, yarı-feodal bir ülkede oluşmuştur.

Ulusal ve toplumsal gelişmesi zorla baskı altına alınmış olan Kürdistan'daki diğer sınıf ve tabakalar gibi, bu sınıf da özgür bir gelişme ortamının değil; sömürgeci feodal-komprador egemenliğin çıkarlarını yansıtan çarpık bir ekonomik ve sosyal yapının ürünü olarak doğmuştur.

Bu nedenle Kürdistan küçük-burjuvazisini, kendi öz dinamikleriyle gelişen toplumların küçük-burjuvazisini, ya da sadece bu sınıfın evrensel özellikleriyle tanımlamak mümkün değildir.

Batı Avrupa'dan Uzak Asya'ya uzanan ticaret yolları üzerinde bulunan Kürdistan'da kapitalizmin meta ihracı sürecinde özellikle kent merkezlerinde bir aracı halka olarak küçük-bir tacirler topluluğu, ta XIX. Yüzyılın başlarında oluşmuştur. Ancak bir yandan feodal sömürgeci egemenliğin baskısı öte yandan da Hristiyan azınlık milliyetçilerinin ekonomi ve özellikle ticaret üzerindeki denetimleri nedeniyle bu kesimin sosyal bir güç haline gelmesi mümkün olamamıştır. Ayrıca kapalı-feodal ekonomi döneminde yerli zanaatçılık bir hayli gelişmiş olmasına rağmen, önleri yine yukarıda saydığımız engellerle tıkalı olması nedeniyle giderek güdükleşmiş, dolayısı ile zanaatçıların da modern bir sosyal güç olmaya doğru yol almaları mümkün olmamıştır.

Ancak yine de, gerek yukarıda sözünü ettiğimiz bu tacir, esnaf ve zanaatçılar topluluğu ve gerekse feodal egemenliğin nispeten zayıf olduğu alanlardaki orta-köylülük ile devlet kademelerinde yer verilen sınırlı aydın-bürokrat kesim, gelecekteki kürt küçük-burjuvazisinin ilk nüvelerini oluştururlar.

Fakat açıktır ki, bu sınıf gerçek sosyal temellerine kapitalizmin Kürdistan'a girmesiyle kavuşmuştur. Sömürgeci nitelikte de olsa kapitalizmin ülkemize girmesi ile toplumsal yapıda meydana gelen gelişme ve değişiklikler KUKP ve ÇY'da şöyle dile getirilmektedir:

"Günümüz Kürdistan'ında her şeyden önce eski toplumsal yapının-parçalanmışlık ve farklı ulusların egemenliği temelinde de olsa- aşılış ve modern sosyal gelişmelerin ortaya çıkmış olduğunu belirtebiliriz. Her ne kadar devrimci bir tarzda ve bağımsız bir ulusal yapı içinde ortaya çıkmamışlar ve sert bir ulusal baskı sistemi altında oluşmuşlarsa da, böyle bir objektif gelişmenin sağlandığı açık bir gerçektir. Ama bu dönüşümün tam olarak sağlanmadığı da bir o kadar açıktır ve hala ortaçağdan kalma aşiretçi-feodal güçler her parçada şu veya bu oranda vardır. Bunun yanında Kürdistan'da, bir yandan hakim ulusların burjuvazisiyle yakın bağlar içinde olan, öte yandan aşiretçi-feodal güçlerin dönüşümüyle ve onlara bağlı bir biçimde ortaya çıkan burjuva ve küçük-burjuva sınıfların gelişmesi olayı vardır. Ayrıca yabancı kapitalizmin Kürdistan'da gelişmesi temelinde ortaya çıkan, yerli burjuva ve küçük-burjuva sınıflar dışında, ağırlıklı olarak bir işçi sınıfının, yoksul köylülüğün ve aydın tabakanın oluşması söz konusudur. Her parçada farklı oranda da olsa, sömürgeci-kapitalist gelişme temelinde Kürdistan'da böyle modern sınıf ve tabakaların ortaya çıktığı açıktır. Bu durumyla Kürdistan bir yandan sürekli aşınan ve zayıf olan ortaçağdan kalma sınıf gerçekliği ile öte yandan çeşitli kesimlerden oluşan (küçük, orta...) burjuva sınıf gerçeğini yaşamakta; ayrıca başta işçi sınıfı olmak üzere, yoksul köylülük ve diğer emekçi kesimlerin varlığını tanımaktadır.

Böylece günümüz Kürdistan'ında varolan sosyal güçler, çeşitli özellikleriyle birbirine yakın olanları bir araya getirilerek, genel olarak üç ana güç biçiminde formüle edilebilir. Birincisi;

sömürgeci-kapitalist gelişmeye bağlı olarak kısmen dönüşen ve yarı-feodal, yarı-burjuva özellik gösteren, feodal-komprador güçler.

İkincisi; kentte ticaret alanında ve kırdaki tarımda zayıf bir gelişmeye sahip olan orta burjuvazi ile, kentte ve kırdaki ağırlıklı olarak bulunan ve burjuvazi adına hareket etmek isteyen küçük-burjuvazi. Üçüncüsü; gelişen sömürgeci kapitalizm temelinde oluşan işçi sınıfı, yoksul köylülük ve aydın-gençlik kesimi. Elbetteki bu sosyal ayrışma Kürdistan'ın her parçasında değişik dönemlerde ve değişik düzeyde bir gelişim arz eder. Diğer parçalara göre gelişmenin en çok olduğu alan Kuzey-batı Kürdistan'dır....

Kürdistan'daki mevcut sübjektif gelişmelerin temelinde böylesine bir sosyal gelişim olayı vardır. Bu sosyal gelişme, her parça içinde bir bütünlüğe sahip olduğu gibi, yine her parçadaki sosyal gelişme, bir yandan egemen ulusun sosyal gelişmesine, öte yandan Kürdistan'ın diğer parçalarındaki sosyal gelişmeyle de bağlılıkları ve etkileşimi vardır. Yani her parçadaki sosyal gelişmeyi ne hakim ulustaki sosyal gelişmelerden ne de Kürdistan'ın diğer parçalarındaki sosyal gelişmelerden ayrı tutmak mümkündür...” (KUKP ve ÇY)

Kürt küçük-burjuvazisinin oluşum tarzı ikilidir. Bir yandan feodal yapının içinden gelen yapının aşılması ve onun kente yansması oranında gelişebilen feodal komprador yapıya hizmet temelinde ortaya çıkmıştır. 1940'larda başlayan gelişimi, 1950 ve 60'larda daha da hızlanan Kürdistan küçük-burjuvazisi biçiminde oldukça yaygın bir sosyal güç haline geldi.

Kürt küçük-burjuvazisi bir milli kapitalist gelişme ortamında doğmadı. Yani bu sosyal kesimin sınıflaşma olayı, ulusal baskıya ve ortaçağdan kalma yapılara karşı mücadele temelinde değil, tam tersine onların bir uzantısı olarak ortaya çıkmış ve dolayısı ile bu yapılar karşısında teslimiyetçi bir karakter kazanmıştır.

Kürdistan'ın hemen tüm parçalarında değişik zamanlarda ve değişik yabancı egemenlikler altında da ortaya çıksa, Kürdistan küçük-burjuvazisi günümüzde, tüm ülke sathında ortak özellikler taşıyan yönelimleriyle hesaba katılması gereken bir güç olduğunu ortaya koymuştur.

Bu sınıfın en karakteristik özellikleri, modern sosyal gelişmenin en çok yaşandığı Kuzey-Batı Kürdistan'da ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Kürdistan küçük-burjuvazisinin durumunu inceler ve konuya ilişkin değerlendirmeler yaparken, bu parçadaki durumu esas alacağız. Ancak hemen belirtmek gerekir ki, ülkemiz küçük-burjuvazisi gerek sosyal ve gerekse siyasal bir güç olarak en erkenden Güney Kürdistan'da ortaya çıkmıştır. Dolayısı ile konuya ilişkin belirlemelerde bütünselliği gözden kaçırmamak önem taşımaktadır.

Kuzey-Batı Kürdistan'ın toplumsal yapısı Türk sömürgeci egemenliği altında şekillendiğinden, çeşitli tabakalardan oluşan Kürt küçük-burjuvazi de, iç dinamikleri ile gelişen bir toplumsal yapı içinde ve Kürt milli kapitalizmine hizmet temelinde değil, Türk burjuvazisinin sömürgeci varlığına ve onun uzantısı haline gelmiş Kürt hakim sınıflarına hizmet temelinde doğmuştur. Bu temelde oluşan Kürdistan küçük-burjuvazisinin, ağırlıklı kesimini kırdaki orta köylülük temsil ederken, diğer kesimini de kent merkezlerindeki küçük üreticiler, satıcılar, memurlar ve serbest meslek sahipleri temsil eder. Küçük-burjuvazinin Kürt hakim sınıflarına hizmet temelinde oluşan kesimi, feodal işbirlikçiliğin ağır etkisi altına girerken, Türk kapitalizmine hizmet temelinde oluşanları (kent küçük-burjuvazisi) Türk burjuvazisinin ideolojik, politik ve ulusal yapısı içinde erime ve bu yapının bir parçası haline gelmek için çaba sarf etmeye başlamışlardır. Söz konusu oluşum özelliklerinden ötürü bu sınıf, sömürgeci ve feodal-komprador düzen tarafından eziliyor olmasına rağmen, bu düzene karşı ve onu yıkmayı amaçlayan bir devrimci harekete yönelememekte ve böyle bir hareket yaratamamaktadır. Bu nedenle genelde küçük-burjuvazi, özelde ise kent küçük-burjuvazisi sömürgeciliğe karşı mücadelede, esas olarak sömürgeci-faşist baskı ve sömürünün hafifletilmesini isteyen “reformist” ve “pasifist” eğilimlerin sosyal temelini oluşturmakta ve bu tür eğilimleri körüklemektedir.

Kürt küçük-burjuvazisinin Kuzey-Batı Kürdistan'daki oluşumu ve özellikleri KUKP ve ÇY adlı kitapta şöyle ifade edilmektedir. “... Türkiye’de gelişen kapitalizmin Kürdistan’a birlikte, kentsel ve kırsal alanda küçük-burjuvazi hızla çoğalmaktadır. Bu nedenle küçük-burjuvazinin ideolojik ve politik eğilimi, mevcut akımlar içinde daha gelişmiş bir sosyal temele sahiptir. Ama,

bir yandan dönüşümüyle oluştuğu feodal özellikleri bağrında taşıması ve öte yandan sömürgeci devlete bağımlılık temelinde oluşması, küçük-burjuvazinin çarpıklığını ve zayıflığını gösterir. Bu zayıflık ve çarpıklık, bu sınıfın ideolojik ve politik eğilimlerinin özellikle ulusal kurtuluşa yönelik biçimlerinde kendini açıkça ortaya koyar. Bu doğrultuda küçük-burjuva eğilimin ulusal kurtuluşa en reformist en teslimiyetçi ve en sağ bir çizgide yaklaşması söz konusudur. Bir yandan Kürdistan'ın diğer parçalarındaki yarı-feodal, yarı-burjuva ve burjuva çizgilerden etkilenmesi, diğer yandan Türkiye'deki sosyalist gelişmenin etkisini duyması, onu, ideolojik çarpıklığa, politik kararsızlığa ve bağımsız ideoloji ve politika formüle edemezliğe götürmektedir. Bunun sonucunda Kuzey-Batı Kürdistan'ın küçük-burjuvazisi, Asya ve Afrika ülkelerinde gördüğümüz gibi bağımsız bir devrimci milliyetçilik üretememekte, ulusal kurtuluş için devrimci-demokrat bir akım yaratamamaktadır. Genel olarak en gerici burjuva milliyetçiliğiyle proletarya ideolojisini en oportünistçe, en eklektik bir biçimde bir araya getirmesi ve böylece kendini maskeleymesi söz konusudur. Bağımsız ideoloji ve politika üretememesi, onu çeşitli güçlere bel bağlamaya, şuradan buradan medet ummaya itmektedir. Zaman zaman sağ'a veya 'sol'a kayması, zaman zaman olumluluğa veya olumsuzluğa gitmesi, zaman zaman radikal bir milliyetçiliğe veya reformist-teslimiyetçiliğe yönelmesi bu sınıfsal özelliklerinden ötürüdür. Ulusal kurtuluşa en yoğun katılması gereken güçlerden birisi olan bu sınıfın mevcut ideolojik ve politik akımlarının, bir yandan ulusal kurtuluş problemini çözümüleme iddiasında bulunurken, öte yandan bunu engelleyici bir konuma düşmeleri yine bu özelliğinden kaynaklanmaktadır."

Daha ileride de değindiğimiz gibi, küçük-burjuvazinin ülkemizde sosyal ve siyasal bir güç olarak etkinliğini en fazla hissettirdiği alanların başında Güney ve kısmen de Doğu Kürdistan gelmektedir. Sömürgeci-kapitalizme kuzey-Batı Kürdistan'dan daha geç ve daha sınırlı açılmış olmasına rağmen, bugün bu alanlarda küçük-burjuvazi ulusal harekete önderlik iddiası içinde olan bir güçtür. Bu neden böyledir, ya da Kürt küçük-burjuvazisinin bu alanlardaki etkinliği ne ile izah edilebilir?

Her şeyden önce Güney ve Doğu Kürdistan, egemenliği altında bulundukları Arap ve Fars sömürgeciliğinin kapitalist gelişmeye geç ve zayıf bir tarzda açılması nedeniyle, uzun süre bu gelişmenin etkilerine kapalı kalmış, durgun ve kapalı feodal aşiretçi yapı, toplum üzerindeki hakimiyetini yakın tarihlere kadar sürdürmüştür. Ayrıca, yabancı egemenliğin bu dönemde, siyasi ve askeri alandaki zayıflıkları, ikinci dünya savaşının doğurduğu sonuçlar ve egemen güçler önderliğindeki Kürdistan direniş hareketinin sürekli olması yüzünden, sömürgecilik bu alanlara bütünüyle hakim olamamış bu nedenle de Kürdistan'ın bu alanları uzunca bir süre, sömürgeci-kapitalizmin etkilerini duyamamıştır. Son yirmi yılda koşullar önemli oranda değişmiş olmasına ve sömürgeci-kapitalizm zayıf da olsa özellikle kent merkezlerine girmesine ve sosyal yapı üzerindeki dönüştürücü etkisini duyurmasına rağmen, yukarıda sözünü ettiğimiz nedenlerle bu alanlardaki sosyal gelişme ve ayrışmalar objektif zeminin zayıflığı nedeniyle hala oldukça yetersizdir. Bu nedenle de geleneksel toplum yapısı ve bu yapının hakim güçleri olan aşiretçi ve feodal ögeler günümüze dek etkinliklerini sürdürmektedirler. Ancak başlangıçta daha çok aşiretçi-feodal yapıya hizmet temelinde ortaya çıkan ve ona bağlı olarak varlığını sürdüren küçük-burjuvazi, 1970'lere gelindiğinde, Irak'ta kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak, sömürgeci-kapitalizmin Kürdistan'ın önemli kent merkezlerine aktarılmaya başlanması ile, bu kez de böylesi bir objektif zeminde ortaya çıkıp yaygınlık kazanan bu sınıf etkinliğini daha çok hissettirmeye başladı. Güney Kürdistan'daki direniş hareketi nedeniyle sömürgeciliğin hiçbir zaman, kentler de dahil olmak üzere, ulusal ve toplumsal yapı üzerinde tam denetim kuramamasından ötürü, bu parçadaki küçük-burjuvazi, özellikle kent ve kasaba merkezlerinde nispeten özgür bir gelişme ortamı buldu. Daha çok ticarete, küçük-üreticilik ve kısmen de sömürgeci-kapitalizme hizmet temelinde oluşan bu parçadaki küçük-burjuvazi, kendisine göz açtırmak istemeyen feodal burjuva güçler ile sömürgeciliğin yakın tehditlerini sürekli bir biçimde üzerinde hissettiğinden, elindeki olanakları ve sahip olduğu alanları koruyup geliştirebilmek için, sert bir müjdeleye atılmak zorunda kaldı. Ancak hem sömürgeci egemenliğe ve hem de feodal-burjuva güçlere olan bağımlılığı nedeniyle, uzlaşmacı ve teslimiyetçi yapılanmasını aşamadı.

Doğu Kürdistan'daki küçük-burjuvazinin oluşumu ve taşıdığı özellikler de benzer nitelikler taşımaktadır. Bu sınıfın her iki parçadaki durumu, ona kuzey-Batı Kürdistan'daki oluşumundan ayırtan ortak ve önemli bir farklılık göstermektedir ki, o da, hakim ulus burjuvazisi tarafından fazla özümsemediklerinden, ağırlıklı olarak zümre çıkarlarını maskeleyen de amaçlarsa, ulusal bir kimlikle ortaya çıkıp her türlü mücadeleye atılabilmeleridir.

Ancak, yukarıda da belirtildiği gibi bu sınıflar, reformizmi aşma doğrultusunda bir yönelim içerisine girmeye ve hatta kendi sınıf çıkarlarını dahi bütünüyle savunma gücüne sahip değildirler. Her şeyden önce, Kürdistan genelinde, egemen ulus kapitalizminin gelişim özelliklerine göre bazı farklılıklar gösterse de, gerçekleştirilen kapitalist dönüşüm milli nitelikte bir burjuvazi ve devrimci küçük-burjuvazinin oluşumuna olanak tanımamaktadır. Bu alanlar, daha çok hakim ulus burjuvazisi tarafından doldurulmuş, küçük-burjuvazi ve aydınlar ise hakim ulus egemen sınıflarına dayalı bir biçimde ortaya çıkmıştır. Hakim ulusların ağır ekonomik, sosyal, siyasal ve askeri egemenliği altında ve koyu bir yabancılaşma içinde oluşan ve adeta hakim ulusların toplumsal yapısının bir uzantısı biçiminde ortaya çıkan bu sınıfların, bu yapıya devrimci bir tarzda yönelmeyecekleri daha başından anlaşılmaktadır. Nitekim, küçük-burjuva hareketin tarih içindeki gelişimi incelendiğinde de görülecektir ki, diğer ülkelerdeki küçük-burjuvazinin ortaya çıkışı ve gelişiminden oldukça farklı özelliklere sahip olan bu sınıf, bir yandan hakim ulus burjuvazisiyle olan bağları, bir yandan yerli feodal burjuva sınıfla olan bağları ve Kuzey-Batı Kürdistan'da gelişen ve diğer parçalar üzerinde de etkisini giderek artan oranda duyuran proletarya hareketi karşısında duyduğu korku nedeniyle ulusal kurtuluşçuluğa yönelmek bir yana, bu gelişme karşısındaki olumsuzluğunu derinleştirmektedir.

A-KÜRDİSTAN'DAKİ KÜÇÜK-BURJUVA HAREKETİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

Kürt küçük-burjuvazisinin tarihte ve günümüzde eşine ender rastlanan kendine has özelliklerini anlayabilmek için, içinde bulunduğu objektif zeminin tarihsel ve toplumsal bir değerlendirmesini yapmaya ihtiyaç vardır. Böyle bir perspektifle yaklaşıldığında görülecektir ki, Kürt küçük-burjuvazisi sadece bu sınıfın evrensel özellikleri ile tanınmaz ve dolayısı ile ulusal kurtuluş mücadelemiz açısından ona salt bu özellikler temel alınarak yaklaşılamaz. Örneğin Marx ve Engels küçük-burjuvaziyi tanımlarken, “O’nun, bir yandan ve öbür yandan meydana geldiğini”, “...bu sınıfın, önünde büyük burjuvazi, arkasında ise proletaryanın yer almasından ötürü büyük burjuva katına yükselme umudu ile proletarya saflarına düşmek korkusu arasında” gidip geldiğini, “postunu kurtarma savaşımı verdiğini ve sonuçta daima kazananla birleştiğini” söylemişlerdir. Kürdistan küçük-burjuvazisi de; bir yandan sömürgeci burjuvazi ve yerel feodal komprador güçlerin baskısını duymakta, fakat öte yandan ezilen sınıfların devrimci temellerde yükselen mücadelesinden de korku duymakta ve ona cephe almaktadır. Fakat Kürdistan küçük-burjuvazisi açısından “bir yandan ve öbür yandan meydana gelir” deyiimi bundan da fazla şeyleri içerir.

Kürt küçük-burjuvazisi daha sonra ayrıntılı olarak değineceğimiz gibi, sömürgeci kapitalizm temelinde ve yerel feodal komprador güçlere hizmet zemininde ortaya çıktığından, hem sömürgeci burjuvaziye ve hem de Kürt feodal komprador güçlerine sıkı bir bağımlılık içinde oluşmuş ve denilebilir ki, adeta onların çeşitli eğilimlerinin bir toplamından meydana gelmiştir.

Zayıf sosyal temelinden kaynaklanan bu özelliklerinden ötürü, Kürt küçük-burjuva akımlar genel olarak, ulusal kurtuluş ve ona önderlik sorunda son derece elverişsiz, bir konumda yer almaktadırlar. Esasen dünya genelinde ulusal ve sosyal kurtuluşa önderlik etmek anlamında devrimci barutunu çoktan tüketmiş olan bu sınıfın, oluşum özellikleri de dikkate alındığında, Kürdistan'da olumlu bir rol oynaması zaten beklenemez. Daha da ötesi, bu sınıfın çeşitli temsilcilerinin, koşulları olmadığı halde önderlik konusundaki ısrarlı çabaları, günümüzde devrimci cepheye büyük bunalımlar yaratmakta ve son derece ağır yenilgilerin yaşanmasına neden olmaktadır. Peki buradan yola çıkılarak, bu sınıfın günümüzde tümünden karşı-devrim cephesinde yer aldığı ve kurtuluş hareketlerinin gelişiminde hiçbir olumlu rol oynamayacağı sonucuna varılabilir

mi? Elbetteki hayır. Günümüzde de bu sınıf, özellikle sömürgeler ve bağımlı ülkelerde kalabalık bir kesimi oluşturduğundan etkin bir güçtür ve proletarya bu gücün desteğini kazanmadan hiçbir kurtuluş hareketini başarıya ulaştıramaz. Bu gerçek, en geniş ulusal güçlerin birliğini zorunlu kılan ulusal kurutuluş hareketimiz açısından çok daha geçerlidir.

Buradan hareketle, küçük-burjuvazinin temsilciliğine soyunmuş, bazı güçlerin, “PKK küçük-burjuvaziye karşı-devrimci ilan ediyor, maceracıdır, sekterdir” biçimindeki iddialarını altında yatan gerçekleri sergilemek, esasta ise, Kürdistan küçük-burjuvazisinin, ulusal kurtuluş sürecine girmiş olan günümüz Kürdistan’ındaki durumunu ve rolünü doğru belirlenmek ve bu temelde bu sınıfla nasıl ve ne kadar yol alınabileceğini ortaya koymak için, konuya kapsamlı bir yaklaşımı ve soruna doğru tarihsel ve toplumsal ri perspektif kazandırmayı esas aldık.

Günümüz Kürdistan’ındaki reformcu anlayışın daha iyi kavranabilmesi için, konumuza bir yanıyla ona temel teşkil eden ilk burjuva milliyetçi eğilimin biçimlendiği, merkezi-feodal Osmanlı İmparatorluğunun, ülkemize egemen olduğu bir dönemi açıklayarak başlayacağız.

XVI, yüzyıl başlarında Kürdistan’daki aşiretçi-feodal güçler hayli dağınmıştı. Ülkemiz sathına yayılmış birçok beylik ve hanedanlık vardı, fakat bunların hemen hepsi birbirleriyle sürekli bir çatışma içerisindeydiler. O dönemde Kürdistan üzerinde egemenlik savaşı yürüten güçlerden biri, İran’da gelişen Şii-Safevi devleti, diğeri ise, Anadolu’da gelişen ve Sünniliğe dayanan Osmanlı devletiydi. Kürdistan o dönemde her iki güç açısından da henüz ele geçirilememiş, tampon bir bölgeydi. İçte, hakimiyetini sürdüren birçok beylik bulunmasına rağmen, birbirleri üzerinde üstünlük kuramadıklarından merkezi bir siyasi otorite geliştiremediler. Bundan dolayıdır ki, bir kısmı Osmanlı merkezi-feodal otoritesine sığınmaya çalışırken, diğeri kısmı da İran’daki merkezi feodal otoriteye sığınmak istemekteydiler. Merkezi-feodal güçlerden biri tarafından çıkarları sarsıldığında ise, hemen diğeri yanına koşuyorlardı. XVI. Yüzyılın başı böyle çelişki, çatışma ve gelişmelerin yaşandığı yıllardır. Yabancı merkezi feodal otoriteye boyun eğmenin objektif şartları bu dönemde ve bu şekilde ortaya çıkmakta ve gelişmekteydi.

Halbuki bu dönemde Kürt beylikleri birçok bakımdan oldukça güçlüydüler. Birçoğu kendilerini hükümetler içinde idare etmekteydiler. Eğer kendi aralarında uzlaşabilirler ve çatışmalara son verebilirlerdi, merkezi bir feodal devlet (ki maddi ortamı bulunmaktaydı) yaratabilirlerdi. Bitlis emirliğinin böyle bir çabası olmasına ve önemli oranda güçlenip, birliği sağlamasına, Van’dan Urfa’ya kadar uzanan bir merkezi yapı oluşturmaya rağmen, bunu kalıcı bir yapıya dönüştürememiştir. Bağımsızlığın elde edilmesiyle sonuçlanabilecek bu çabalar yenilgiye uğrayınca, işbirlikçilik eğilimi giderek ağırlık kazandı. Bu noktada günümüze dek süregelen işbirlikçiliğin nasıl oluştuğunu anlayabilmek için bir örnek vermekte yara vardır.

O yıllarda, 23’e yakın feodal-aşiret reisi, İran Safevi devleti ile çelişki içinde bulunmaktaydı. İşte buradan yola çıkan Şeyh İdris-i Bitlisi bu güçlere ideolojik ve politik bir hüviyet kazandırarak, onları feodal Osmanlı idaresinin hakimiyeti altına sokmaya çalıştı. İdris-i Bitlisi Yavuz Sultan’ın yakın desteğine sahip olduğundan, görevinde önemli oranda başarılı oldu. Bir yandan din ve mezhep ayrılıklarına, diğeri yandan ise, İran Saffavi devleti ile çıkan çelişkisi olan feodal beylere dayanarak, etrafına topladığı güçleri işbirliğini yaptığı, Osmanlı devletine bağladı. Oysa bu dönemde, Kürdistan adına bağımsız, merkezi bir devleti kurabilme imkanları vardı. Ama o, çıkarları buna elvermediği için böyle bir eğilim içine de girmedi. Buna bir de iç çatışmalar eklenince, Kürdistan’da günümüze kadar etkisini sürdüren yeni bir dönem açıldı.

Önceleri birer hükümdarlık gibi olan bu beylikler, Osmanlı egemenliği altına girdikten sonra; Osmanlı egemenliği etkisini her gün arttırırken, kendileri giderek küçüldüler ve etkileri oldukça azaldı. XIX. Yüzyıla gelindiğinde ise çıkarları tümüyle tehlikeyle karşı karşıya kaldı. Fakat gelişen kapitalizm karşısında, batıdaki sömürü olanaklarını sürekli yitirmeye başlayan feodal Osmanlı devleti, sömürü kaynakları olarak daha çok Anadolu ve Kürdistan’a yöneldiğinde, beyliklerin ellerindeki imkanları son noktasına kadar almaktan çekinmedi. Bildiğimiz XIX. Yüzyıldaki isyanlar, esas olarak bu yüzden patlak verdi. Fakat, merkezi feodal Osmanlı İmparatorluğu, bu isyanları bastırarak kadar güçlüydü. Bilindiği gibi her yenilginin, ezilmesinin ardından bir teslimiyet de gelişir. XIX yüzyılda; çok daha öncelerden, mevcut bulunan teslimiyetçi ve işbirlikçi

eğilimler ayaklanmaların ezilmesinden sonra, daha köklü bir teslimiyet ve bundan kaynaklanan gelişmiş bir işbirlikçiliğe dönüştü. Bu ayaklanmalar çok sert bir biçimde kırıldı. Bazı önderleri katledilirken, bazıları da devletin gözetimine alınarak, en gözde uşak ve işbirlikçiler haline getirilmeye çalışıldılar.

Ayaklanmaları bastırmada genelleşmiş bir kural vardır. Ya önderler, ya da yakınları uşak ve işbirlikçi yapılmaya çalışılır. XIX. Yüzyılda, uşaklık ve işbirlikçilik için seçilenler, İstanbul gibi merkezlere götürülüyor, oralarda eğitilip, uysallaştırılarak, aşiretin başına, sultanın sadık bir uşağı olarak gönderiliyorlardı. Bu durum, teslimiyet ve uşaklığın daha da gelişmesine yol açıyordu. Bu bakımdan, XIX. Yüzyıldaki bu olaylar son derece öğretici ve eğitici. Bu konuya biraz bir örnek teşkil etmesi nedeniyle Übeydullah ayaklanmasına biraz eğilmekte yara vardır. Osmanlı sultanı ile Rus çarlığının çatışması ortamında gelişen ve şeyh Übeydallah'ın önderlik ettiği, 1880'ler ayaklanması, büyük bir başarı kazanarak, yüz binlerce kitleyi savaşa sürüklemişti. Ancak Osmanlı, İran devletlerinin ortak girişimleri ve kapitalist sömürgeci İngiliz imparatorluğunun büyük desteğiyle, bu ayaklanma güçlkle de olsa bastırıldı. Bu tarihten sonra bildiğimiz gibi, yeniden büyük bir teslimiyet ve işbirlikçilik dalgası yayılmaya başladı. Ayaklanmanın önderi XIX Übeydullah'ın yakınları ve çevresindekiler İstanbul'a çağrıldılar. (Seyit Abdülkadir, Şeyh Übeydullah'ın torunudur). Bunlar, sultanın yanına alınıp, eğitildiler. Ve işte tarihte o meşhur "Hamidiye alayları" olarak bilinen milis kuvvetleri, bu aşiret güçlerinden oluşturuldu. Çok iyi bilinmektedir ki, bu alayların görevleri, Ermeni ulusal Hareketi ile Kürdistan'daki ulusal başkaldırıları engellemek ve bunlara karşı kullanılmaktı. Yine bu yıllarda bir de, aşiret okulları açıldı. Aşiret ileri gelenleri ve aşiret reislerinin sayıları yüzlere varan çocukları, bu okullarda eğitildiler ve çoğu paşa yapılan bu aşiret reisi ve feodal çocukları, Hamidiye Alayları'nın başına subay olarak görevlendirildiler. 1890'lardan, 1920'lere kadar Kürdistan, bu işbirlikçi kuvvetlerin baskısı altında kaldı. Osmanlı sultanı bu güçleri, yerel baskı araçları olarak kullanıyor ve böylelikle, hem ermeni tehlikesi ve hem de Kürdistan'da gelişebilecek ulusal başkaldırıların önünü almaya çalışıyordu. İşte günümüze dek süregelen işbirlikçilik ve teslimiyetçiliğin temeli denilebilir ki Şeyh İdris-i Bitlisi ile atılmış, Seyid Abdülkadir ile geliştirilmiş ve Hamidiye Alayları ile de zirveye çıkarılmıştır.

Batı'ya en yakın ve Osmanlıların egemenliği altında olan Kürdistan parçasında, daha önce de vurguladığımız gibi, aşiret reisi ve feodallerin çocukları, İstanbul'da okullara alınıp eğitilmişlerdir. İşte tam da bu dönemde imparatorluk bünyesinde gelişme gösteren kapitalizm, ideolojik alana da yansımaya başlamıştır. Bunun bir ürünü olarak, birçok ulusta görüldüğü gibi, bizde de zayıf da olsa bir burjuva milliyetçiliği ortaya çıkmıştır. Kürt aşiret reisleri ve feodallerin İstanbul'daki çocukları, yaşantıları ve sultanlıkla olan ilişkileri sonucu bu dönüşümlerden etkileniyor ve milliyetçi bir eğilimi biçimlendirmeye çalışıyorlardı. Özellikle de o dönemde hızlı bir gelişim gösteren, Jön-Türklerden etkilenen birçok feodal kökenli aydın, benzer bir eğilimle İstanbul, Kahire vb merkezlerde Kürdistan adına bazı gazeteler çıkarmış ve bazı dernekler kurmuşlardır.

Bu dernek ve gazetelerin isimlerini burada uzun uzun sıralamaya gerek yoktur. Ancak Kürdistan adına yapılan tüm bu girişimlerin sultanla sıkı bir işbirliği içerisinde gerekçeleştirilmeye çalışıldığı açıktır. Bu dönem yaklaşık olarak 1900'lerden başlar ve 1925'lere kadar devam eder. imparatorluğun son döneminde ortaya çıkan bu akımların; imparatorluğun yıkılması ile birlikte son bulması, aradaki işbirlikçiliği göstermesi açısından ilginçtir. Son etkileri, isyanlara kadar sürse de, bu akımlar isyanlara hakim hale gelememiştir. Ayrıca bu dönemde ortaya çıkan milliyetçilik, bütünüyle burjuva anlamda bir milliyetçilik değildir. Bu anlamda daha çok milliyetçiliğin ilk taslağı ve bir prototipi olduğundan söz edilebilir.

Bu dönemde milliyetçilik adına çıkarılan sesler çok cılızdır. Bu milliyetçilik daha çok kültür, dil vb şeyleri elde etmeyle ve bunları geliştirmeye uğraşmıştır. Siyaset ise, aşiretçi-feodal beylerin elindedir. Yine bu akımın temsilcileri, bu kesimler ile çıkar birliği içinde ve onlara tabi olduklarından; politik mücadeleye yönelmeye cesaret bile etmemişlerdir. Bu kesimin politikaya el atması demek, dönemin egemenleri olan sultanlığa ve yerli feodal-aşiretçi güçlere yönelmeleri demektir. Balkan halkları ile Ermeniler, merkezi feodal otoriteye karşı yürüttükleri yurtsever-

demokratik mücadele ile bu işin nasıl yapılacağını ortaya koyuyorlardı. Ama sahte bir temelde ortaya çıkan ilk Kürt milliyetçilerinin bunu yapacak güçleri yoktur. Çünkü sultanla çok sıkı ilişkileri bulunmaktaydı ve ona maddi bağlarla bağlıydılar. Ayrıca aşiretçi-feodal kesimlerin çocukları olduklarından, bunlara da yönelmeleri de mümkün değildi. Maddi temellerini bizzat kendi elleriyle ortadan kaldırmaları düşünülemezdi. İşte tüm bu nedenlerden ötürü, ancak kültürel bir hareket olarak kalabilirlerdi.

İmparatorluğun yıkılması ve TC.'nin kurulmasıyla, Kemalistler "Misak-ı Milli" stratejilerini gerçekleştirmek için, Kürdistan üzerine sert bir biçimde yönelince çeşitli isyanlar patlak verdi. Bu isyanlar sözünü ettiğimiz milliyetçi eğilimin bilinçli çabasıyla ortaya çıkarılmış, dolayısıyla örgütlü isyanlar değildir. İlkel milliyetçilik, bu isyanları etkilemek istemesine rağmen, önderlik alanında bu çaba ve istemlerin herhangi bir fonksiyonu olmamıştır. İsyânların ezilmesinden sonra ise, ilkel milliyetçi eğilim daha da etkisizleşmiştir.

Fakat, İngiliz ve Fransız egemenliği altındaki Kürdistan parçalarında "Hoybun cemiyeti" biçiminde beliren bir ilkel milliyetçi eğilim, sınırlı da olsa gelişme kaydetti. Fransız emperyalizminin doğrudan kontrolü altında olan bu eğilim, Ağrı isyanında etkili olmak istedi ise de fala başarılı olamadı.

İngiliz emperyalizminin egemenliği altındaki alanda ise, önceleri çeşitli gruplaşmalar biçiminde de olsa, daha sonra KDP'de ifadesini bulan daha gelişmiş bir milliyetçilik türü ortaya çıktı. Aşiretçi-feodal önderliğin damgasını vurduğu bu hareket içinde, küçük-burjuva milliyetçiliği boy atmaya çalıştıysa da, bu imkanı bulamadı ve 1960'lara gelindiğinde bir ayrışma yaşanmaya başlandı.

1940'lardan 1970'lere kadar yaşanan dönem, direnmelerin ezilmesi, ulusal parçalanmışlık, toplumsal gelişmenin çarpıklığı ve bu süreçte ortaya çıkan modern güçlerin de zayıflıkları nedeniyle adeta bir suskunluğun yaşandığı dönem olmuştur. Çeşitli iç ve dış etkenler, her şeyden önce toplumsal yapıda kapitalist gelişmenin hızlanması, 1975'lerde yeni bir sürecin gelişimini ortaya çıkardı. Ve bu gelişme daha çok, ideolojik-politik gelişmelerin sağlandığı kent alanlarında, kent küçük-burjuvazisinin 1975'lerde yenilgiye uğrayan ilkel milliyetçilik tarih sahnesini terk ederken, atılım göstermesi biçiminde oldu. Doğal ki bu gelişme kırsal alanda olamazdı, bu kesim daha çok kentlerde gelişen bu düşüncelerin yansımalarından etkilenebilirdi.

İlkel milliyetçiliğin 1975'de yenilgiye uğramasından sonra, milliyetçi ideolojik ve politik akımın başına geçen güç, esas olarak küçük-burjuvazidir. Bu gün hala bir kalıntı olarak varlığını korusa da, küçük-burjuva milliyetçiliği bu akım üzerindeki etkinliğini giderek artırmakta, temsil ettiği sahte milliyetçi ideoloji ve politikayı Kürdistan genelinde yaygınlaştırmak içinde etkin bir çaba içinde bulunmaktadır.

Küçük-burjuva milliyetçiliği açısından 1975'lerden sonraki dönem, denebilir ki bir atılım dönemi olmuştur. Bu yıllarda gerek iç ve gerekse dış koşullar bu hareketin gelişmesi için son derece elverişliydi. İçte objektif zeminin olgunluğu nedeniyle, böyle bir sınıf hareketine maddi temel yaratacak kalabalık bir küçük-burjuva kesim oluşmuştu. İlkel milliyetçiliğin yenilgisiyle küçük-burjuva akımın önünü tıkayan önemli engellerden biri yıkılmıştı. Proletarya hareketi gelişmesinin başındaydı. Dışta ise, bu yıllarda, gerek egemen ulus içinde ve gerekse bölgesel çapta küçük-burjuva hareketler yaygınlık arz ediyor, Kürdistan'da bir küçük-burjuva hareketin oluşmasını teşvik edecek hareketli bir sübjektif ortam yaratıyordu.

Günümüz Kürdistan'ında bugün, belirtilen nedenlerden ötürü en yaygın ideoloji ve hareket, daha çok küçük-burjuva eğimlidir. Sınıfsal gelişiminin yabancı egemenlik altında oluşan toplumsal yapıya ve yine ortaçağ kalıntısı aşiretçi-feodal yapıya bağlı olması, bu eğilimin devrimci değil, reformist milliyetçi bir karakter taşımasını getirmektedir. Elbette bu, onun maddi yapısından kaynaklanan bir durumdur. Yabancı baskının çok yoğun, uzun tarihi geçmişin egemen yanının işbirlikçilik ve teslimiyet olduğu ve bunun etkisinin sınıfsal gelişmede de görüldüğü Kürdistan'da, tüm parçalarda çağdaş küçük-burjuva akımların özellikle uzun bir tarih içerisinde başkaldırı ve direnişi yaşayan halklarınkinin tersine bu biçimdedir.

İlkel milliyetçiliğin tarihten devraldığı miras üzerine oturan küçük-burjuva milliyetçiliği de, dışta yabancı egemenliğin yumuşatılarak ekonomik durumunu biraz daha düzeltmeyi amaçlayan otonomi bile denilmeyecek talepler ileri sürerken, içte de feodalizme ve ortaçağdan kalma yapılara karşı ancak çok cılız sesler çıkarabilecektir. Her şeyden önce, devraldığı mirasın, işbirlikçilik ve çıkarları sarsıldığında da yine bu çerçeveyi aşmayan “otonomi” gibi taleplerle ayaklanma; bu ezildiğinde ise, yine daha koyu bir işbirlikçilik ve teslimiyete yönelme olduğu bilinmektedir. Fakat küçük-burjuvazi, bu milliyetçiliği çeşitli ideolojik-politik kılıflara büründürerek, özünde sömürgeciliğin yumuşatılmasından öte bir talebi olmadığı halde, daha modern bir akım gibi gösterebilmektedir. Oysaki o, gerek sömürgeciliğe ve gerekse feodal komprador güçlere olan sıkı bağımlılığı nedeniyle böyle modern bir hareket yaratma güç ve yeteneğinden uzaktır. Devrimci bir çıkışa güç getiremeyen bu sınıf, hayal ettiği modernleşmeyi evrimci ve reformist yollarla gerçekleştirmeyi ummaktadır. Sınıfsal gelişimi için bu iki güce de karşı olmak zorunda olduğu halde, onlara yönelmek, kendi temellerine de bir saldırı olacağından, bu noktada kendisi için en iyi gelişim imkanı sağlayabilecek ir dönüşümü bu kurumların içinde aramaktadır. Hiçbir direnişçi yönelime girmeden ve zora başvurmadan ulaşmak istediği amaçları doğrultusunda halkın yurtsever duygularını istismar ederken, yine ipliği çoktan pazara çıkmış olan esas yüzünü gizlemek için, sosyalist maske takınmaktan da geri durmamaktadır.

Daha sonra özelliklerine ayrıntılı olarak değineceğimiz küçük-burjuva hareketinin, kendisini en etkin olarak duyurduğu ve mevcut ortamın da elverişliliği içinde kendisini adeta hareketin önderi gibi dayattığı parça daha çok Güney Kürdistan olmuştur.

1958’lerde krallığın yıkılışıyla doğan fırsattan yararlanarak; Kürdistan genelinde durgunluğun, karanlığın hüküm sürdüğü, modern toplumsal güçlerin ortaya çıkmadığı ve modern bir ulusal kurtuluş hareketinin objektif şartlarının henüz gelişmediği bir dönemde, Kürdistan genelini temsil etmekten uzak küçük bir parça üzerinde hazırlıksız bir biçimde ortaya çıkan Güney Kürdistan ulusal hareketi, geri ve zayıf bir sosyal temele dayanıyordu, yarı-feodal, yarı-burjuva güçlerin önderliğinde gelişen bu hareket, dayandığı sosyal temelin tüm zaaflarına ve yetmezliğine rağmen, kendisini tüm Kürdistan’ın temsilcisi olarak görebilmiş ve Kürdistan’ın diğer parçalarındaki farklı toplumsal bileşimleri, kendi dar sınıf ve aşiret ve hatta aile çıkarlarına hizmet eder hale getirmek istemiştir. Kürdistan genelinde yarı-burjuva, yarı-feodal önderliğin mücadele geliştirme devrinin çoktan kapandığı bu dönemde, bu hareket diğer parçalarda da kendisine bağlı kollar oluşturarak, modern sosyal güçlerin önderliğindeki gelişmenin önünü tıkamak istemiştir. Nitekim bu dönemde her parçada KDP’ler ortaya çıkmış ve bunlar belirtilen niteliklerinden ötürü gelişme önünde birer engel oluşturmuşlardır. Oysa bu dönemde, özellikle Kuzey-Batı Kürdistan’da eğer yarı-feodal, yarı-burjuva önderlik önünü tıkamamış olsa idi, küçük-burjuva karakterinde de olsa bazı gelişmeler içine girilebilir, devrimci bir milliyetçiliğe yönelinebilirdi. Ama Dr. Şıvan önderliğindeki harekette de görüldüğü gibi, yarı-feodal, yarı-burjuva önderlik, bu gelişmelere fırsat tanımamış ve bu durum her parçada etkisini göstermiştir.

Çağa ters düşen, aşiret ve dinsel bağlarla bağlı çok ilkel bir milliyetçilik ideolojisine sahip olan bu önderlik, reformist bir siyasal program ve gelişmemiş stratejik ve taktik anlayışlarla ulusal kurtuluş problemini daha da ağırlaştırmış, uluslar arası güçlere ilişkin politikalarında da son derece tehlikeli yönelimlere girmiştir. 1975’lerde çok kötü bir yenilgiye uğramaktan kurtulamayan bu hareket, yıkıntıları içinde bile bir yığın problem bırakarak, Kürdistan genelinde ulusal kurtuluşa inançsızlık ve birçok işbirlikçi gücün türemesine yol açmış ve yine ideolojik ve politik olarak gelişmemiş birçok gücü tüm hastalıklarıyla miras olarak devretmiştir. Bu güçler, hala da bu hastalıklardan kurtulmuş değildirler. 1975’lerden sonra ve özellikle 1978’lerde bu yapıyı bu kez de küçük-burjuva yanı ağır basan önderlik devralmış ve geçmişi aşmak bir yana, adeta onun üzerinde yükselmeye çalışarak problemi daha da ağırlaştırmıştır.

Kürdistan genelinde küçük-burjuva harekete öncülük yapan Güney Kürdistan küçük-burjuva hareketi, başlangıçta bir eğilim olarak I-KDP içerisinde şekillenmiş, 1965’te Celal Talabani önderliğinde ilkel milliyetçilikte ilke kopuşmasını gerçekleştirerek, önderlik iddiası ile ilk bağımsız hareketini yaratmaya koyulmuştur. Sosyal ayrışmanın henüz oldukça zayıf olduğu Güney

Kürdistan'daki küçük-burjuva akım kaçınılmaz olarak, hem her türlü aşiretçi, dinsel yerel anlayış ve ilkel milliyetçilikten, hem de hakim ulus Arap milliyetçiliğinden etkilenmiş, emperyalizmle kurduğu ilişkilerin bir sonucu olarak işbirlikçi özellikleri daha başından ağır basmıştır.

Kürt küçük-burjuva hareketinin tipik bir temsilciliği olarak, süreç içerisinde KYB adı altında örgütlenen eğilim, ideolojik ve siyasi planda şekilsizlik, faydacılık, uzlaşmacılık, komploculuk, istikrarsızlık ve işbirlikçilik gibi özellikleriyle, ülkemizdeki küçük-burjuvazinin bir aynası gibidir. Bu sınıfın özelliklerini şahsında eksiksiz bir biçimde temsil eden bu hareket, ülkemiz koşullarında bu sınıfın, her alanda ulaşabileceği en “modern” ölçülere ulaşmıştır.

Sosyal temelinin güçsüzlüğü ve çeşitli sınıf ve tabakaların etkisi altında sürekli ayrışma ve parçalanma tehdidi altında olması nedeniyle Güney Kürdistan küçük-burjuva hareketi, varlığını daha çok fırsatlara, komplolara ve gerek içte, gerekse dışta olsun çeşitli denge hesaplarına dayandırmıştır.

Örgüt içinde çeşitli aşiret güçleri, küçük-burjuvazinin çeşitli tabakaları ve etkin bir takım şahsiyet arasında denge kurma anlayışının bir ürünü olarak KYB, aynı stratejik, taktik ve örgüt yapısını sahip olmalarına rağmen, “ayrı” grup ya da örgütlerin cephesi biçiminde ortaya çıkmıştır. Her ne kadar bunlardan “KOBELA” isimli örgüt, bu Kürdistan parçasındaki devrimci aydınların ağır bastığı Marksizm’e yakır bir örgüt niteliğinde ise de, o da sonuçta küçük-burjuva sağ eğilimin bir uzantısı haline gelmekten kurtulamamıştır.

Güney Kürdistan küçük-burjuva hareketi, yarı-burjuva, yarı feodal önderliğin sahip olduğu program, strateji ve taktikle ortaya çıkmış daha çok bazı fırsatlardan yararlanarak, sonuca gitmek istemiştir. Bu hareketçe de “otonomi amacından vazgeçilmemiş ve Kürt Hareketi, burjuva ulusçu bir hareket olarak bazı reformlarla sonuca ulaştırılmak istenilmiştir. Kürdistan’da devrimci bir ulusal kurtuluş programını, Irak’ta devrimci-demokratik bir programın çözümlenmesinde temel bir faktör olarak geliştirmek yerine, siyasal iktidarın özüne dokunmadan, hatta siyasal iktidarın kişilerini bile değiştirmeden sonuca gitmek, reformist otonomi programı gerçekleştirmek istenmiştir.”

Güney Kürdistan küçük-burjuva hareketinin önderlik iddiası, gerek Güney Kürdistan’da ve gerekse Kürdistan genelinde hem kendisine hem de ulusal harekete çok pahalıya mal olmuş, işbirlikçiliğin ve iç çatışmaların alabildiğine derinleşmesine yol açmıştır.

İlkel milliyetçiliğin 1975’de bu parçadaki bilinen o çok kötü yenilgisinden sonra uluslar arası koşulların elverişliliğinden de yararlanarak önemli bir gelişme kaydeden Güney Kürdistan’daki küçük-burjuva hareket, hem Kürdistan’ın diğer parçalarında, hem de uluslar arası plandaki dayanaklarıyla olan bağlarını da pekiştirdi. İran halk hareketi ve Doğu Kürdistan’daki benzer nitelikteki önderliğin kaydettiği atılım da bu hareketin güçlenmesinde önemli rol oynadı. Ancak bir yandan Kuzey-Batı Kürdistan’da yükselen proletarya hareketi; diğer yandan hala güçlü olan aşiretçi-feodal bağlarına dayanarak kendisini yeniden toparlayan yarı-Feodal, yarı-burjuva hareket, bir diğer yandan ise, Doğu Kürdistan’daki yarı-burjuva hareketin sürüklendiği çıkmaz karşısında 1980’lerde, önce duraklama daha sonra da hızlı bir tükenme sürecine girdi. Bu sürecin hızlanmasında bu dönemde bölge çapında meydana gelen gelişmeler de önemli rol oynadı. Başta Filistin Kurtuluş Hareketi’nde olmak üzere, bölgede küçük-burjuva önderlikli hareketler, emperyalizmin Ortadoğu’da gündeme koyduğu ve devrimle karşılaşması gereken yeni planlar karşısında tutunamayarak, ağırlıklı olarak teslimiyetçi ve uzlaşmacı bir yola girdiler ve girdikleri bu yolda hızlı bir tükenişe uğradılar.

Doğu Kürdistan ulusal hareketi de, günümüzde ağırlıklı olarak küçük-burjuvazinin etkinliğinde bulunan bir harekettir. Ancak bu hareket, sınıf özellikleri bakımından Güney Kürdistan’dan daha karmaşık bir görünüm arz etmektedir. Çünkü bu parçadaki ekonomik ve sosyal gelişmeler denebilir ki, Kürdistan’ın diğer tüm parçalarından hepsinden daha geridir ve bu nedenle de sosyal ayrışması da oldukça zayıftır.

Günümüze dek ilkel milliyetçilikle aynı örgütsel yapı; aynı stratejik ve taktik çizgide bir arada bulunan küçük-burjuva eğilim, Şahlığın yıkılması sürecinde ve daha sonra kendiliğinden gelişen halk hareketinin yarattığı elverişli ortamda önemli bir atılım gösterdi.

1946'da Sovyetler Birliği'nin desteğinde kurulan Mahabat Cumhuriyeti'nde en etkin güç olan İ-KDP, esas olarak aşiretçi-feodal güçleri temel alan reformist yarı-feodal, yarı-burjuva bir hareketti. Mahabat Cumhuriyeti'nin bir yıl gibi kısa bir zamanda yıkılmasından sonra İ-KDP önemli darbe yiyerek illegaliteye çekilmek zorunda kaldı. 1970'lere gelinceye kadar İ-KDP'nin mevcut toplumsal koşullar nedeniyle dirilmesi, modern bir ulusal kurtuluş hareketine yönelmesi ve buna önderlik etmesi hemen hemen olanaksızdı. Gerçi bu dönemde Şahlık tarafından yapılan "Ak Devrim"le, Kürdistan'a nispeten girmiş olan kapitalist ilişkiler, ekonomik ve sosyal yapıda sınırlı bazı dönüşümler yaratmış ve modern sosyal güçler uç vermeye başlamıştı. Ancak bu son derece cılız bir gelişmeydi. Bu geçmişe de kendisini en çok, kent merkezlerinde giderek artan bir küçük-burjuvalaşma ve feodallerden dönüşen yarı-burjuvalaşma biçiminde gösteriyordu.

1978'den sonra Doğu Kürdistan'da meydana gelen gelişmeler KUKP ve CY'da şöyle ifade edilmektedir: "Doğu Kürdistan'da yeni bir hareketin gelişmesi, ancak 1978'lerde Şahlığın yıkılmasıyla mümkün olmuştur. Bu olay, yani şahlının yıkılması, Doğu Kürdistan'da çok elverişli bir zeminin oluşmasına yol açmıştır. Ama bu zemin, ancak Kürdistan ve İran genelinde devrimci-demokratik bir programın hayata geçirilmesi için temel yapıldığı zaman gerçek devrimci bir rol oynayabilirdi. Bu açıdan, Doğu Kürdistan'daki hareket, 1978'lerde hızla ortaya çıktığında, kısmi ayaklanma durumundan, giderek gerillaya dönüştüğünde, kendisini İran genelinde devrimci-demokratik programın temellerinden biri olarak hazırlamalı, Kürdistan geneli için de modern ulusal kurtuluş hareketinin önemli bir parçası haline getirmeli ve uluslararası alanda kendisini dünya devrimci sürecinin bir parçası olarak görebilmeliydi. Tüm bu alanlarda rolünü doğru kavrayabilmeli ve bu temelde devrimci bir programa, stratejiye ve davranış birliğine ulaşabilmeliydi. Ama, Doğu Kürdistan'daki toplumsal yapının geri olması, İran'daki devrimci gelişmenin giderek olumsuzlaşması, devrimci gelişmede hegemonya kuran mollaların önderliğinin giderek gericileşmesi, diğer güçlerin devrimci-demokratik bir program ve buna dayalı bir devrimci eylem geliştirmeyi başarmamaları ve bundan uzak olmaları gibi etkenler, Doğu Kürdistan'ın oynaması gereken rolü sınırlandırmış, İran genelindeki devrimci-demokratik dönüşümler için bir kale olmasını engellemiş, Kürdistan genelinde modern ulusal kurtuluş hareketinin temel parçalarından biri olması fonksiyonunu zayıflatmış ve bütün bunların sonucunda, Doğu Kürdistan ve buradaki hareket zayıf ve problemlere kaynaklık edebilecek bir alan, bir hareket haline gelmiştir.

Giderek İran'daki rejimin gericileşmesiyle birlikte, bu rejimin devrim alternatifini giderek zayıflatması ve böyle bir alternatifin gelişmemesinden sonra, doğu Kürdistan'daki hareket, kendisini yapay, belli bir süre sonra tasfiye edebilecek bir çelişkiye dayandırarak gelişme yolunu tercih etmiş, varlığını böyle bir konumda sürdürür hale gelmiştir. Nasıl ki Güney Kürdistan hareketi geçmişte İran ve Irak arasındaki çelişkiye dayalı olarak varlığını sürdürmüş ve bir anlaşma sağlanmasıyla yıkıma gitmişse, Doğu Kürdistan hareketinin bugün içine girdiği rota da buna benzer bir konumu ifade etmektedir. Bu konum, hareketin hem talihsizliğidir ve hem de en problemleri bir süreç yaşmasına yol açmıştır. Irak rejimi ile içine girdiği, taktik olmaktan çok öteye uzanan ve stratejik bir özelliğe sahip olan ilişki tarzı bu hareketin en zayıf taraflarından birisidir. Yine uluslararası alanda dünya devrimci güçleriyle ilişki geliştirmek yerine, emperyalist sistem içinde sosyal demokratların başını çektiği liberal kanatla ilişki geliştirebilmesi ve bu temelde uluslar arası bağlantılar araması, bu hareketin diğer bir zayıf yanını oluşturur. İçerde devrimci-demokratik bir program temelinde ilişki geliştirememesi, tersine liberal burjuva ve küçük-burjuva eğilimlerle ilişki geliştirmesi, bu hareketin diğer problemleri bir yanını teşkil eder. ve Doğu Kürdistan hareketi, bu bağlantılarıyla burjuva ulusçu bir hareket olmaktan kurtulamaz.

Doğu Kürdistan'daki hareketin böyle bir karakterde olmasının ve bu tür bağlantılar kurmasının temelinde, üzerinde yükseldiği toplumsal yapının geriliği ve zayıflığı vardır. Burada kapitalist dönüşüm ve modern sosyal gelişme sınırlıdır. Modern ulusal kurtuluş hareketine önderlik edebilecek sosyal güçlerin ve özellikle işçi sınıfının gelişmesi yetersizdir. Bu yetersizlik, hareketin kendi karakterini belirlediği gibi, aynı zamanda İran genelindeki Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ve uluslar arası alandaki güçlerle olan ilişkilerini de belirlemektedir.

Doğu Kürdistan hareketinin bugünkü burjuva ağırlıklı önderliği sınıf konumunun bir gereği olarak, Kürdistan sorununa devrimci bir tarzda yaklaşmak yerine, otonomi sloganı etrafında bazı reformist dönüşmelerle, ulusal sorunu çözme adı altında, gerçekte kendi sınıfsal gelişmesinin bir araç haline getirmek, kendi burjuvalaşmasını ulusal problemin reformcu bir tarzda çözümüne dayandırmak istemektedir. Bu durum, mevcut önderliği Kürdisatn problemini uluslararası alanda liberal eğilimli burjuvazinin istemleri doğrultusunda çözüme götürme zorunda bırakmaktadır. İstenilen Kürdistan, daha çok bazı reformlarla burjuvazinin geliştiği bir Kürdistan'dır ve Doğu Kürdistan temel alınarak bu siyaset geliştirilmektedir. Böyle bir siyasetin Kürdistan genelinde ulusal problemi çözmesi düşünülemez.

Doğu Kürdistan hareketinin önderliği de, Güney Kürdistan'daki ideolojik ve politik eğilimler gibi, geniş bir tahlile ve doğru devrimci bir programa sahip değildir. Kürdistan genelindeki durum hakkında ve genel içinde Doğu Kürdistan'ın yerinin ve rolünün ne olacağı konusunda açık belirlemeler yoktur. Doğu Kürdistan için doğru devrimci bir programa, toplumsal yapıya uygun bir stratejiye ve doğru bir taktik anlayışa sahip değildir. Bu doğrultuda, Doğu Kürdistan hareketinin, Kürdistan ulusal kurtuluş hareketi içindeki yerinin ve katkısının ne olacağı, değer parçalarla ilişkisinin nasıl geliştirileceğini ve parçalardan ne bekleyeceğini tam olarak birleşememiştir. Tüm Kürdistan için ne istemektedir? Dar otonomi talebi dışına hala çıkamamış ve bu doğrultuda diğer parçalarla bazı taktik ilişkiler kurmaktan öteye geçememiştir. Bu konumuyla da tüm Kürdistan'a önderlik etme gibi bir iddiadan hala vazgeçmemiş, Kürdistan'da geliştirilmek istenen burjuva ulusçu hareketin yatağı haline gelmiştir. Özellikle dünya devrimci süreci içinde yer alması gereken, proleter sosyalist dünya devriminin bir parçası olması gereken Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketi'ni, Avrupa emperyalizmiyle ilişkiye çekmeye ve bu konuda bir köprü olmaya çalışmaktadır. Güney Kürdistan'daki kendi benzeri olan, yani küçük-burjuva yanı ağır basan eğilimle birleşerek, ilerde daha hızla gelişecek olan Kürdistan Ulusal kurtuluş Hareketini batı kapitalizmine bağlamaya ve Kürdistan ulusal problemini kapitalist emperyalist sistem içinde çözüme götürmeye çalışmakla, gerçekte Kürdistan'daki problemin temel kaynaklarından birisi olma durumundadır.”

Kuzey-Batı Kürdistan, gerek coğrafyası üzerinde yaşayan nüfusun büyüklüğü ve gerekse ulusal ve toplumsal gelişim düzeyi bakımından modern Kürdistan ulusal ve sınıfsal kurtuluş hareketinin gelişiminde belirleyici bir öneme sahiptir. Bu bakımdan Kürdistan küçük-burjuva hareketi de ulusal kurtuluş hareketimiz karşısındaki rolü bakımından esas olarak bu parçada anlam ve önem kazanmaktadır.

Küçük-burjuva hareketin bu parçada ortaya çıkış ve tarihsel gelişimine değinmek için, Kuzey-Batı Kürdistan'ın yakın tarihsel ve toplumsal durumuna bir göz atmak gerekir.

1925-40 yılları arasında Kürdistan'da yeni bir işgal ve istila seferini baştan Türk burjuvazisi, aşiret reislerinin, şeyhlerinin ve feodallerin imtiyazlarını, bu dönemde ortadan kaldırdı. Kürt halkı üzerinde uygulanan baskı ve katliamlarla, öz dinamikleri tahrip edilerek, uluslaşması bu şekilde engellenilmeye çalışıldı. Toplumsal gelişmenin tamamen bir zor süreci altına alındığı, geliştirilmek istenen ayaklanmaların ise ezildiği bu ortamda; Türk burjuvazisinin salt baskı, katliam ve işgal hareketlerinin sonucu olarak, ortama yine bir sessizlik, bir teslimiyet ve işbirlikçilik havası egemen olmaya başladı. 1940'larda sağlanan askeri hakimiyet, 1960'lara doğru siyasi ve ekonomik sömürgecilikle tamamlanarak, yürürlükteki ulusal imha süreci böylece sonuçlandırılmaya çalışıldı.

Bu yıllarda emperyalist tekellerin de desteğini alan işbirlikçi Türk burjuvazisi, Kürdistan'da yarattığı ekonomik, sosyal, siyasi değişikliğe ve teslimiyetçiliğe dayanarak, katı bir asimilasyon temelinde ulusal imhayı hızlandırdı. Sömürgeci burjuvazi bunu sağlayabilmek için, üst yapıda feodal-aşiretçi öğelerin, sömürgeciliğin çıkarlarına tabi kılınmış hakimiyetlerini sürdürmelerine de olanak tanıdı. 1925-40'lar arasında yürütülen katliamların ardından, ortaya çıkan teslimiyet altında Kürt ulusal uyanması engellenerek, Türk burjuvazisi ile çok sıkı bağlar içinde, bu kez de yarı-feodal, yarı-burjuva bir işbirlikçiliğin temeli geliştirilmeye başlandı. Bir yandan ortaçağdan kalma yapı, yarı-kapitalist bir yapıya dönüşürken, bu teslim alınmış ulusal ve toplumsal koşullar altında, bir küçük-burjuva tabaka da ortaya çıktı. Fakat bu oluşumlar, Türk burjuvazisinin imtiyazsız

egemenliği altında; ve ister yarı-feodal yarı-burjuva, ister aşiret reisleri ve feodal beyler ve isterse küçük-burjuva biçiminde olsun, Türkiye burjuvazisinin çıkarlarına tabi olarak gerçekleşiyordu. Türk burjuvazisi, Kürdistan'daki çıkarlarını, uluslaşmasını geliştirdiği oranda, üst yapıda feodaliteyi koruyor, toplumu bölüp-parçalamak için, aşiretçi, feodal çatışmaları körüklüyor, bu amaçla bu çağdışı güçlerin ömrünü uzatıyor ve yine gerektiğinde bu sınıfı burjuvalaştırarak, teslim alınmış olunan bu yapıya istediğini yaptırabiliyordu. 70'lere doğru gelindiğinde, sömürgeci kapitalizmin gelişmesine bağlı olarak sosyal yapıda ortaya çıkan gelişmeler, esas olarak bu biçimde gerçekleşiyordu.

Ulusal yönden tam ir asimilasyondan geçirilen, toplumsal yönden ise, Türk burjuvazisinin bir karikatürü ve uzantısı durumuna getirilen mevcut toplumsal yapı nedeniyle, günümüzde özellikle egemen sınıflar, kraldan daha kralcı bir tutumla, kendilerini Türk saymaktadırlar. Bunlar, bağımsız ideoloji ve politika üretmek şurada kalsın, egemen ulusun en gerici ideoloji ve politikasının birer piyonu durumundadırlar. Dolayısıyla Türk ulusal bünyesi içerisinde, egemen sınıflardan kaynaklanan her eğilim, silik de olsa Kürdistan'da da bir kopyasını ortaya çıkarmıştır. Türkiye'de kaç parti doğmuş ve bunların hangi görüşleri varsa, bunlar aynı biçimde yansımaları Kürdistan'da da bulmuştur. Bu durum yalnız aşiret reisleri ve feodallerin burjuvalaşması sürecinde böyle değildir, aynı şey küçük-burjuvalaşma sürecine de hakimdir. Bizdeki küçük-burjuvazinin, özellikle de kent küçük-burjuvalarının genelde kendilerini egemen ulustan saydıkları herkesçe bilinmektedir.

Kısaca tarihsel gelişmeden çıkarabileceğimiz biricik sonuç;kürekli işgal ve istilalara karşı gelişen direnmelerin katliamlarla ezilmesi ya da sindirilmesi ardından sürekli bir teslimiyet ve giderek bu temelde bir işbirlikçiliğin ortaya çıktığıdır. Fakat bu sadece san yıllarda ortaya çıkan bir durumu değil, tarih boyunca yaşadığımız tipik bir gerçekliğimizdir. Bu açıdan günümüzdeki toplumsal yapıyı değerlendirirken, bu yapının önemli oranda tarihsel gelişim tarafından şartlandırıldığını unutmamak gerekir.

Kürdistan'daki milliyetçiliğin oluşumu ve özelliklerini, tarihsel açıdan kısaca böyle izah edebiliriz. Günümüz Kürdistan'ı yeni bir objektif zeminde modern gelişmelere sahne olmaktadır. Ancak bu, sömürgecilik altında gerçekleştiğinden, egemen sınıflardan kaynaklanan işbirlikçi ve teslimiyetçi eğilim de yeni biçimlere bürünerek, daha da derinleşmiş ve tehlikeli bir hale gelmiştir.

Esas konumuzu teşkil eden Kuzey-Batı Kürdistan'daki küçük-burjuva hareketin ortaya çıkışı ve tarihsel gelişimi ise, KUKP ve ÇY'da şöyle izah edilmektedir:

"Kuzey-Batı Kürdistan'da klasik önderliğin daha 1925-40döneminde tasfiye edilmesi, 1940'lardan sonra yarı-feodal, yarı burjuva bir hareketin ortaya çıkamaması ve sosyal gelişmesi zayıf olduğundan dolayı proletarya önderliğinde modern bir ulusal kurtuluş hareketinin gelişmemesi sonucunda, küçük-burjuvaziden kaynaklanan eğilimler erkenden gelişme ortamı bulmuşlardır. Böyle bir ortamda küçük-burjuvazi, bazı ideolojik ve politik eğilimler içine girebilmiş ise de sınıf olarak oluşum tarzı ve sahip olduğu özellikler, içine girdiği ideolojik ve politik eğilimlerin yanılğı ve sahteliklerle dolu olmasına yol açmıştır. Kuzey-Batı Kürdistan'da, küçük-burjuvazi, milli kapitalizmin gelişmesi temelinde ortaya çıkan bir sınıf değil, daha çok Türk sömürgeciliğinin gelişmesi temelinde oluşma ve eski feodal yapıdan kaynaklanma gibi ikili bir özelliğe sahip olan bir sınıftır. Yani küçük-burjuvazi, sömürgeci kapitalizmin gelişmesi, eski feodal yapıyla işbirliğine girmesi ve onu reformist tarzda üstten dönüştürmesi temelinde ortaya çıkmıştır. Bu temel özelliği, bu sınıfın Kürdistan somutunda ulusal kurtuluşa yönelmedeki olanaklarını son derece sınırlamıştır.

Bir sınıfı, siyasal yönetime veya konumuz açısından ulusal hareket içinde şu ya da bu rolü oynamaya iten temel etken, o sınıfın oluşum özellikleridir. Oluşum özellikleri itibariyle küçük-burjuvazi, bu yıllarda Asya, Afrika ve Latin Amerika'nın birçok ülkesinde devrimci bir milliyetçiliğe yönelerek, ulusal kurtuluş hareketlerinde önderliği üstlenerek, bunları zafere bile götürmüştür. Ama bu ülkelerin konumu değişiktir ve bu ülkelerde küçük-burjuvazinin devrimci bir milliyetçiliğe yönelebilmesinin tarihsel ve toplumsal nedenleri vardır. Bizde küçük-burjuvazinin tarihsel ve toplumsal oluşum özellikleri, bu benzerleriyle aynı karakterde olmasını engellemiştir. Kürdistan'ın parçalanmış olması, diğer parçalarda feodal yapının ağır bakması, bu parçadaki

kapitalist dönüşümün yetersizliği ve özellikle üstyapıda feodal kalıntıların güçlü olması, Türk sömürgeciliğinin azgın ulusal imhacı karakteri ve Kürtlük adına ne varsa hepsini yok etme eğilimi gibi nedenler, Kuzey-Batı Kürdistan'daki küçük-burjuvazinin hareket olanaklarını daha da sınırlamıştır. Kendi benzerleri, Kürdistan'ın diğer parçalarında eylem içinde değillerdir ve özellikle Güney Kürdistan'da eylem halinde olan yarı-feodal, yarı-burjuva önderlik, Kürdistan genelinde küçük-burjuva önderliğin gelişmesini engellemektedir. Kendi parçasında daha 1964'lerde küçük-burjuva eğilim, yarı-feodal, yarı-burjuva önderliğe karşı çıkarak, önderliği ele geçirmek istediğinde feci bir yenilgi ve en kötü uzlaşmalar içine girmekten kurtulamamıştır. Daha çanlı bir biçimde bu örnek yaşanırken, Kuzey-Batı Kürdistan'da küçük-burjuvazinin kendi önderliğinde bir hareket geliştirmesi iyice zorlaşmaktadır.

Kısaca, bir yandan azgın ulusal baskı, öte yandan diğer parçalarda ağırlıklı olan feodal yapı ve Güney Kürdistan'daki yarı feodal, yarı-burjuva ulusçu hareket, 1946-70 döneminde Kuzey-Batı Kürdistan'da küçük-burjuvazinin bir hareket geliştirememesinin temel etkenleridir. Yine Kürdistan'ın bu parçasında da feodal kalıntıların önemli oranda yaşaması ve azgın yayılmacı ve özümsemeci özelliğe ve güce sahip olan Türk burjuva ulusçuluğunun, özellikle kent küçük-burjuvazisini ve küçük-burjuva aydınlarına özümsemiş bir yaşamı kabul ettirmiş olması da, Kuzey-Batı Kürdistan küçük-burjuvazisinin radikal bir ulusal kurtuluş akımı, devrimci milliyetçi bir akım geliştirmesini engelleyen önemli objektif etmenlerdir. Bu objektif koşullar dikkate alınırsa, Kuzey-Batı Kürdistan'daki küçük-burjuvazinin ağırlıklı olarak, bir yandan hakim ulus içindeki liberal reformist eğilimlerle uzlaşmayı arayacağı, öte yandan Kürdistan genelinde de başlangıçta, Güney Kürdistan'daki yarı-feodal, yarı-burjuva önderlikli ve daha sonra da Doğu Kürdistan'daki burjuva yanı ağır basan önderlikle ittifaklar arayacağı, bu temellere dayanarak gelişim kaydetmek isteyeceği açıkça görülür. Kendi temel özellikleri bağımsız bir eylem geliştirmesine olanak vermeyince, daha çok bu ittifaklara dayanarak kendi reformist eğilimini geliştirip güçlendirmek isteyeceği açıktır. Nitekim yaptığı da bu olmuştur.

Daha 1960'larda Türkiye'de gelişen reformist liberal akımlar içinde doğan küçük-burjuva eğilim, 1965'lerden sonra Güney Kürdistan'daki yarı-feodal, yarı-burjuva önderlikle de ittifaka girerek kendisini partileştirmeye ve oluşan I-KDP içinde hakim bir kanat olmaya, özellikle 1970'lerin başında Dr. Şıvan önderliğindeki harekette görüldüğü gibi, kendisini devrimci milliyetçi bir harekete dönüştürmeye çalıştı. Ama esas olarak kendisinin bu dayanakları (yani TİP gibi Türkiye'deki reformist küçük burjuva hareketlerle, Güney Kürdistan'daki yarı-feodal, yarı-burjuva önderlik) böyle bir amaca ulaşmasına engeldi. Türkiye'deki reformist hareket, Türk halkının demokrasi mücadelesine doğru bir temelde yaklaşmadığı gibi, Kürdistan ulusal sorununa da doğru bir yaklaşım getirmekten uzaktı. Aynı biçimde güney Kürdistan'daki önderlik de, Irak için devrimci-demokratik bir program geliştirmede olduğu gibi, Kürdistan geneli için de devrimci-yurtsever bir hareket yaratmaktan uzaktı. Böyle olunca da, bu müttefiklere dayanarak küçük-burjuvazinin 1970'lerde devrimci milliyetçi bir önderlik haline gelmesi son derece zordu. Ve bu durum, dayanmış olduğu güçlerin dayanaksızlığı ve 12 Mart rejiminin azgın faşist darbeleri sonucunda bu akımın enderlerinin imhasıyla sonuçlandı.

Özellikle burada belirtilmesi gereken en önemli husus, bazılarının iddia ettiği gibi, böyle bir sonuca gitmenin nedeni basit bir suikast ya da komplo değil, Kürdistan'daki ulusal problem karşısında küçük-burjuvazinin çıkmazı ve sonuçsuzluğudur. Bu durum, Kürdistan somutunda küçük-burjuva devrimciliğinin ve önderliğinin önünün tıkalı olduğunu, küçük-burjuva önderlik yaratmaya çalışmasının anlamsızlığını ortaya koyar. Bu bir tesadüf değil, düpedüz Kürdistan'daki somut pratiğin dayattığı bir sonuçtur. Kürdistan pratiği henüz küçük-burjuva önderlikli bir ulusal hareketin gelişmesine elverişli değildir. Her iki taraftan da önü tıkalıdır; yani hem Türkiye'deki devrimci-demokratik dönüşümler için doğru devrimci önderlik söz konusu değildir. (Parantez içinde belirtelim ki, Türkiye'nin bugün de devam eden o koşullarında böylesi dönüşümleri gerçekleştirme işini ancak proletarya önderliği sağlayabilirdi, küçük-burjuva önderliği bunu yapamazdı ve bu durumda onların dostları olan bizim küçük-burjuvalar için ikinci bir talihsizliktir) hem de o dönemde Kürdistan'a önderlik etmeyi üstlenen Güney Kürdistan hareketi buna kapalıdır.

Bu durumu doğru tahlil edememenin sonucu ise, bizde doğmaya çalışan küçük-burjuva önderliğin sonu olmuştur.

Türkiye’de 12 Mart rejiminin yavaş yavaş sona ermesi ve Güney Kürdistan’daki yarı-feodal, yarı-burjuva önderliğin yenilmesi ile birlikte, 1975’lerden itibaren kuzey-Batı Kürdistan küçük-burjuvazisi, kendi önderliği için tarihsel bir fırsat doğduğunu sanmıştır. Bu yıllar, sadece bu parçada değil, aynı zamanda Doğu ve Güney Kürdistan’da da küçük-burjuva milliyetçiliği için en elverişli gelişme yıllarıdır. Hele hele İran’daki devrimci gelişmeyle birlikte Kürdisatn genelinde küçük-burjuvazinin kendisini en şanslı gördüğü yıllar doğmuştur. Bu yıllarda, yarı-feodal, yarı-burjuva önderliğin en olumsuz bir biçimde ihanete gitmesi ve henüz yeni yeni doğmakta olan komünist eğilimin zayıf olması fırsat bilinerek Kürditan’ın tüm parçalarında küçük-burjuva nitelikli ideolojik ve politik formasyonlar oluşturulmuştur. Daha gelişmiş bir sosyal yapıya ve daha büyük bir parçaya dayanması açısından, Kuzey-Batı Kürdistan’daki çeşitli gruplardan oluşan bu eğilim, 1975’lerde kendi önderliğini hakim kıldığını sanmıştır. Güney ve Doğu Kürdistan’daki gelişmelerin kendi çıkarlarına uygun olması yanında özellikle Türkiye solunun da Kürdistan ulusal sorununa sosyal-şoven ve reformist bakış açıları işlerini daha da kolaylaştırınca, küçük-burjuva eğilim bu yıllarda hızlı bir gelişim içine girebilmiştir. Ama bütün bu elverişli koşullar bile, daha önce belirttiğimiz gibi objektif temeli zayıf olduğu için, bu sınıfın, devrimci milliyetçiliğe yönelmesini sağlayamamış, reformist bir milliyetçilikte çakılıp kalmasını önleyememiştir.

Reformist küçük-burjuva milliyetçiliği, her şeyden önce modern ulusal kurtuluş hareketinin, tarihin, çağın doğru bir tahlilini ve Kürdistan’daki ulusal ve toplumsal yapının, siyasal durumun doğru bir değerlendirmesini yapamamıştır. O, tahlil gücünden, yani teori üretmekten yoksundur. Bunun sonucunda, yarı-feodal, yarı-burjuva önderliğin programı yerine bir ulusal kurtuluş programı geliştirememiş, KDP’lerin 1965’lerdeki program, hala T-KDP programıdır ve bundan bir milimetre bile ileri gidilememiştir.

Reformist küçük-burjuva milliyetçiliği Kuzey-Batı Kürdistan’ın, Kürdistan geneli içindeki yeri ve rolünü, Türkiye devrimi içindeki yerini, Ortadoğu’daki devrimci gelişmeler içindeki konumunu doğru bir biçimde kavrayamamıştır. Kısaca, berrak bir stratejik hat belirlemek şurada kalsın, strateji sorununu ciddi bir biçimde ele bile alamamıştır. Kürdistan devriminde işçi sınıfı mevzileşmesini ve devrimin temel gücünü, Kürditan devriminin Türkiye devrimiyle ilişkisini, Kuzey-Batı Kürdistan’ın diğer Kürditan parçalarıyla bağıni ve genel içindeki konumunu, Kürdistan devriminin uluslar arası dost ve düşmanlarını, dünya devrimci sürecinin neresinde, ne zaman ve nasıl yer alacağını –bütün bu sorunları doğru bir biçimde ortaya koyamamış ve açıklığa kavuşturamamıştır. Kuzey-Batı Kürdistan’ı diğer parçalara tabi olarak görme, burada bağımsız bir mücadele geliştiremeyip o parçalara hizmet etme anlayışı bu güçler tarafından günümüze kadar sürdürülmüştür. Özellikle 1975’lere kadar Güney Kürdistan’ın bir yedeği olarak görülen Kuzey-Batı Kürdistan, 1978’lerden sonra Doğu Kürdistan’ın bir yedeği olarak görülmeye başlanmıştır.

Reformist küçük-burjuva milliyetçileri, kapsamlı bir stratejik anlayış geliştirme gücünde olmadıkları gibi, doğru devrimci bir taktik çizgi, eylem çizgisi geliştirmekten de uzaktırlar. Kuzey-Batı Kürdistan’daki modern ulusal kurtuluş hareketinin temel eylem çizgisi ne olacaktır ve kendileri hangi temel mücadele biçimiyle sonuca gidecektir: Parlamentoyla mı? Ayaklanmayla mı? Halk savaşıyla mı?... Ulusal bilinci, ulusal uyanmayı ve giderek ulusal kurtuluşu hangi temel mücadele araçlarıyla geliştireceklerdir? Bu konuda ciddi ve açık bir belirleme yapamamışlar, düşüncede bile buna cevap verememişlerdir. Pratikte ise ciddi bir hazırlıkları ve çalışmaları olmamıştır. Gerçekte onlar, tüm umutlarını, “Türkiye’de burjuva demokrasisi gelişirse biz de otonomiye gündeme getiririz, ya da Güney veya Doğu Kürdistan’da otonomi elde edilirse, buna dayanarak biz de Kuzey-Batı Kürdistan’da otonomiye gündemleştiririz” biçimindeki safsataya bağlamışlardır. Onlar dil ucuyla ulusal kurutuluştan söz etmelerine rağmen, siyasal programlarına ve pratik davranışlarına bakıldığı zaman yalınkat bir otonomici, yani reformist burjuva ulusçu bir hareket yaratma peşinde oldukları görülecektir. Hem de en eylemsiz bir biçimde, bir yandan Türkiye devrimci hareketinin sırtına dayanarak, diğer yandan Doğu e Güney Kürdistan’daki hareketlerin sırtına basarak ve en tehlikelisi de Avrupa sosyal-demokratlarının işbirlikçiliğine bel bağlayarak kendilerini geliştirmeyi

ve programlarını gerçekleştirmeyi siyasal uğraşlarının temeli haline getirmişlerdir. Bu güçler, Kuzey-Batı Kürdistan'ın özgüllüğünü kavrama, bu özgüllükten kaynaklanan bir siyasal program geliştirme, yine bu programa uygun bir politik ve eylem hattı çizme gücünde olamamışlar, modern Kürdistan'ın diğer parçalarıyla, Türkiye devrimci hareketiyle ve dünya devrimci güçleriyle ittifakı doğru bir biçimde ele alıp rayına oturtamamışlar, ne parti, ne cephe ve ne de ordu konusunda doğru bir örgütlenme anlayışı ve pratiği gerçekleştirememişler, tüm bu sorunlarda sursus olmuşlar ya da çok cılız düşünce kırıntıları üretmekten öteye gidememişlerdir. Ama, bütün bunlara rağmen elverişli bir zeminin bulunmasından ötürü en çok gürültü koparanlar, yine küçük-burjuvazinin reformist milliyetçi temsilcileri olmuştur. Kürdistan ulusal kurtuluş problemini değil çözme, problemi doğru bir biçimde ortaya koyma gücünde bile olmadıkları halde, kendilerini ve temsil ettikleri sınıfı böyle bir güç yerine koymuşlar ve başkalarına da böyle göstermişlerdir. Geliştiremedikleri ideolojik ve politik eğilimi şuradan buradan kırıntılarla, kolyelerle, aktarmalarla idare etmeye, kendileri eylem geliştiremeyince şunun bunun sırtına dayanarak gelişme sağlamaya çalışmışlardır.

Bütün bunlar, küçük-burjuvazinin özelliklerinden kaynaklandığı gibi, ulusal kurtuluş probleminin çözümü konusunda onun yeteneksizliğini, yetersizliğini ve acizliğini açıkça ortaya koymaktadır. Yine bütün bu yaklaşım tarzlarıyla, modern Kürdistan Ulusal Kurtuluş hareketi önünde bu sınıfın problemleri bir yapı arz ettiği, geliştirdiği mevcut ideolojik ve politik anlayış ve davranışlarla bir engel teşkil ettiği, problemin açık bir çözümü yerine en karmaşık yöntemlerle ona yaklaştığı, bu yapısıyla da problemi daha da ağırlaştırdığı açıkça görülmektedir.”

Alıntıda da belirtildiği gibi, küçük-burjuva eğilimi, Türkiye’de gelişen reformist liberal akımlar içinde doğmuş, 1965’lerden sonra Güney Kürdistan’daki yarı-feodal, yarı-burjuva önderlikle de ittifaka girerek kendisini partileştirmeye ve oluşan KDP içinde hakim bir kanat olmaya çalışmıştır. Ama bu eğilim daha çok 1970’lerden itibaren bazı cılız çıkışlar biçiminde belirdi. İçinde çeşitli sınıfların eğilimini yan yana taşıyan ve Türkiye düzeyine nazaran çok geri bir tartışma ve örgütlenme içinde bulunan bu çıkışlar, Leninist teorinin aydınlatıcılığından uzak, ya milliyetçiliğin, ya da soysal-şovenizmin ağır etkisi altındaydı. Türkiye devrimci gençlik hareketinden etkilenen ve daha çok hakim sınıflardan kaynaklanan Kürdistanlı belli bir kesim gençliğin DDKO biçiminde örgütlenmesi de yine bu döneme rastlamaktadır.

1974’lerde ortaya çıkan DDKD de bu şekillenmenin bir devamıdır. Diğer Kürt küçük burjuva sol gruplarının hemen tümü 1975’lerde DDKO bünyesindeki ayrışmalarla ortaya çıkmıştır. Özgürlük Yolu bunlardan biraz ayrılmakla birlikte o da esas gövdesine yine bu ayrışma ile ulaşmıştır. Günümüzde “TKSP” olarak ortaya çıkan bu harekete, 1970’lerin başında TİP’in içinde oluşturulmaya çalışılan Doğu grubunun bölücülük gerekçesi ile tasfiyesi sonucunda oluşturulmuş, kendisini 1970’lerin ortasında yayınladığı Özgürlük Yolu dergisi ile ilan etmiştir. 1973-77’nin devrimci ortamı içerisinde ortaya çıkan bu hareketler, Güney Kürdistan hareketinin 1975 yenilgisi ile ilkel milliyetçiliğin kesin bir hezimete uğraması sonucu, sosyalistlikle ilişkileri olmadığı halde, sosyalist maske takınmak zorunda kaldılar. Bu yıllarda gelişmekte olan devrimci proletarya eğilimini, kendi reformist amaçlarının gerçekleşmemesi önünde en büyük tehlike olarak gören bu eğilimler, bir yandan reformist hareketlerden CHP’ye kadar uzanan güçlerle en gerici ittifaklara yönelirken, 1979’lara gelindiğinde Kürdistan sathında dev bir gelişme seviyesine ulaşan proletarya hareketine karşı, bizzat bu güçlere dayanarak çeşitli birlikler oluşturup açık saldırı yöneltmekten de geri durmadılar. “UDG” adında piyasaya sürülen bu saldırı birliğinin bağlantılarının Ankara’ya kadar uzandığı bugün daha da açığa çıkmış durumdadır.

Devrimci teori üretmeyen, ciddi bir teorik, siyasal, örgütsel ve taktik çalışma yapmayan ve tüm umutlarını kurdukları gerici bağlantılar temelinde elde edecekleri bir takım “haklar” ve sömürgeci parlamentoya girişe bağlamış olan bu güçler, bu amaçlarını gerçekleştirmenin yolunu, düzenle tüm bağlarını koparıp, halkın öz gücüne dayanarak, onun çıkarları temelinde hareket eden, kurtuluş yolunu, teorisi, programı, örgüt ve eylemi ile önemli oranda aydınlatmış ve gelişimini sömürgeciliğe ve işbirlikçiliğe karşı mücadele içinde sağlayan PKK’nin tasfiyesinde görüyorlardı. O dönemde ilan edilen ve bugün de hala geliştirilmek istenen “PKK düşmanlığı”nın en önemli nedenlerinden biri de budur.

B-KÜRT KÜÇÜK-BURJUVA HAREKETİNİN ÖZELLİKLERİ

Kürdistan'da küçük-burjuvazinin bir sınıf olarak oluşum özelliklerini ve küçük-burjuva hareketin tarihi oluşumunu kısaca inceledik. Gördük ki, bu hareket, ortaya çıkışında ve günümüzde kendisine grup, örgüt, parti diyen çok sayıda güçten oluşuyorsa da, gerçekte bu güçler bir ve aynı sınıfı, onun değişik kesimlerini temsil ediyorlar ve ortak bir eğilimi, hareketi oluşturuyorlar. Bu hareketin farklı gurup ya da örgütler biçiminde ortaya çıkması, bir sınıf olarak Kürt küçük-burjuvazinin oluşum özelliklerinden küçük-burjuva sınıfın karakterinden, hakim uluslardan çeşitli güçlerle ve aşiretçi-feodal yapıyla olan ilişkilerinden ve Kürdistan'ın parçalanmışlığından kaynaklanıyor. Ayrıca küçük-burjuvazinin zayıflığı, kendini bilmezliği ve kariyerizm de bunda önemli bir rol oynuyor. Değişik grup ya da örgütler biçiminde görünüyorsa da, küçük-burjuva hareket, hem ortak bir eğilim olarak e hem de bu güçler arasındaki ilişkilerle birlik oluşturuyor. Bu nedenle, önemsiz bazı ayrılıklar olsa da, tüm küçük-burjuva grup ve örgütler teoriden taktiğe kadar ortak özelliklere sahiptirler. Değişik alanlarda küçük-burjuva hareketin belirgin özelliklerini açıkça ortaya koymak son derece yararlı olacaktır.

1-İdeolojik Oluşumu ve Mücadelesi!

Küçük-burjuvazi, işçi sınıfı ile burjuvazi arasında yer alan ara bir sınıftır. Bu nedenle, küçük-burjuva hareket de, teoriden taktiğe kadar proleter hareket ile burjuva hareket arasında gidip gelir; bunlardan etkilenir ve yalpalar durur. Her alanda böyle olduğu gibi, bu, ideolojide de böyledir. Küçük-burjuva ideolojisi sağlamlıktan ve açıklıktan uzaktır, bir düşünceler karmaşasını andırır, eklektiktir. Bu durum, oluşum özelliklerinden ötürü, Kürt küçük-burjuva hareketinde çok daha ileri götürülmüş, daha karmaşık ve güçsüz hale getirilmiştir. Kürdistan'da küçük-burjuva ideolojisi, her şeyden medet uman, bütün düşünceleri bir araya getirmeye çalışan, tutarız, kaypak, karmaşık eklektik yapısıyla, açıklıktan ve sistemlilikten uzak oluşuyla adeta kelimelerin gerçek anlamıyla bir ideoloji haline gelememiştir. Küçük-burjuva akım, hakim ulustan ve emperyalizmden kaynaklanan her türlü boyun eğmeci ve teslimiyetçi anlayışı, Kürt hakim sınıflarından kaynaklanan her türlü işbirlikçi ve uşaklık eğilimini, içi boşaltılmış bir burjuva milliyetçiliğini, ortaçağdan kalma aşiretçi, mezhepçi, kabileci, aileci düşünceleri, çağımızın hakim ideolojisi olan Marksizm-Leninizm'in etkisi sonucunda her türlü reformist ve revizyonist görüşü bünyesinde toplamış, yerine göre çıkarına uygun düşen düşünceyle sarılmıştır. Bu durum, Kürdistan'ın bütün parçalarında ve her küçük-burjuva grup ya da örgütte ortak olan bir olgudur.

Kürdistan'da küçük-burjuvazinin oluşum özelliklerinden dolayı küçük-burjuva grup ve örgütler düşüncede bağımsızlığa ulaşamamakta, bağımsız bir düşünce üretememektedirler. Düşüncede çeşitli güçlere bağımlılık, onların ortak ve önemli bir özelliğidir. İster Güney Kürdistan'daki gibi yarı-feodal, yarı burjuva hareketten ayrısanlar olsun, isterse Kuzey-Batı Kürdistan'daki gibi Türk küçük-burjuva hareketinden ayrısanlar olsun, hepsini durumu budur. Bu durum, maddi alanda küçük-burjuvazinin yabancı egemenliğe ve aşiretçi-feodal toplumsal yapıya bağımlılığından kaynaklanmıştır, ve politikada ise bu güçlerin veya bunların çeşitli kesimlerini peşinden yürüme getirmiştir. Bir sınıfın kendisi için bir sınıf haline gelebilmesinde, çıkarlarını savunup iktidara yürüyebilmesinde, bağımsız bir düşünce üretebilmesi, bir ideolojiyi yaratabilmesi hayati önem taşır. Bu alanda bağımsızlaşamayan bir sınıfın kendi çıkarlarını koruyamayacağı, örgütlenemeyeceği, başka sınıflara ve bir ulusa önderlik yapamayacağı, bir devrim hareketi yaratamayacağı ve iktidara yürüyemeyeceği kanıt getirilmeyecek kadar kesin bir doğrudur. Ne yazık ki mevcut grup ve örgütler çerçevesinde Kürt küçük-burjuvazisinin durumu budur.

Düşüncede, görüş ve anlayışta bağımlılık (bağımsızlaşamama), küçük-burjuva hareketi, politikada işbirlikçi bir politikaya, mücadele anlayışında ise reformizme ve teslimiyetçiliğe götürmüştür. Bu güçler, sömürge Kürdistan koşullarında ulusal bağımsızlığı

programlaştıramamışlar, otonomici işbirlikçiliği gerçek anlamda aşamamışlar, bir yandan Kürt hakim sınıflarıyla ve öte yandan hakim ulusların çeşitli burjuva kesimleriyle sürekli işbirliği aramışlardır. Böyle bir politikayı hayata geçirmede mücadele çizgisi olarak reformizmi, teslimiyetçiliği ve pasifizmi uygulamamışlardır. Bütün bunlar -işbirlikçilik, teslimiyetçiliği, reformizm ve pasifizm-. Küçük-burjuva hareketin en belirgin özelliği olmuştur.

Kürt küçük-burjuva hareketinde aşiretçi, kabileci, aileci, mezhepçi anlayışların etkinliği güçlüdür. Aşiretçi-feodal yapıya ve hakim sınıflara bağıllık böyle bir sonuca yol açmıştır. Harekette etkin olarak yer alan çeşitli güler, aşiret ya da aile çıkarlarını her şeyin önünde tutmakta, toplumun içinde bulunduğu bu yapıdan yararlanarak, bir gurup ya da örgüt görünümünde bu çıkarlarını koruyup geliştirmeye çalışmaktadırlar. Bu yapılarıyla çeşitli küçük-burjuva gurup ve örgütler, gerçekte bir aşiretler, kabileler ya da aileler birliği niteliğindedirler. Bu nedenle, bu güçler, aşiretçi-feodal yapıya ve feodal komprador hakim sınıflara karşı tutarlı bir mücadele yürütememekte, kapsamlı bir demokrasi programı oluşturmamakta ve doğru bir demokratik anlayış yaratamamaktadırlar. Bu durumlarını gizleyebilmek için, küçük-burjuva yozluğunu alabildiğine geliştirmeye, emperyalist ve sömürgeci çürümüşlüğü demokrasi diye kitlelere empoze etmeye çalışmaktadırlar. Sözde demokrasi havarisi kesilen ve proletarya hareketini “demokratik olmamakla” itham eden bu güçlerin demokrasisi gerçekte budur ve bu durum bugün çok daha açık olarak bizzat kendileri tarafından ortaya konmuştur.

Kürt küçük-burjuva hareketinin milliyetçiliği, tutarlı ve gerçek bir burjuva milliyetçiliği değildir; tersine içi boşaltılmış, kof ve işbirlikçiliğe açık bir milliyetçiliktir. Bu hareket, milliyetçiliği, kendi ulusal pazarına sahip çıkmak isteyen bir burjuva sınıftan değil, işbirlikçilik arayan feodal-komprador kesimden öğrenmiştir. İster yarı-feodal, yarı-burjuva hareketten ayrışanlar olsun, isterse hakim ulus küçük-burjuva hareketinden ayrışanlar olsun, hepsinin durumu budur. Bu güçler, Kürt ulusal hareketinin değer gördüğünü anlayınca böyle bir yönelim içine girmişler, milliyetçilikten yararlanıp, onu bir şantaj aracı olarak kullanarak kurallı bir işbirlikçiliğe ulaşmaya çalışmışlar ve böylece kendi çıkarlarını geliştirmek ve sömürüden kendileri pay alarak burjuvalaşmak istemişlerdir.

Küçük-burjuva hareketin en önemli bir sahtekârlığı da, yüzüne Marksist-Leninistlik, sosyalistlik maskesi takmış olmasıdır. “Sosyalizmdir”, “devrimci ideolojidir” diyerek her türlü reformist, revizyonist, teslimiyetçi görüş ve anlayışı kitlelere lanse etmeye çalışmıştır. Elbette küçük-burjuva siyasetçilerinin sosyalizme sarılması boşuna değildir. Her türlü dinci, aşiretçi, ilkel-milliyetçi düşünce ve anlayışın iflas ettiği, kitlelere kurtuluşları yolunda hiçbir şey kazandırmadığı, iyice teşhir olduğu, burjuva milliyetçiliğinin geliştirilmesini maddi zemininin çok zayıf olduğu koşullarda, sosyalizm maskesiyle ortaya çıkmaktan başka geçer yol yoktur. Eğer bu adla ortaya çıkmazlarsa hiçbir şey yapamayacakları, kitlelerden destek bulamayacakları açıkça ortadadır.

Kürt küçük-burjuva hareketi, sosyalizm gıdasını, hakim uluslar içindeki sosyalizm adına hareket eden küçük-burjuva reformist, oportünist, revizyonist, sosyal-şoven güçlerden almıştır. Hareketin ortaya çıktığı dönemde, Kürdistan’da proleter devrimci hareketin zayıf ve henüz yeni bir eğilim düzeyinde olması, hakim uluslar sosyalist ve demokratik hareketleri içinde reformist ve revizyonist güçlerin ağırlıkta bulunması ve Kürdistan’daki bu akıma açık destek vermesi, küçük-burjuva akımların yüzlerini sosyalizm maskesiyle gizleyebilmelerini olanaklı kılmıştır. Küçük-burjuva hareketin iki yüzlüce sosyalizme sarılmasının nedenleri son derece açıktır. Bir kere o, sosyalizm maskesi ardına gizlenmeden Kürdistan’da hiçbir şey yapamayacağını, kitlelerden destek bulamayacağını çok iyi bilmektedir. İkinci olarak, kendisinin kofluğunu ve tutarsızlığını ortaya serecek olan proleter devrimci çizginin ve devrimci ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesini bu biçimde engellemeye çalışmaktadır. Üçüncü olarak, bu yolla, sosyalizmin değerlerini, dünya proletaryasının kazanımlarını kendi dar sınıf çıkarları, daha doğrusu aşiretsel ve ailesel çıkarları için kullanmak istemektedir. Öyle ki, günümüz Kürdistan’ında küçük-burjuva siyasetçiliği, dünya sosyalist güçlerinin yanında bir numaralı sosyalist kesilir, Ortadoğu’ya ve Kürdistan’a geldiğinde her türlü gericilikle sarmaş dolaş olur, Avrupa’ya gittiğinde ise işi emperyalizmin ajanlığına oynamaya kadar götürür bir hale gelmiştir.

Özetlersek: Kürt küçük-burjuva hareketi, ideolojik alanda tam bir karmaşıklık içindedir ve açıklıktan uzaktır. Düşünsel bağımlılık içinde her türlü reformist, revizyonist, teslimiyetçi, işbirlikçi, kof milliyetçi görüş ve anlayışı birleştirmeye çalışmakta, aşiretçi, mezhepçi, aileci anlayışın güçlü etkisi altında bulunmaktadır. Bağımsızlık ve özgürlük düşüncesine varamamış, devrimci ulusal kuruluş çizgisine ulaşamamıştır. Bu durumuyla o, devrimci-milliyetçi ve yurtsever olan kır ve kent küçük-burjuvazisinin geniş kesimlerinin çıkarlarını temsil etmemekte, anlayışlarını yansıtmamaktadır; ağırlıklı olarak sömürüden pay alarak burjuvalaşmak isteyen, geniş küçük-burjuva “yığının” çok az bir kesimini oluşturan kent küçük-burjuvazisinin üst kesimlerinin hareketi olarak ortaya çıkmaktadır. İlişkileri ve örgütlenmeleri incelenirse bu durum açıkça görülecektir. Ortaya çıkmış olan küçük-burjuva hareket, bu yapısıyla devrimci ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesi önünde bir engel durumundadır. Düşüncede ve pratikte sömürgecilığe ve işbirlikçilerine karşı yürüttüğü mücadeleden çok daha fazla olarak devrimci karşı yürüttüğü mücadeleden çok daha fazla olarak devrimci bir ulusal kurtuluş hareketi geliştirmeye çalışan proletarya hareketine – PKK’ye- karşı mücadele ediyor olması, bunun en açık göstergesidir ve elbette bu mücadelesi son derece anlamlıdır. Proletarya hareketinin gelişmesi sürecinde, küçük-burjuva hareketin maskesi büyük ölçüde düşürülmüş, devrim ve karşı-devrim arasındaki mücadelenin keskinleştiği günümüz ortamında küçük-burjuva eğilim tükeniş noktasına gelmiştir.

2-Program ve Politik Mücadele anlayışı!

Kürdistan küçük-burjuvazisi, sömürgeci ve feodal-komprador düzene maddi ve düşünsel bağımlılığı nedeniyle, bağımsız bir politikaya yönelememiş, bağımsızlıkçı ve özgürlükçü, ulusal kurutuluşçu bir politik çizgiye ulaşamamıştır. Küçük-burjuva hareket, siyasal mücadele alanında da en olumsuz ve tutarsız bir örnek sunmuştur. Bağımsız bir siyasal güç olarak ortaya çıkamamış, ciddi bir siyasal eyleme yönelememiş, hep yasal, uzlaşıcı, reformist, işbirlikçi sınırlar içinde politika yapmaya çalışmıştır. Elbette bu durum, onun, devrimci bir ideolojik-politik çizgiye ulaşamaması, doğru ve devrimci ulusal kurtuluş programı ortaya koyamaması, ulusal Kurtuluyucu siyasal hedefler belirleyememesi sonucunda ortaya çıkmıştır.

Kürt küçük-burjuva hareket,i programını yarı-feodal, yarı-burjuva Kürt hareketi ile hakim ulustan küçük-burjuva reformist, sosyal-şoven hareketlerden almıştır. Bilindiği gibi 1960’lara kadar küçük-burjuva eğilim yarı-feodal, yarı-burjuva hareket içinde ve onunla birlik halindedir. Bu dönemde Kürdsitna’nın tüm parçalarındaki hareketler Güney Kürdistan’daki KDP önderliğinde birleşmişlerdir. 1960’lı yıllarda belli bir ayrışma süreci yaşanmışsa da, bu durum kesin bir açıklık kazanmamış, ancak 1975 yenilgisi ile ayrışma kesinleşmiştir. Yarı-feodal, yarı burjuva hareket içinde güç kazanmaya çalışan küçük-burjuva eğilim, bu tarihten sonra Kürditan’ın değişik parçalarında ayrı örgütler olarak ortaya çıkmıştır; fakat program alanında kendini yenileyememiş, ayrı bir siyasal program ortaya koyamamış, yarı-feodal, yarı-burjuva hareketin otonomici programını esasta kabul etmiştir. Zaten ayrılma amacı, esas olarak bu programın uygulanmasının sağlayacağı kazanımları kendi eline almak istemidir. Bu program, daha sonra ortaya çıkan küçük-burjuva grup ya da örgütlerce de benimsenmiştir.

Küçük-burjuva hareketin ortaya çıkışının ikinci bir yönü de hakim ulus küçük-burjuva hareketinden ayrışmadır. Bu durum esas olarak Kuzey-Batı Kürdistan’da görülmüştür. 1970’lerin ilk yıllarında bazı Kürt küçük-burjuva siyasetçileri Türk küçük-burjuva ve reformist hareketi içindedirler ve o zaman gündemde Kürdistan sorunu değil, “Doğunun kalkındırılması” sorunu vardır. Dolayısıyla bu güçlerin o dönemdeki programı “Doğu’ya yol, elektrik, okul” dur. 1970’lerin ortalarında, Kuzey-Batı Kürdistan’da proletarya eğiliminin olduğu ve Kürdistan ulusal sorununu tartışmaya açtığı, Güney Kürdistan’da küçük-burjuvazinin ayrı bir örgüt olarak ortaya çıktığı dönemde, bu güçler, Türk küçük-burjuva hareketi içinde sağladıkları güçle yeni grup ya da örgüt olarak ortaya çıkmışlardır. Belli bir ayrışma olmuştur; fakat içinden çıktıkları hareketten reformist anlayışı edinmişler, sosyal şovenizmin ağır etkisi altında kalmışlardır. Bu dönemde, yeni doğan proletarya hareketinin dayatmaları ve Güney Kürdistan’daki küçük-burjuva hareketinin etkilemesi

sonucunda siyasal programlarına “Doğu halkının özgürlüğü” girmiş ve “özerklik” hedefine ulaşılmıştır. Kuzey-batı Kürdistan’da devrimci proletarya hareketinin gelişmesi ve devrimci bir parti –PKK- olarak ortaya çıkması, bağımsızlıkçı ve özgürlükçü düşüncelerin kitleler içinde yayılması karşısında sıkışan küçük-burjuva grup ve örgütler, gizli programlarında “ulusal bağımsızlıktan”, “demokratik federasyondan” söz etmeye başlamışlardır. Fakat bunlar son derece sahte bir tarzda ele alınmış, gizlilik maskesi altında geliştirilmeye çalışılmış, politikada ve pratikte otonomici anlayış ve çalışma esas kılınmıştır. Zaten bu dönemde Kürdistan’da gelişen ulusal kurtuluşçu mücadele karşısında sıkışan sosyal-şoven hareketler de, daha inceltilmiş bir şovenizm olan “kültürel özerklik” anlayışına varmışlardır.

Kürt küçük-burjuva hareketinin gerçek program hedefi otonomidir. Bu gerçeği, ne gizli yerlere “ulusal bağımsızlık” diye yazmak, ne de “mütevazılık” adına “demokratik federasyondan” söz etmek değiştiremez. Bütün bunların sahtekârca bir çarpıtma olduğu, böylece kitlelerin aldatılmak istendiği açıkça ortadadır. Bu durum, PKK Programına, ulusal bağımsızlık ve demokrasi amacına karşı alınan saldırgan tavırda açıkça görülmektedir. Elbette doğru ve devrimci bir ulusal demokratik halk devrimi programı sunan PKK’ye yönelen bu kadar azgın saldırılar boşuna değildir; elbette otonomi amacını bu kadar övme ve ona devrimcilik atfetme anlamsız değildir; bütün bunlar devrimcilik karşısında sıkışma ortamında gerçek amacı gizlemek için yılan gibi kıvrılmazdır. Kürt küçük-burjuva örgütlerinin gerçek durumunun bu olduğu açıkça ortadadır.

Kürt küçük-burjuva hareketi, emperyalist-sömürgeci sistemden kopmayı, yani ulusal bağımsızlığı, aşiretçi-feodal yapıyı tasfiye etmeyi, yani gerçek bir demokratik devrimi ve ulusal birliği programlaştıramamıştır. Onun, sömürgeciliğe karşı tavrı, azgın baskı ortamının biraz yumuşatılması yani bazı reformlar yapılması ve düzen içinde, mevcut sömürüden kendilerine de yer pay verilmesi ile sınırlıdır. Ve aşiretçi-feodal yapıya karşı tavrı ise bu güçlerin burjuvalaşmaları önünde engel olmamalarının sağlanması çerçevesindedir. Bebeli ki, bütün bunlar Kürdistan halkının çıkarlarını ifade etmemekte, burjuvalaşma gayreti içinde olan ve fakat bunu bağımsız olarak, kendi gücüyle sağlayamayan, kurallı bir işbirlikçilikle bu amaca ulaşmak isteyen küçük-burjuvaların çıkarlarını dile getirmektedir. Bunun siyasal yaşamdaki adı ise otonomidir. Bu, aşiretçi-feodal Kürt hakim sınıflarının yüzyıllarca süren siyasal egemenlik biçimidir. Bu, yine aynı güçlerin tarih boyunca korumaya çalıştıkları ve defalarca silaha sarıldıkları istemleridir. Bu, günümüzde sosyal-şovenizmin ve yarı-feodal, yarı-burjuva hareketin ulusal soruna ilişkin programının ta kendisidir. Besbelli ki, küçük-burjuva hareket tüm bu güçlerin temsilciliğine oynamakta ve hepsini kendinde birleştirmek istemektedir. Hem de bütün bunları, eskiyi biraz cilalayıp yeni olarak göstererek, hakim sınıflar programını halkın kurtuluş programıdır diye göstermeye çalışarak, sosyalist maske takmak gibi büyük bir sahtekârlığa bürünerek yapmaktadır.

Otonomi programı bir toplumsal devrimi öngörmez, sadece bazı siyasal reformların yapılmasıyla sınırlıdır. Bu açıdan ulusal sorunun devrimci bir çözümü değildir; bir ulusal devrim programı değildir. Bu açıdan devrimci değil, reformisttir. Otonomicilik uzlaşıcılıktır, işbirlikçiliktir. Bütün bunları yarı-feodal, yarı-burjuva hareketin tarihinde görmek mümkündür. Açık ki, küçük-burjuva hareketin tarihi de bundan geri kalmamaktadır. Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareketin uzlaşıcılığını, işbirlikçiliğini onun pratiği açıkça göstermektedir; bu durumu onun stratejisinde, ittifak ve cephe anlayışında görmek mümkündür.

3-“Stratejik Çizgisi”

ve

İttifaklar konusundaki Tahribatları!

Küçük-Burjuva ve reformist-milliyetçi hareketin niteliğini en açık olarak gösterdiği alanlardan birisi de strateji sorunu, cephe ve ittifak anlayışıdır. Gerçekte reformist-milliyetçi hareket tam bir strateji yoksunluğu içindedir; arasına kalıplaşmış formülleri çeşitli yerlerde tekrarlıyorsa da, bunları yorumlayışı ve pratik uygulaması hiç de bu formüllere inanmadığını, onlara bağlı

kalmadığını, kendi çıkarı için her türlü ilişkiye açık olduğunu herkesin anlayacağı bir biçimde göstermektedir.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket ulusal kurtuluş stratejisine ulaşamamıştır; sömürge ve yarı-feodal Kürdistan'da tek gerçek ilerleme yolu olan ulusal demokratik devrimin düşmanlarını, dostlarını, temel güçlerini, bu gücün müttefiklerini doğru belirleyememiştir. Öyle bir ideolojik-politik çizgiden doğru bir stratejik anlayışın çıkmayacağı açıktır.

Kürdistan Ulusal kurtuluş Devrimi stratejisi hiçbir gücün çarpıtmayacağı kadar açıktır. Bu strateji en kısa bir biçimde şöyle ifade edilmiştir: "Proletarya önderliğindeki işçilerin, köylülerin ve devrimci aydınların yurtsever-devrimci bloğu, zor yoluyla, uzun süreli halk savaşı yöntemiyle Türk sömürgeci egemenliğini yıkmak, geri feodal yapıyı tasfiye etmek için, kent ve kır küçük-burjuvazisi üzerinde egemenlik kurmaya çalışan Türk sömürgeciliğiyle uzlaşma eğilimlerini tecrit ederek, küçük-burjuvazi ve (feodal, tüccar, vb) hakim sınıflardan tüm yurtsever güçleri bir ulusal kurtuluş cephesi içinde toplamalı ve ulusal demokratik devrimi başarıya ulaştırmalıdır." (Politik Rapor, syf: 148). Kürdistan'ın her parçasındaki ulusal kurtuluş hareketi, hakim ulus devrimci-demokratik hareketiyle sıkı bir ittifak ve cephe içinde olmalı, ulusal kurtuluş hareketinin birliğini sağlamalı, sosyalist ülkeler, ulusal kurtuluş hareketinin birliğini sağlamalı, sosyalist ülkeler, ulusal kurtuluşu ve işçi sınıfı hareketleriyle ilişki ve ittifak içinde olmaya çalışmalıdır. Eğer bu stratejik anlayış pratikte başarıyla uygulanırsa, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Devriminin zafer kazanacağı kesindir.

Besbelli ki, doğru ulusal kurtuluş stratejisi küçük-burjuva harekete önderlik rolü vermemektedir. Fakat kendisini önderlik sevdasına kaptırmış olan Kürt küçük-burjuva hareketi, ulusal kurtuluş hareketinin ve mücadelesinin gelişmesini engelleme pahasına bu istemini hayata geçirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle de bir devrim stratejisi yerine, kendi kişisel, ailesel, grupsal çıkarlarını koruma stratejisi izlemektedir.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket ulusal kurtuluş stratejisini altüst etme istemekte ve bunun için bütün gücünü harcamaktadır. O, işçi sınıfı önderliğine karşıdır ve devrimci proletarya hareketiyle ittifaktan vebadan kaçır gibi kaçmamaktadır. Proletarya hareketinin politik bir güç haline gelip politik ortama girmesinden bu yana reformist-milliyetçi hareketin en önemli uğraşı proletarya hareketine karşı mücadele etmek olmuştur. Bu durum, ilkönce, proletarya hareketinin doğup geliştiği Kuzey-Batı Kürdistan'da ortaya çıkmıştır. Bu parçadaki reformist küçük-burjuva gruplar –ÖY., DDKD., KUK.-daha 1979 yılı içinde "UDG" adı altında bir araya gelerek proleter devrimci hareketin –PKK'nin- ve onun önderliğindeki ulusal kurtuluş mücadelesinin gelişmesini engellemeye çalışmışlar, PKK'ye karşı şiddet de dahil her türlü yöntemi kullanarak saldırı yürütmüşlerdir. Bugün bu ittifakın özü herkesin anlayabileceği bir biçimde ortaya çıkmıştır; ittifakın yaratıcı ilkesinin "anti-Apolculuk" olduğunu bizzat ittifak içinde yer alan güçler açıklamışlardır. Bu duruma karşın, sömürgeci faşist savaş koşullarında proletarya hareketinin en geniş güçlerin birliğini yaratabilmek için kendilerine yaptığı ittifak ve cephe çağrılarına cevap vermedikleri gibi, yeni "üçlü", "beşli" bloklar kurarak proletarya hareketine karşı mücadele etmekten de geri durmamışlardır. Hatta bu dönemde proletarya hareketine karşı reformist küçük-burjuva milliyetçiliğinin saldırılarının kapsamı daha da genişlemiştir. Gelişen proletarya hareketinin Kürdistan'ın tüm parçalarını etkilemeye başlamasından korkan küçük-burjuva grup ve örgütler, tüm Kürdistan çapında ittifaklar kurarak proletarya hareketinin ve devrimci ulusal kurtuluşçuluğun gelişmesini bu biçimde engellemeye, onu zayıf düşürmeye ve tecrit etmeye çalışmışlardır. KYB-İKDP-TKSP-SKİDP arasında kurulan ittifak ve buna bağlı olarak oluşturulan "üçlüler", "beşliler" bu durumun açık örneğidir ve bütün bunların esas amacının proletarya hareketine karşı durmak olduğu kimsenin yadsıyamayacağı bir gerçektir. Pratik gelişmelerden görülüyor ki, küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket en fazla proletarya hareketinden ve ulusal kurtuluş devriminden korkmaktadır ve en çok bunlara karşı mücadele etmektedir; bu durum onun devrimci değil, reformist olduğunu göstermekte ve, kent ve kırsal geniş küçük-burjuva yığınlarının değil, kent küçük-burjuvazisinin üst kesimlerinin ve bir azınlığın hareketi olmasından kaynaklanmaktadır.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, köylülüğün taşıdığı güçlü ihtilalci potansiyelden de korkmakta ve bu nedenle ondan uzak durmaya çalışmaktadır. Bir yandan uzak durarak ve öte

yandan çeşitli engellemeler yaparak devrimci köylü potansiyelini heder etmek istemektedir. Reformist-milliyetçi hareket, işçi sınıfını ve köylülüğü devrimin temel gücü olarak görmediği gibi onları sağlam müttefikler olarak da görmemekte, en önemli müttefikleri olarak yarı-feodal, yarı-burjuva Kürt hakim sınıflarını ele almaktadır. Onlarla çelişkisi ve çatışması sadece çıkarlarını geliştirmede kendilerine engel olmamaları ve önderliklerini kabul etmeleri noktalarında ortaya çıkmaktadır. Kendileri ne derlerse desinler bu durum kesin olarak böyledir ve herkesin anlayabileceği bir biçimde açıklık kazanmıştır. DDKD'nin ve KUK'un, TKDP içinden çıkmaları, KYB ve İKDP'nin iç yapıları, KYB'nin yıllarca İKDP içinde kalması, ittifak ve cephenin en çok gerekli olduğu bir zamanda KYB'nin iç çatışmaları ayyuka çıkarması, bütün bunların hepsi bu durumun yadsınamaz örnekleri değil midir? Feodal-komprador Kürt hakim sınıflarını ulusal demokratik devrimin hedefleri arasında gösteren proletarya hareketinin, bu anlayışından dolayı da reformist milliyetçilerin saldırısına uğraması ve bu güçlerin "müttefikler" olarak belirlenmesi başka hangi anlama gelebilir? (İsteyen herkes, bunu, K. Burkey'in "PKK ÜZERİNE" adlı kitabından okuyup görebilir.) Elbette küçük-burjuva reformist-milliyetçilerinin Kürt hakim sınıflarından çok ama çok fazla olarak proletarya hareketine saldırmaları boşuna değildir; bu, onların ittifak anlayışlarının kesin bir gereği ve uygulamalardaki sonucudur.

Reformist-milliyetçi grup ve örgütlerin kendi aralarındaki ilişki ve ittifakları bile sağlamalıktan uzak ve dar çıkarıcıdır. Küçük-burjuva parçalanmışlıktan, ailesel ve kişisel çıkarlardan, kariyerimden kaynaklanarak bir çok grup ya da örgüt biçiminde ortaya çıkan reformist-milliyetçi hareket, kendi içinde bile bir cephe hareketi yaratamamaktadır. Fırsatçı ve faydacı yaklaşımlarla oluşturdukları güç birliklerinde, birbirlerinin sırtına basarak, başkalarının zayıflıklarından yararlanarak kendilerini güçlendirmek ve çıkarlarını sağlamak istemektedirler. Aralarındaki böylesi didişmenin çok kurnasız ve yoz yöntemlerle sürdüğünü bugün herkes bilmektedir. Buna rağmen, özellikle son 4-5 yıldır küçük-burjuva grup ve örgütler, sağlam ve açık ilkelere bağlı olmaksızın, değişik biçimlerde sürekli ittifak içinde olmuşlardır. Bu durumun ise, onların anlayışının sonucu olmadığı, tersine gelişen proletarya hareketinin ve devrimle karşı-devrim arasında şiddetlenen mücadele ortamının sıkıştırması sonucunda varlıklarını koruyabilmenin, kendilerini yaşatabilmenin, dağılıp çökmeyi engelleyebilmenin zorunlu bir ürünü olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Reformist-milliyetçi grup ve örgütler, güçlü siyasal eylemlere girişecek ve ciddi sonuçlar doğurabilecek sağlam ve ciddi birliklerden, örneğin cepheleşmekten vebadan kaçır gibi kaçmaktadırlar. Onların en ileri ittifak anlayışları ilkesizliğin, şekilsizliğin, eylemsizliğin ciddiyetsizliğin ve didişmenin aracı olan ve kendilerince hayranlıkla karşılanan "güç birliği"dir. Bu ise, gerçekte güçleri birleştirmek değil, birbirlerini güçten düşürmek ve proletarya hareketine ortak saldırmak amacıyla yapılmaktadır. Tarihi geçmişleri, "UDG"ler, "üçlüler", "beşliler", "dörtlüler" bu durumu açık ir biçimde doğrulamaktadır. Emperyalizmin uşağı sömürgeci güçlerin her alanda halkımıza azgınca saldırdığı bir dönemde, sorumlu devrimciliğin en açık örneğini sunarak proletarya hareketinin -PKK'nin- yaptığı sürekli cepheleşme çağrılarını yanıtsız bırakmaları onların gerçek durumlarını açıkça göstermektedir. Ve bütün bunlardan, söz götürmez bir biçimde bu güçlerin cepheleşme anlayışına ulaşamadıkları gerçeği çıkmaktadır. Sömürge ir ülkede ulusal kurtuluş cephesi yaratılmadan, tüm yurtsever güçler böyle bir cephede birleştirilmeden ciddi bir devrim hareketi ortaya çıkarılmayacağı gerçeği dikkate alınır, ve reformist-milliyetçi hareketin bir ulusal kurtuluş çizgisine ulaşamamış olduğu buradan açıkça görülecektir.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi grup ve örgütlerin, Kürditan parçalarına ilişkin birlik ve ittifak konusundaki bur anlayışları, Kürdistan bütünlüğü sorununa, hakim uluslardan çeşitli güçlerle ilişki ve ittifak sorununa ve dış alana daha olumsuz ve tahrip edici bir tarzda yansımaktadır. İçteki mevcut durumlarının dışı farklı bir biçimde yansması da zaten beklenemez.

Reformist-milliyetçi hareketin Kürdistan bütünlüğüne ilişkin anlayışı, geçmişte yarı-feodal, yarı-burjuva harekette görülen anlayıştan farklı değildir. Bu eğilim de Kürditan'ın çeşitli parçalarının somut gerçekliğine ve Kürdisatn bütünlüğü içindeki yerine saygılı olmamakta, her parçada kendi uzantısını yaratmaya ve bunların birliğini Kürdiktan ulusal birliği olarak göstermeye

çalışmaktadır. Örneğin KYB'nin ve onun önderliğinde oluşturulan “dörtlü ittifakın” (KYB-İKDP-TKSP-SKİDP) durumu budur. Bu grup ya da örgütler, diğer parçaların somut durumuna saygılı olmak ve o parçalardaki yurtsever güçlerle karşılıklı ittifak ve dayanışmaya girmek yerine, diğer parçaların iç işlerine müdahale etmekte, ilişki ve ittifaka çıkarıcı, fırsatçı bir biçimde, kendi etkinliklerini geliştirebilme doğrultusunda yaklaşmaktadırlar. Kürdistan ulusal hareketinin sorunlarını tartışma ve birliğini yaratma doğrultusunda atılmak istenen adımlara engel olmakta, bunun yerine kendi küçük-burjuva birliklerini geçirmeye çalışmaktadırlar. Bu durumlarıyla her parçada cepheleşme hareketi önünde ciddi bir engel oldukları gibi, Kürdistan Ulusal Hareketinin birliğinin yaratılması ve bağımsızlığının sağlanması konusunda da ciddi bir engel durumundadırlar.

Reformist-milliyetçi hareketin hakim uluslardan çeşitli güçlerle ilişki ve ittifakı da onların gerçek yüzlerini gösterici önemli bir araçtır. Hakim uluslar devrimci-demokratik hareketleriyle ilişki, ittifak ve cepheleşme sorunu, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Devrimini zafer kazanmasında stratejik öneme sahip bir sorundur. Reformist milliyetçi grup ve örgütler, hakim ulus içinde gerçekten devrimci hareketlerle ittifakı öne alamamakta, burjuva liberal ve küçük-burjuva örgütlerle ittifakı öne geçirmektedirler. Gerçekten devrimci-demokratik hareketlerle ittifakı taktik bir düzeyde ele almakta, onlardan yararlanmaya çalışmakta, Kürdistan proletarya hareketinin onlarla ittifakını engellemek ya da başa aldıkları güçlerle ittifak sağlamak için bundan zorlayıcı bir faktör olarak yararlanmak istemektedirler. Hakim uluslardan küçük-burjuva reformist hareketlerle, hatta burjuvazinin sözde “liberal” kesimleriyle ittifak, bizim reformist-milliyetçilerimizin gerçek ittifak anlayışıdır. Onlar, hakim ulustan küçük-burjuva reformist hareketlerle ittifakı hiçbir kurala bağlı olmaksızın yapmışlardır ve yapmaktadırlar; bu konuda ÖY-TİP, ÖY-TSP, DDKD-TKP, KUK-İKP, DDKD-TSİP, vb belirtmek gerekir; hatta bu konuda ÖY. Daha da ileri giderek yıllarca bir eğilim olarak TİP içinde yer alabilmiştir ve belli ki, aynı yolda yürümek isteyen başkaları da vardır.

Onlar, esas olarak stratejilerini bu burjuva “liberalleriyle” ittifaka dayandırmakta, böyle bir ittifak anlayışıyla amaçlarına ulaşmak istemektedirler. Bu güçlerle ittifak içinde sağlanabilecek stratejik amacın da ancak otonomi olacağı kimsenin yadsıyamayacağı bir gerçektir. Elbette “UDG”nin Ecevitçilikle ittifaka oynaması boşuna değildi; elbette İKDP-Beni Sadr ittifakı boşuna değildir; elbette KYB'nin Irak BAES rejimiyle ittifak aramaya çalışması boşuna değildir. Bütün bunlar, otonomi anlayışına yakından bağlıdır, küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareketin işbirlikçiliğini gösterir, Kürdistan ulusal sorununu emperyalist sistem içinde çözme anlayışından başka bir şey değildir. Hatta bunda daha ileri gidilmekte, Kürdistan'ın bir parçasında ulusal sorunun “çözümü”, diğer bir parçayı sömürgecilik altında tutan bir devletle, hem de emperyalizmin uşağı, faşist bir devletle stratejik ittifak içinde ele alınabilmektedir. İKDP-Saddam rejimi ittifakının başka ne anlamı olabilir? Bu ittifakı doğru görenlerin, “bizi bir devlet tanımalıdır, yoksa yurtdışına nasıl gideceğiz” diyerek bunu savunmaya çalışanların olanak bulduklarında aynı şeyi yapabilecekleri açık değil midir? Besbelli ki, bu durum Barzani-Şah işbirliğinin bir benzeridir ve reformist-milliyetçi hareket bu durumuyla yarı-feodal, yarı-burjuva hareketi de geride bırakmıştır. İşte bu noktada olay gericiliğe dönüşmekte ve Kürdistan ulusal hareketine ciddi zararlar vermektedir.

Buradan dış ilişki ve ittifaklar sorununa ulaşıyoruz ve Kürdistan ulusal sorununun emperyalist sitem içinde mi, yoksa emperyalist sistemden koparak mı çözüleceği sorununa varıyoruz. Ve burada küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, karşımıza her ipte oynar bir tarzda çıkıyor. O, çeşitli emperyalist çevre ile ilişki içinde sorunu “çözmeye” çalışırken, “sosyalist” görünmekten, “sosyalist ülkelerin müttefik olduğun” söylemekten de geri kalmıyor. Belli ki kendini “sosyalist” olarak göstermeden Kürdistan'da iş yapamaz hale gelmiş bulunuyor. Reformist-milliyetçi grup ve örgütlerin “sosyalizmi” bir maske olarak kullandığını tanıtılmaya bile gerek yoktur. Pratik bir çok olay bu durumu herkesin görebileceği kadar açık hale getirmiştir. Reformist-milliyetçi hareketin sosyalizm maskesi ile ortamı bulanıklaştırmak ve gerçeği gizlemek istediği, devrimci proletarya hareketinin ilişki ve ittifaklarını engellemeye çalıştığı sosyalizmin gücünü de dar sınıf çıkarları için, kişisel ve ailesel çıkarlar uğruna kullanmak istediği açıkça ortadadır.

Sosyalizmi bir maske olarak kullanan küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareketin, işleri emperyalist sitem içinde yürütmek istediği açıktır. Otonomi hedefi de böyle bir anlayışa uygun

düşmektedir. Bu güçlerin, Avrupa emperyalizminin sosyal-demokrat temsilcileriyle ileri ilişkiler içinde oldukları herkesin bildiği bir durumdur. Bu ilişki içinde Doğu ve Güney Kürdistan için önerilen azı “çözümlerin” olduğu bilinmektedir. Bu alanlardaki küçük-burjuva örgütler bu “çözümleri” hayata geçirmeye çalışmaktadırlar. Kuzey-Batı Kürdistan’dakiler ise, şimdilik kendilerinden istenen “sesinizi çıkarmayın” öğüdüne uyarak bu uygulamaları desteklemektedirler. Belli ki kendileri için de “doğacak bir günün” olacağını beklemektedirler.

Hangi tür çevrelerle ilişki içinde olursa olsun, Kürdistan ulusal sorununu emperyalist sistem içinde “çözme” anlayışları ilerici değil, gericidir. Bu durum, sorunun gerçek çözümü olmayacak, eğer gerçekleşirse –çünkü bunun gerçekleşmesi de şimdilik sadece bir umuttur- Kürdistan halkını yeni bir köleliğin altına sokacaktır. Bunun ise, Kürdistan halkına ve ulusal kurtuluş hareketine yapılabilecek en büyük kötülüklerden birisi olduğu açıktır. Belli ki bu alanda da Kürdistan ulusal hareketine zararlar vermede, ciddi tahribatlarda bulunmada küçük-burjuva reformist-milliyetçi harekete, yarı-feodal, yarı-burjuva hareketi bile gerilerde bırakacak bir yörüngede ilerlemektedir!

4-Örgütlenme anlayışı

gerçek anlamda bir ideolojik-politik çizgiye ulaşamayan küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareketin örgüt sorunundaki anlayış ve pratiği dünyada eşine rastlanmamış bir tarzıdır. Modern örgüt yapısına bu tür gurup ve örgütlerde fazla rastlamak olanaklı değildir. Kürdistan toplumunun geri yapısı ve küçük-burjuvazinin sınıfsal oluşum özellikleri örgütsel alana da olduğu gibi yansımaktadır. İlişkide oldukları çeşitli reformist, oportünist örgütlerden aldıkları örgüt anlayışının sömürge Kürdistan koşullarına uygulanamaz oluşu reformist-milliyetçileri daha da zor durumlara düşürmüştür. Bu nedenlerle küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket örgütlenme adına Kürdistan’da örgütsüzlüğü daha da geliştirmiş, derinleştirmiştir.

Kürt küçük-burjuvazisinin aşiretçi-feodal yapıyla yakın bağ içinde olması, aşiretçi-feodal düşünce ve değer yargılarından sıyrılamaması ve bu anlayışları örgütlenmesi içine olduğu gibi taşıması sonucunu doğurmuştur. Öyle ki reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, ağırlıklı olarak aşiretçi, kabileci, aileci anlayış temelinde oluşmuşlardır. Kendi ailesel, kabilesel, aşiretsel çıkarlarını başka biçimlerde koruyamayan güçler, bir “siyasal örgüt” biçiminde bir araya gelerek, bir örgüt adına hareket ederek bu çıkarlarını korumak, geliştirmek sinmişlerdir. Denilebilir ki reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, kapsamlı siyasal amaçlar doğrultusunda ve ciddi siyasal ilkeler etrafında birleşen insan toplulukları değil, dar çıkarlarını korumak için bir araya gelen bazı “seçkin” aile, kabile ya da aşiretlerin bir toplamıdır. Mevcut küçük-burjuva örgütlerin yapıları incelendiğinde bunun böyle olduğu açıkça görülecektir. Bu durum onların örgütsel işleyişini ve kurallarını belirlemektedir. Nüfuzlu her kişi kendi kabile ya da aşiret çevresini tutmakta, bu gücüyle örgüte katılmakta ve bu gücü oranında örgütte söz sahibi olmaktadır. Besbelli ki böylesi bir örgütlenmede örgüt içi demokrasi değil, aşiretçi-aileci kurallara geçerlidir. Bu, toplum içinde bir siyasal otoritenin oluşması değil, çürümekte olan çağdışı otoritelerin kendi yapılarını koruma çabalarıdır. Bu, toplumun her alanda örgütlenmesini yaratılması ve geliştirilmesi değil, tersine toplumun örgütsüzlük içinde tutulmasının en önemli nedeni olan, toplumu sosyal ve siyasal gerilik içinde tutan yapıların bu biçimde korunması ve yaşıatılmasıdır.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, bir yandan yarı-feodal, yarı-burjuva hareketten, öte yandan ise hakim ulus içindeki reformist, sosyal-şoven küçük-burjuva hareketten ayrılarak oluşmuşlardır. Bu nedenle, diğer konularda olduğu gibi örgütlenmede de bu iki hareketin anlayışını taşımakta, o anlayışları kendi yapılarında birleştirmektedirler. Çeşitli örgütler kısmen değişik oluşum süreci izleseler de, gelişmeler, hemen hepsini aynı yapıya getirmiştir.

Güney Kürdistan’da küçük-burjuva eğilim yıllarca yarı-feodal, yarı-burjuva hareket içinde ve onunla örgütsel birlik konumunda yaşamıştır. İlk ayrışma hareketi 1960’larda başlamışsa da esas olarak 1970’li yıllarda hızlanmış, bu süreçte bazı küçük-burjuva gruplar ortaya çıkmıştır. Ama zayıf toplumsal temeli nedeniyle ayrışmayı tam olarak yapamayan küçük-burjuva eğilim, yine burjuva, feodal, aşiretçi güçlerle çeşitli biçimlerde örgütsel birlik içinde bulunmak zorunda kalmıştır. Bugün

Güney ve Doğu Kürdistan'da küçük-burjuva eğilim, kendisini ayrı bir gurup olarak belli etse de, esas olarak burjuva, feodal, aşiretçi güçlerle çeşitli birlikler içinde bulunmaktadır. Bu oluşum süreci ve yapılış tarzı doğal olarak küçük-burjuva örgütlenmenin yapısını da belirlemiştir. Bu örgütler, bazı modern örgütlenme kurallarını yapılarına taşımak istemişlerse de, esas olarak aşiretçi, kabileci yapıyı etkisizleştirememişler ve bu yapının ağır etkisinden kurtulamamışlardır.

Kuzey-batı Kürdistan'da reformist-milliyetçi grup ve örgütlerin oluşum süreci biraz daha değişiktir. 1970'lerin başlarında bunların bazıları Güney Kürdistan'daki ilkel-milliyetçi hareketin Kuzey-batı Kürdistan'daki kolu biçimindedirler (T-KDP, daha sonra bundan DDKD, KUK, KAWA gibi guruplar oluşmuştur), bazıları ise Türkiye'nin reformist küçük-burjuva hareketi içinde yer almaktadırlar (bu dönemde ÖY, TİP içindedir). Örgütlenme anlayışları ise bu yapıdan edindikleri dernek örgütlenmesidir (DDKO gibi). 12 Mart darbesiyle önemli ölçüde dağılan bu güçler, darbenin etkisinin zayıfladığı 1974'lerden itibaren yeni guruplar, örgütler biçiminde ortaya çıkmaya başlamışlardır. Hatta bazıları bu yıllarda kendilerini "parti" olarak örgütlemeye girişmişlerdir; adı çok sonraları öğrenilen "TKSP" bu yıllarda kurulmuştur, "T-KDP" evrimleşerek "KİP" olmuştur. Kendilerini parti olarak örgütlemek isteyen küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareketin particiliği dünyada eşi görülmemiş bir olaydır ve son derece ilginçtir. Partinin programı, adı kitlelerden gizlidir, partinin kendi adına ne bir bildirisi, ne de bir eylemi vardır, parti olduklarını dışarıya sezdirenen üyeler suç işlemiş sayılmaktadır, vs Bütün bunlar sözde "gizlilik" adına yapılmaktadır, fakat ne yazık ki sözde partilerden sadece halk kitlelerinin haberi yoktur, sömürgeciler, yani düşman yapılan çalışmaları ayrıntılarıyla bilmektedir. Bu derece "gizli" partilerin çalışma tarzları ve kitleleri örgütleme biçimleri ise illegaliteye düşman bir legalizmdir. Bu güçler, her alanda yaygınlaştırdıkları dernekler içinde (DDKD'ler, DHKD'ler gibi) ve yayınladıkları legal gazete veya dergiler etrafında (ÖY, Jîna Nû gibi) kitleleri örgütlemeye çalışmışlardır. Reformist-milliyetçi hareketin sömürge Kürdistan koşullarında partileşme ve kitleleri örgütleme anlayışı bu pratik gelişmeden açıkça anlaşılmaktadır. Bu anlayış, sömürge bir ülkede devrimci bir parti yaratma anlayışı değildir; bu, sömürgeciliğe karşı ciddi bir siyasal eyleme girmeme ve sömürgecilik karşısında "suçlu" duruma düşmeme anlayışının daha işin başında iken mücadeleden kaçma anlayışının, oportünist örgüt anlayışının ta kendisidir. Bu durum, görünüşte kitlelerin örgütlenmesinin geliştirilmesi, fakat gerçekte ise, kitlelerin sömürgeciliğe karşı siyasal eyleme kalkacak ve sömürgeci saldırılara karşı duracak bir güce ulaştırmadığı için, örgüt adına örgütsüzlüğün yaşatılmasıdır. Nitekim daha sonraki gelişmeler bunu açıkça doğrulamıştır.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, sömürgeciliğe karşı devrimci mücadelenin henüz boyutlanmadığı, sömürgeci egemenliğin belli bir "istikrar" içinde bulunduğu, devrim ile karşı-devrim arasındaki mücadelenin keskinleşmediği dönemde, örgütlenmeye ilişkin bu anlayışlarıyla özellikle kentlerde bazı bürokrat-aydın çevreleri, gençliğin bir kesimini etkileyebilmişlerdir. Fakat mücadele ortamının şiddetlendiği ve sömürgeci saldırıların arttığı dönemde ise onların örgütlenme anlayışları iflas etmiş, legal yayıncılık ve dernekçilik yapılamaz hale gelmiş, böylece oluşturulan şekilsiz guruplar çözülmeye ve dağılmaya başlamıştır. Sömürgeci saldırıları açık bir savaşa dönüştüren 12 eylül faşist-askeri darbesinden sonra ise reformist-milliyetçi örgütler hiçbir direniş göstermeden dağılmışlar ve o "çok" gizli" partiler polis beyanlarıyla kitlelere adlarını duyurmuşlardır. Besbelli ki içinden geçtiğimiz ağır baskı döneminde reformist-milliyetçi örgüt anlayışı kendisini daha açık olarak ortaya koymuş, direnişçi bir çizgiye dayanmadığı için tasfiyeciliğe dönüşmüş, u tür gurup ve örgütlerin parçalanarak dağılma süreci hızlanmıştır.

Sömürge bir ülkede bir sınıf hareketi, bir ulusal kurtuluş örgütü, iktidara yürüyen siyasal bir güç nasıl olunabilir, bu durum sömürgecilikle nasıl şiddetli bir mücadele içinde gerçekleşebilir, bütün bunlar son derece açık şeylerdir. Bunlar, çok sayıda sömürge ülkenin devrim pratiğinde olduğu gibi, Kürdistan'ın yakın geçmişinde de açıklık kazanmışlardır. Ama bizde kendi adına ciddi hiçbir siyasal eyleme girişmeyen, kendi programını ve adını 5-6 yıl gibi bir süre dosttan, düşmandan ve halk kitlelerinden gizlemeyi "başarmış" olmasıyla övünen, belli ki polis açıklamamış olsa daha yıllarca adını ve amaçlarını kitlelerden saklamayı planlayan "partiler", hem de adını sözde

“sosyalist parti”, “işçi partisi” koyan “partiler” vardır. Açık ki bunlar garip yaratıklardır ve bu gariplik ancak Kürt küçük-burjuvazisi gibi eylemsiz bir sınıfın tabansız temsilcilerinde görülebilir. Biz PKK olarak bu konulara ilişkin geçmişte çok şey yazdık, reformist küçük-burjuva milliyetçiliğinin gerçekte ne olduğunu değişik yönleriyle açıkladık ve kendilerine her türlü sıfatı yakıştıran bu güçleri nasıl partileştiklerini açıklamaya davet ettik. Ama onlar, bütün bunlara ilişkin kitlelere resmi hiçbir açıklamada bulunamadılar, besbelli ki durumlarını açıklamaları olanağı yoktu. O meşhur “gizliliklerini” bu konuda da “başarıyla” sürdürdüler. Fakat ne yazık ki dönem kendileri açısından elverişsizdi, küçük-burjuva “solculuğunun” çürüdüğü, çöktüğü, tükendiği, bu tür oluşumların dağıldığı bir dönemdi. Parçalandılar; her gurup ya da örgüt en az birkaç parça oldu, “resmi liderliğe” muhalif guruplar ortaya çıktı. Ve bu muhalif guruplar, çok yetersiz de olsa kendi örgütlerinin geçmişini açıkladılar. (Bakınız “TKSP’de Oportünizm ve Bir Eleştiri Üzerine”, “KİP’in Yapısı Üzerine –DDKD M Muhalefet”). Sınırlı olan bu açıklamalarla bile, reformist küçük-burjuva milliyetçi örgütlerin yapısı üzerine yazdıklarımız tamamen doğrulandı.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, Kürdistan toplumuna modern ve devrimci bir örgüt sunamadı. O, örgütlenmede, adını ve amaçlarını bile kitlelerden gizleme biçimindeki bir “illegaliteyi” ve her şeyini dernekçilik, gazetecilik biçiminde herkese açan aşırı bir legaliteyi birlikte uyguladı. Birbirine çok karşıtmış gibi görünen bu iki biçim, aşırı iki ucun (sağ ve “sol”) bir noktada birleşmesiydi: örgüt sorununda oportünizm ve tasfiyecilik: Başından beri örgütlenmede bu anlayışla hareket eden reformist-milliyetçi hareketin tasfiyeciliği, ağır baskı döneminde çöküşe, parçalanmaya ve dağılmaya ulaştı. Bundan başkası da zaten olamazdı!

5-“Taktik”, Çalışma Tarzı ve Eylem Anlayışı

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, değerlerinde olduğu gibi taktik sorununda da açıklıktan, net olmaktan uzaktır. Gerçekte bu harekette taktik yerine taktiksizlik hakimdir. Reformist-milliyetçi gurup ve örgütler tüm umutlarını uygun anlardan, fırsatlardan yararlanmaya bağlamışlardır. Elbette fırsatlardan yararlanmak kötü bir şey değildir; fakat bir devrim hareketini, bir halkın kaderini sadece fırsatların doğmasına bağlamak, elverişli koşulların, fırsatların oluşması için çaba harcamamak, koşullara uygun gerekli devrimci çalışmaları, hazırlıkları yapmamak devrimcilik değil, reformistliktir. Bu, kendiliğindencilığe tapma, devrimde örgütlü öncünün bilinçli eylemini rolünü inkar etmektir; öncülük değil, artçılıktır, kuyrukçuluktur, olayların peşinden sürüklenmektir. Besbelli ki reformist-milliyetçi hareketin genel anlayışı budur. Bunu, onların yazılarında açıkça bulmak mümkündür. 10-15 yıllık pratikleri, ciddi hiçbir siyasal gelişmeye yol açamamış, sürekli olayların ardından sürüklenmiş olmaları bunu açıkça doğrulamıştır. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Devriminde örgütlü öncüyü yarattığı için PKK’ye “koşulları dikkate almıyor, her şeyi öncünün yapacağını sanıyor” diyerek saldırımları bunun açık bir biçimde doğrulanmasıdır.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, ulusal kurtuluş devriminin temel mücadele biçiminin ne olduğu sorununda suspustur; sanki böyle bir sorun yokmuş gibi sürekli geçiştirmek istemektedir. Sömürge bir ülkede uzun yıllar barışçıl çalışma yöntemiyle hazırlık yapılabileceğini, uzun bir evrim dönemi yaşanılacağını sanmaktadır. Sömürge devrimine ilişkin Marksist-leninist teorinin açıkça belirlediği ve bütün sömürge ülke devrimlerinin pratikte açıkça doğruladığı ulusal kurtuluş savaşı çizgisine, uzun süreli halk savaşı yöntemine karşı çıkmaktadır. Bu çizgiyi “terörist”, “anarşist”, “maceracı”, “sol” bir çizgi olarak görmekte, en tehlikeli” şey olarak bu çizgiyi göstermeye çalışmaktadır. Böyle bir çizgiyi benimsediği ve eylemini bu çizgi doğrultusunda geliştirdiği için PKK’ye en azgın yöntemlerle saldırmakta, Onu “terörist”, “anarşist”, “şiddete tapan”, “kitleleri katliama götüren”, “halk düşmanı” ve “gerici” bir güç olarak tanımlamaktadır. Besbelli ki reformist-milliyetçi hareket, en büyük darbeyi toplumsal ve siyasal ortama bu çizginin müdahale etmesinden yemiştir. Ve kendi çıkarları uğruna bu çizginin uygulayıcısı olan PKK’nin şahsında devrim teorisine ve bunu uygulayan ezilen halkların pratiğine küfretmekten de geri durmamaktadır.

Devrimci şiddet ve devrimci savaş çizgisine en bayağı sözlerle karşı çıkan reformist-milliyetçi hareket, kendisi bir taktik çizgi ortaya koyamamakta, kitlelere eylemsizliği ve sessiz durmalarını öğütlemektedir. Onun çalışma tarzı ve eylem anlayışı olarak ortaya koyduğu şeyler dernekçilik, legal yayıncılık, sömürgecilerden izinli kitle gösterileri, ulusal sorunu sömürgeci parlamentoya götürebilmek için seçimlere iştirak, “Kürt sorununu” dünya kamuoyuna açabilmek için dilekçeler hazırlayıp çeşitli kurum ve kuruluşlara göndermek, vb dır. Besbelli ki bütün bunlar, yalnız başlarına, son derece reformist ve pasifist mücadele yöntemleridir ve otonomi anlayışına yakından bağlıdırlar. Bu yöntemlerle kitleleri biraz “kışkırtan” reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, buna dayanarak ve bunu bir zorlama aracı olarak kullanarak sömürgeci egemenliği biraz “demokratikleştirmeyi”, ondan bazı “haklar” koparmayı ve giderek otonomiye, kurallı işbirliğine ulaşmayı bir çizgi olarak benimsemişler ve uygulamaya çalışmışlardır. Hatta bu çizgiyi hayata geçirmek için, uygun koşullarda zorlayıcı araç olarak silahlı güçlerden yararlanmak bile istemişlerdir.

“Taktik” anlayışları esas olarak böyle olan ve pratikte de açıkça bunu uygulayan reformist-milliyetçi gurup ve örgütler, ayaklanma ve savaş üzerine bol keseden ucuz ucuz konuşmaktan da geri kalmamışlardır. Kitlelerden gizledikleri programlarında ya da devrimciler tarafından sıkıştırılmaları sonucunda bazı yazılarında “ayaklanma taktiğini benimsediklerini”, “devrimin en üst ve son aşamasında silahlı mücadelenin uygulanacağını” vb ifade eder hale gelmişlerdir. Belli ki bunlar bir sömürgeci devrimin temel mücadele biçimi değildirler, pratikte uygulanamazlar ve bu nedenle pratik bir anlam ifade etmezler.

Bütün bunlardan sonra reformist-milliyetçi hareketin “taktik çizgisini”, ayaklanma ve savaş anlayışını kısaca şöyle formüle etmek mümkündür. Eğer sömürgeci egemenlik güçlü bir denetim kurmuş ve azgınca saldırıyorsa, bu koşullarda ya sinip durulmalı ya da mücadele alanı terk edilip çok uzaklara gidilmelidir. Sömürgeci egemenlik görünüşte, “saldırısız” ve kısmi bir istikrar içinde bulunuyorsa, bu koşullarda dernekler kurarak, legal yayıncılık yaparak “demokratik mücadele” yürütülmeli, hakim sınıflardan çeşitli çevrelerle ve hakim ulustan küçük-burjuva güçlerle ilişki kurularak yönetim bazı “reformlar” yapmaya zorlanmalıdır. Eğer “merkezi otorite” yıkılır, Kürdistan üzerindeki denetimi kalkar ya da zayıflar ve kitlelerin “kendiliğinden” ayaklanması ortaya çıkarsa; bu koşullarda fırsat kaçırılmadan kitlelin “başına” geçinmeli ve yeni “merkezi otoriteye” otonomi dayatılmalıdır. Bu otonomiye ezen ulusun yeni egemen, sömürücü sınıfı (veya sınıfları) kabul etmiyorsa, işte o zaman, ezen ulus, bölge ve dünya devriminin çıkarlarına bakmaksızın ayaklanan kitlelerin gücüne dayanarak yeni “merkezi otoriteyi” otonomiye kabule zorlayacak biçimde bir silahlı mücadeleye başvurulmalıdır. Böyle bir savaşta kullanılan örgüt ve eylem biçimleri sadece “merkezi otoriteyi” otonomiye zorlayacak biçimde olmalı, onu yıkacak ve bir devrimi zafere götürecek biçimde çeşitli ve çok yönlü, uzun süreli savaşa uygun olmamalıdır. Bütün bunlar geçmişte ilkel-milliyetçi hareketin başvurduğu “taktiklerdir” ve reformist-milliyetçi hareket tarafından da Kürdistan bütünlüğü içinde uygulanmışlardır. Geçmiş pratik reformist-milliyetçi hareketin gerçek “taktiğinin” bunlar olduğunu açıkça göstermiştir.

Şahlık egemenliği altında Doğu Kürdistan’da ciddi hiçbir çalışma yoktur ve sözde siyasiler alanı terk ederek çok uzaklara gitmişlerdir. Ancak 1979 başlarında şahlığın yıkılması ve kitlelerin kendiliğinden eyleminin ortaya çıkması ile birlikte çeşitli sınıf ve tabakaları içinde barındıran İ-KDP alanda varolmuş, kitlelerin gücüne dayanarak bir otonomi programı sunmuştur. Yeni İran yönetiminin bu programı kabul etmemesi ve Kürdistan’a yönelik askeri işgale başlaması karşısında İ-KDP, mevcut koşulları dikkate almaksızın, ayaklanan kitlelerin gücüne dayanarak, ezen ulustan çeşitli güçlerle, Irak yönetimiyle ve Avrupa sosyal-demokrasisiyle ilişki ve ittifak içinde İran yönetimini otonomiye kabile zorlayacak çerçevede bir silahlı mücadeleye başlamıştır. Böyle bir silahlı mücadelenin Kürdistan’da gerçek rolünü oynayamayacağı ve sonuç vermeyeceği daha başından bellidir. Güney Kürdistan’daki geçmiş ise, aynı şeyin birkaç defa tekrarıdır. İran-Irak savaşının Irak rejimini zayıf düşürdüğü elverişli koşullardan yararlanan reformist-milliyetçi harekete, silahlı bir güç olarak ortaya çıkmış ve rejimi otonomiye zorlayıcı bir mücadele içine girmiştir. Mücadele ortamının şiddetlenmesi ve kendisinin zorlanması koşullarında ise, Avrupa

sosyal-demokrasisiyle ilişki içinde, kendisinin “faşist” dediği mevcut yönetimle bile işbirliği yapmaya yönelmiştir.

Kuzey-Batı Kürdistan’da ise bu “taktik” daha kapsamlı olarak hayata geçirilmek istenmekte ve fakat bütünüyle uygulanabilecek bir ortama kavuşulamamaktadır. 1970’lerin başında “seçkin” küçük-burjuva temsilciler, bir güç olarak ortaya çıkmak istemişler, fakat 12 Mart darbesi karşısında sinmeyi veya alanı terk etmeyi yeğlemişlerdir. Darbenin etkisini zayıfladığı, Türkiye ve Kürdistan’da siyasal hareketliliğin geliştiği dönemde ortaya “güçlü” örgütler biçiminde çıkarak faaliyetlerini hızlandırmışlardır. Bu süreçte DDKD’ler, DHKD’ler biçimindeki dernekçiliği, legal yayıncılığı, sömürgecilikten izinli kitle gösterilerini, parlamentoya temsilci gönderme “taktiğini” hayata geçiren reformist-milliyetçi örgütler, Türkiye’nin reformist küçük-burjuva örgütleriyle ilişki içinde “CHP”yi ilişkiye zorlamaya ve rejimin biraz “demokratikleştirilmesini” sağlamaya çalışmışlardır. Kendi aralarında “UDG” adı altında birleşerek, bununla bir yandan devrimci proletarya hareketinin gelişmesini engellemek, diğer yandan ise 1981 seçimlerine daha güçlü hazırlanmak istemişlerdir. Ancak “evdeki hesap pazara uymamış”, gelişmeler reformist-milliyetçilerin umut ettikleri gibi olmamıştır. Devrim ile karşı-devrim arasında keskinleşen mücadele ortamında Türkiye rejimi” daha da demokratikleşmemiş”, tersine 12 Eylül faşist-askeri darbesi ile açık faşist diktatörlüğe dönüşmüştür.

Azgın sömürgeci-faşist savaş koşullarında darmadağın olan reformist-milliyetçi güçler, hiçbir direniş eylemine kalkışmaksızın mücadele alanını terk ederek, kendilerini can havliyle yurtdışına atmışlardır. Avrupa emperyalizminin sosyal-demokrat çevrelerinin desteği ile yaşamlarını sürdürebilen bu güçler, dernekçiliklerini ve yayıncılıklarını o alanlarda devam ettirmeye, kendileri için de bir günün doğabileceğini beklemeye, “düşmanın durumunda bir derin kriz ve kitlelerin eyleminde bir yükselme dönemi kaçınılmaz olarak gelecektir” diyerek herkese beklemelerini öğütlemeye başlamışlardır. Fakat ortaya çıkan sert baskı koşullarında Kürdistan’da reformist taktiğe yaşam hakkı kalmamış, bu “taktiğin” iflası açıkça ortaya çıkmıştır. Bu durumun verdiği hırçınlıkla, gelişmelerin sorumluluğunu devrimci proletarya hareketine yüklemek isteyen reformist-milliyetçi örgütler, bütün güçleriyle bu harekete –PKK’ye- saldırmaya, halkımızın yaşamında yeni bir yön çizen devrimci ulusal kurtuluş mücadelesine küfretmeye yönelmişler ve işi halkımızın onuru haline gelmiş olan Diyarbakır cezaevi direnişine ve direnişçilere dil uzatmaya kadar vardırırmışlardır. Bu durumlarıyla, ulusal kurtuluşu i

Uğruna devrimci direniş mücadelesine karşıt ve bu mücadele önünde açık engel haline gelmişlerdir.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket bugün son derece olumsuz bir noktaya gelmiş durumdadır. Belli ki onları bu noktaya vardırın şey, çizgi ve anlayışlarıdır. Yaşanan durum, devrimci direniş karşısında reformizm ve teslimiyetin tutunamayacağıının bir kez daha kanıtlanmasından başka bir şey değildir. Bu açıdan, bu güçler, eğer mevcut varlıklarını dahi korumak istiyorlarsa, bunun için bile direnmek zorunda olduklarını, devrimci eylemden korku duymak yerin ona sarılmak zorunda olduklarını kavramak zorundadırlar. Ters durumda, bugün kendileri için büyük güvenceler olarak gördükleri güçler de, kendileri için gerçekten bir umut olamayacaklardır.

SONUÇ

Buraya kadar açıklamış olduğumuz özellikler kısaca şöyle özetleyebiliriz.

Kürditan küçük-burjuvazisi, ağır sömürgeci egemenlik koşullarında, sömürgeci kapitalizmin aşiretçi-feodal toplum yapısında meydana getirdiği değişiklikler ortamında doğdu. Bu nedenle, bir yandan sömürgeciliğe ve diğer yandan feodal-komprador yapıya hizmet temelinde oluştu. Bu açıdan, onun her türlü siyasal yönelimini bu maddi oluşum özellikleri belirler.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, bir yandan yarı-feodal, yarı-burjuva hareket ve öte yandan ise hakim ulusların reformist, sosyal-şoven küçük-burjuva hareketleri içinde güvelendi,

ve bu hareketlerden ayrılarak oluştu. Bu nedenle, bu iki hareketin ağır etkisini ve özelliklerini bünyesinde taşır.

Maddi planda küçük-burjuvazinin bir sınıf olarak şekillenmesine paralel olarak küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket de doğdu ve gelişti. Reformist-milliyetçi hareket, 1960'ların ortalarından 1970'lerin ortalarına kadar oluşum ve şekillenme dönemini yaşadı. Kürdistan'ın hemen her parçasında bu dönemde ilkel-milliyetçi ve sosyal-şoven hareketler içinde küçük-burjuva örgüt nüveleri belirdi; bu güçler, kendilerine ait anlayışlarını ve guruplarını oluşturarak bu hareketlerden ayrılmaya, onların birer uzantısı içiminde olsa da ayrı oluşumlar görünümünde ortaya çıkmaya başladılar. İdeolojik-politik anlayışlarını, stratejik ve taktik çizgilerini esas olarak bu hareketlerden aldılar. Denilebilir ki düşünsel ve patrik alanda bu hareketlerin okullarından geçtiler.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, 1970'lerin ortaylarından 1980'lerin ilk yıllarına kadar bir gelişme ve serpilme dönemi yaşadı. Bu dönemde politik koşullar gelişmesi için epeyce elverişliydi. Güney Kürdisatn'da yarı-feodal, yarı-burjuva hareket ağır bir yenilgi almış, küçük-burjuva hareketin gelişmesi için koşullar elverişli hale gelmişti, bunun etkisi Kürdistan'ın diğer parçalarında da önemli ölçüde duyulmuştu. Türkiye'de yeni bir devrimci-demokratik kabarış dönemi başlamış, proletarya eğiliminin etkisiyle Kürditan sorunu devrimci-demokratik çevreler içinde tartışılır olmuştu; devrimci proletarya hareketi ise henüz bir eğilim konumunda ve zayıftı. Suriye yönetiminin bölgede ilerici ve direnişçi konumu gelişmiş, bu durum iç alana da yansır olmuştu. bölgede emperyalizmin jandarması olan şahlık rejimi yıkılmış, Doğu Kürdistan üzerinde yabancı egemenlik yok olmuştu. böylesi elverişli koşullardan yararlanan reformist-milliyetçi hareket, her parçada çeşitli örgütler biçiminde ortaya çıktı. Reformist-milliyetçe gurup ve örgütler, eğre böyle adlandırılabilirse, stratejik ve taktik anlayışlarını uygulamaya ve politik ortama girmeye çalıştılar. Bir yandan sözde illegalite adına örgütlerinin amaçlarını ve adlarını kitlelerden gizlerlerken, öte yandan aşırı legalizmin batağında yüzdüler; dernekçiliklerini, legal yayıncılıklarını, parlamentoculuklarını hayata geçirmek için yoğun çaba harcadılar. Kendilerini her şeyleriyle denedikleri bir dönem yaşadılar; fakat ciddi bir politik eylem ortaya koyamadılar, önemli bir siyasal güç haline gelemeler ve politik ortama giremediler. Değişen koşullar ve proletarya hareketinin gelişip politik ortama girmeyi başarması onların gelişimini engelledi.

Aynı dönemde Kuzey-Batı Kürdistan'da doğan proletarya hareketi kısa sürede gelişip güçlenerek politik ortama devrimci müdahalede bulundu. Sömürgeciliğin karşısına böyle devrimci bir gücün çıkması, dönemin sonuna doğru politik ortamı şiddetlendirdi. Birbirine düşman iki güç, devrim ve karşı-devrim birbirleriyle savaşı hale geldi. Proletarya hareketi 1979 başında PKK-Kuruluş Bildirisi ile Kürdistan'da artık devrim dönemini başladığını ilan etti. Böylece karşıt iki çizgi doğmuş oluyor, ara çizgilere yaşam hakkı kalmıyordu. Bu gelişmeler karşısında sıkışan küçük-burjuva örgütler, devrimci çizgiye yönelemediler; suçlu olarak devrimci çizgiyi görüp tezen kendi aralarında "UDG" adında birlikler kurarak devrime ve devrimci harekete saldırmaya başladılar. Böyle bir gelişme yanında şahlığın yıkılması ve İran-Irak savaşıyla Irak rejiminin zayıflaması reformist-milliyetçi hareket için yeni umut ışıkları olduysa da bunların etkisi uzun süreli olmazdı.

Küçük-burjuva reformist-milliyetçi hareket, 1980'lerin ilk yıllarından itibaren bir çürüme, çöküş ve dağılıp dönemi içine girdi. Halen devam etmekte olan bu dönem, reformist-milliyetçi hareketin Kürdistan Ulusal Hareketinde önderlik çabalarının yenilgiye uğradığını, devrimci ulusal kurtuluş mücadelesi çizgisinin ulusal harekette egemen hale gelmekte olduğunu, önderliğe oynayanların kendi örgüt güçlerini ve birliklerini bile koruyamayarak paramparça olduklarını açıkça gösterdi. Bölgede şiddetlenen politik-askeri mücadele ortamının Kürdistan'a yansması, 12 Eylül faşist-askeri darbesiyle Türk sömürgecilerinin Kürdistan üzerinde sömürgeci-faşist savaş yürütür hale gelmesi, yeni İran yönetiminin güçlenerek Doğu Kürditan'da denetim kurmaya başlaması, proletarya hareketinin ulusal kurtuluşçu direnişi bu dönemde de sürdürerek devrimci direniş çizgisini daha da geliştirmesi, kısaca Kürdistan'da politik-askeri mücadelenin kızışması, bütün bunların hepsi politik ortama giremeyen reformist-milliyetçi hareketin gerileme ve dağılma sürecine girmesine yol açtı. Bu süreçte, bütün parçalardaki reformist-milliyetçi örgütler, kendi aralarında

ittifaklar kurup ulusal kurtuluş çizgisine ve proletarya hareketine karşı saldırgan mücadele yürüterek, Avrupa emperyalizmin Kürdistan’a ilişkin planlı oyununa düşerek, Saddam rejimi gibi emperyalizmin uşağı ve faşist bir güce dayanıp programlarını uygulamaya çalışarak son derece olumsuz bir noktaya geldiler ve Kürdistan Ulusal Hareketine önemli zararlar verdiler.

Besbelli ki bu çöküş ve dağılma sürecini özelliklerini ve reformist-milliyetçi hareketin bugünkü durumunu daha değişik yazılarda ele alarak geniş bir biçimde açıklamaya çalışacağız. Bu yazımızda, reformist-milliyetçi hareketin, küçük-burjuvazinin kırdaki ve kentteki geniş kesimlerini temsil etmediğini, onun kent küçük-burjuvazisinin üst kesimlerini hareketi olduğunu ve bu konumuyla ulusal kurtuluş hareketi önünde önemli bir engel durumunda bulunduğunu gösterdik. Açık ki bu hareketin Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde olumlu bir rol oynayabilmesi için çizgisini gözden geçirmesi, ulusal kurtuluş uğruna direniş çizgisine yönelmesi ve proletarya hareketiyle iyi ilişki ve ittifak içine girmesi gerekir. Ve buradan ilan ediyoruz ki, küçük-burjuvazinin kırdaki ve kentteki geniş emekçi kesimi, işçi sınıfı ve proletarya hareketi önderliğinde devrimci ulusal kurtuluş savaşına önemli bir yurtsever güç olarak katılacaktır.